

తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు
శతావధానలు

ఉ పా ద్ధా త ము

“నుభ్యం కర్తుం గతవతి జనే సాప మభ్యాసయతీతి”

కాశీనహస్రచుర

వసుపరులారా!

“పుణ్యానకుం బోయానం బావమెనుగయ్యె” ననుసానెత నెఱుంగనివారే
 యదా? ప్రకృత మీగుంటారనిపలూనిచరిత్ర మంతయు నీనామెత కుదానాగ
 యగు నుండును మేరేనిర్ణయించు రని మానవ్యకము, శ్రీకృష్ణరస్తునా
 యలు గంట రిస్తి వంటలు చెప్పిరి, అన్ని కలదలు చెప్పి, కడుం బురుకుగా
 వేసరు, లోనగునంశములను బిత్రిగానుభిమునను, అత్తలదానమునను పిసి
 వధుమనున వారిగా రానియమున మా కొకవిధమైనయక్క-జమును, అవిశ్వాస
 ను జరించు యొక్క-చిత్తవ్యక్తి సులూ బూది వేమక పుట్టినది, ఈవేదకు
 గాగణము, సేమ మూడ నామకపుల మగుటయు, ఎన్ను పేరినిగూర్చిచానెడి
 తల-గన్నెలు నన్నివారులు చెప్పి యుండవలసివుంటును, నిజముగా
 లుట్టు చెప్పారా? కావునకు గాక అది కవన మనుపదుమనకుం దగియుం
 దునా? అనుసంతయము కలుగుటయు నని యెఱుంగునది, సంశయ మున్నప్పుడు
 సన్నదిండుకబండురకన్నిని వారిని బ్రత్యక్షములొందాడనెండు నేల యని మీరు
 శంకింపవచ్చును. మీరలక యున్నదైనను రాని చుండునెందులను మాని చూసిన
 వారిలో సుత రిద్దఁ టుట్టివారుగా నున్నారు, ప్రతికలలో నొకయొక్కెడవును
 యిరు నుండినొకప్పుడును ‘వరగుదావరియ్యుకొ వర్ణనీకృత్య’ అనుభర్త్య
 గారి చరణమున కుదాహరణములు కావచ్చు ననుకొన్నను బరమా ప్తు లగు
 వారు మారు ప్రాయుషుత్తరము అట్టివినుకనుటకు మన ముప్పకొన్నదికాదు,
 అవ్రాసినవారిలో నుకరు బుదరునివాసులును సంస్కృతాంధ్రభాషాభా
 సువిశేషజ్ఞులును నగు, ము. రామ. క. నుం. లను త్రివిక్రమాదామారావుగారు,
 వీరు బి, యే, వరిక్ష వ్యాసు చేసియిండునసూఖిలోకా లేటిలో గొన్ని వత్సరము
 బుపాధ్యాయపదివిలో నుండి పదపది బి. యల్. వదువుకొనుటకు గాక బెన్నపురి
 కి బెల్లెయుగ్గుచాలమున శ్రీకృష్ణగళగ్రోవరు లక్కడకు వరుచేసి యుండిరి. వీ.

రికదా! చక్కగనుండలేక యెవరో ప్రేరేప మియ్యంత మీ
రెకనక్కెమ్ములకుం గడంగితిరి మేలే! కొప్పరంపుంగవుల్. ||౧||

శా|| పశ్చాత్తాపముఁ దెల్పినందులకు మీభావంబు మెచ్చంగ నొ
దుల్చిత్తు ల్లిముఁ దోసి రప్పుడెదియున్ దోవంగఁబోదయ్యె న
తశ్చించల్యము బైటవేసితిరి చింత లేయ నే మియ్యెడన్
నిశ్చింతంబుగ నుండ కిప్పు డిది చన్నే? కొప్పరంపుంగవుల్. ||౨||

మ|| కలదేమో కలదంచుఁ దృప్తిపడ కెక్కామునన్ లేని కొ
త్తలకున్ యత్న మొనర్చి యిప్పు డిటు చింతామగున్నలై సారె
మ్ముల దూషించిన నేమి లాభ? మెటు తప్పున్ బమ్మవో లేరు మ
మ్ములఁ బ్రేరేపిరొ వారి నేయడుగుజ్జీవుం గొప్పరంపుంగవుల్. ||౩||

శా|| మాకుంగాలెనేమి? మీగొడవయున్ మాన్యంబు మీకైతయు
లోకు ల్కాకులు, సత్య మెట్టొయుబుకున్ లోలోన నేవార లే
వాకు ల్లోకిన లేనిశక్తిఁ గనునెవ్వార? డెందు నిర్హేతు ఏ
చీకున్ జింతయుఁ దెచ్చుకొంటి రిటు లిన్నీ! కొప్పరంపుంగవుల్. ||౪||

మ|| మొగమేనికగనకుండఁ బ్రతికను మున్న న్నేము మీకంటి పే
ర్తి గనన్ జేసితి మంతలోనిముడ కేరే బ్రేరణంజేయ నే
తిగవో యెల్ల రిసీ? యనందగిన దంతం దెచ్చికొన్నార పూ
ర్తిగ మీలోపమె మీకు నష్టి నొడఁగూర్చెం గొప్పరంపుంగవుల్

శా|| మీవారందఱు మమ్ముఁ దిట్టినను నెమ్మి న్నిమ్ము భూషించినన్
మావారందఱుఁ మిమ్ముఁ దిట్టినను గ్రన్నన్ మమ్ము భూషించినన్
జేవ లేనివి వచ్చునే యకట! సుశ్రీ మించు సామర్థ్య మే
మీ? వాసిన్ జెడుటేమి? వేరొకరిబల్కి గొప్పరంపుంగవుల్.

మ|| దిగుమంచుకట్టబలుమంది జెప్పుదురు “విద్వీ, మంచుఁ బాపన్ముఖు
దగ వాయుంతురు లాభమేమి? చెడువా రారేయనుఁగారు మీ

దిగ నేని నిజమొప్పికొంటు మహాగాదే నిశ్చయగాదే కని
త్వగతిక జోలెద రేరినో తెలుపుర డచ్చా! గొప్పరంపుంగవుల్. ?

మ॥ బిరుదు ల్లున్నటికన్న సౌచ్చ నెచటం బంపార మాజింటికె
బేటం గొప్పంగ వధానముక సలుపకే దీండ్రింపఁగాఁ బూను పె
వ్వరు నిన్నక సగి లేక మదిక గనుఁ డనఁజొసఁచానన్, త్వేరులే
కలవా! పెట్టికొనుండు వ్రాసికొనుఁ డింకక గొప్పరంపుంగవుల్. ౪

తా॥ “వర్షారం, చోకవత్తిక నిల్చి నిశ్చయముక మమక దిట్లుచుం
“బొచ్చుకున్నట్టి కటిండుసోదరులు మీమాన్వయత్వమిప్పింతు రం
తర్వాధిల్ దొలఁగింతు సూర కిటు చింతల్ సేయఁగానే, మీ
“వర్షారం, గవు లైతి రాఁగుండికఁ జింతల్ గొప్పరంపుంగవుల్. ౫

తా॥ ఏమేక వ్రాసెనును మీఁగ మీయనుఁగు లింకేనిక స్వశక్తిప్రభా
భూమిశ్వంబు బాసెరి వర్తిలుండు తత్త్వవివేచక బట్టి తా
లేమాన్వయో ముముబట్టి గుమ్మలను నెంబో మా మున్నారో మీ
గామాన్వయత్వం మంకలింపుండు యువలదాఁ గొప్పరంపుంగవుల్. ౬ం
మ॥ మును నా వ్రాసెను చేసివలెనని యేమాన్వయం మూకన్న మీ
గు ముఖభాగు మును గొప్పకొనఁ జేసో మీన్వయభాషాప్రజ్ఞ
గుములై ప్ప కనుమంగు) లోన నెనాన్వయం నిజం బెంపుర
వ్రాసును మానస మొప్పికో బేటంగుండికన్ గొప్పరంపుంగవుల్॥

తా॥ ఏనో గుర్తన హేతుకం బగుదు మా సేవధ్య సేర్పడడ దే
నాదో యువకుల సేవ వత్సభము నన్నం బోలెను మీమాన్వయ
ప్రాయశ్చిత్తని రామరాట్మికవి తత్త్వజ్ఞుం డతం; జాతినీన్
జోకెక బేటా మనుండు స్వయము జప్పుం గొప్పరంపుంగవుల్॥

తా॥ వాచనో పీరు ను జెప్పనేల “యకలా! నంచించి మ మ్మిందు సే
వారో దింపి, రటంచు మీ రనిన యవ్వొక్క- లెవని బడ్డ వా

రేరో చెప్పిరి వారు మీగురులె పే రిందేల నాకుప్ప; మీ
నారం బొండొటలెల చెప్పవలె నిచ్చు ల్కొప్పరంపుంగవుల్.

మ॥ సరియార్తిని గోరువాఁడు గురు నిచ్చు ల్కొల్పి తత్పాద ను

స్థిర తాత్పర్యముమైఁ గలాగ్రహణ మెం తేజేయుటొప్పున్ వృధా
పరిపాటు ల్పని సేయ పూర కెవరో వాయించుతాళము లా
స్థిరకీర్తి ఘటియించు! నార్తి యది గాదే కొప్పరంపుంగవుల్.

శా॥ మామాట ల్భవదంతరంగమది సంభావించు శాఖాంధు లే

మేమోఁవా)యుఁడు వ్రాయఁడండు రటుగా దే నేటికో వా)సినా
రామై *విన్నప" మంచుఁ బద్దెముల న హా! దానికే మింకఁ బై
మీమాటల్ నెఱవేచ్చుకొం డెపుడొ నెమ్మి గొప్పరంపుంగవుల్॥

శా॥ బీరంబున్ వహియింపుఁ డూరక మదిక బీడించుదైన్యంబు పైఁ

బాటందొ)యకుఁ డన్నిలోపములు దర్పారే సమర్థించు లో
నారాధింపుఁడు దానివ్యాసములు మీశాధ్యత్యముంగూర్చు మీ
సారం బయ్యదిహెచ్చుసేయు నిఁకనిచ్చులో గొప్పరంపుంగవుల్॥౧౬॥

మ॥ శక్తితాపతికి వారు సాయపడు పోక ల్లోఁపఁగా వచ్చె మీ

రవలోకించితిరో, మతేమొ, యివి రెం డవ్వారిగా మమ్ముఁ ది
ట్టి విశేషంబుగ మీకుఁ గీర్తి యిడు వాటింపుండు ధైర్యమ్ము మీ
మ్మవురా? తిట్టితిమేమి? యెట్లనెద రయ్యా! కొప్పరంపుంగవుల్॥౧౭॥

సీ॥ పడఁదిట్టి యెట్లెట్లా పత్రికల్నిందుధీరవరేఖ్యుఁ డగుపోచిరాజుగారు
జంకుఁగొంతునువీడి కొంకిరివ్రాతలువ్రాయఁగల్గినకూచిరాజుగారు
కలనిజంబెఱిగియుఁగల్గవ్రాతలువ్రాసిప్రకటించునలకూచిరాజుగారు
తాటాకుదడియన్నమాట లోనెఱిగిబీరమ్మువ్రాసెడివేచిరాజుగారు

తే॥ గీ॥ మఱియు శరలు లోనగు మామ్యలు మిముఁ

బూజ్యులను జేయుటకెనుండే పూనివారు

చింత పడకుండు నెనఁ గార్యసిద్ధి గలుగు

మమ్ముఁ దలపెట్టి మొఱలింక మాను టొప్పు॥ ౧౮

ను॥ అలశ్రీరాముని శ్రీనివాసుని నితాంతానాథనాథుక మహానా
జ్ఞులు లక్ష్మీరమణుక సదా మదిని సంభావింపుఁ డామూర్తి మి
మ్ముల రక్షించుఁ బొసర్చు లోపపువిధమ్ముక దెల్పు మాస్యత్వ మి
మ్ముల నిప్పించెడిచే మెఱుంగుదుమె యేపున్నెమ్ము నేపాపముక॥౧౯

ఉ॥ ముచ్చట దీరఁగా బిగుదము ల్పొకటిచుట కేమిగాని యే
రిచ్చనొ నూలునుందికె భరిం బనుకో కవధానపుంగృతిక
బొచ్చెము లేక సల్పి పయిఁ బూనుఁడు లేకశతావధానులం
చచ్చరము ల్లి ఖుచి కొన సందుఁజూడీ ఘృతకోశ నామ్యముక॥ ౨౦

ఉ॥ పేరున నున్న కొంచము పిప్పి యొనర్పకుఁ డయ్యలారి! మీ
రొన్నానినిమిది కై కొనుఁడు నూటికి నొక్కడనేనిఁ జెప్పి కా
జేరుధరించు టొప్పుగునె? పెద్దలఁ గన్గొనుఁ డెరుగాని బీ
యే, రహిఁ బ్యాసుగాక బిరు దెందునుబొందిరె మీరెఱుంగరే

క॥ కవిసింహులు లోనగునని, యెవరో మనయందుఁబ్రీతినిడవచ్చు నెటు
ల్లవిత శతావధానలేక శతావధానులటన్న బిరుదుదాల్చితిరొక్కో॥

క॥ నిజమాడిన నిష్ఠుర మని, వ్రాలాడుట యెఱిగి వ్రాయవలసెనుమాపై
రిమొంగువ్వక పేర్కొన న, గుజవాబుంజెప్పుడయ్య! కొఁప్రంపుఁగవులే.

ఇట్లు,

శిరుపతి వెంకటేశ్వరులు.

నీపై సోదరు లిచ్చిన 'జ్ఞానాపదేశము' అనుప్రఖ్యతరము కడు నీచముగా
నున్నది, సీచితకేమి కోపవశమున వ్రాతయం దది కొంచఱకు స్వీకరంతులకు
దొరలుచుండును, ప్రధానాంశమున కుత్తరముగూడ నందు లేదు, దానినుండి
కొన్ని నికృష్టోత్పలన, 96-97 వపుటలలో నుదాహరించియుంటిమి. చూడఁదగు

చి సోదరులనుకొని సకలప్రాంతై పూరితములగు సద్యముల నేమి తత్పక్షముల ని. ప
క్షాత్తులను తెల్పు “పండితగురవలక్షణాదకము” నేమి యిందులొచ్చిగా నుగాహ
రిత సేకనియన్ను వారును వారును గొంతొక క్షమించి—

మాగుంటూరి సీమకుఁ బ్రత్యుత్తరముగా వ్రాయ నెంచితి మని
 సోదరులు (వెదిబ్రినరె 1913 ను) కృష్ణాలోఁ బ్రకటించిన (1) జల్లెనీమ
 యుదొండ (2) నారామకాస్త్రముదొండ

సలకరించికొని యశ ముష్టింపఁ గోరెదము, మే మీ గ్రంథమున
హృదయంశములలో నేవేని ఖండింపఁ దగినపున్నచో సంత సహేలక
ముగా ఖండించి చూపినచో నవి సరియైనవియే యైనయెడల రెండవహర్షులొంద
వ్వక కృతజ్ఞతాపూర్వకాభివంధనములతో దిద్దికొంచున్నారము, మఱియు నీసోద
రులజ్ఞానోపదేశమునందలి నికృష్టసంభాషణమునకుఁ బలుపులేకవది మాపేర నా
నీయుండిరి. ఆంధ్రాక వి. యె. నీనియర్ వ్రాసినదిమాత్రము దాహరించుచున్నారము.

(1)...కొన్నిరోజులక్రిందల “దర్బారు,, పత్రికయందు జ్ఞానోపదేశము
అనుపేర సోదరులు 15 పద్దెములను వ్రాసిరి తాము నానిని చిత్తుగి
చియెయుందురు పిచ్చికూతలు తప్పచేరులేవు రాజసముఖమున జెప్పిన
పద్దెములనుండి “బొంగు బుజాన,, యనుదానిని గైకొని వారిపద్దెముల
నిమిచ్చినారు చెన్నపట్టణములోను గుడివాడతాలూకాలోని ప్రత్యేకగా
మమందు ... యెత్తుకొని ఎవ రేపదిహావ్యముల నిచ్చిన ప్రతిపది
విషయము వారలకు జ్ఞప్తికి వచ్చినది కాబోలు,వాని .. చాంబు ఇచ్చు
కి నిండకపోగా ఇతరుల దూషించుట నారి యహంభాసములు బట్టించ
చుచున్నది ... (ఇది మానూచునగును శం|| లక్ష్మీనారాయణ శాస్త్రిగారు
గార్లు గూడ దానిని చూచినారు చూడబడుదుగా మున్నది... గత
పటిపద్యము గూడ పిచ్చివ్రాత, తిన్దుకాలమున పేరియలతపండితకప్పు
గాని శతావధానులు లేకుగానియు లేవు, పల్లివారు తాతావాల్మీకి
శ్రీనివాసాచార్యులు వీరి యంతగొప్పనాని భావ భాగ్యము గాదా!

మి — వీరివీరి కవనశత్రువులు (అశు) బాగుగ వెల్లడింపనలెను, స్త్రీకౌలో,
నున్న పురవర్ణనలు సభావర్ణనలు ఏచారిత్రయందుగూడ పఠించుటయె,
నేడు గౌరీకళ్యాణము లేపు సితాకళ్యాణము మరునాడు గుక్కిణీ క
ళ్యాణము ఏమి పేరి యాశుధార.....

(2)...తరునాయివేషర్లు గూడ తెప్పించి చూచినాను అవిమిక్కిలి దు
డుకుగానున్నవి దానిలోనే “నత్యనిరూపణము, క్రిందచాలాప్రల్లదము
లున్నవి తాము సెలవిచ్చినట్లు వీరికి జబాబులు సీమగ్రంథములో లోక
ముచూచుగాక...” (సత్యసూత్రము ౧౧ వపుట ౩ నెం, అధిస్తాన దేవతది)

ఇట్లే యూపద్యములలోని నీచోక్తులకు సేవపడియన్న చ్చిమ్యులలోనిరువురు పాల
కపుట కొన్ని పద్యములు పత్రిక కల పిఠుటికొన్నాల్గవమావద్దకువచ్చి “మేమిట్లుచేసి
తి” మన కాస్తిరి, దానినై నట మన నెఱుంగకున్నను జగ మట్లు భావించ వని
తలచి వారి నట్లు చేసి దగ దని ముదిలించుచు వెంటనే “యూపద్యములు పు
కటింప వలదనియు నా పిల్లవాగ్ధిని కేవలమాయితలనియు నివ్వడు జరుగుచున్న
వాదము నియోగిత్వైకత్యప్రయ్యముగాఁ దుదకు బరిణమించి యున్నదనియు
నట్టిస్థితిలో సమాశ్రిత్యులు సేదగ నిట లనులై న్వశాఖ వారు పట్టినపట్టు బాగు లే ద
ని వ్రాసినవ్రాతమిది సహెగులలోఁ గొందఱును భావము గాఁదోచ వచ్చు నని
యు వీరివృద్ధు బాలుకనుట చేత చూచుదవల గును భక్తిసే వ్రధానము గాఁ జేసి
కొని మమ్ముఁ జెనుక వేసికొని యేమో పద్యములు వ్రాసియున్నారు వానింబట్టి
వీరిని స్వబంధువులుకొందఱు పిక్కిలిగ నూహించ వచ్చు నని మాకుఁ దోచు
చున్నది గాన నయ్యవిప్రకటింప వల” మనయు మేము వ్రాయునవసరమున నాపాల
కపుట “తా మిప్పు డిట్లువారినినలుపుము లే దనియు మే మిపద్యములవ్రేలి సెక
దానిని శ్రీకృష్ణరపుసోదరులకుఁ గూడఁ నగపి యుంటి” మనియు వ్రచిదిచిరి, పిమ్మ
టఁ జేయునది లేక మిన్నకుండ వలసి వచ్చినది, మాతో నేనంబంధమును లేని
సుదర్శినీవ్రతికాధిపతులవంటి నియోగిత్వమున మమ్మును బురస్కరించికొని
వ్రాసినను నయ్యది మమ్ము ఘటించకు గాని మాకీమృత్యులలోఁ జేరిననియోగి
లు మమ్ముఁ బురస్కరించివ్రాయువ్రాత లెంత న్యాయములైనను నయ్య

బ్రతిష్ఠాకరము లగుటలోఁ బూర్తిగా సంశయింపవలసిన ఏగు టట్లుండఁ జెనె
చుపక్షీర్తికిఁ గారకములగునని మేము బాగుగా నెఱుంగుదుము, ఈవిషయముత్తర
రంగమున నిశ్చేషించి చర్చింపఁ బడెడి, ప్రకృతమీచిన్నినియోగిష్యులు మాసోదరు
లను మందలించుటకై చెప్పినపద్యములు చదువరులకైయుదాహరించుచున్నారము,

(1912 సం॥ జూలై 7 వ సంచిక అభినవనరస్వతీపత్రికనుండి)

మ॥ అకటా! గొప్పరంపుంగవీశులు! వృథాయాసంబు మీకేటి కా
శుకవిత్వంబునఁ బ్రజ్ఞయే గలుగ వచ్చుగాక, యద్దానికే
సుకవుల్ తిర్పతివేంకటేశ్వరులు పూజ్యుల్ పండితుల్; వారి నూ
రక దూషించుట కీర్తిదంబె? కవులారా! నుంత యోజింపుఁడి॥ ౧

నీ॥ తిరుపతివేంకటేశ్వరులు సభకుఁబిల్వ నోరిమిమై మిన్నకుండుకతన
శినరామశాస్త్రి వ్రాసినయట్టియుత్తరమ్మునకుజబాబునీయనికతమున
నేనువ్రాసినలేఖకేనిఁ బ్రత్యుత్తరం బొసఁగకయే మీరలున్నకతన
బూతుకవిత్వ మెప్పుడు పత్రికన్నింపి ప్రకటించునట్టిలోపమ్ముకతనఁ

గీ॥ గొప్పరంపుంగవీశ్వరుల్! గొప్పయెల్ల

మృష యటంచును మాకందఱికిని దోచె

నిజము కాదేని గెల్చి నిర్నిద్రకీర్తిఁ

గొనుఁడు మీకీర్తిఁ జాటించుకొనుఁడు వినుఁడు

౨

శా॥ మీకుం గల్గినపాండితీగరిమయున్ మీపీఞ్జ సర్వంబునున్
లోకాతీతము, చెప్పనేటి కీకఁ జాలున్ గాని యార్భటముల్
మీకుంజెల్లునె? యేరు విన్న నగరే? మీబోంట్ల కవ్వారి, వి
ద్యా కౌశల్యమునందు, గెల్చుటకు శక్యం బానె? యేనాఁటికి-

మ॥ ఒకవాచాటపుఁబత్రిక న్నిలిపి యేమో నోటికిం దోచిన

ట్లకటా! వ్రాయుచునుందు? బూతులను, విద్యాకౌశలమున్న నా
రికిఁ జేయందగురీతియే? బుధులు గర్హింపం బ్రయత్నింపరే?

కుకవుల్ వోయెడి దారిఁ బోయినను మీకున్ దుర్యశం బబ్బరే.

చ॥ అనృతమటంచు సుంత మనమందున నెంచక, పత్రిక లిఖింప నెటులు చేతు లాడె వినుమానిను తెల్లరు నవ్వ“వార్ పలాయనులయి”రంచు, మేము వినినట్టినిజంబునె యిట్లు వ్రాసినన్ వినినివి కల్ల వ్రాయు టొకవితయె? యక్కట! కొప్రపుంగవుల్

చ॥ తెలుగున సంస్కృతంబున నతి ప్రతిభామహిమమ్ముఁజూపి యిమ్ముల నుకవీశ్వరుల్ సతతముం బొగడకగవనమ్ము సెప్పి కీర్తిలతను నాటి నట్టి కవిధీరులఁ దిర్పతివేంకటేశులకఁ గెలిచెద రంచుఁ జెప్ప ధరణికి మిము నమ్మెడి వెట్టు లుంచురే?

శా॥ ఔరాసాహస! “మెండుగండికవులారా,, యంచు శంకింప కవ్వారిం దిర్పతివేంకటేశ్వరులఁ బిల్వం బాడియే మీకు? నిన్నారంపుంబదముల్ రసంబుచెడఁ గూర్చక మాత్రమే నేర్చుమిర్ వారిం దెప్పెద రేమి యాగడము? ధీరమృత్య వంశాగ్రజుల్

ఉ॥ “మీరు శతావధానమును మేలనఁ బండితులెల్లఁ జేసియున్నారితే పూర్తిగా గురుజనంబుల మ్రోల” నటంచు మిమ్ములక వారడుగంగ దానికి జవా బిడుటల్ పడఁదిట్టుటొక్కో? యేవారలు విన్నఁగాని నగుబాటగుఁగాదొకొ? కొప్రపుంగవుల్

చ॥ ఇలఁగలనత్కవీశులు మఱెందఱొ తిర్పతివేంకటేశులకఁ గెలువ యతించి, వారలనుగెల్పుట శక్యము కా దటంచునుక దెలిసి తదాది వారికి నతి ప్రకరం బొసరించుచుందు రా తెలుపులకన్న మీ తెలివి తేటలు మిన్నలె? కొప్రపుంగవుల్

ఆ॥ ఊరివీడవచ్చి దారియెబోడివారి, మీఁదఁ బడిన దనెడిమాదిరిగను దిట్టజానపాటిపట్టాభిరామశా, స్తులనుగూడఁ దిట్టదొడఁగినారె? మ॥ నుకవుల్ తిర్పతివేంకటేశ్వరులు హెచ్చుం బ్రజ్ఞఁ జూపించి వ్రాయు కవిత్వంబున నొక్కపద్యమునకుక యోజింపఁగాఁ బోలఁ జా

లక పోవుంగద? మీకవిత్వ మదియెల్ల దీరికూర్చుండి యూ

రక శ్రీతిర్పతి వెంకటేశులను దూఱ జేటు వాటిల్లదే ౧౧

మ॥ “కవిచూడామణి”లంచు వారలను లోకంబెల్ల బూజింప వా!

రి నధానమ్మఁ గవిత్వవైఖరియు మీరే చూచియున్ మిన్నకుం!

డి విశేషంబుగ “మేము సాయమును సంధింపంగ మీకే పరా!

భవముల్ జేకురవయ్యె” నంచు లిఖింపం జెల్లునే? పత్రికన్।

మ॥ కలరే? వీరలకన్నఁ బ్రస్తుతము సద్గ్రంథంబులన్ బేర్పితి!

వృలు గైకొన్నకనీంద్రులొండొరులు? నిచ్చల్ మీకుఁబూజింప న!

ర్వులుగారే? యిది మీరెఱుంగనిదే? యేరుంజెప్పరే? మంచిచె!

డ్డల యోజింపక యిట్లువ్రాయుదురె కట్టా! కొప్పురంపుంగవుల్

సీ॥ తిరుపతివేంకటేశ్వరులఁ గెల్పుటముఖ్యమేయనిచెప్పరామేశ్వరుండు

తగనియోగమునునిల్పఁగయతంతమటంచునేకీభవించుకోటిశ్వరుండు

న్యాయవాదినలంచు నన్నికల్లలనువ్రాయించినయట్టిలక్ష్మీశ్వరుండు

మిమ్ముగెల్పింపయత్నమ్మఁగావించియెంతెంతొకష్టించునేకేశ్వరుండు

గీ॥ నిందఱును గూడి సాహాయ్య మిచ్చుటకును

సిద్ధమై యుండ గెల్పు ప్రసిద్ధ మనుచు

నెంచఁ బోతుడు మీయాట లింక సాగి

రావు ముమ్మాటికిని సాగి రావు రావు.

ఉ॥ చాలుదురేని మీరలు వెనక్ జనుదెంచి వివాదమంతయున్

దేలుచుకొండు పెద్దలు సుధీమణులెల్లరు మధ్యవర్తులై

గౌరవఁగ; లేనిచో గెలువరా దలవారల, నంచు నుండుఁ జే

మూలనొ, పైకి వచ్చి చెడుపోకలఁబోయిన ముప్పుమూఁడెమన్

ఇట్లుబుధజనవిధేయులు

వడ్లమన్నాటి నృసింహశర్మ

పింగళి లక్ష్మీకాంక్షము

ఈపద్యములతో సోదరులు పూర్తిగా వెనుకత్తగినవారై గాని సోదరక
 పులకుం బాలవగ్గఱబాంధవ్యముండుటయే కాక యాంతరంగికత్వస్నేహసంబంధ
 మున్నయొకయట్టవధానినామధారి చాఱిమ్యులంబడఁచెట్టుచుం గొల్పిపద్యములు ద
 రాబరులోఁ బ్రకటించెను, ఆపద్యములు వ్రాసినతఁడు ప్రకృతము లష్ట్యవిధముం డ
 ని బేవ్రాలువలనగ్రహించి పలుసియున్నను గొంతకాలము క్రిందను నితఁడుకాను
 మద్విభిష్టుండుగా మామం బ్రత్యక్ష మయి యున్నాఁడు, పట్టువ్రత్యక్షమై చిరకా
 లకైనను దైవవశమున నియంశము స్ఫుటకీ రాఁగా నితనిపద్యములుకూడ శతా
 వధాన సారములొగన నయ్యెను, పిమ్మటనీరఁడువేమవరాగ్రహంబావధానసభలో
 నగుపరైను, భగవాన్, అని చాలలో నుకరికిం దెలిసినపిమ్మట నష్టావధానిగానిని న
 మీపించి, “చాయనా? వానుమరగ్గవి గారు యేమయిగానున్నారా?” అనివత్తింపఁ
 గాఁ బాపమాతఁడు వెలవెల బొవలసిన నాడయ్యెను, మేముగుఱితంపఁజాలమను
 నమ్మకముతోఁ బేనుమార్చికొనిఁ ట్టభినయించి వ్రాసినవారత బయటగుటచే నతని
 కట్టియవస్థ తటస్థించియుండును, ఇంచే మీ యక్కఱమును గనరాదు? అతఁడను
 కొన్నట్లుగాఁ గూగుట్ట వైవవళియుం చూడెఱు పడినతోడనే “మర్మజ్ఞం నప్రవోప
 దేహిత్, అనునార్యుత్తి కురామగణయైయాయవ నానసమయమున నక్కడనుండియు
 నుండనివానితెఱుగున నెట్లొ యుండగి నుండగి కాలయేవమొనరైనను, మధ్య మధ్య
 వీలైనప్పుడెల్ల నిలనిలో నప్రీతిగా మేమునంధించుచు నేయుగటియి కానియితనిమా
 ము వెలవెల చాటుటనంద కొంటిగిరిని బ్రకాశించఁ జాలవయ్యెను, టుదకుంబ
 ఛాత్రావసూచకముగు నంగుఱు కొంతవెల్లఁబుచ్చుటచే నెట్టివ్యాకృతవ్రాసినను
 నితఁడుకూడ యోగుఁడై యును చూమునస్పృహకి వచ్చుచున్నది, రాక చేయవలసి
 నదేని, ఇంతకన్న యోగుఁడై నివాసములోఁ గలుగఁజేసికొని వ్యవహరించువా
 రిలో మాకు కొరుకుట. గర్లభము గానఁ దటస్థించినంతలో వారివారిమంచిగుణ
 మునే మేమిగఁద వైకొని మాకు నాపరించిన బూనివ్యాకలహము యోగ్యులతో
 డనే వచ్చిర దని చనుచులకుం దెల్పి సంతసింప ముగును, మీరును మమ్ము నను
 గ్రహించి యట్లే విశ్వస్థింపఁ వాగ్ధిలులు, 54 వ పుటలో నుదాహరించినవారిపే
 రులలో నియన చేర లేదు. అభాగ మచ్చుపడునప్పటి కీయన బయటికి రాలేదని
 యెఱుంగునది వైట రామింతుటకు హిలుపు పూర్వ మీయనమామెడలఁ గనఁ జే
 సినయాచూడైనవోడమే కాని వేఱు కాదు, యన్న దారిద్ర్యమూలకము, ఆ
 దారిద్ర్యము నిట్లు ప్రాచీనకపులు వర్ణించియున్నారు.

(మృచ్ఛకటిక ప్రథమాంకమునుండి)

శ్లో॥ దారిద్యాద్ధియ మేతి హీపరిచితః ప్రభృంశతే తేజసో

నిస్తేజాః పరిభూయతే పరిభవాన్ని ర్వేద మాపద్యతే

నిర్విణ్ణ శ్శుచ మేతి శోకవిహితో బుద్ధ్యా పరిత్యజ్యతే

నిర్బుద్ధిః క్షయ మే త్యహో! నిధనతా సర్వాపదా మాస్పదం ॥౧॥

ఇప్పటికే యీయష్టవధాని గారినిగూర్చి విస్తరించి వ్రాసినట్లు చదువరులు తలంతురు గాని యింకను వ్రాయవలసినయంములుగొన్ని మిగిలియున్నవి, వీరినిగలనికొని తుట్టతుదకు వేమవరములో మాలో నొకరు మాటూడునప్పటి యంశములను జాల మంది పెద్దమనుష్యులు విని యున్నారు, అప్పు డీయన చెప్పిన ప్రత్యుత్తరాదికమును వారివలన నెఱుంగఁ గోరెదము, ౪౧॥ శ్రీ॥ తూములూరికోటయ్య గారప్ప దానికటమునఁగలరు, ఈయంశమునకు వారిని బరాతముచూపుచు నీయష్టవధానిగారు నలక్ష్మీకులు గాని పూర్వముచెప్పినయాచార్పద్యములను శతావధానసారము 125-126 వ పుటలలోఁ జూడఁ దగు నని చెప్పచు నలక్ష్మీకత్వమల్పివపిమ్మటి రచన గొండొక చూపుచున్నారము,

(16 అక్టోబరు 1912 సం॥ దర్బారు పత్రికనుండి)

* * * * *

చ॥ జరిపిరె యోప్రపుష్లవులు సత్పభయందు శతావధానము

చరుదుగ వాసినారలుగదా? మునుజేసితిమంచుఁ బొత్తముల్

గరువముతోడఁ ద్రిప్పుటయెకాని భవత్ప్రియు లాత్మశక్తి యం

దఱుఁ గనఁ బూర్ణమైన యవధానముఁజేసిరె ప్రస్తుతస్థితిక 17

గీ॥ తా మునింగినయదె గంగ తాను వలచి

నదియె రంభయటంచ నునట్టి మాట

ధరణిఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరుల కన్నఁ

గవులు లేరను మీయందె కాంచనయ్యె

25

గీ॥ తగనియోగంబునిల్చి యత్నంబొనర్చు.

ననుచుఁ గోటిశుఁ దెగడి నిజాన్వయంబు

దూకువారలలోపలఁ జేరి సుకవి
వరులనిందించుటెల మీపంటివారు

27

ఉ॥ శ్వాసము. కోడి, పేడి వ్యభిచారి, ననామకు నూరపంది, ము
టైనసతిక, సురాపుని, నిజాన్వయదూరు, నశౌచు, సూతకుక
బీనుఁగు, మాల, గార్దభము, పిల్లని, సూసరి, నంటి యెవ్వఁడే,
స్నానమునేయఁ డాఖలుని సత్యముత్రోయఁగలేదు, వహ్నిలోక, 28
రుక్మాంగదచరిత్ర)

సజ్జనని ధేయుడు

పోతరాజు లక్ష్మీనృసింహకవి. అష్టావధాని,

స్థావరభూతనాథముగాఁ జూపిన యీపద్యములలో 17 వసంఖ్య గలపద్యము వలన శ్రీసోదరు లవధానము నెఱుంగ రనియొప్పికొన్నట్లు తెలుచున్నదిగదా? వారితోపాటు మేము గూడ నెఱుంగనివారమే యని లిఖించినాఁడు, లిఖించుఁగాక, అందులకు మేము వేఱుగశ్రమ చేయ నక్కఱలేదు “సహృదయాః ప్రమాణం, ఇంకనీలక్ష్మీవిజ్ఞునివాఁతవై మాణిములు మాయెఱుకమీఁదనే యిచ్చిన ప్రత్యుత్తరపుంపద్యములన్నియు నువాహించుచున్నాఁగము.

(నవంబరు 16 న తేదీ 1912 వ సం॥ దర్బారు పత్రికనుండి.)

ప్రత్యుత్తర లఘు ఖండన

మ॥ రా॥ రాజశ్రీ పోతరాజు లక్ష్మీనృసింహాష్టావధానిగారికి.

ఆర్యా!

తమరు దర్బారు పత్రికాముఖముగాఁ బ్రకటించిన వ్యాసమును జూచితిమి. కవితారనాభ్యున్నతికి మిగుల సంతసించితిమి. కానిమీ వాఁతలో న్యాయవాదులు గల్గించునంశములు స్ఫుటముగాఁగలవు. అవి ప్రకృతము మాత్రము పేక్షించి తక్కినవానిలోఁ గొన్ని ముఖ్యాంశములకు మాత్రము జవాబు నొసఁగెదము:—

మీరు మమ్ము “నిజాన్వయదూరుల” నుగాఁ బరిగణించి కొన్ని నికృష్టోక్తుల నాడియున్నారు. ఇందలి సత్యా సత్యముల నొక్కంత చ

ర్పితముగాక. మేము మనయస్వయమును దూఱితిమనుటకు మీరిచ్చిన
 నయాధారము, తగనియోగమును నిర్పించితిమనుటయు నేకీభవించు
 చుగోళిశ్వరుండు" అనువాక్యమేకదా. ఇందు మీరు యోగమును ని
 యోగము గాఁజేసినారు. అది మాకభిప్రేతమగుగాక కాకపోవుగాక
 అంతమాత్రమునకే నిందయేమున్నది? ఇంతలోమేము నిజాన్వయదూ
 షకుల మగుదుమా? ఇతరుమ్ము రుక్మాంగద చరిత్రములోని పద్యము
 సుదాహరించి నికృష్టతమమగు తిట్టులను నిట్లుతాము నిజాన్వయభూష
 కులా? చక్కనిబుద్ధితోఁ దిలకింపుఁడు ఏదోవిధమున నియోగపదము
 మావచ్చియురాని కవిత్వమునందు విజిగినంతనే మేము దూషకులమ
 గునెడల బుద్ధిపూర్వకముగా వేఱొకయర్థములేని "పీచుగు" లోనగు
 నికృష్టాక్షులను నియోగులమైన నూయెడల నుపయోగించు మీరుని
 యోగభూషణులై యుద్ధరించువారా? కానిండు. మీకట్లు భగవంతుఁ
 డు తోఁపించినప్పుడు మేమేమి చేయుఁగలము. మీరనినమాటలనుబట్టి
 యే మీరువృథాభిమానులని తెలియుచున్నది.

చ॥ మఱియొకటాలకింపుఁడు ప్రమాదపుమాటలు గట్టి పెట్టుఁ డ
 త్తటి సభ సేతునుంచును వృథాగఁ బ్రగల్భము లేరు వ్రాసి రె
 వ్వరు వెదీనుదీసి "రాజు" యని వ్రాచుఁగఁ జేసిరి, మీరెఱుంగలే
 "గరువపుమీస" మన్న నుడిగల్గినపద్యము లిప్పు లేవొకో॥ 1

క॥ విమ్మిటకుఁ మీకపులక, దెమ్మనివ్రాయుఁగ వ్రాసితిరొకోమీరుక
 మమ్ముసుమాగురువర్కుల రమ్మని; యారార! యేటివ్రాతలుచెఱుగిడి.

మ॥ చరణంబుల్ విడనాడి కొన్నిటను బ్రాసస్థానముల్ గొన్ని యొం
 డరలోఁ బాడొనరించి కొన్నిట యతిస్థానములన్ మార్చి యు
 షరముల్ గొన్నిటిమధ్యమధ్య దిగమింగక నేర్చియున్నట్టి కొ
 ప్పరపుకవారలయాశుధారకవితావ్యాపార మేపాటిదో॥ 2

ఉ॥ గంటకు రెండునూర్లు కధికంబుగఁ జెప్పిన నేమి లాభ! మ
న్నింట నొకానొకండును గణింపఁ బ్రశస్తరసాతి హృద్యమై
యుంట పభస్సుమంబు, మఱియొక్కెడ గంటకు నూతె చెప్ప నూ
టింటఁ బరీక్ష సేయఁగ మఱిన్ విరసంబులు దోఁప వంతగన్,, 4

ఉ॥ మమ్మును గొప్పరంపుక విచూన్యులనున్ బిలిపించి మావధా
నమ్ముల మాకవిత్వపు గుణమ్ములనున్ దిలకించి; తారత
మ్యమ్ముల నిర్ణయింపఁ గలయట్టిరసజ్ఞులమ్రోల నున్నన
త్యమ్మును వెల్లడింపు మచధానవిధాన కుశీలవాగ్రణీ! 5

శా॥ అంతో యింతియొ దేశికోత్తములపాదాబ్జమ్ములన్ గొల్చి మే
మంతేనాసులమై మెలంగుటను మా కబ్బెన్ గవిత్వమ్ము; మే
మాంశర్యమ్ములలో వధానములఁ జేయంగోరుటేకాని యొ
క్కింతేనిక బడదయ్యెఁ గోరికను మీరేఁ దీర్పుఁడయ్యా? యికన్

చ॥ తిరుపతి వేంకటేశకవిధీగులు మీరలు కోరుచున్న మీ
పురమున కేగుదెంచెదరు పో! రయమొప్పఁగఁ; గాని యక్కటా?
పొరిఁబోవచ్చి మీపురికిఁ బుల్లము వేమవరంబు,, పోలికన్
మరలిన నేమిలాభ మని మాకును మీకును సందియం బటన్ 7

క॥ తిరు పతి వేంకటకవిధీ, వరు లరు దెంతరు తమపురవరమునకును మీ
ర్జరించినసభ; జరిగిం, పరేని మీయూరు వచ్చువారలె వీరల్! 8

ఉ॥ కమ్మనినారు మీపురవరమ్మునకున్ మము మాగుహాత్మముల్
సమ్మతి చూపవచ్చుఁ గొనసాగించోసభ మంచి దేకదా?
మమ్ముచు బిల్చి మీరు సభ మాసక చేసెదరన్న మాకు మీ
నమ్మకమేమి? కానఁ దగునమ్మక మిం డరుదెంత మొయ్యనన్! 9

క॥ వీరినిడిగొనఁ గొప్పపు, వారికి శక్యంబై యకట! పంచాననమున్
బోరికిఁజేరు నహరిణ మ, యారే! యిదియేమిచిత్రమయ్యా చెప్పుడి,

చిన్నశిష్యుడు చెప్పగా వింటిమి, అదిరమణ్యవంతులు హరిష్వదేనియభార్గమఁ
 న్న బంధుత్వాదిక మెక్కువ కాదనియు దానిని బట్టి చరించువారి కొకప్పుడు
 చిక్కు వచ్చినను శాశ్వతకీర్తి గలుగ వచ్చు ననియు నెఱింగి విద్యకును శాఖకును
 సంబంధమే లేదని బోధించువారుగాఁ బరిణమించినచో నెక్కుడులోకోవకార
 మొనర్చినవారగుదు రనిపాచ్చరించుచున్నారము. ఇంతపరిశ్రమవడి మేమిగ్గింభ
 మును రచించుటకు ముఖ్యఫలము నియోగివైదికులు నహోదరులు గాన వీరి కీవై
 షమ్యములును ఈవృథావవాదప్రసంగములును దగవని తీర్మానించుటకే కదా?
 మాపరిశ్రమలో నెక్కువవంతుగాని అపవంతులవా రొనర్చినచో నది కోటిగుడిర
 మై యిగోలనుదగ్గించఁగల దని మానవుకము, ఇట్టితరుణమున వైదికులలోనున్న
 కుమార్తెలను వైదికులును, నియోగులలోనున్న కుమార్తెలను నియోగులును మందలింప
 వలయునే కాని వారిని వీరును వీరిని వారును మందలించినచో నది ప్రయోజనకా
 రికాదని శ్రీపంతులవారిహృదయమునకు రాకయుండునని మేము తలఁచము. వా
 రు పెద్దలువితేషజ్ఞులు, అయినను దమకన్న ననేక విధములఁ జిన్నలగు ము|| రా||
 రా|| కృత్తివెంటి గంగరాజుగా రీవిషయమున సెనర్చుచున్నయంత గాని శ్రీసు
 దర్శినీపతికాధిపతిగారును కార్తేలియకాపతికాధిపతిగారును లోనగువారొనర్చు
 చున్నంత గాని తుదకు వడ్డమన్నాటిసరసింహము లోనగునియోగిదాల' పు లొన
 ర్చుచున్నంత గాని ప్రయత్నమునేని బొనర్చకుండుట మిగుల శోచనీయము, ఇంక
 నేని మాయుద్యమమునకు శ్రీపంతులవారు తేయూత సొనఁగి నియోగివైదికులకుఁ
 గలపరస్పరవైషమ్యములను వారించి పుణ్యము గట్టికొందురని నమ్ముచున్నార
 ము. చతువరులారా? ఇందులకు సబంధించునవియే యైనను బ్రసంగాంతరములచే
 మీకు విశుగుపుట్టించుచుంటి మేమో యని సంశయించుచున్నారము. శ్రీపంతులవారి
 ని గూర్చి వ్రాసినప్రసంగము వారు పెద్దలగుటచే నీగ్రంథమునకు మంగళదాయ
 క మని మాయభిప్రాయము, “మంగళాదీనిమంగళమధ్యానిమంగళాంతాని” అనుమ
 హాభాష్యమున హృదయు లెఱుంగనిది కాదు. మరల శ్రీసోదరులకును మాకును సం
 బంధించినయనురాగసంగ్రహములోనికిఁ జిత్తముంతురుగాక, సానురాగముగ మా
 చేఁ బ్రార్థింపఁ బడియు సోదరు లెందుకో బందరు రాలేదు తీరిక ననుననించి రా
 దలఁచి రని మేము తలఁచుచుంటిమి, కాని లోకులలో వేఱుగానభిప్రాయములు
 బడులు వెడలఁ జొచ్చినవి, ఒకరిద్దఱు ప్రాజ్ఞులు మాతో నన్నమాటలు కలవు, ఆ
 వియటులందుఁగాక, గుంటూరిలో సోదరులను బ్రత్యక్షముగాఁ జూచువర్యంతమును

లోకులయొక్కయమును మేము విశ్వసింప కుంటిమి గాని, మాచిగపిచ్చుల విధి లేక
 విశ్వసింపవలసిన వారైతిమి, మే మింకను గుంటూరికి నెలది పయనములకేగి మును
 నప్పటికే వీరివజ్రము గూర్చి వేటొక తెఱఁగు వ్యాసమొకటి యభినవనరస్థలలోఁ
 బ్రతురింపఁబడినది, కాని యెచ్చది కూడ మేము మొదటివిశ్వసింపనివారిలోనివారే
 రమే, ఆవ్యాసయనకు మున్నెక పెద్దయుత్తరము మాకు వచ్చినది, ఆరుదుజేవ్రా
 లు లేకు శ్రీసోదరులయొక్కవితావిధానమునుగూర్చి వ్రాయుచు నుట్టివారికిఁ దా
 మెట్లు ప్రశంసాపద్యములు వంపిరి యనునభిప్రాయమును వర్ణింపఁగూఁచేల్పఁ
 జూచినది ఆయుత్తరమునుగూడ మేము విశ్వసింపనేలేదు, మాకుఁ బ్రత్యక్షములొ
 జూచినపిచ్చుట మాత్రము వీ రేదో విషమునఁ బద్యము లల్లినను బ్రాజ్ఞులగువారి
 చే నంగీకరింపఁ దగినస్థితిలో లేరనియు నదృష్టవంతులు గాన నచిరమున య
 శమందిరనియు నిష్పణేని గొలఁదికాలము గురుశుశ్రూష చేసినచో వీరికినరూపము
 గనూ యభ్యాసవశముననూ మలవడిన యాధార మంచిస్థితికి రావచ్చునేమోయని
 యును దోఁనవై యాయంశముబంధరులలోవారికి మనముచేయఁదలఁచుకొన్ననమ్మా
 నము జరిగినపిచ్చుట మనయందు చాలికిఁ దగినంత విశ్వాసము గలిగినయనంతర
 ము వారియంతరంగమున వెల్గునట్లు శోధింపవలయు నని యనుకొంటిమి, కా
 ని యదియంతవఱకును నాఁగక మన రాని రాని యేకా రామమృతంతులవారివిండు
 ప్రసంగములూ మాలో నొకరినొకరి వెల్లవడవలసిన దియ్యెను, అప్పుడటనున్న పె
 ద్దమునుమృతలలోఁగొందఱవేల్లెను(8)వపుటలోనుదాహరించితిమి కానియుదాహరిం
 పఁదగిన వారుపలువురు గలరు, అందులో నొకఁడు తద్వ్రసంధితులు శిష్టాహనుమచ్చా
 స్త్రిగారు వేటొకరు జానపాటికట్టారామశాస్త్రిగారు, ఇంకను నెందఱో పిదప
 ధికు లగుపెద్ద లక్కడఁ గలరు, వారిశిల్లను మేమెఱుంగనివారుపున నందుఁ జే
 రొక్కన మైతిమి. ఈవ్రసంగమునుగూర్చి వ్రాసినగ్రంథభాగములొకొప్పరపుసో
 దరులకు గురువరు లగుబ్రహ్మ శ్రీ॥ రామమంగుల రామకృష్ణశాస్త్రిలవారిని వ్రాయ
 ముంచితిమి ఇటీవల వేమవరము వెల్లివచ్చునప్పుడు శాస్త్రిలవారు వ్రసంగవశము
 నఁ దా మానముయమున నున్నట్లు చెప్పిరి, శాస్త్రిలవారు రూరక సోదరకవులు
 మావైప్రయోగించుచున్నవల్లరములకు మిగులఁ జింతించువారిలో నొకరు, వీ
 రు శిష్యులను బ్రప్రథమమునఁ బూర్తిగా మందలించిరి. అందుకువారువ్యతిరేకులు
 గాలేదఁట? కాని మే మిప్పుడు పరవశులము కాన నిట్లునటింపక తీర దని గురు
 పురుషుత్తరము నెచ్చిరఁట? ఈయంశము నింతకు మున్నుదాహరించిన మాహితోప

వేశము (స) వ పుటలొనిదిపద్యములో నుకించుక సూచించితిమి, దీనిమీదనే
హరిజ్ఞానోపదేశములో సక్రిందిపద్యములు పుట్టినవి,

“శా॥ ఏరోవంచనం జేసి దింపి కలహం బేర్పాటు గావించి రం

చూరుంబేరునులేని యాగురున కోసకో? మేమెరింగింపుటల్

భీరుం డాతండు మీచెవిక విడుచుటల్, భీరశ్యముం బూని మీ

రీరీతిక దెగియించి వల్లుటలు నెంతే నవ్వు పుట్టింపవే

‘శా॥ తప్పంబల్లితినంచు రేపితివిగాదాయంచు దుర్వారమా

ముప్పందెచ్చితి వంచు వేమరలుపక బుత్తెంతురే యంచు మా

యొప్పున్నెమ్మది నెంచి యొండొరులు లోలోగుడ్డుకోబోరెతా

జెప్పండే భవదీయజీవనము జౌళిష్యండు మీచందముక”

అందుగురువులను మేము సాక్షులుగాఁ జూపిన సోదరులు మానిష్యులను సా-
క్షులుగాఁ జూపిరి ఇదిమాటకుమాటవంటిదో నిక్కమో విజ్ఞులే గుఱితింప వలసి
యున్నది, శ్రీరామకృష్ణశాస్త్రులవారు మాకన్న సర్వవిధములఁ బెద్దలు, వినను
వారేకారణమున నొక చిరకాలమునుండి మమ్మును మిక్కిలిగాఁ బ్రేమించుచు
మరు మాపద్యములలో ననేకములు మాకురానివివాద వారికిఁ గంతపాతముగా వ
చ్చును ఇట్టిశాస్త్రులవారు తమవిషయవరమాణువులు మమ్ము మిక్కిలిగా దూషించున
ప్పుడు జేయవలసినదేమి? సాధము, ఆశక్యవిషయ మగుటచే వారూరక విచారిం
పవలసినవారైరి వారివిచార మిప్పటికేని మాసోదరుల హృదయమునకు రాక పో
దు గాని యీమాసోదరులు కారణాంతరమునఁ బ్రక్కతోపయ క్తమగురామకృష్ణ
మత మనుసంక్రొత్తమతమును నమ్మనింప వలసినవారైరి. ఆమతము నామసామ్య
మునుబట్టి గురుమతముగాఁ దోచుచున్నను నిజమునకు గురువులకించుకయున్న
త మైనది కాదు. ఈసూతన గురుస్థాంతములో గురువునుదిట్టుటలో నగునవిము
ఖ్యాంతములు, అవి వీరు పూర్తిగాన వలంబించినచో నెట్లుండునో కానియిప్పటి
కంతగా నవలంబించమి సోదరులేకాక మేముగూడ ధన్యులము, ఏమందురా? మా
లోవివాదకొనితెచ్చుకొనుటచేఁగ దా? రామకృష్ణులశృంగ భంగాదికమును వీరుగు
రుపదముగాఁ బట్టవలసినవచ్చినది, ఆపట్టుటపూర్తి గాఁదట్టింపుచో వీరికిగురుదూష
ణముకూడ నలవడవలసినదేకాని యింతవఱకునది విశేషించితిట్టింపినట్లుకానరా

మ, స్వల్పముగఁజింపఁదగఁజుగదా? శ్రీసోదరు లనత్యమును బెల్లముగా నొం లేక యు
 ప్పగా నొం వాడుక చేయుచున్నారు, ఇది చాలఁ దప్పినమును బెద్దదోషమును గా
 దనువార లుండరు, ఈయంశము వేమవరపునభలోనికేదోయ్యత్తరమునఁపితిమని
 చెడబొంతుచు నిటవలఁగవలసిందగుచున్నది. ఇదిచూచిన యుత్తరమువలననే తెలిసికోవచ్చు
 ను, దీనిం గూర్చినవిస్తరము, వేమవరపునభతావధానపీఠికవలన నెఱుంగఁదగు, వా
 రీయనత్యము నాత్మగౌరవమును నెల్పుకొనుటకును బంధుప్రీతికిని వహించుచుంట
 చే దానివలనిదోషము సంభగా పొంద వలసి యుండినది, మాయావచ్ఛక్తిని విని
 యోగించి శ్రీసోదరులు సర్వవిధములధన్యులే యని సమర్థింప యత్నింతుముగా
 క, పరశ్రత్యయనేచున్నది లగుటచే వీరివిషయమున మానవ ర్థనమును లోకమును వి
 త్వసించుగాక, ఇంక వీరికవితాసాశస్త్యమును గూర్చి కొండొక వ్రాసెనము.

శ్లో॥ ద్విజ బాలః కరీరశ్చ యంత్రితోఽయంత్రితః క్రమాత్,
 నరేంద్రవశాళిమానంచ స్తుకీపద్ధతిం వహేత్,

ఈశ్లోకము సత్త్వత్రయమును శ్రీ పెద్దాపురపు సంస్థానాధిపతులుంబములొని
 నారును సురంకుశసంస్కృతభాషాసాహితీధురంధరులునునగు శ్రీరాయ జగదాచార్య
 జగదాచార్యులచేత వీరివర్తమానము నట్లుండనిచ్చి శ్లోకతాత్పర్యమును విచారితము
 వస్తువెట్టిదైనను శిక్షలేనిచో నదియపహస్యాస్పదమగు ననునది యిందలిముఖ్యం
 శము, శ్రీసోదరులకవితాధారయు నశ్లేషమగుటచేఁ బైనుదాహరించినవెదురు
 బొంగువలె సంబరమార్గమునఁబంఁ జూచినను దానికి శిక్షితులకవనమునకుఁ గ
 లగౌరవమును జూజ్ఞాత్రయ నేరరు- శిక్షితమగుకవితాధారయో? కొండొక వ
 క్తిప్రసారమైనను బల్కబొంగువంటి సన్ధానమునకుఁ బాత్రమగు ననుట నిర్వి
 వాదాంశము ఇట్టినిత్యో వారు పోవునట్లు విద్యుత్కవి ప్రవర్తించుట కెన్నఁడు
 గాని యొప్పుకొనునా? ఈయంశము ఆయా యాపుటలలోఁ గన్పెట్టెము తెల్పి
 యుండుటకు; మరలయు నుత్తరార్థములో వివరించు విస్తరించు తెల్పితిమి, కావు
 న- బద్ధులచర్యలు నెంపఁగోవ మాంభూతములగుటకు మిటఁ దెల్పుచున్నారము.
 ఈసోదరుల పులను గల సంగతి చూచున ప్రాచీన శ్రీముతులు మమ్ము నెన్నఁదాని
 కిచ్చునట్లులలో దూరమగు దాని అభివృద్ధింజూపుటకులేదా? అనినాడెవ
 యుచుంటును, ఆవ్రాతలచేయి. మరలఁ ననేమిట? విలుపును ద్వారబంధమును
 అదియు ప్రాచీనమునా? అదియు, కావలసినతరమున బైటికి దూరమొప్పునా? అనినాడు

శాస్త్రిగా రొకరు వీరికి బద్దెనులువాస యిచ్చుచుండుటచే నిందు జాలమంటిగా
ర శుద్ధముగనే యున్నట్లుగూడఁ గన్నట్టైడినిగాని, అనత్యములు జుండగములును
మాత్రము మితిమీరియుండును. అవిదిజ్ఞాత్రనుచ్చటచ్చట జూపఁబడుచునేయుం
డును, దానినటులము, ఏకర్షమునెఱుంగని సోదరులతోపాటుగా మే మిష్టము
క్రొత్తగాఁ బరుగిడును ము యేల చెప్పవలెను? పరుగిడఁగలుగుదుమా? లేదా? య
నునది విషయాంతరము, అతస్వలకునుఅవోనములకును సెప్పికొన్నచోఁ బరుగిడ
వచ్చును, ఇదివఱకే చిరకాలాభ్యాసవశమున నిది దోషము, ఇది గుణము, అ
నునంతము మనమున నాటికొని పోయినది, అసంసృగర మీజన్మమునఁ గాను
గదా? పచ్చజన్మమునకుఁ గూడ నశించును, అట్టిచోఁ దప్పింపు లని యెంచకతి
రుపతి వెంకటేశ్వరులు పరుగిడ వలె నని యనుకొన్నచో నట్లు జరుగవలెను, ఏ
ట్లునఁగా? ఏదేని దైవకారణమున వారి కిష్ట దున్నగుణదోషవిచారణమును శా
స్త్రజన్యజ్ఞానమును బూర్తిగా నశించి కివితాభార యనునది నామమాత్రావశ్యము
ముగా మిగిలి వీరు తిరుపతివెంకటేశ్వరులుకారు, యెవరో, అనుతెఱఁగునకువచ్చు

“సోఽవ్యయ ఏవ భవతీతి విచిత్ర మేతత్”

అనుష్టోకపాదమున కుదాహరణము కాఁ గలిగినయుత్తరక్షణమే వానిని మించి ప
రుగిడఁ గలరు. ఉన్నశక్తులలో చూటికి దొంబడివంతులు తగ్గించుకొనుటకు య
త్నింపవలసినదే కాని యాపరుగునకైయిప్పుడభ్యసించవలసినది లవమును నుండిఁ
బోదని ప్రాజ్ఞులెల్ల నెఱిగినదియే కాన విస్తరింపవలసినయావశ్యకతలేదు,

కాని యాపరువు ప్రాజ్ఞమహాకవిసమ్మతము కాదు, కావుననే భట్టుమార్తాంధ్రు
లెంతవఱకుఁ బరుగిడుట యుక్తమో యంతవఱకే యవధి నేర్పఱచికొని—

“ఘటికాశత గ్రంథకరణధుర్యత.”

దనుక నే యంగీకరించియున్నాడు, ఇందలిగ్రంథశబ్దము సారిభాషికమని తెలియ
దగు, ఈసంకేతము పండితు లెఱుంగుదురు మఱియు వేటొకవేశ్య—

“ఘటికార్థనిర్దితశత శ్లోకే”

అని ప్రవాసికొనియున్నది, కాని దానిపోకడమాడ మనసోదరులపోకడ
పయ్యో చెల్లెలలో కాక తప్ప దని మాయాశయము, అత్యంతముహూడ భుటర్వా
మువలెనే యెవోకొంతలోఁ బర్యాప్తము కాఁ దగినదియే కాని భారావిశ్వాసం

శూన్యముగాఁ బ్రవర్తింపఁ దగినది కాదు,

శుద్ధి దశాస్యాం పుత్రా నాధేహి

అనుశ్రుతికి, దశపుత్రులు, దశపుత్రులకు, అనునర్థము చెప్పి యిరువది మందివఱకు నాజ్ఞను గనుపఱచినవారు ప్రకృతాశుఘోషానంబ్రదాయము ననుసరించి వందలకొలదిగ నాజ్ఞ నేల యీలేవో విజ్ఞులకుఁ దక్క నితరులకుఁ దెలియదు, ఆశుగళబ్దవాద్యత్వము మలయమారుతమునకును దుక్కుదూఁగరలఁ గల్పికో నిఘ్నాకుల లోలోపల నిడికొనిపోవుతల సెప్పిగాలికిని నవిశేషముగఁ జెల్లునదియే యైనను మలయమారుతమువలెఁ దలసెప్పిగాలి వర్ణ్య మగుట కవినమయనిర్ధము కాదు, మితి మీఱినచో నాశుధార యాశుఘోష యని చెప్పఁ దగి యుండును, వేయేల? వీరిపరుగు న్యాయ్యమైనది కా దనుట కెన్నియేని యుదాహరణము వీరవచ్చును ఇదికవితాపదదూర మగుట కేసందేహమును లేదు ఏకర్మము నెఱుఁగనిగాయకాభాసునిస్వరకల్పనకును శుశ్రీఃనిస్వరకల్పనకును భేద మెంత యుండునో పాఞ్జు లెఱుఁగరా? గుంటూరిలో వీరు న్వశక్తివరశక్తిశూన్యముగఁ గాలుద్రవ్వినతత్త్రఱపా టంతతోనే వెనుదీయఁ బడినది గాని లేనిచో నీయంశము లెల్ల సభ్యులకు వాక్కుచ్చి వీరిపరువునుగూడ ననుకరించి చూపి యిది తప్పడుమార్గమని ప్రాజ్ఞులచే సెప్పించియే తీరుదుము గాని తజ్ఞులు వీరికినిమాకును సభ యనుటకే యంగీకరింపకున్నారు, అది యీక్రింది యక్కరములవలనవిన్నపమగును.

(చావలి వెంకటకృష్ణయ్య బి, యే, సీనియర్ గారివ్యాసమునుండి.)

“సభావిషయమున మేమన్నమాటలప్పటికి ఇప్పటికి జన్మాంతమువఱకును నిల్చుకొననెంచి యొక రిరువురు పండితులకడకు కవులకడకు నేగితిమి, సావధానులైవినుఁడు ... అయ్యా? తమరు జడ్జిలుగా నుందురా, అంటిమి, దానికి వారు, తిరుపతివెంకటకవులేడ? కొప్పరపువారేడ? కొప్పరపువారికి కవి శబ్దమే వర్తించును ... కలక్టరు, బిల్ కలక్టరులకు నెంత తారతమ్యము కలదో? ... అటులనే తిరుపతివేంకటేశ్వరులకును కొప్పరపువారికిని భేదము కలదు, ... అని యేకరు వెట్టి ఆనంగతి మాకడ నెత్త వల దని మమ్మును బంపిరి, అయ్యా? సభ చేయించ నెంచికొ

నినందుల కిట్టి సుర్యాద జరిగినది, ఎట్లయినను మీవిరోధము మాపుట మాకు ముఖ్యావసరము కనుక మరల నేరికడకైన బోయి మొఱి పెట్టు కొందుము గాని...”

పైపంక్తులు శ్రీసోదరులు వేమవరావధానానంతరము తోలిసహపరులగు యుత్తరములలోనియంశములలో సభనుగూర్చిన ప్రసంగమునకు వారినాహ్వానింప నేగినమూగురలో నొకరు కృష్ణాపత్రికాధిపతులకంజిన “రోషవేశసాంత్యన” వ్యాసమునుండి కైకొనఁ బడినది, విస్తర మనస్త్ర చూడఁ దగు ప్రాజ్ఞశిరోమణు లిట్లు నిరసించుచున్నను నవత్రహాహునముగ మాసోదరులు “మావైరులు, మాశత్రువులు, అని సారెనారె మమ్మును బేర్కొనుచుండురు,

శ్లో॥ వివాహశ్చ వివాదశ్చ సమమో రేవ శోభతే”

అట్లన నేల? వీరిశత్రుత్వ మిట్లు నమర్చింతము “గాక,, అదృష్టపితానామ మున మాకు వారు మిత్రులు మేము వారికి శత్రువులమును గాఁగూడదా? లేక యీపంచతంత్ర వాక్యములవలన నేని కాఁగూడదా?

“(శ్రోత్రీ)యభిప్రకీయాణాం (మూర్ఖపండితానాం) సజ్జనదుర్జనానాం

దీనిఁబట్టి యిది సహజమైన మనుకొన్నను దప్ప లేదు, తప్పలేకేమి, వీరిశత్రుత్వమిల్లిత్వములకించితగ్రరములగుటచే నివిరెంచును బరిత్యాజ్యములేయని విజ్ఞానకమానరు, ఇదియిటులుంతుము, సోదరులయేవారితమను నగ్ధ ముండదు,

(పిబ్రవరి 15 వ తేది 1913 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

...మఱియుమాశత్రువులు (గుంటూరుసీమ!) అను నొక పుస్తకము ను రచించుచుచుండిరట, అందుమావివాదాంశముండునట! అదిబయలు వెడలుటకుఁ బూర్వమే, యీసభ జరుగవలయును. అది బయలు వెడలుటకుఁ బూర్వమే సమకూర్పలేనియెడల మేము వ్రాయుచున్న (1) జిల్లాసీమ (2) నారాయణాస్త్రము అను రెండుగ్రంథములును బ్రకటింపఁబడిన పిదప సమకూర్పవలయును ఆమధ్యకాలములో సభను గుటకు ఏమిపడదు, అనిచెప్పితిమికదా!...,,

ఈ ప్రవాహ కర్ణ మే పైన గలదా? గుంటూరినీమ వ్యక్తము సభ కే
మి యపకృతిచేయునూ కదా? జగ్గీమ ప్రాతకు సభ చేరి ప్రతిబంధింపవలయు
నూ? “కొబ్బరిచెట్టు, చూడగడ్డి, ఇంటికన్నం లై వాక్యముల కర్ణముకన్నట్టు.
కన్నట్టుకేమి? గుంటూరినీమ గుట్టు లైటంబెట్టును గదా? వైదిసభయెట్లు? ఏమి గతి?

(విబి)వరి 15 వ తేది 1943 సం కృష్ణాపత్రికనుండి)

...ఈక్షణముననైనను, ఈనిముననైనను, లేక ఈజన్మాంతమువలెకెప్పు
డైనను సరియె, వచ్చినూశత్రువుల మీసములను దీయింతుము...,

ఈపంతులను గృష్ణ యవిచారిత రమణీయములుగాఁ బ్రకటించి. ది. గాని
యాంధ్రప్రదేశ్ ప్రతిపాటి కౌమేశ్వర శ్యామల చెప్పినది యుంటుండే గొంకి
జంకినల్లు నటించి నిగనించినది, ఈనిషయము, వేమనరపు శతావధాన పీఠికలో
నివ్వరించి చూడవగు. ఎంతటి తెల్వియో చూడందు, వివాహమునకు రమ్మ
నఁ బునస్సంధానమునకే సద్దపడుమోటుపెద్దపెండ్లి కొమరుని దలపించు నీ
వాక్యము లెవ్వరు రోయకుదురొగదా? సభకు వచ్చినతోడనే జరుగఁ దగినది
మీసములు గొంగిరిని పోవుటయే గాఁబోలు? “గారెల మారెల సామెతగా, నెం
తతంబు జరుగవలెనొకదా? అపుడు ఈయత్తరజ్ఞానమాన్యులకు జరుగఁదగిన
లగ్నేమి యున్నది. వచ్చి వచ్చినవెంటినే మీసములు వట్టికొని వీలైనంతవఱకు
వచ్చినంతవఱకు సంగ్రహించుకొనుటయే కర్తవ్యము? ఔర? మీసపురోమములు?
హూహూదురు మీకెంతమాహాత్మ్యమును గలిగించిరి. సతకర్త యగుసుహృదుగారి
మీసపురోమములను జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుచున్నవే! ఏనిసంప్రదాయము తజ్జులవలన నె
ఱుంగఁదగు, ఈయతప్రభంశపుఁ బ్రల్లవముల నీవారత మడచివైచుఁగాక

“ఊ! నచ్చిననాఁడు ఫల్గునుఁ డవర్జ్యము గెల్తు మెనంగరాదు,,

(వింటూరిగొప్పగనూలు చూ) శీతానాట్యమువంటి బుజ్జీత తేల్చితెలు
తగులగాని మనస్సికంఠల వెట్లు లగును? అక్షరజ్ఞాన మిట్లుండఁగాఁ గొందఱు
తలప్రవృత్తులచూరు లగుదు మని యెడో వ్రాయుచు సోపరుం పెరుపు సహజమైనది
కాన తెచ్చిపెట్టొన్న ధార గల తిల వెంలి కవుల కనుకరింపఁ దగినది కాదని
కాభాధిమానమును వెల్లడించుట యీచి మాతెతోయక్క-జము గలుగుచుండెడిని,

అవురా? పని వడినను రథము దిగి పాటునుత్తరుని పరువు విజయున కశక్యమే యగునేమోకదా? అతఁడు శత్రువులకు వీఁపు చూపక కదా పరువిడ వలసినప్పుడు మైవారు “మెయిల్ రన్నరు, వలెఁబనివడి నేర్చికొన్నను వానివైనుండునధికారులు పరుగెత్త నేర రనియు నంజుచే వారికి వీరు లొచ్చనియుం గూడఁ జెప్ప సాహసింతురోటు? ఏమీ? తారతమ్య జ్ఞానవిలసనము? ఇట్లు వ్రాయువారి వ్రాత లెంత వెలగల వైనను వీనినిగూడఁ బాటించి మాశిష్యులలోఁ గొందఱు ప్రాజ్ఞు లనిపించుకొనుచున్నవారే తమపాండిత్యము నెక్కెడకు దిగద్రావి మాయావ్రహ్మరథులవలె నటించుచు నీయాశుఘోష కలవాటు వడిరి. అందుఁ బతకాదుల నందిరి. ఈయలవడినవారిలో మొదటివాఁ డవ్వారిఁగుబ్రహ్మణ్యకాశ్రి, ఇతఁడు నితనికొక ప్రవేళివిడిచిన మేసల్లుఁడును, మా కేకలవ్యప్రాయశిష్యుఁడును నగు నొక నైక శుకవియును నిండులకు నభిలాషుఁడైనారు. ఆయంశ మిక్రిందియుత్తరముల వలనఁ దెలియ నయ్యెడిని.

నెల్లూరు

నమోగురుభ్యః

30-10-12

అవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యనామ్నశ్శిష్యస్య శివతాతిర్విజ్ఞః ప్రిః శ్రీ॥
 రాయప్రోలుసుబ్బరాయేణ మమభాగినేయకేన సాకమహం కావలి పట్టణ మాగత్య తత్రోత్పవధానంవకస్తిన్నహని ఆశుక వితామన్యస్తి ప్రచాలయామిన్త, పౌరా భృశంతోషితాః; యైః కొప్పరపుకవ్యోరాశుకవితా శ్రీతా, సప్తాహంత్పాగ్రిదం పురంప్రావిశావ అత్రోచప్రథమ మాశుకవితా తతోఽప్తవధానమితి ద్వేమిలితేపరిషదా, భవిష్యత్తిచ్చైకా, ఆశురచనయా ఘంటాత్రిశతీ నిరూధా, ఏవమత్రీపంచషేషు ప్రదేశేషుప్రదర్శయతుకామా చరావః- సర్వభాగురూణామూశీఃప్రమాణం

బుచ్చిరెడ్డిపాలెం

8-11-12

మేము నెల్లూరిలో రెండు సభలు జరిగించి యీబుచ్చిరెడ్డిపాలెం ములోకొప్పరపుకవులను పెద్దగా గౌరవించి గంటలువేసిన పట్టాభిరామరెడ్డియను నాతడున్నాడని విని యిచ్చటికి వచ్చినాము యిక్కడికి వచ్చి ఆరురోజులైనది నిన్ననిచ్చటసభ జరిగినది ఆశుకవన మల్లబహు

చున్నది ప్రతిపాద్యము (చాపదీపస్త్రా)పహరణము ఘంటాత్రిశతి ని
మయముగాఁ జెప్పచున్నాము యిట్టిస్థితిలో”.....

ఈ సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి వేమవరములో నాకుపును జెప్పి యున్నాఁడు
రఘు లానందించిరి, ఇతఁ డితరవ్రజ్జులు కలహాఁడు, కాన నష్టడు కొండొక
నానఁగులు పొనఁగినను సమర్థించుకొనఁగలఁడు ఏకర్మము నెఱుఁగనిసోదరుల
కాలుద్రావున ప్రసంగములెందులకొ? తప్ప తప్పన్న నేరికిని నశక్యమే, వీరి కొప్పు
తప్పన్నను సమస్కారేతరముగు గతి గాన రాదుగా? పాపము? సోదరు లమా
యికులు, పూర్వస్మృతిదారులు, ఏదో మోమోటవడి వీరియాశ్రయణమునకును
నీ॥ ‘బలిబలీ మీతాతబల్లెచ్చుచేయూనిపుల్లగుతూటుగాఁబొడిచినాఁడు,,

వంటిబట్టుకైవారశ్రువద్యములకును లోఁగి కొందఱు పాఠిజ్ఞులు కొన్ని
సమ్యుతిపద్యములను వ్రాసి యిచ్చిరే అనుకొందము, అంతతోఁదప్పివడి—

“జాగా యెఱిగి బైటోగా”

సంచరించినచో వారివరము లింతలో నుపసాహరింపఁ బడవు వెంటనే
గర్వపర్వత శృంగాధిరోహణ మొనర్చి తారతమ్యజ్ఞాన మవలకుఁ ద్రోసినకత
నాదువారు నిజాభిప్రాయములను భంగ్యంతరముగా వెఱచుచ్చిరి, అందు మొ
దటివారు శ్రీ కవిరాజు గారు. వీరిభంగ్యంతరపుఁ ద్రోవ గ్రంథమంద చ్చట
చ్చటఁ జూపఁ బడి యున్నది, ఇట్లు మార్చికొనుటకూడ న్యాయమే, దేవతలు
తామిడినవరములను మరలఁ దైకొన లేదా? భూదేవతలట్లానర్చుటలోఁ దప్పేమి,
వ్రతకృత మునునరామః, నాపము? అన్నాదుతఁ డనుకరణాగ్ధ మీయాసుఖాషకు
దిగియు నిందులకొంతయు సిగ్గు వడుచుచును, వేమవరమునుండి వచ్చుచో న
ర్పారాప్రవేటలో నీతనియాసుధాగకుఁ గా నొకనభ జరిగినది దానికి డిష్టికలెక్తరు
వరనిలోఁ బ్రకృత మాపురము నలంకరించియున్న బి॥ శ్రీ॥ విష్ణుభట్ల రామకృ
ష్ణయ్యగా రగౌరవనాథిపత్యమును వహించిరి, గంటకు 500 వంతున నతఁడు
పద్యములు చెప్పెను, ఇతనికి తానియొక దొరలుతప్పలను దెలిసికొని గల్లుతెల్వి
లేటలు జగవంతుఁ డిచ్చి యుటవలె నాబోలును దనలోఁ గానే *లజ్జించు

* శ॥ సిగ్గును వీడి చెప్పితివి శిష్యుఁడని మననమందు జాల నీ

వగైకు సంతసించితిని బాగున నొగును జూడ కెట్లులా

చుండును, ఇట్టికనకములను గూర్చి శ్రీజగన్నాథ పండితరాయ విట్లు పలికెను.

“నోచే ద్దుష్కృతమాత్మనాకృతమివ స్వాంతాద్భహిర్తా కృధాః”

(పండిత రాజ శతకముచూ,) ఇట్లుమాశిష్యుఁడు చెప్పిన యాశువును బూర్తి గావించు నాయాశువునకు నభ్యుదయముగ నానందించుట గనియుం గూడ నేమి కర్మ మో మాకుం గొప్పరపునోదరులకే యీ సామ్రాజ్య వట్టాభిషేకమును గట్టవలయు నని తోచెడిని, గాని మేముండే మాశిష్యులొండెఁ గొంతకాకున్నఁ గొంతమైన నీయేలంసాటయాశుఁడెఱుఁపలో భాగమును గల్పించుకొనుటకు రుచింపవని గ్రాసినవ్రాత మందలి పరమార్థమును గ్రహింపఁ గలుగువారు కొందఱైన యుండక పోరని తలఁచెదము ఉండకుండురు గాక ‘కింఛిన్న మేతావతా’ ఁశ్రీరంగభవ భూతివాక్యమే మాకు శరణ మగుఁగాక,

“ఉత్పత్త్యతే మమతు కోఽపి సమానధర్తా కాలోహ్యాయం నిరవధి ర్విపులాచ పృథ్వీ” (మాలతీమాధవము చూ.)

మఱియు నీయవ్వారి శుబ్రహ్మణ్యకౌశ్రీ సూజిబీబి సంస్థానాధిపతులలో నొకరును ఔరామచంద్రావ్యరావు వారి పుత్రులును నగు ఔరామచంద్రావ్యరావు సేంహద్ర్యప్పారావు బహదరులచే నియోగింపఁ బడి యీయాశువు ననుకరించెను అప్పటివారందఱును సంతసించిరి కాని ఔరంగజేబు తమనంద్రోషమును ద్వివి వెల్లడించినను ఇయ్యది వృథా పరిశ్రమ మనియు నిట్టి సోదరుల బురికొల్పి వారి వాక్కు నేల వర్ధపుచ్చవలయుననియు లోనగువాక్యములు సెనుచు మొదలిడిరి,

గొగ్గిగఁ బాడుపాటలకె కొందఱు మెచ్చులు చూపుచుండ ని

వాగ్గరిమంఘి మెచ్చుటకుం బండితమండలి వెనక్కిడును నే॥

ఈపద్యము మాశిష్యుని యాశువును విని నాటిరంభలో చూడఁ గలవారు విన్నది, ఉత్తరార్ధము మాత్రము కారణంబరమనఁ గొంతకొంత హర్షించుచు, మానః పూర్తిగాఁ గాకున్నను, హాస్యప్రాయముగా నాఁడు మాచే సుఖము నుపరింపఁబడినది దానిచైలియెటు బుండెనో, వాక్రుచ్చుభారము నభ్యుదయము నభ్యుదయము వహింపఁదగువారు. ఎవరో కొందఱు సంతసించినను మెచ్చుభాగి మెచ్చు తిండువారము కా మనియు నహేలుకముగ ఁదించి పురుషాచారము మెచ్చు పాక్షికమెల్ల నెఱుఁగుఁగాక (కో వేల్లి కవికృతర్థ కుశలంబు విద్యానాథుని)

ఇద్దానిం బట్టి చూడ నిది పాజ్జులగు కవులకే కాక తాదృశు లగుజమిందారులకుఁ గూడ రుచింప దని మేము చెప్పక తప్పని దగుచున్నది, ఒకవేళ నిది సోదరకవులు చెప్పనప్పుడు మాత్రము శ్రవణవేదముగా నుండి యితరులు చెప్పనప్పుడట్లు లుండ దేమో యను కొందరున్నఁ బ్రాజ్ఞులు వారు చెప్పినదానినిగూడ సహేతుకముగా నేవనించి ఖండించి యే యుండుటచేతను వారికిఁ గూడ వృథా ఘోషించుట దక్క శ్రవణసుఖమును గల్గించుగాత్రీమాధుర్యము మిక్కిలి సామాన్యమని పత్రికములలోఁగని పెట్టుటచేతను మేము వీరిని బ్రక్కతము నుతించువారు కేవలభిమాని కోటిలోని వారయ్య నీగుంటూరివివాదకు మున్నునుతించినవారు 'పరగుణ పరిమాణ' పర్వతీక గణదణ కోటిలోని వారుగాని యాశ్రయణమునకు లోఁగి యేనో పానీయిచ్చులెఱుగువారిలోని వారుగాని యగుగురని స్థానపఱచుచు నెట్టిదైనను సైకవృజ్ఞును నంపానించి దానిచేఁ గొంతవఱకు లోకమున వ్యాపించిన వారెల్ల సంతోయింతో భగవదంశము కలవారే కావున మా సోదరులను మేము సభలో సహసనదానముచే గౌరవించి వారొసర్పు కల్లిబొల్లి కృష్ణు సమ్మానముల నందఁ జూడకున్నను మాకుఁ గవితామిత్రులును వారికి భాసంబంధులును సగు మఱియొందఱు కవులచేతనేని సహసనము నొసఁగించుచుండ గొంత సంతోషపెట్టఁ దలఁచితిమి కాని సోదరులచాక మిటీవల మిక్కిలి దీక్షగా చుదిరినట్లు వారివారల పలన నెఱుంగఁ బడుచుండుటచే వారివారియాస నదానము లింకదాహరింప వెఱచు చున్నారము, అయినను జడువరుల విమోహదాగము దాహరింతముగాక,

(అబ్బర్రాజు హనుమంతరావుగారినుగీ)వ పట్టాభిషేకమునుండి.)

తే॥ గీ॥ వరుసఁ దిరుచుతి వేంకటేశ్వరులఁ గొలిచి,

కొప్పరపుసోదరకవులఁ గోర్కి దలఁచి...

ఈహసనములు స్తుత్యర్థమై మమ్మిరువుర మెక్కోచోఁ గూలవై చెను,

“... ఇక్కాలమ్మునఁ బగటివేషములు వేసికొని కవిహంసల మని కవిచక్రివర్తుల మనియు మిట్టి పడుచు కవిఘటాపంచాసనుల నుని మాకు సమానులు లేరని వివాసములు దువ్వుచు... చేయి యానక కవిత వ్రాయుదు మని విట్టవీఁగుచు...” (“టిప్ప” నుండి)

(2) వ నెంబరు 'టిప్పనిగ్రంథకర్త మాయురుపురను వెక్కిరించుటకైముక' పంక్తిని గూల వేసెను ఈ వెక్కిరింపులో నూడ శాఖాభిమానముచే సోదరులకే మొదటిపీఠము నిచ్చినందులకు సంతసింప వలసి యున్నను నితనివ్రాత—

“గూడుపురాణీవ్రాత.”

యగుటచే నితఁడు సోదరులయెడ దయకలవాఁడయ్యుండ బైకి నిట్లభిసయించు నని యు, మొదటికవితలె నితఁ డమాయక శాఖాభిమాని కాఁ డనియుఁ గేవల మనా త్కృష్ట శాఖాభిమాని శిరోమణి కోటిలోని వాఁడనియు నిర్ణయించుచు విలువ గలయొ చోచి నితనివ్రాత కింతకన్నఁ దా వొసంగక దూరముగా విడుచుచున్నారము.

‘స్వా చ్ఛేద్యప్రాగణోఽయమాకృతిగణ స్తత్రేవ్యతేచే ద్భవాన్’

ఈమరారింబట్టియే సోదరులను గవిగణములోఁ జేర్చుటకు వీలుండదనియెఁజిగిన మాలో నొకరు సహసనమున కనర్హులనుగా బల్కియున్నారు పిదప వారి కాలుద్రవ్విప్రసంగమునకుఁగూడ నిట్లేయుత్తరమిచ్చుటకునిర్ధవడియుండినను రెండవవారు సోదరుల నభిమానించు పెద్దమానిసుల కొండొక మోమోట పడుటచేత నట్లుజరుగదయ్యె, అందుచేతనే వీ రిప్పటికిని సుత్తరకుమార ప్రజ్ఞలను బ్రకటిం చుచు మీనమును దఱుచుదలపెట్టు చుండురు, తుట్టుతుద కాపెద్దనునుష్యులు పన్నిన

“సీకంటిలో వేళిలు నానోటిలోవేళిలు”

అనురీతి రాజీకై 27 ఆక్టోబరు 1911నం॥ కృష్ణాకాశ్రికలోమాయించిన ప్రతిష్ఠితరము లోకులు చదివియే యున్నారు అందలిదేయూక్తి౦దివాక్యము

గీ॥ ఘనులుపండితరాయూచి కవులు చూపు,త్రోవలం బట్టి పోదుము దేవునైన, లక్ష్యపెట్టము మాకు వల్లభులు లేదు”

సోదరులవలెఁ గాకున్నను, శ్రీపండిత రామలక్ష్మైఁగొందఱు కవిపదవాచ్యులే కాలుద్రవ్వి యుండు రనియు వారికిని దనకును గలవారనుబట్టి యాతఁడేవనించుకొనువాఁ డనియు నతని ప్రాస్తావికశ్లోకములబాగాఁ గొన్నిటివలనఁ దెలియ నయ్యెడిని, అందుఁ గొండొక ప్రధానశ్లోకము లుదాహరించెదము గాక

“శ్లో॥ మాద్యత్కుష్టరకుమ్భ కోటివళన ప్రోద్యత్త రః కేనరీ

దైవా త్తుభృ పుళిన్ద సున్దరదరీ మాథోకతాం వార్ధకే

తత్రాసహ్య మిదం హి జమ్బుకభయా ద్భూగర్త సంపద్యైః

ప్రోత్స్సల్లరపి సారమేయశిశుభి ర్యోద్ధుం సమాసూచుతే

శ్లో॥ ఆబద్ధకృత్రిమనటాజటిలాంస భిత్తి
 రారోపితో మృగపతేః పదవీం యది శ్వా,
 మత్తేభకుమ్భ తటపాటన లమ్బటస్య
 నాదం కరిష్యతి కథం హరీణాధిపస్య

౨

శ్లో॥ అయి డమ్బర నూరకూట ధత్తే
 కనకస్యా ఽపి య దన్యతో నికామం
 నికసానికషం హి త త్తథాచే
 దనుమన్యే సుదృశా మలక్ష్మియాత్వం

౩

శ్లో॥ కుసుమాని లిఖన్తు నామ చిత్రే, కతిచి త్కాలవిశేషరూఢశిక్షాః
 సురభిత్వ మమూని కిం లభన్తే, కథ మేతేషు రసం పిబన్తిభృజ్జాః

శ్లో॥ హారం వక్షసి కేనాఽపి, దత్త మజ్ఞేన మర్కటః
 లేధి జిహ్మతి సంక్షిప్య కరో, త్యున్నత మాసనం

౪

దీనింబట్టి అపండితులు పండితులపై గాబుద్రవ్యనష్ట డౌదాసీన్యముకన్న నన్యము శరణము లే దని స్ఫుట మగుచున్నది. ఈయంశము నింతకు మున్నే 'పశ్యా పశ్యా' సమస్యావిషయమునకు నడుత్తర మొనఁగటకుఁ జేతఁ గాక బూతులు ప్రకటించుకాఁఖాధిమానుల సుద్దేశించి వ్రాయఁబడిన 'పండితాయతే' లోనే తెల్పియుంటిమి. అయ్యది యుత్తరరంగమునఁ జూడఁగలదు. ఇప్పుడేని మే మితరులను లక్షింప మనుట కర్థ మేమో విజ్ఞుల మదికి వచ్చి యుండెడిని, ఈరీతిగా అపండితరాయలవారికి మానవోనుభూతిని దెల్పుచు నీపూర్వరంగమెల్ల నుపోద్ఘాత ప్రాయముగనే యుండుటం జేసి విరమింప నుంకించుచుఁ గొండొక ముఖ్యాంశముల నుదాహరించు చున్నాఁగము. (౩) వ పుటలోఁదిట్టుఁబోతువ్రాయనకాండ్ర జాబితా కనపఱచియుంటిమి, అందు (4) వ సంఖ్య కధిదేవతి యగునతఁడు విస్తరించి పద్యములు వ్రాసియున్నాఁడు అతనిసొంతికిఁ దలుపును ద్వారబంధమును నున్నట్లు చదువరులు నిర్ణయింపరు, కాని యతనిరిగూర్చి వినుటలో నతఁ డెందుఁ బండితుఁడో మాయంతరాత్మకుఁ బూర్తిగా వచ్చి యున్నది, అట్టివానిధారలోఁ గొన్ని పండిత్యద్యోతకములగు ప్రయోగములు "గంజాయి లోఁబుగొని తులసి మొ

కక్రలవలె"గానవచ్చుచున్నది. దీనికి గారణ మిటీవల శ్రుతమైనది, కారణాంతరమునఁ బైకి రావీలులేని యొక శాఖాభిమానిశాస్త్రిగారు వీరికి బాసటయై వీరు వ్యయపఱచు ప్రల్లదములనెల్లఁ బద్యములుగఁ జేసి యిచ్చుచుండురఁట? ఇంతియ కాక వీరుగొన్ని ప్రగల్భములాడుచున్నట్లు మాడ విండుము పైకి వచ్చినప్పుడా యన న్వహ స్తలిభితములను జూపి తగునమాధానము నీ నెంచి యిప్పు డిం దుపేక్షించుచున్నారము, (87)వపుట మొదలు (95)వపుట వఱకును నుదాహరించిన మా సోదరుల యుత్తరములలోనియంశము లాఘట్టమందే సంగ్రహముగా విచారింపఁ బడినవి, మఱియు గంజామువారింటి యొద్ద వివాహ మగునపుడు తి॥ శాస్త్రి, కాకినాడలో లేఁడనియు ముక్తిశ్వరములో నాముహూర్తమునకే జరుగుచున్న యైయత జయంతి రామయ్యవంతులవారి భవనమునందలి వివాహమం దుండెననియు మాచమవరు లెఱుంగుదురుగాక, ఆతప్పుప్రల్లదపు టుత్తరమును యైమాసోదరు లెవరిపేర వ్రాసిరో యాయనఘృం దొక గ్రామణీమాత్రుండే యయ్యుం జాల సమర్థుడని విని యతని ప్రావీణ్యమున కక్ర-జపదుచుండుము.

“శ్లో॥ ఘటం భింద్యా త్పటం ఛింద్యా త్పుర్యాద్వా గార్దభస్వరం
యేన కేనాఽప్యపాయేన ప్రిసిద్ధః పురుషో భవేత్॥”

ఈపుణ్యజనుని సావనదర్శిత మొక యెనుబడేండ్లకవిచే సమగ్రముగా నెఱిగితిమి. పూర్వకాలమున గ్రామపురగరణములలోఁ గడునస్థులు లుండెరనివిండుము కాని యీకాలమున నింత చల్లని యాబ్రీటిషుప్రభుత్వమున నింతవారుండుటకు మిక్కిలిగ నక్ర-జపడ వలసి యున్నది, సత్యనిర్ధారణార్థమై మాకు నవ్యాజముగా నప్రయత్నముగాఁ దోడ్పడినయమాయికుల కీయవరపాలన్యునికతన నేవిధమగునీతిపాఠలును రాకుండ సకలలోకనాథుం డగువరమేశ్వరుం డనుగ్రహించుం గాక, ఏవరమేశ్వరుం డాకరణముగారిని ప్రేరేపినభలో నీప్రల్లదపుటుత్తరమును జదివింపఁ జేసెనో, ఏలో కనాథుం డాకరణముగారి హృదయపీఠమునధిష్ఠించి వారివారిని నకభృ వ్రాసికొనుటకు సమ్మతించఁ జేసెనో యానర్హమయని కనేకవందనము లానర్చుచున్నారము, ప్రకృత మనుసరాము, ఈవృథా శాఖాభిమానులెల్లరు లోలోనఁ గుట్టలు వన్నుటకే కాని యెవరేని తగుమనుష్యులు వీరుతీరి మార్పుంకల్పించిన యానన చ రాచునికమునుగూర్చి యడుగ నుద్యమించినచో “మే మెఱుంగము మే మెఱుగ, మఱ తప్పకొనువారే యని తెలియవచ్చుచున్నది, ఒక పెద్దమానిసిని వేటొక మహోద్యోగి యానన వర్చనుగూర్చి యడిగి

మందలింపఁ బోఁగా నానందపన్నగ్రహస్థిరోముణి నిస్సంశయముగాఁ దానానంద
లోనే లే నని బొంకి 'తప్పి'కొనియెనఁట? చదువరురూపి ఈమాటయే నిజమైన
చో నీయానంద గర్భ పెట్టిన పెద్దలుగూడఁ దమపట్టినపట్టు నందెంత విలువ కల ద
ను సమ్మకముగలవారో తేలుచున్నదిగదా? ఈవిషయ 'మాత్తవాక్యప్రమాణం'
అనుశాస్త్రాధారమున వ్రాసినది, ఇంకను బ్రతికాధారమున వ్రాయవలసినయం
శము లనేకములు గలవు, ఆవ్రతికలుగూడ మా కన్నియుఁ జేరనే లేదు,

శ్లో॥ భగద్వాజోహ తీభి రాయర్భి ర్భ్రష్టచర్య మువాస"

అనుక్రమిలో నుదాహరింపఁ బడిన తపస్వి మూల నైకరికి గోత్రకర్త, అ
య్యవఘ్నండు వేదమునాఁజ్ఞింప నెంత యత్నముచేసెనో మే మీవృథానాఖ్యాతిమా
నులతోమ్మిదవయత్తముల నాఁజ్ఞింప నంత'తప ముసర్పితిమి అతనింబలెనే మాకు
నుగడు న్వల్పముగాఁజిక్కినవి, సంతకమైనంతలోఁగూడ గ్రంథవిస్తరభీతిచే ననే
కాంశములు వదలుకొనుచున్నారము. ఎంత వ్రాసినను సారమింతే,

- (1) పండితాపండితులకు వివాదము సమంజసము కాదు
- (2) నిజము నిడివిమీఁదఁ దేలక మానదు
- (3) శాఖాభిమానమునుబురస్కరించికొని పెద్దపెద్ద లనుచితవుగా
ర్యములను సహింపఁగూడదు అది పెద్దతప్ప
- (4) కవులకుఁ గలస్వాతంత్ర్యమును మనముగాని మనయుద్యోగ
ములుగాని యాఁగఁజాలవు చాలనే చాలవు
- (5) కవియనఁగా నెట్టిదో ప్రాజ్ఞులకుఁ గాని ప్రతిమనుజునికిఁ దెలి
య వలసి యుండదు "నుకవితా యద్యస్తి రాజ్యేన కిమ్"

అయీయంశములను దెల్పుట తక్కు నీగ్రంథమునకు వేఱొండు ప్రయోజ
నము లేదు ఉత్తరరంగమందను మఱికొందఱకు మాకృతజ్ఞతను దెలుపుకొందుము
ఈగుంటూరి ప్రయాణము లో మాకుఁ దటస్థించిన యగ్రహ్యపు గోల కెంతేని
చింతింప వలసి యున్నను నానికిఁ గొండొకవరిమఱము గల్పించినవారు మ॥
రా॥ బెల్లంకొండ రామారావుగారు, వీరిసాహిత్య సాహిత్యములు కడుమంచిపఁట!

శ్లో॥ కృతేతు పత్రికర్తవ్య మేష ధర్మ స్సనాతనః

అనుసంధియుక్తోక్తికతన రావుగారి లీలాతరంగిణి కథోగతిత్వము నాపాదించి యుంటిమి, కాని యంతమాత్రమున రావుగారియందు మాగౌరవము నడలదు
 “శ్లో॥ శత్రోరపి గుణా వాచ్యా దోషా వాచ్యా గురోరపి”

వీరిగుణాధిక్యము సుత్తరరంగమున విస్తరించి తెల్పుచుము “పశ్య” శబ్దము నుగూర్చి మహామహోపాధ్యాయులుగూడ దిగి యిప్పటికినిబనిచేయుచున్నారు కాని యంతదనుక మాయాదృచ్ఛికోక్తియే మేలు చేయి యగుచున్నది శ్రీరావుగారు కొందఱప్రేరణచే మానశకు వచ్చినప్పుడే దీని వాదము తేలవలసినది కాలకర్మ వశమున నట్టిబుద్ధి వారికిఁ గలుగక శాఖాభిమానులవలలోఁ బడవలసినవారైరి దానిచేఁ బశ్యవాద మింత వఱకు వచ్చుటయు లీలాతరంగిణి యథోగతికి దిగ్గుటయుఁ బోచిరాజాదులు బయలుదేరుటయుఁగొన్నిత్రాతలునుఁ బ్రాప్తింపినవి.

“నీ॥ అగ్రహారత్రయాధిపుండతఁడువారక దేవురించుయాచకులుమీరు” రావుగారిట్టి పల్లదపుఘోరణులకు హర్షింపఁ దగ్గవారుకారు, మాయాచకత్వ మెట్టిదో వినికెవలననేని యెఱుఁగని వారును గారు

“వసిష్ఠావ విశ్వామిత్రీవ సప్తస్తివాచనిగోత్రావృణ స్తేపరశురామః” అనుమురారి నాటకపంక్తిని బఠింపని వారును గారు

“నీ॥ భృత్యానుభృత్యులై ప్రేమించురాజులయాస్థానముల కేగ యాచ్చ యగునె? యాహ్వనములు సేయునసఘులయూళ్ళకు నవధానములకేగ యాచ్చ యగునె? కృతులుగైకొనినట్టి మతిమంతు లిడెడివేయాలులు గొననేగ యాచ్చ యగునె? నిజపాండితీతుష్టసుజనవర్గులయిండ్లనర్చనల్ గొననేగ యాచ్చ యగునె? తే॥ యుభయభాషాభివృద్ధికై యుద్భవించి, తిరుగుతిరుపతివేంకటేశ్వరకవులను “దేవురించుచుయాచ్చకై తిరుగుచుందు” రనుచు నీరీతి దూషణం బొచరింప. (అభినవసరస్వతి)

వైసుదాహరించిన యుభయకవిమిత్రుఁడు పట్టాభిరామ శాస్త్రులవారి యుపదేశమును మన్నింపని వారును గారు కాని యీమాపాడుగోల కొకింత విలువని చ్చుటకై యిందు దిగ వలసివచ్చిన దని తలఁచుదు న్నారము, విస్తర ముత్తరరంగమునఁ జూడఁదగు; పుణ్యపురుషులని ప్రఖ్యాతికెక్కిన మ॥ రా॥ రా॥ ఏకా

రామయ్య పంతులవారు ప్రీతిపూర్వముగా మా కొనర్చినవిందును గూర్చి హడ ను
త్తరరంగమే వాక్రుచ్చును ఆనంద రాసంతరముగూడ వీరు మమ్మంత ప్రేమతో
నాదరించుట యెంతయేని శాశ్వతము “యశశి కన్య కాపరిణయాదిక మెల్ల ను యత్తర
రంగమునందే కలదు, శాంకరీ, ఆనుమనటము గలపద్యములును సందేహమున్నవి
వేయేల? దీనికిఁ బ్రధానభూతవిషయ మంతయు నుత్తరరంగమందేయుండును ఇది
యెంత విస్తరించి యున్నను నుపోద్ఘాతముచంటిదే, కపటవర్తనల తత్త్వమును దె
లుప నేర్పడిన యీనాటకమున కిచ్చుది శ్రీస్తావన పంటివి, కావుననే పూర్వ
రంగమని పిలువఁ బడుచున్నది.

శ్లో॥ పూర్వరంగః ప్రసంగాయ నాటకీయస్య వస్తునః॥

విస్తరమువలనఁ బ్రయాసన మేర్పడి ఇంకఁ జాలును, మిక్కిలి చూరపు
జ్ఞాతులనఁ దగు సాక్షాత్పరపునొదగులా గా? మీవిరుజులలో (కుండిన కవిహం
సలు) అనునది గుంటూరులో నెవరైన నేమి మీ కిచ్చియున్నారు, ఇచ్చినవారి
మర్యాదకొఱకేసి మీరు హంసల గమనమును నేర్చి కొనక తప్పను, కాకవిగతి
కిని రాసికిని గదు భేద ముండును, నిజమైనయగుచునకు హంసలగతియే యను
కార్య మని యెఱుఁగుఁడు, అందులకు మాయపడేశముకన్న భారతము మీకుఁ జ
క్కఁగఁ బోడ్చుడఁ గలదు దానిలోని యీభాగమును జదివొనుఁడు,

వ॥ ... అక్కోమటికొడు కు లక్కాకఁబునకు వానిం జూపి
యిట్లనిరి (56) క॥ పులుఁగులలో నీవెక్కుడు, విలసద్గతి నంచ లిట్లు
పనువీధిఁ గరం, బెలమిం జనియెడు వీనిం, గలసి పఱచి గెలువఁ గల
దె గతుల బహులత౯. (56) వ॥ అని... చెప్పిన... నదియును మా
ర్భ్యంబునం దా సంతటిదాన నని తలంచి వానిదెనకుం జని మనంబున
వీనిలో మేటి యెయ్యదియో యని చేరి తనచూడ్కికి వచ్చినయంచం
బురుడించి పఱతము రమ్మని పిలిచిన నయ్యంచ లన్నియు నిలిచి పెలు
చ నవ్వి యవ్వాయనంబున కీట్లనియె. (57) క॥ మానసనరసి వసిం
తు మ, హీనబలము జవముఁ బఱులెల్లను బొగడం, గా నెందుఁ దిరు
గుదుము ద, వ్రేసినను భేదంబు లేదు హంసల మగుట౯. (58) వ॥ ఇ
మాయందు. (59) క॥ బలశాలియైనహంసముఁ బిలిచితి పురుడించి

పాఱ బేలతనమునక, గలవే యింతకు మును హం, నలతోఁ బురుడించు
 వాయనంబులు జగతిక. (60) నీ...ఆ॥ వె॥ లోనుగాఁ గ నెట్టులైన
 ను మీకోరి నట్ల పఱచి మేటియంచయైన, దాని నిపుడ గెలుతుఁ,
 దక్కటియంచలు భయము వొందఁ గాకి పదువు వొంగ. (61) వ॥ అ
 నుటయు మున్నాహూతంబై నహంసం బక్కాకంబు నాలోకించి. (62)
 ఆ॥ వె॥ నూలుగతుల నీవు వాఱు దే నన్నియు, నెఱుంగఁ బులుఁగులె
 ల్ల నెట్లు వాఱు, నడవి యాకనమున నిడుబాట నట్ల పా ఱుదము ర
 మ్ము జలధిచదల ననిన॥ (63) వ॥ అయ్యెడం గూడినకాకంబు లవహ
 సింది శతప్రకారగతియగు దీనితో నేకయానవర్యవసాన హీననము
 త్సాహ దోహలి వగునీ వెట్లు మచ్చరించెదవు... ఇట్లు రెండును ము
 న్నిటిపై మిన్ను దఱిసి పాఱునట్టియెడ. (64) ...ఆ॥ వె॥ ఎలమిఁ గడచి
 పోవుఁబిలుచుఁ గ్రమ్మఱి వచ్చిముక్కుముక్కుమీఁద మోపుఁ జుట్టు, నేచి
 తిరుగు నీఁక లీఁకలతో రాయు, నొరయుఁ జిత్రగతుల మురియు నవ్వు.
 (65) వ॥...ముదితంబు లైనవాయునంబు లధికస్వరంబుల మెఱయుచు
 హంసంబుల గేలికొని నవ్వుచు...మరాళంబు పరాభవంబు బొందె
 డుఁ జూడుం డని పెద్దయెలుంగునం బలుకుచుండ... హంసంబు భరి
 తోత్సాహంబై. (67) క॥ పొడవునకు నెగిసి యెప్పటిపడమటిదెన, నిగి
 డి పెలుచుఁ బఱచినఁ గూడం, గడురయమునఁజని యంచం, గడవంగా
 గీలకఱచి కాకము పాఱుక. (68) వ॥ పాటిపాటి...కాకం బాకులాం
 తరంగమ్మును...నై యిట్లని విత్కరించు, (69) క॥ నేరక తొడరితిఁ
 గాల్కొన, భూరుహములు లతలు గిరులుఁ బొద లేమియు లే, వాయు
 బహునత్వమయము, వారిధి, డగి సోకెనపుడ నలయక బోలయక.
 (70) వ॥ అనుచు...అవశత నంతకంతకు డిగుచున్న యక్కాకిం గనుఁగొ
 ని కలహంసం బిట్లనియె. (71) ఆ॥ వె॥ నీ వనేకగతులు నేర్చిది యేగ

తిఁ జెపుమ. . . (72) వ॥ - - రాయంచకు నక్కాకం బిట్లనియె, (75)...
 .క॥ నాకొలఁది యిప్పుడెఱిగితి, నీకరుణాలోకసంబు నిగిడించి శరణ్యా?
 కావు నన్ను మగువఁ, గాకులలోఁ గలువఁ దగవు గాదే నీకు॥ (77)
 ...క॥ వెరవునఁ దత్తునువుం దన, చరణమ్ముల నిటికి యెత్తి ...పీఁపున
 ధరియించుచు వచ్చెఁ బ్రీతితులు నుతింపక. (80) వ... రాయంచ
 యక్ష్మాకి దెప్పిఱిన దానితో సచ్చటికాకులు విన నిట్టియువినయంబిఁకె
 న్నండునుం జేయకు మని పలికి నిజసహచరంబు లగుమరాళంబులుంగా
 నును నలయుచోటికిం జనియె, (81)...(భారతము- కర్ణ పర్వము-౨-ఆ)

మాలో కాసుభవమును బట్టి వేఁ మీక్రిందిపద్యము ననుకరించి వర్తింతుము.
 చ॥ వెనుబడి కాకపుల్ తనకువీఁపుపయిక, జరణమ్ము లుంచి తాఁ
 చిన నది లెక్క నేయకయ చివ్వకుఁ బూసక వైనతేయుఁ డే
 మనక శిరమ్ము వంచుకొని యల్లనఁ బోవఁడె శక్తిమఁడు లెం
 దును నలలుల్ పొనర్చునలలుండుడు॥ గడియింప రంతగక
 తారతమ్య జ్ఞానహీనుల యుపదేశములను జెవిఁబెట్టుకుండు, ఇట్టివారేక దా
 మన కీకయ్యమును బెట్టినవారు చూచుండు.

క॥ కు క్క-శ్వముపై నెక్కిన, నిక్కపునంతోనమంచు నిపుణులు కవులం
 దెక్కువతక్కువ లరయును, స్వోక్తి యిది విన నవ్వొక్కో విబుధుల్.
 పైరెండుపద్యములును నుత్తరరంగములో రాఁ దగునవియైనను జవి చూ
 పుట కిం దుదాహరించితిమి మీరును మీపద్యమువారును దిట్టుదిట్లు మేములక్షింపము
 “శ్లో॥ శరీరం యే వినిదంతి తే సహాయా జనా మమ,
 ఆత్మానం యే వినిదంతి స్వాత్మానం స్వయమేవహి”

సోదరకపుత్రా రా? మీరును మీకు సంబంధించిన మహాభాగులును నైరంత
 ర్యముగాఁ బ్రచురించు ససత్వములు లోనగునవి నైఁప వీలుగాక యశోరక్షణార్థ
 మై మాయొనర్చిన యీవరిశ్రమమును మావలనఁ బ్రత్యక్షముగాఁ బ్రత్యక్షరమా
 ను వినియుఁ దెప్పించుకొని కనియుఁ దమతమయభిప్రాయములను గొంద అంపియు
 న్నారు. అంజు గడుఁ గొంచెముగఁ బూవుచున్నారము. ఇండునుగూర్చి యుత్తర

రంగము విశేషించి తెల్పఁగలడు. రక్తమాంసములు క్షీణించు సంతపరిశ్రమ చేసి రచించిన యీచేటభారతమెల్ల నిట్టియోగ్యులకొఱకే కాక పుటించును.

నాగులుప్పలపాడు , చదలవాడ పోవు; ఒంగోలుతాలూకా

7-1-1913

చివుకుల శ్రీరాములు సమస్తారములు.

అయ్యా:—మీరున్నా శ్రీ॥ తిరుపతి శాస్త్రిగారున్నా వేమన రాగ్రహారములో శ్రీ॥భాగిచెన్నయ్య గారింటిలో రెండు దినములు జేసి సయవధానము సాంతముగా నవలోకించి మూడవదినమందుమీరు సభ్యు కువినిపించిన “గుంటూరిసీమ” యను గ్రంథ మునయమురి గంటలు మొదలు మధ్యాహ్నము కి గంటలవరకు కాలవేగమునెరుగకుండా వినుచున్నవారలలో నేనొకరుండ, గుంటూరిలో నాసనపుచర్చ, యత్తరప్రత్యుత్తరముల కాలములో నేనచ్చటమున్నాను. తమరువినిపించిన సంగతులన్నియును వాస్తవమనిచెప్పగలను.....

క॥ “గుంటూరిసీమ”ముగిసిన, వెంటనెయొకపుస్తకంబు పి. పి. గనుమా

యింటికిఁబంప? గమముశత, ఘంటకవీ? వేడువాడఁగడుభక్తి మెయి.

19-2-13

...నెలరోజులక్రిందట వేమనరపుసభలో “సీమను” తాము చదివివున్నారట? విన్ననామిత్రులందఱు “యథార్థము తెలుపుటలో “సీమ, వంటిది లేదనియు, దానిని చదివినచో శక్తిలేనివరుగులెత్తరాదు, అసత్యపు దారిత్రొక్కరాదు, సత్యబలము సర్వబలములకంటె గొప్పది” అనుఅంశము దీనివలన దెలిసితీరును. అనిచెప్పిరి.... “సీమను” ని.పి.గా వెంటనే పుయచేసి చిత్తగింపుడు. కం.నాశ నరసింహాచార్యులు. కుంతపురం

అర్రా

1-3-13

ఈకార్డు తమనన్నిభికి జేరిన వెంటనే “గుంటూరి సీమ, అను తమ

పుస్తకము నొకటి వీ. పీ. గాఁ బంపింపగోరెదను ఆలస్యము సేయవలదు
ఎప్పుడెప్పుడా అనిచంద్రచకోరన్యాయముగాఁ గనిపెట్టుకొనియున్నాను
... ..పోతరాజు వరదయ్య(వ్రాలు, ఏర్పూరుగ్రామము, సంతమాగు
లూరు పోస్టు, గుంటూరిసీమ

3-3-13

గీ॥ శ్రీకరోభయభాషాగరిష్ఠకవిత, నృమనుధురధారచేనిపుష్పమైయెనసె
గానగవిసింహ బిరుదవిఖ్యాతు లైన, తమకు సాష్టాంగము లొనర్తు
దయను గొనుడు

ఉ॥ వేమవరాగ్రహారమున వీచులవిందుగఁదాము సత్తవి
స్తోమము గోరుకోర్కిపయి శోధితకామను సీమ నెత్తి ని
స్సీమకవిప్రభం ఇదివి చెప్పి తదర్థము లచ్చటచ్చట
న్వామి? యఖండమోదము నొసంగితి రందఱకున్ ద్రిశుద్ధిగన్

గీ॥ అట్టి గుంటూరిసీమ నేడచ్చునుండి, బయలు వెడలినదని విని వ్రా
యుచుంటి, వీ, పిగా నొక్కప్రతి నాకు వేంకటకవి, చంద్ర? దయచే
యుడని భవత్సముఖమునకు. గుండెపూడి, శంకరనారాయణ

కొత్త పేట, గుంటూరు

మర్రిపూడి

3-3-13

నేను వేమవరం శతాధానమునకు వచ్చినప్పుడు తమరుచేయు
చున్న గుంటూరిసీమలోపద్యములను విని సంతసించితిని ... తయారు
కాగానే నా కొకబొక్కు వీ, పీ గా చంపగోరించుచున్నాను.

Malladi Ramakrishna Teacher, Marripudi,
Bapatla Post.

నేను వేమవరమందు చేసిన శతావధానమునకు వచ్చి యామూ
డునాళ్లు కడునంతనమవునటుల చక్కగాచూచి యుంటిని, యప్పుడే.మీ
రు చదివినిపించిన గుంటూరుసీమ చర్యయంతయు విన్నానుగాని య
థావిధిగా పుస్తకముచూడవలయునని కోరిక కలిగినది, నాయందు
దయపుంచి ఒకపుస్తకముగుంటూరుసీమ ముగిసిన వెంటనే V. P. Post
గా పంపమని ప్రార్థించుతూయున్నాను.

గొల్లపూడినరసింహారావు, బ్రాహ్మణనిడుమానూరు

... పఠించిన సీమ గ్రంథములోని భాగము చూచి పరమానందభ
రితుడనైతి. 25 పేజీనిగల ఆననచర్చకు పూర్వము మీరు వివరించిన
కొన్ని విషయములు నాకు తెలియకుండెను ఇతరులకు తెలియకుండుట
కు ఆశ్చర్యముగాదు ఆముఖ్యవిషయములను తాముచక్కగ విశదీకరిం
చినారు అచిచదివినవారు తమయందు లేకమైనదుడుకులేదనిన్ని తమరి
ని అవమానింపఁ దలంచి, చేసినప్రయత్నములను పడగొట్టిరనిన్ని ఎట్టి
వానికైనను తెలియకమానదు ఈవిషయములను చదివిన తరువాత
నామనమునకు ఎక్కువతృప్తి గలిగినది ఇదివరకు ఈవిషయములు నాకు
తెలియవయ్యె ఆరంభమందుమీకును వారికి గలిగినసమావేశమున
బ్ర॥ తి॥ శా॥ గారు ఆశుకవిత్వమును గూర్చి చెప్పినవిషయము దానిపై
వారికి కోపము వచ్చుటయు ఆ పూర్వరంగము పల్లికుగా జరుగకపో
వుటవల్లను అదిలోకమెఱుంగదయ్యె ఈవిషయములు తెలియని వారు
తమపైనిందమోపవచ్చును ఇవి తామత్యద్భుతముగా పరిశీలించినారు
మీపుస్తకమునుజూచిన తరువాత నాకు తెలిసిన విషయమిద్దియె ఇది
చాలాముఖ్యమని తోచెడిని 34-41 పద్యముల సందర్భము చాలా
బాగుగనున్నది. ఆశుకవి తాతత్వమును సందర్భ పూర్వకముగా బో

ధించినారు దీనికోసం మీరు ఫుట్ నోట్స్ లో వేసిన ఆర్యమతబోధిని
టంగుటూరి శ్రీరాములు, శ్రీనివాసరావుగార్ల వ్యాసములుస్థిరపరచు
చున్నవి మొత్తముమీరులోకముకన్నులు విప్పినారు... కవిత్వములో
నేమి గ్రంథవిషయములలోనేమి తమనూతనపద్ధతుల నిట్లుమెచ్చుకొ
నని మూర్ఖులుచాలతక్కువ... కొత్తమార్గము తమనీచగ్రంథము
చూపుచున్నది మనభాషయందు చరిత్ర సత్యము ప్రధానముగా
వ్రాయుట యంతవరకులేదు అందులో ఇతరులువ్రాసిన దాఖలాలనుతీ
సుగాని సత్యమును వెల్లడిచేయుట అంతకుమున్నేలేదు ఇంగ్లీషున దీని
నే దాక్యుమెంటరీ ఎవిడెన్స్ (Documentary evidence) అనిఅందురు
ఆంగ్లేయులచరిత్రములకువిధముగావ్రాసియున్నారు (Documents of
English History or English History from original sources)
తమ రింగ్లీషు పరిపరిచాగయున్న, తమరీషధర్మిని చరిత్ర వ్రాయుట
తమప్రజ్ఞావిశేషమును తెల్పుచున్నది. ...చా॥ వెం॥ శృ॥ 26-7-12

ఉ॥ శత్రువు గానికోర్కీ గొని సాగమి వం దవమానమంది సా
ర్థక్యము లేనిదబ్బరలు తద్దయు సంపద దొడంగు దుర్తనో
వాక్యపరంపరల్ నిలిపి వైపరగఁ దిర్పతి వేంకటేశచా
ణక్యులు దీని వ్రాసిరి ఘనప్రతిభల్ నిజముగ గ్రహింపఁగఁ

ఈపద్యము మేము రచించిన దేయైననునిందలించాణక్యపదము శ్రీదాష్టం
పేటజమిలదారు గారగు శ్రీవాడేశ్రు విశ్వసుందరరావు గారు మానీమ, గ్రంథ
మునఁ గొన్నిభాగములను మావలన విని ప్రశంసించు ప్రసంగములొనిదని తెల్పు
చున్నారము మాగ్రంథమును మెచ్చువారిలో వైదికమహాశయు లెందఱైనను సె
కనియోగిమహాశయునికి సరి గా మేము గ్రహింపనేరము అందులో నిట్టివారిసౌ
వేంకటమందికి దీటుగా భావించుచుండుము, కావున వారిమాటను మే మింత విలువ
గలదానిగా గణించి పద్యమం పాకవజ్రముగా గూర్చి యానందించుచున్నారము

ఇదిగాక వీరువయస్సుచే జీన్మలయ్యను విద్యాబుద్ధులలో నెండవకన్న నూ
మాడ మిన్న లని చెప్ప వలసినవారు, ఇట్టివారిపెచ్చుకన్న మాపరిశ్రమకు సా
ర్థక్యమేమి కావలెను? “కృతార్థా వయం”

ఇట్టివారికలిమి నాధారముగఁ జేసికొనియే భర్తృహరి యిమాట వలికెను.

శ్లో॥ జయంతి తే సుకృతినో రససిద్ధాః కవీశ్వరాః,

నాస్తి యేషాం యశః కాయే జరామరణజం భయం॥

మత్స్యోక్తిల.

మంగళం జయమంగళం శుభమంగళం జగదీశ్వరీ?

మంగళం బగు నీకు మాకును మమ్ముఁదిట్టెడివారుడకున్

మంగళం బగు నాశుఁ ఘోష నమాఖ్యకురురపుచ్చమున్

గం గనీందరగ సూతగాఁ గొనుకాక విద్వజపాళికన్.

సర్వేజనా స్సుఖినోభవంతు.

ఇట్లు

తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు.

వేమవరాగ్రహార శతావధానము.

అనేకావధానములు మావిదివఁజదివియున్నయోచదువదలారా! దీని
నిగూర్చి వేఱువిధము గాఁదలంపుఁడని విన్నవించుకొనుచున్నారము, ఇందలి వ
ద్యాదులనుగూర్చియింత గావ్రాయమునుఁడీ, పద్యములసౌబగట్లుండనిండుఇది వదిలి
నచోన నేకాంశములు తెలియును, అసత్యముగను, అప్రగల్భముగను, బ్రసంగించు
వారలగుట్టిదిబైటఁ బెట్టునట్లేదియు బైటఁ బెట్టునేరదు, దీనిపీఠికయెంతోకర్తృరసాయన
ముగనుండును, ఇందుతుమ్మెదపాట, కూడఁగొఁదొక వదిమావఁబడినదిఇందెన్నో
ఆంశములుగల్గవు పుస్తకము 10౦ పుటలుండును అనేకకవులపద్యములిందుగలవు
చదివితీరవలెను, గుంటూరిసీమ, కిడిసోదరుని వంటిది.

దీనివెల రు 0-7-0 అణాలు మాత్రమే

95 వపుట కెవ వంక్రి ధీయుత, శ్రీయుత, అనియు 104వ పుట 15వ వంక్రి
లో, యతిస్థానము మొదలు “చెప్పితి మింకొక కొంతమంది నా” అనియుదిద్దికొని త
న స్నేహమ్ము, దెవి, బుల్, మొచ్చి, లోనగునవ్వల్లోపములగుండదిద్దికోడగు

శ్రీమత్పరదేవతాయై నమః

గుంటూరి సీమ, పూర్వరంగము.

(గుంటూరు.)

“శ్లో॥ స్వాధీనో రసనాంచలః, పరిచితాశ్చబ్ధాః కియంతః, క్వచి
త్ప్రీతింధ్రో ననియామకః, పరిషద శ్శాంతా, స్వ్వతంత్రం జగత్,
త ద్యాయం కవయో, వయంవయ, మిత్రప్రస్తావనా హుంకృతి
స్వచ్ఛందం ప్రతిసదృగజ్జత,వయం మానవతాలంబినః”
(సాహిత్యదర్పణపీఠిక)

*ఉ॥ మామయ నల్లండే వెనుకమాటకు నత్తయ్య గోడలే, యటుల్
భూమి నియోగులెల్లరును బూర్వము వైదికు లయ్యు నెందు కీ
సాములు సాము చేసెద రసత్యము నూతన నూని వైదిక
స్వాములమీద, నేఁ డిది విచారణసేయఁగదప్పు శాంకరీ

(1911 సం॥ నవంబరు 8 వ తేదీ ఆంధ్రప్రదేశ్ పత్రికనుండి.)

నియోగ వైదిక కక్షలు.

*తిరుపతి వేంకటేశ్వరులవారికిని కొప్పరకవిసోదరులకును జరుగుచున్న
వివాదముల ఫలితము, యీ గుంటూరుజిల్లాలో వైదికనియోగకక్షలమితముగా
బెరుగుతున్నది రెండువైపులను నారదమహామునులు యీకలహములను
అమితముగ వృద్ధిచేయుచున్నారు. బి. ఎ. బి. ఎల్. పరీక్షలలో వ్యాసయ్య ఇట్టిభేద
ములవలన దేశమున కనర్థము వాటిల్లుచున్నదిని ఎఱింగియు వీటిని వృద్ధిచేయు
చున్న మహాజనుల నేమనవలయును! బ్రతిమ ప్రభుత్వమే లేకపోయినయెడల
ఒకరొకరి గొంతుకలను పరపర తెగగోసికొని యుండునని వ్రాయుటలో సత్య
యోక్తిలేదు. ఈ భేదములవలన జనించుచున్న ద్వేషాగ్ని ప్రతిపక్షములను
గ్రామములను మూలమూలలను వ్యాపించుచున్నది. బడులలో జరుగకొనుచున్న
పనిబాలురును బాలికలును యీవైదిక నియోగ భేదముల నే వర్ధించుచు నొకరితో
నొకరు దగవులాడుచున్నారు...వేయేలగియీగుంటూరుజిల్లాలోని స్త్రీపురుషులు.

మ॥ కవులుక బండిమలై నృపాలకులు గానగల్గె వెట్టంగా వైదిక

ప్రవరుల్వోల నియోగులుండిరి, ధరాపాలుర్ నియోగించుకా

బాలికా బాలకులందరును యీవిషయము చేతనే బాధపడుచున్నారు. ఈ కా
ర్పిచ్చునార్పుటకు 10, 15 సంవత్సరములయినను కావలసియున్నది. విద్యాధికు
లమని విజ్ఞప్తిగొనబట్టి పెద్దమనుష్యు లీసందర్భమున చేయవలసినట్టి కర్తవ్యములేదా?
.....గుంటూరు ఒక ఆంధ్రుడు.

(1911 సం॥ నవంబరు 15 వ తేదీ ఆంధ్రప్రతికముండి.)

ఒక మానముక్తింద బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివేంకటకవుల శిష్యు లగువేలూరి
శివరామశాస్త్రిగారు మాకాలేజీ బాలురుచేయించుటవలన శతావధానమునల్పిరి.
వారికి 28 వతారీఖున బంగారుపతకమును కాలేజీహాలులోయిచ్చిరి. వారినిమర్యా
దచేయుటకు “గుంటూరు ఎమెట్యూర్స్” అనునాటకకంపెనీవారు చౌ, చౌ,
నాటకమాడిరి. ఆరాత్రియే వేంకటకవిగారిని, శివరామశాస్త్రిగారిని, పెన్సిడెం
టుగారిని గుట్టపుబండిమిడెక్కించి యూరేగింపించిరి. 29 వ తారీఖురాత్రి వారి
కెదురు పాత్రీవారైన నియోగులు నియోగివంటబ్రాహ్మణునిగుట్టముమీద నెక్కించి
యూరేగించిరి. ఆహా! లోకమెట్లుమారిసదోచూడుడు. ఇరువదిసంవత్సరముల
ప్రాయముగల బాలుడుశతావధాన మొనరించెనన నేరికైనను తలవంపేగదా!
ఇదెంతయు సరసిచూడ యేమియుబాగుండలేదని నాతాత్పర్యము. ఇదంతయు
పులిసిచూచి నక్క-వాతపెట్టు కొన్నట్లాయెను మాపురమందు కక్షలధికమగుచుండె
ఇవన్నియు బాపుకొనుడని నేనుప్రార్థించుచున్నాడను.

గుంటూరు

ఒక కాటిజీవిద్యార్థి.

(1911 సం॥ నవంబరు 5 వ తేదీ దేశభిమాని నుండి.)

శివరామశాస్త్రిగారిని యూరేగించిన మరుదినము, ఒకవంటలవానికి జగ
స్సోహనకవి, యనిపేరిడి గుర్రముమీద నెక్కించి, ఆవిరిదీపములు- బేండువాయి
ద్యములతో నూరేగించుటయే కాక, దారివెంటను- కొందరు వైదికుల యండ్లముం
దరను గలభా చేసిరి.

(మ॥ రా॥ రా॥ కార్పెర్ల శ్రీనివాసరావుగారి శొప్పరపుకవులు,
ఆశుకవిత్వము, అను చిన్ని పోత్తమునుండి.)

...ఇప్పుడు జరుగుచున్న సంగతులన్నిటిని బాగుగాఁబరికించి చూచిన కక్ష
నియోగులకుఁ గలదుకాని వైదికులకు లేదని తోఁచుచున్నది.....కానఁగక్ష
నియోగులకు మాత్రమే కలదు. (2) వైదికులగు శ్రీతిరుపతివేంకటేశ్వరకవులు శ

రవ్వవిధుల్ దీర్చుచు సేవ సేయుచు నియోగ్యులైనవారల నేఁ
డవవిక వైదికులుండి, రేటిపని కంటా! *వీరి కీభేదముల్

౨

చ॥ తెలుఁగుకవిత్వమున సలిపి ధీవరమానవృత గాంచినా ర్నియో

గులు మును పెందతేనియును, గొందఱు సంస్కృతమందుఁ గూడఁ బ్ర

జ్ఞులు గలవార లుండి, రొకసంస్కృతమే తమజీవనంబుగా

మెలఁగిరి వైదికుల్, తెలుఁగుమీదికి సంతగ రారు వా రొగిన్

3

తావధానమును మిగుల శ్లాఘాచాత్రముగా సుసరించుచుండుటచే వారికవిత్వ కొ
ప్పరనియోగికవిగారి కవిత్వకంటెవేయిమడుగులధికముగాఁ బ్రకాశించుచుండుట
చే నూర్వజాలక నియోగిప్రముఖులు సభలో నేదోయొకయల్లరి వెట్టిరని బుద్ధిమం
తుల కందఱికిని దీనిమూలముగాఁ దోచక పోదనితలఁచెదరు.కానని
యోగులే కక్షను వహించుచున్నారని నీనివలననుదేలుచున్నది.శివరా
మశాస్త్రిగారు శతావధానమును మిక్కిలి జయప్రదముగా సుసరిం
చిరి. సభవారానందించుటయేకాక సంతోషాతిశయముచే నవధానిగారిని బురవీ
ధుల సూరేగించిరి. అందువై నియోగిప్రముఖులు నియోగిపుంగవుండగు వంటబా
ప్తాను సొక్కవి దీనుకొనివచ్చి 'వంటలశతావధానికీ జే'యనికేకలు వేయుచు సూ
రంటసూరేగించిరి. ఇతరులు చక్కఁగాఁ గవిత్వమును చెప్పిన వీరలకెంత క
డుపుమంటఁగానుండునో యిదియే బోధింపఁగలదు. నియోగులగుకొప్పరకవుల ని
యోగులుకొన్నితావుల సూరేగించుచువచ్చిరి. అచ్చటి వైదికులు తమలోనివంట
బాప్తానుల మరల చూరేగించిరా? అట్లుబుద్ధిమంతు లెవరును తలంపఁజాలరు.
అసూయలేనివారుకనుక నట్లువైదికులు చేయలేదు, లెకున్న నేలచేయరు?
...నేను వైదికినిగాను, నియోగినిగాను, శివయుల శ్రేయమునుగోరుద్విజేతరుండను.
ఇవి నాయూహలు. దేశశ్రేయమును గోరి నేనిట్లు వ్రాసితిని.

* (జూను 15 వ తేదీ 1912 సం॥ దర్బారులోని, కే. వి. లక్ష్మణరావు,
ఎమ్. ఏ. గారి యుపన్యాసమునుండి.)

...ఇందుచే వైదికులు తమశ్రోత్రియత్వమే కారణముగాఁగల యాధిక్యమును
మఱవవలెను. ఇటులేనియోగులుకూడ తామధికులమని యనుకొనగూడదు. వీరు
తామధికులమనుకొనుటకుఁ గారణమేమి? తాము లౌకిక ధూర్వహులమనియు రాజ
కీయాధికారముచే శోభితులమనియు రసికులమనియు వైదికులట్టివారు గాక
యాచనయే జీవనాధారముగాఁ గలిగి లౌకికజ్ఞానము లేనియరసికులనియంగదా
వీరితాత్పర్యము. ఈయంశములు పూర్వకాలమున నెంతనిజమయినను నేఁడు
నిజములుకావని యందఱకుఁ దెలిసినవిషయమే. ప్రస్తుతమనేకవైదికులు ఇం

చ॥ తెలుఁ గలనంస్కృతమ్మనకుఁ దీయనిచుట్టము సంస్కృతంబో! ఆ

తెలుఁగునఁ గల్పకున్నయెడఁ దీపి జనింపదు చప్పనో, నటుల్
గలియవలెకో నియోగులును గ్రంథుగ వైదికు, లట్లుగానిచోఁ
గలిగెడునట్ట మెవ్వరిచో గాంచఁగ లేదె ప్రపంచ మంబికా

చ॥ తెలుఁ గన! నీవు, సంస్కృతము దేవర శుద్ధశివుండు, నీకునుకో

గలుగవు మాయకుకో భదలు, గ న్నెనువారికి నీకు భర్తకుకో
గలుగునభేద మేర్పడెడుఁ గాని యశక్తులు దీని నెప్ప రో
లలితరో! సార మియ్యది బలంబు సమస్తము నీకు భర్తయే

చ॥ పరశివు వీడి నీ వానరువం గలకార్యము సుంత లేదు, ని

న్నటమర సేయుపై నతని కంతిమె కాని న్నయంప్రకాశుఁ డా
న్మరవారుఁ, డిట్టిభేదమనుమా! తెలుఁగుకో మఱి సంస్కృతంబు డం
బలరునియోగివైదికులు నందుచు నుండు రెఱుంగ నేర్చినకో

శా॥ మాయాస్థానము తెల్ల, సంస్కృతము సాంబస్థానముకో జెందె నం

బా; యారెంటిని బ్రాహ్మణప్రవరులే పాలించుచున్నారు తా

రేయేయాశ్రయ మేరొనర్చెదరొ వా రేర్పాటుగాఁ దద్గుణ

శ్రీయుక్తింగన కెట్లు మానుదురు, నీచే మాన్పఁగా శక్యమే

తే॥॥ ఉభయభాషాశ్రీతులకబ్బునుభయగుణము, లేక భాషాశ్రీతులకబ్బునేకగుణము!

తత్తదను సారముగ వారిదారులుండు, నదియ యీకబ్బుమందు నీవరయవలయు

ఉ॥ ఎన్నఁటికేని మాయ యది యింకక మాన దటంచు శుద్ధన

త్తోన్నతి తత్త్వముకో దెలియుయోగులు చెప్పెడిమాట నిక్కమే

యన్నయెడకో నిజం బెటులా ఆర్యులవ్రాతలెత్తెల్పుఁగాక ప్ర

వగ్నలవాఁతలం గలయనత్య మవశ్యము బైటఁ బెట్టుచుకో

F

గ్నిమూలగోప్యపరీక్షలనిచ్చి తహస్సీలుదారు డిప్యూటీకలెక్టరు మొదలయిన గోప్యయ
ద్యోగములను జేయుటయు వారియింటిలో నియోగియగు సింగన్న పంతులుగారు
పాకాధ్యక్షుండు గానుండుటయు మనము ప్రత్యక్షముగా నిష్పడుచూచుచున్నాము.
ఇట్టి సింగన్న పంతులుగారు నేను అమాత్యపదవికి న్నొండును కావున ఈవై
దికికంటె శ్రేష్ఠుడనని చెప్పినయెడల పాస్యాస్పదముగనుండుదా? కావున మనవి
ట్టిగ ర్వమునడువలెను. ప్రస్తుతిము వైదికమునఁ దేమి తొకిక మందేమి యంద
టును సమాను లియనారు.

*ఉ॥ కొవ్వువారివైఁ గలదు కూరిమి బోలెడు మాకు, వారియ
శుభ్రతిభావిలాస మది చూడఁగఁ బత్రిక సంపి యుంటి మా

* (1911 జనవరి 17 తేది మంగళవారము శనిలేఖ నుండి.)

శ్రీకొవ్వరపు సుకని ప్రశంసానవత్సములు.

శా. అయ్యా! కొవ్వరపుం గవీశ్వరులు! మిగూస్యంబు మే మెప్పుడే, సైయ్యంగ
జూడఁగ లేదు శిష్యుడొకఁడో హో! యంచు మెచ్చెకొమిముకొ. వెయ్యినియ్యం
గళక్తిలేదు కొనుండి వెయ్యారులే యిదిచు మే. మియ్యంగబూనిన పద్దెముల్, మనుఁ
డి మీ రెచ్చోనిరాఘాటులై. ౧ చ॥ “అరుదగు మీకవిత్వ” మని యాప్తుఁడు శిష్యుఁ
డు నైనమాప్రభా! కరము వచింపఁగా విని యఖండముదంబును బొందినాము
బిం. దరుదరి కేగుదెంచియును దా మటకుకొ జనుదేరికుంట మీ. పరిసైన మబ్బ
దయ్యెఁ బరితాపకరం బిది మామనెంతయుకొ. ౨ చ॥ “సరిగ శతావధానములు
చక్కఁగఁ జేసెడివారు వూర్వమే. వఱలిరి నేఁడు లే” రనెడివార్తలు కల్లులు,
దివ్యవాగ్ధురీ, భరిపరిపూరితాద్భుతసభానదలంకరణప్రచారముం. దగతర
భావభావుక కనద్భవదీయ వధానసంపదకొ చ. “చ నెడి శతావధాన మనుజా
హ్మవి సంద్రమునందడిందఁగా” సని జగమాదనప్పలుకు లన్నియు నెఱికి
అద్దమయ్యెఁ ది. నన్నికవితాద్రవాహమున నాటక వేషములట్లుగాక మీ రొన
రుచుచున్న దివ్యకవిత్వదయ చుకొనదమడ్డు వచ్చుటకొ. ఉ॥ ఏమొకకొంతకా
ల మెదియే సుకతీరు శతావధానముల్. గామములగుఁబల్లెలను రాట్నభలకొ
మఱి రాజధానులకొ. స్వామి కృపావిశేషమున సన్నివహము న్నూచుంటి
మిం. కెమగునా! మతేమకొద వీరవధానుల రుద్భవించుటకొ. ౫ ఉ. బందరు
వచ్చి యచ్చటిసభాసదులకొ దనియించి వారిచేఁ జరిపన మో! శుభంబో! మఱి
శక్తికియించని దేదిగాని మీరంది కృతార్థులకొ నలుపుఁ డయ్య! మముకొ, మిముఁ
బూచుకోర్కీమా! దెందములందు మిక్కిలిఁ గడిందిగ నందడి చేసెడికొ జూడి
౬ చ. అసములు! కూపహర్షముల యట్లొకచోటనె మగ్గినగ్గి నూ. తనమగు
నాడఁత్రోవ నవధానము మానము గంగఁ గట్టితొ, మనృతమె యూఁతకొ గొ
నెడియర్చకపుంకపులలుగాక మీ రొనరుచుమార్గముల్ మది “కహూ” యని
మెచ్చొడఁగూర్చుకొ జూడి! ౭ క. మీనామంబులు మియవ, ధానము విని మాయక
పులు తలలెత్తక లో! లోన నెక నేని నీగ్గును. బూరి యొకట సుద్రుగుగాక
బొమ్మలపొక్కికొ. ౮ క. శనిలేఖగోనఁ జదివితీ విశదంబయ్యెకొ భవత్ప్రవీణ
మికుకొ! యశ మయ్యుఁ గాక భగవ. ద్వశమై యాముపును నీరియు వఱలే
దుఁ గాతకొన ఇట్లు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

క్షిప్రకపుల్ మతేమొ దయసేయరు పిమ్మట వారినీమకే

* సుప్రథితాను రాగ మది చొప్పడి మమ్మును బిల్పెడబెల్పనకే

౧౦

¶ చ॥ అడట నియోగివైదికుల కంతకుం బూర్వమే కక్ష లదట! త

త్వచురత సుంతయుకొ డెలియ వచ్చినవారము గామిం బేర్చి మే

(12-8-11 గుంటూరు.)

*బ్రహ్మశ్రీ)...గారికి, ... మున్నగుపెద్దలచేత ... తిరుపతి శాస్త్రులుగారు ను తామును ... శతావధాన మొనర్చునట్లునభ ... ధ్రువపటపం బడినది ... వై పెద్దల చేవ్రాళ్లుగల యాహ్వాన పత్రిక రేపుతమకును. తిరుపతి శాస్త్రులుగారికి ని గేరితిరును. తాముభయలును గలనెవచ్చునట్టి వీలును దామేర్పడవ వలయును. తమనభందలకింపకబెక్కు గ్రామములనుండి పల్కురుతటస్థులు రానుత్సాహ పడియున్నారు. తమదర్శనమే తరణోపాయమనందరియొద్ద కయిటం గల్గియున్నది, తామువచ్చినప్పటి యిచ్చిల ఫస్టుకంపెనీవారు తమ పాండవనియముం గ్రహిర్నిపం గుతూహలులైయున్నారు, ... పెక్కురు సరస్సులు తమ రాకకై సిరీక్షించియుండిరి, ... దేవుని వరమడగినట్లు చేవరవారి సొక్కటి వేడికొనుచున్నాడను, తాముభయలును బందరునుండి యేరోజున నేటయమున నేబండికి నేటయమునకు గుంటూరున దిగుదురో దయయుంచి తెల్పినచో నే నాబండిని గాచుకొని యుందును, అటుపై నాకుటీరమున నారెండు పూటలును నివసింపకబెక్కు సాష్టాంగము లాచరించెదను. అనేక జన్మార్జితపుణ్యఫలమిదియే యనుకొందును. శిష్టా హనుమచ్ఛాస్త్రి, టుళుకౌహాసూగ్రాల్ తెల్లుపండల (దు.)

¶ (1911 సం॥ సెనంబరు 5 వ తేదీ, దేశాభిమానినుండి)

ఈ గ్రామమున నియోగి- వైదికకక్షలు బాగుగ ప్రబలింప- ప్రబలుచున్నవి. వీటి కంతకు గారణము ఈ పత్రికయం దింకొకచో ప్రచురింపబడిన “నియోగి, వైదికశాఖల చారి కొకవిష్టావన” యనుపానియం దుగూర్చబడిన, “దైవాద్వైత” ఏర్పాటై కారణమని తలచెదము.

(పిబ్రివరి 2 వతేదీ 1912 సం॥ కృష్ణాపత్రిక నుండి.)

ఒకనియోగి పద్దనుండి.

... దీక్షితులుగారు చనిపోయినతరువాత కొంత కాలమున కీగదిపడియణగెను. ... ఇట్టికాలమున దైవాద్వైత మతస్థాపకులగు ... శర్మశాస్త్రిగారు బయలుదేరిరి. ఆశక్తిక రాచాగ్రుణ్యువారు ఆద్వైతమతస్థాపకులు, ఆచార్యులవారికి సమస్తశాస్త్ర

మచటికి నేగి మేటిసభయం దవఘానము చేసియంటి మ

ప్రదటికి వచ్చెఁ గొప్పరపుటాయన చూచు కుతూహలమ్మనకొ

౧౧

చ॥ తగుగతి మాట లాడితిమి తద్దయుఁ బ్రీతి జనింప లేకమే

నగుపడ దేరియందుఁ గలహంకుర, మాదిస మట్టు లెగె నె

ప్పగ మఱునాఁడు మాబసకుఁ బ్రొద్దుట వచ్చె, బహూకరించి నా

మగజితమైన ప్రేమమున నయ్యయిగోఘలఁ బ్రొద్దువుచ్చుచుకొ

౧౨

గీ॥ “తఱచు మీపాదములె మాకుఁ గొరలుచుండుఁ, నైతలో” నని కొప్పంపుఁగవి
వచించె, నయ్యనుచేఁబెద్దలముగానవచ్చునంచు, నతనిమాటకుబదులుగానంటిమేము

11 పిఠవ నెదో కవిత్వమును వినిగ్ర మొనర్చెను వింటిమెంతయుకొ

ముదిము నటించి యుంటిమి సమున్నతు లెందఱో యస్ప డియ్యెడకొ

బొదలుచు నుండి రంతటను బుట్టెను సుంత వివాదబీజ మ

య్యది వివరింపఁగా వలదె యార్యులనెప్పుది కెక్కు నట్లుగకొ

౧౪

ఉ॥ స్నేహ మ్ముకల్పిఁ దిక్కతి వచించె “సెకించుక మీరి శాస్త్ర స

న్మాహము కిల్లి యుండిన ఘనప్రతిభల్ మిము సొతకి న్న సు

త్సాహముతోడ మెచ్చెదరు సంస్కృతభాషకుఁ దెల్లువానకుకొ

స్నేహము మెండు” నాఁగ నుకల్పి/కరుఁ డాంధ్రనియోగి యిట్లనెకొ

౧౫

ఉ॥ “బాగుగఁ జెప్పినార లిటు పెల్లిగ్రన వాఁడనె యేనుగూడ న

ద్యోగలిగాఁ గవిత్వ మది యుండిన నుండెనుఁగాక మేటిను

క్ర గలకావ్యముకొ నలుపుచేతకుఁ బాండితి యుడుటొప్ప లే

దా! గణుతింపరెవ్వరును నార్యులుగా లికిఁ బోవునాశువుల్”

౧౬

నుండు సొంగోపొంగముగా తెలియును, శిశ్యశాస్త్రీగారికి ఒక్కశాస్త్రమైనను
రాదు. ఇంతే ఆచార్యులవారికి శిశ్యశాస్త్రీగారికిని గలభేదము. వీరునియొగ
మతస్థిధాంతమును పునర్దీవిగాచేసి నియోగులకు బంధుయాజనయును వైదికపురో
హితత్యాగమును నేర్పుచు క్రమ్యులను పోగు చేసికొని తమకు వచ్చినంతవరకు ...
... .. తద్దిన సుప్రతిములను శుభాశుభకర్మలను ఇంకా ఇతరములను నేర్పుచు
నియోగులనుండి వందాలు పోగుచేయుచు ... దగడముచేత నరించియు దేశనగరా
రము చేయుచు ముఖ్యముగా గుంటూరు జిల్లాయందు వసించే సుచున్నాడు.

గీ॥ ఇతడుజూపూడికులుండున స్త్రుతమునందుఁ బ్రజ్ఞులవాఁడు* శుకవిస్వభావ
నము, డల్లనీమనియోగులయందు రామ, రావు తరువాతనితడె కరంబు మేటి.

క॥ జూపూడిహనుమత్కృతి, యివగిదికొ బలుక వెంటనే యానుడి సం
స్థాపించుచు గోటీశ్వర, శాసాయధుఁ “దౌను జడువ జను వీర లనె” ౧౮
చ॥ ముగుసును నిట్లు వల్కుటయు మోమున వెల్వల దోఁచె బావ మా

శుగుణికి గొప్రపుంగవికి జూచి “యి దొప్పనితో” వయంచు వీ
రిగ నిటు లాడుచుండినను నింకల కొప్పగ రా దటంచు నె
ప్పగ గని వేంకటేశ్వరుండు పేర్చి గనబడ నిట్లు వల్కెడుకొ ౧౯

ఉ॥ ఏమిగ నిట్టుబాడెద రహీనుల రయ్యను విద్దె రానిలో
తేమి గణించు, రీయనముఁ డెంతయు దట్టుండు పూర్వ పుణ్యమే
సాగఁగఁ జేయు నీతనికి సత్కవితాగరిమం, బటంచు దా
సాగఁగ వార లిట్లనిరి యాతని కేము గాఁగ మూఁగుదుకొ ౨౦

ఉ॥ ఎందుల కిచ్చకంబు, లెవఁడేని గవిత్వము చెప్పనేని మె
ప్పండునయేని విద్యయెడ సంతయు యంతయు పజ్జ యుండు పెం
దుం దగు లేక యున్నయెడ దోసచు లుండకమా, నంచు చా
రందటు నేక వాక్యముగ నాదిరి యిక్తినిశేష మేర్పడకొ ౨౧

చ॥ అది నిజ మంచెఱింగియును నాపుండు కొప్రపుసోదరుండు నె
మ్మది నెటు లెంచునో యనుచు మాటికి గొంతుచు “బోత రాజుగా
రెది పలియించె, నింక నొకఁడే పలికె! బలిపకున్న నే
కొదయును రాదు నిక్క మని కొప్పరపుంగవివక్ష మూనుచుకొ ౨౨

[బ॥ శ్రి॥ ... గారి పాదపద్మముల నన్నిధికి,

* చ॥ నవకవితానిగినికెనాయని బొంద్రస్యచాలనత్వం, భవకములగుం గూ
జ్యులు శుభంగరమూర్తులు దుష్ప్రవర్తనో, దృఢవశుకవీంద్రకౌతము లుగూర్తులు ౨
రృతివేంకటేశ్వరుల్, ప్రవమున కన్దులకపులనన్నిధికి విభింబులెత్తుకొ॥౧॥
తీ॥గీ॥ శతవధానాన కవితాప్రశస్త్యులై, మిమనైబద్యముల్ వ్రాయ సేలుగాదు,
కొంచెమో గొప్పయో నేనుగూడనట్టి, చాడెననుటకు దెలియకప్రాసినాడొ॥౨॥...

జూపూడి హనుమచ్ఛాస్త్రి,

క॥ వాదింపఁ దుదకు నెట్టులా, వాద మెదుటివారు నెగ్గి “హండితి కవికికొ

లేదేనిఁ గవిత యది కొఱ, గా దని సిద్ధాంతవఱిచి కడుఁ బేర్చిమెయికో ॥ ౨౩

క॥ బోధించిన విని యాతఁడు, సాధుత మెఱయంగఁ జనువుఁ జనువఁగ నెప్పెకో

గాధ యిది వేంకటేశుఁడు, శోధించుచునుండె శంక చొప్పడుకతనకో ॥ ౨౪

ఉ॥ ఎందుల కీప్రసంగ, మితఁడెట్టిఁడయే నగుఁగాక చూడ వ

చ్చెం దనవారు దాను, నిటు శ్రీపతి యాడఁగ రాద, అడెఁబో

బగుగు లొనియోగులును బల్కుట యేటికి సంభవించె, నెం

దెందు నె గాక యీపలుకు లిక్కడ వచ్చు టయుక్త మెంతయుకో ॥ ౨౫

ఉ॥ చూడక మున్న మెచ్చితిని సోదరులకో, మఱి చూచినంతలోఁ

బోఁడిమి కొంత తేలె, నికక బోలద వేటొకమాట వల్కె “ము

క్కేఁడొ యొకండు గోసికొన నెల్లరుఁ గోసికొనంగ లేదె” యా

బాడయె యిట్లు పట్టవలె నత్యముతోఁ బని లేదు గుంతయుకో ॥ ౨౬

ఉ॥ తిరుపతి మెచ్చ లే దనియుఁ దీరిక సూరక మెచ్చె వెంకటే

శ్వరుఁ డొకరుండు మాత్ర, మని స్వాంతమునంగు నెఱింగిరేని యె

వ్వరు పయి కాడువార “లవి పంపిరి యిరువ్వుఁగూడ”నందు రం

దరసిఁగఁ గన్నడుకో దిరుపతయ్యయు వారికి సాక్షిభూతుండై ॥ ౨౭

తె॥గీ॥ అట్టిచో నిష్ఠు డిటులాడు టంత మంచి మాటగా పల్లవానికి మంచి గోరి

చెప్పినను నన్యభాబుద్వినయజగము, కాని యింగొక్కలాభంబు గలిగెనేఁడు

క॥ తిరుపతితోపాటుగఁ గొం, డెఱు తద్బంధువులునూడఁ దద్వాక్యము నే

నరి యనుటె కాక నున్నే, తిరుచుగబోధించువిధ ముతగఁ జెప్పి రొగికో ॥ ౨౮

చ॥ మనయెడఁ * గొప్పగంపుఁగని మన్ననయుకో గడుభక్తియుక్తి యుం

డి నడచుచున్న యట్లులు గడింపగ సాక్ష్యము లుండె వీరలకో

* (1910 సం॥ డిశంబరు 10వ తేదీ ఆంధ్రప్రకాశికనుండి.)

కొప్పపువారి అష్టావధానములోని పద్యము.

చ॥ అరుదుగనిచ్చ మెచ్చి విభూతావళియేత మున్నోక మెన్నఁగా! హరువుగశీ
సమన్వితలు నై విజయనాచరత్వముని యా । తిరుపతివేంకటేశ్వరుల తిరునాళ
ప్పగ నెప్పినా రిలక ! దిరుపతివేంకటేశ్వర సుధీరుల శ్రీకనుకర్తవ్యశా

గనకయో మెచ్చియుంటిమి పగల్ మఱి యెవ్వియు లేవు, వారికికే

జనపున నేని యెందులకు నల్పవలెక హితబోధ బాధగకే

30

(1911 పిబ్రివరి 1 తేది బుధవారం శిశిలేఖ, నుండి)

శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవీశ్వరుల ప్రశంస

చంద్రకమాలిక

తిరుపతివేంకటేశ్వరసుధీశ్వరులార! మహేశ్వరీకృపా! భరపరిబ్రభవ్య
మతివల్లభతానతనర్వనతగ్రవీ! శ్వరధరణీశ్వరార్పితలన ద్రవవత్పద పద్యమం
డనా! దరణగుణప్రభాతకవితావనితామహితానురాగసుం! దరతరమూర్తులార!
రచితాద్భుతకృత్రప్రదితప్రబంధబం! ధురతరహృద్యపద్య చయతోపితపండితమం
డలీసుద్య! కన్యరసిజనిస్సరన్మధురనశ్రమకారిముద్రశువారిశీ! కరపరిషిక్తహ,
స్తపటకల్పితశీతలవాతపోతవి! స్ఫురితతనూనుభాకలితపుణ్యజనస్తుతివాగ్విర్జ్వా
వనం! భరితనమస్తపట్టణ నివాసజనాంచితమానసాంతరాం! కురితన వాసుమోద
రనగుంభితపద్యకవిత్యమల్లికా! పరిమళితాప్టదిక్కుహరభాసురకేసరులార! భూ
సురో! తగ్రరమణులార! మిత్రజనతామరసాకరమిత్రులార! సు! స్థిరవరమో
పకారగుణసంభవులార! శతావధానధీ! పరిణతులార! పూజ్యకవిపాంధవులార
విధేయులైన సోదరకవులిచ్చుపందనశతంబులివే కరుణా గ్రహించుడి! చ||
ప్రేమిలులభవ్యసర్వణవిభాసురుండైనవ్రభాకరాభ్యున! తగ్రవివరుండెట్టో యన్నదమ
ధానము గన్సెని తెల్పి నంతనే, సువిలసితాఖిలార్థపద సుండరపద్యకడంబకంబు
మా! కవునని మెచ్చిపంపినదయాభుల మిమ్మునుతింపశక్యమే|| క|| ఒరులకే మో
చ్చినచోడన! పరువు చెడునటంచు నెంచుపద్ధతి నీర్వాహ! కరమగునీకలివేళకే! |
బరమామోద మిడె మీస్వభావంబు బలీ|| ఉ|| యక్షపనంపదం గనినయట్టిగనాభ్యు
లాసంగువేయి నూ, రాక్షణ ముండియేవ నెడినక్షరసంపద గన్న మిమ్ముజబోల్
దిక్షులుమెచ్చి యిచ్చు సుకళాంచిత మైతగు శ్లోకమంతకేనక్షరసంపదకే మి
గుల నందినశ్లోక మొసంగజాలెడికే చ|| జనసుతులార! మీపురమునన్నిధిప్రామ
రె గొమ్రవోలులకే, గనియవధానముల్ జరుపుకాలమునం దటకేగుడెంచి ద,
ర్శన మొనరింపగా మదిని జాలగంగగోరితిమప్పడింటడ, ప్పని పనిగల్గుటకే జ
నుట పాల్పడెగావున నాఁటికోరెగ్రవీ, రనిపెనుచింతయింత యనినాయంగ శక్య
ముకాదు లేఖినికే శా|| లాఁతింబోని రసజ్ఞశేఖరుల మిల్లంబు గల్పించి విభా
తింజెడిదిన మితుంబద్యములనిగంగాంక్షించినా మివ్వి మీ, చేతకీర్తిఘటింప నేర వ
యినకే జేకొందుగా కావులై “శీతాంశో రమ్యతార్పణం” బనునుడిం జిం
తించి ధీరోత్తముల్! ఉ|| సతగ్రవీతానిలాసము పొసంగగనిమదరాసులూసుధీ,రో
తగ్రరమాదరింప నిపు డుండియు బండరుచేరి మిమ్మునగ, వత్కరులం గనుంగొనె
దు భాగ్యము గోరుచునుంటి మింక వి, ద్వత్కరులవర్హులార! భగవంతుడు మక

చ॥ అనిమనమందు వెంకన తనంతన సందియ మంజుచుండి యా
తనియెడఁ బ్రీతి యెక్కుడుగఁ దద్దయుఁ జూపి బహుకరించుచు
న్నను మనమందు నాశుకవి “నాకిటుతిర్పతిశాస్త్రి బోధ చే
యనె” యని కొంకుచున్నటులెయ్యాహకు వచ్చుచునుండె మెండుగఁ 30

ఉ॥ ఇంతకు మన్నె చెప్పఁదగు నింకొకసంగతి; రామయాఖ్యుఁడ
త్యంతము కీర్తిశాలి ఘనమై తగుపద్ధతిఁ బొల్పువాఁడు శ్రీ
మంతుఁడు మమ్మువిండునకు మన్ననఁబిల్వఁగ నేగుదెంచె న
త్వాంతులు బండుగుల్ బలసి తన్నును వెంబడిఁ గొల్పుచుండఁగఁ. 31

ఉ॥ వచ్చినతోడనే పలికె వారక యాతడు “మిమ్ము నేఁడు మే
మిచ్చటఁ గోరుకోరు లివి, యెయ్యవి యందురయేని! విండుకై
వచ్చుట యొందు, నాశువునఁ బామరులన్ గరఁగించుటొండు, వి
ద్వచ్చయమానశ్శతల్ మునుపె తద్దయుఁగాంచితి రీరు నాపుడుఁ 33

ద సంఘటించులక క. అరనిముసమయినఁదీరిక । బొరయమిచే నెన్నినాళ్లు బో
యెనుబ్రతుక । త్తరముఁ వ్రాయఁగ గావునఁ గరుణ క్షమింపవలె నిది జగన్ను
త చరితుల్॥

ఇట్లువిధేయులు, కొప్ప ర పు వెంకటేశుబ్బారాయ,-వెంకటరమణయ్య.

(4-9-11 న తేదీని వేటూరి పృథ్వీకరశాస్త్రి) పేర కొప్పరపువారు
వ్రాసిన లేఖనుండి.)

“... మరుసటిదినము ఉదయమున వారు (తిరుపతివెంకేశ్వరులు) రం
గావర్ణుల హనుమయ్యగారు అను ప్తీడిరుగారియిట్లో నుండఁగా దర్శనము చేసి
కొనుటకు వెళ్లినాను, వెళ్లివారినిగుఱించి నాకుండునంతోషమును భక్తిభావమును
వెల్లడించుచు గొన్నిపద్యములను చదివి 11 గంటలకు మరల భోజన వేళయగుటచే
& ఏ కా రామయ్యపంతులు గారింటికి వచ్చినాను,...

(శ్రీ) జయంతి రామయ్యపంతులవారియత్తరమునుండి).

..... ఈకలహనునకుఁ బూర్వము వారికిమీయంజుగౌరవముండెనని నేనెఱుఁ
గుచును, వారికిమీరు సాదరముగాఁ బద్యములంపినారు, మీకీభేదము నితరులు క
లుగఁజేసినారు....

ఉ॥ పలికెను వెంకటేశ్వరుడు భావ మెరింగి “వధాన మైనయ
వ్వల నది యట్లు దేయుదము పండితులొప్పని ఖక్కియేల! వా
రలు మఱియన్య లొప్పికొనురాణనె పోవుద” మంచు బలుగన
ప్పలుకు లు వించు దిర్పతియు బలెగ సమచితఫక్కి నీగతిక 38

ఉ॥ కోరినకోరులం దొకటి గొప్పది గాదు, మఱొక్కటో, మహా
భారము, పామరుల గరగపద్ధతిగా గవనంబు చెప్పనా,
దారులు మున్నెఱుంగ మది తప్పని దండురయేని వ్రీడినం
హారము కాక యెట్లాదపు నట్టికవిత్వము నేడు మా కొనిక 39

ఉ॥ “వ్రీడ” యటన్నప లగతడు వేయక వేయతెఱంగు జూపె నా
ప్రోడ వచించుమాట యది పూర్తిగ వ్యంగ్యపురంగు లీనుచుక
“దూడలతో గవిత్వ మది తుండుకొప్పగ జెప్పకంటెని
గ్గేడను లేదు దానికి గవీంబులు పూనరు వేయనేటికిక 40

ఉ॥ కొప్పరపాశుధార యది గొప్పగ మీమది నెంచి మీరు మ
మృప్పగిదిక దడాబిడిగ నల్లుట కోరుచునున్న వార లా
తప్పడుకైత చెప్పినపదంపడి* పండితులెల్ల నవునా
యొప్పమితేరు పాల్పడుదు రూరక వాఁగుటయున్ గవిత్వమే 41

చ॥ చదువనివానిపోలికిని “జర్పర చర్పర”విద్య నేర్పువాఁ
దెది వచింపఁగా గలఁడె! యెందును లా యెఱుంగంగ లేనివా
ర్పదరెడిపోల్కి లా తెలియువారు వచింపఁ గలార! శాస్త్రునం
వ్వుడ యడఁచుక వదావదత, పామరమాన్యత కైత కేటికిక 42

ఉ॥ “స్త్రీ బల్ల గుద్దె” నని వేమరు జెప్పచు మెప్పు మాపు నా
బాడకవిత్వముక నలుపుకైకి నత్కవి పోడు చక్కఁగా
దూడలు రాకయుండుగతి దూకుడుగా గవనంబు జెప్పనా
ప్రోడ లె పెద్దనాదు, లిటు పోయిన వారికి జేరు నల్పునే 43

* శ్లో॥ నాకవిత్వ మధర్తాయ, మృతయే దండనాయనా, కుకవిత్వం పున
స్సామోద్వృతి మామూర్త సీషిణి,, (మహాకవి దండి)

ఉ॥ బొబ్బలిపాట మెచ్చు దగుపూజులు గొందఱు, బొమ్మలాటవెక
బొబ్బలు మెచ్చుగాఁ దగినపుణ్యులు గొందఱు, వీరిమెచ్చుకై
సీబ్బితి వీడి యేనుకవి చెన్నఁటికైతఁకుం బూస నేర్పు! “మే
లబ్బెను న్నేచ్చభాష తుద, కన్న బుధోక్తికిఁ దా వానంగుచుకొ
రం

చ॥ రయముగఁ బండుధాన్యము కరం బహితం, బది కూలినాలికికొ
వ్యయమొనరించి యించుక యనంతర మేయవి పండు వానినే
కయికిని గాదె బోసికొనఁగా ఘననాగరికుల్ దలంతుర
ట్ల యతిగఁ జెప్పనాశువును నాశువు నప్రియముకొ బ్రియంబు నొ
రం

ఉ॥ ఇంతటివ్యంగ్య మిచ్చుగతి యేర్పడఁ దిర్పతి వలె— దానివైఁ
గొంత మనమ్ములో వగవు కొప్పరపుంగవి దాల్చె దానికికొ
జింత గలఱివెంకనయ్యఁ జేయునుపాయము లేక యెట్లులో
సంతనముకొ ఘటించుటకుం జల్లఁగ నీగతిఁ బలె— సుష్పగకొ
రం

మ॥ వినుఁడీ రామయగారు! మాహృదయముకొ, వేయేల! ఘంటాశతం
బునుజెప్పం బ్రయతించువాఁడె*కలుపుకొ బూర్వోక్తముల్ వద్యముల్
మనవా రెట్టులు కల్పకుండు! రిది సామాన్యంబు, పూర్వోక్త వ
ర్ణనముల్ చేరని యట్టి దేకథయు నుండకొ బోదు లోకమ్మునన్
రం

ఉ॥ అప్పుడె కైత చెప్పినను నజ్ఞుఁడు నమ్మునుగాని, బ్రాజ్ఞుఁడో!
చెప్పిన విండు దూర్చెనని చిత్తములోఁ దలపోయు “నాశుగాఁ

* (జూలై 1912నం॥ ఆంధ్రభారతిలోని శ్రీకవిరాజు శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి
శాస్త్రులవారి వ్యాసమునుండి.)

.....మఱియు నీయాశుకపులు:— “గీ॥ జల్లిపదములు నాలుగుసంతరి, గుంపు
లిడుచోట లఘుపులు కొన్ని గూర్చి విరతిగూడక మీఁదులు వెదకి కొనుచు! నచ్చు
పొల్లుల వైసంచు నతఁడు కవియో!” అనునీపద్యాభిప్రాయమునకుం బాత్రులై దే
శాటనము చేయుచుం బ్రార్థించి నభలు చేయించుకొని నభలలో సేద సొకవిష
యమీయ దానింగూర్చి వద్యములు నొటికివచ్చి నట్లుచెప్పదురు, అచెప్పటలో నది
వఱకుం బెక్కు చోట్ల చెప్పినవియు నుండును.....

జెప్పేదివారికట్ల నిది చెల్లె! దటంకురా! *కొన్నియాళుగాఁ

జెప్పను వచ్చుఁ గొన్ని మును చెప్పియుఁ దూర్పును వచ్చుఁ గొల్లగఁ. రర

చ॥ వలసినఁ జూపువార మీది వాస్తవ మిట్లొనరింపకుండ నా

నలువయు నాఁపనేరఁ డిది నమ్మరయేనియుఁ గొప్పరపువా

రల నడుగుండు భిన్నమగురాణను జెప్పదు రేమి యంచు న

వ్వల నల కొప్పరంపుఁగ వివరకకుఁ గాంచి శుభృత్వమేర్పడెన్ రగి

ము॥ కలదే మాదగుప్రశ్న కుత్తరము వక్కాఁచింపుఁ డీ రట్టివా

రలు గా రాశువునందె చెప్పదురు నర్వంబున్, మఱేరని యి

ట్టులు వాదించినవారి కుత్తర మదెట్టుల్! పూర్వపుంబద్ధముల్

గలియన్ మానెడువెట్టులొందు రని వక్కాఁచింపఁగా నేర్తుమే రగి

(*1911నం॥ జూలై, అభినవసరస్వతిలోని ఆచార్యశిష్యవ్యాసమునుండి.)

(సోదరకవులు.)

.....నిర్దష్టములగు వృత్తములు సూటికి 35 కి వైగా వల్లించిన పద్యములై యుండునని రెండుమూడుసారులు వీరి యాళు కవితను వినియేమాత్ర మైన ధారణగల్గి ప్రతిబాలునకును దోచకపోదు. దీనికి దారానిముగ “నరసిజ వైరివైరి నెకన కైములాడెమమధ్యమంబుతో, నరసిజవైరివైరినగఁ జాతెమమేలగు కప్పకొప్పతో, నరసిజవైరివైరులవనం దులఁ మాఁగు కువద్వియంబుతో. నరసిజగంధివచ్చె నలుసన్నిధికి మదనాళుగంబనక” అనుపద్యము మున్నగు కొన్ని పద్యములు పట్టుములో నలవరిత్ర యాళుధారగఁ జెప్పినపుడుచదివితమని మా గురువు గారి కి వినిపించిరి. ఆ వై పద్యముల నే గుంటూరిలో జరిగిన రెండవసభలో సావిత్రి పాఖ్యానములో “నలుసన్నిధికిక” అనుచోట “నృపసన్నిధికిక” అని మార్చి చదివిరి. ఇట్లులే “నిష్కలటస్వభావమున” ఇత్యాద్య నేకపద్యములు శ్రుతపు” ర్వములే విసనమ్యును.

(1912 నం, ఆర్యచుతబోధిని 8వ సంచికమునుండి)

..... వీరు(కొప్పరపువారు) చెప్పకొనియున్న పద్యములు చదువుకురచుట సత్యమునుగాదు. అసత్యమునుగాదు. అదివఱకుఁ జేసికొనియున్న పద్యములాకింత సారము కలిగియుండును. అప్పటికప్పు డెల్లసపి చాలపేలవముగా నుండును. వీరు చెప్పినపద్యములే మరల మరల చదువుచుండురను వాడుక పూరితగా నసత్యము కాదు. ఒక్కసారియే విన్నవారి కివిశేషము తెలియదుగాని రెండుమూడు సభలకుఁ బోయివిన్నవారికి నందియము తిరిపోవును. గంజామువారి యంటను, గళాకాలలోను జదిగిన పద్యములు కొన్ని పోతావగ్గడ వారియంటను వచ్చినవి....

తే॥గీ॥ అమ్మతోడని బాబుతోడని వచించి, జంబెములు వట్టికొని సరస్వతిని సాక్షి,
భావమున నిల్చి నమ్మింప వలయువంత, కర్మమేమిటి కత్యాశుకవనమేల.

మ॥ అవధానాదుల భిన్నభిన్నముగ నాయావృత్తముల్ గోరఁ జె
వ్వవిధానం బది యాశుగాదె! యచటకొ బూర్వోక్తముల్ చేరు నం
చెవఁడుకొ బల్కఁడు వల్కఁ నేనిఁజుటిలో నే వానినమ్మింప నా
నెవఁడున్నమ్మనిపూని యేల యని మే మిష్టింప మీయాశువుకొ. ౪౭

తే॥గీ॥ భిన్నభిన్న విషయంబులు వెట్టిచెప్పి, నవ్వుఁగాఁజేయ వచ్చునిక్కమ్ముబుధుల
నంతియేకాని కథలుఁగల్గ్యాణములును, జెప్పినమ్మింప లేమింత సిద్ధమనుడు.

గీ॥ ఉత్తరము లేనియట్టియాయుక్తిమీఁద, నన్యప్రేమియుఁబలుకక “యానునిజమె
నమ్మవలెనమ్మకున్నను నవ్వుఁజేయఁ, దగినయాధార మదిలేమి తభ్యమనియె.

క॥ పిదప నిది యితరవిషయము, నదమలమగుమీదుపూని సత్యమ యగు నం
చెద నతనికొంతు నీర్పిన, పదపది వా రెల్లఁ జనిరి భవనంబులకుకొ. ౫౦

గీ॥ వెడలునపుడుకొవ్రంపుఁగవియుకయింత, తనదుమదిసెచ్చిన లేఱంగుకనఁబడంగ
దమకుసాధ్యముగానియద్దానిసెగులు, ఖండనముసేయుటెందునుగలదెయనియె.

క॥ అనుమాటకుమార్పలుకక, సననిచ్చి యనంతరంబు చర్చించిరి యా
తనిలుదివలుకుకఁ గలదు, ర్థవియును నాతనికిఁ గలుగుదర్శిద్ధతియుకొ. ౫౧

చ॥ తిరువతి యిట్లుపలుకఁ “వెనుదీయపు పత్రిక యెందు కలవి తీ
వరయక యక్కటా! శుభవితాచరణంబు లనంబు లేగు త
త్పరిచితి కింఁచుకేనియును బాండితి గన్నడ దెట్లొ యూర కే
మరుగిడువారివై నెటులు పర్వ భవత్కరుణాకటాక్షముల్. ౫౩

ఆ॥ వె॥ వెట్టివెల్పఁట గాన వివేకియయ్యు, నాశ్రయమునకోడి నీకలప్రభాక
రుండొన ర్పెనిపార శుసుందు, నిడు, తెలివియేనుమ్యుఁ బద్మముల్ గిలుక నేల.

ఉ॥ అగ్రహ మేగుదెంచినను నల్లై యనుగ్రహమైన నల్లై నీ
యుగ్రత నీదయోదయమునెక్కవి దింఁచు మఱొక్కనికొ యశో
వ్యగ్రు సెనర్చు నీకిది కళాకళ, లట్లులేకాదయేని నీ
వాగ్రచనావిశేష మెటు పగ్గెను గొవ్రపువారికేఁడెకికొ. ౫౫

క॥ నిశ్చటిసభలో నెదొ చె, పెన్నారాయణ! యదియుఁ గవిత్వమె యకటా!

నిన్నేమనండు గనుమీఁ, ద న్నెఱి మెచ్చంగ రాదె తత్తటమేలా. ౫౬

చ॥ పురపురం బంపినందులకు బుద్ధిని జెప్పెద రింకం జూడువా

ర్పరపర చెప్పవద్దతిని పాడఁ గలాడవె నీవు, లేనిచో

గరువమె కానియాశుకవి గాఁ డలవెంకన యంద్రుఁ యూదనా

స్ఫురణము కొప్పరంపుఁగవి పోవుచుఁ గన్నడఁ జేసెఁ జూచితే. ౫౭

చ॥ అనవుడు వెంకటేశుఁ డను “నంతకు వచ్చుట నిక్కమేని నేఁ

బనిగొనువాడ నప్పనికిఁ, బన్నన నాశువె చెప్పలేనె! యం

దునకుఁ బ్రయత్నమేల! యిదె తుండుడుకుంగవితక వచింతుఁ గ

న్లెనుమని చెప్పఁగాఁ డొడఁగఁ గొక్కిరి బిక్కిరిపద్విపుంజముల్. ౫౮

చ॥ తిరుపతి యిట్లు పలుకు నిది దెప్పరమే! తుదకెట్లు లభ్యే నీ

తురకలవాన యంచు నిను దూఱుదు రక్కట! పండితుల్, యశ

స్కరపుఁగవిత్వమున్ నలుపు* సత్యవి కియ్యది త్రోవ గాదు కా

దరయఁగ నాశు వియ్యది; రయఁబునఁ బాడినయంత నాశువే. ౫౯

* (శ్రీ)పాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రులుగారి వ్యాసమునుండి)

.....మఱియు నీయాశుకవిత్వమందుగంట కర్నివందల వద్యములు కావలయుననియే కాని యిట్టి యిట్టివద్యములుగడవలయును, అన్వయము సరిగనుండవలయును, గణములు, యతులు, ప్రాసములు, ఛందము, చందము, వ్యాకరణము, శబ్దము, అర్థముసరిగ నుండ వలయు నని నియమములేదు, ఉన్నదన్నను లాభములేదు. ఆ పిచ్చిభోరణిలో నొక ప్రాసమునకు మఱియొక ప్రాసము నొకవద్యమునకుమఱియొక వద్యము మూడువరణములు రెండువరణములు, రెండున్నరవరణములు సుక్కచరణముగలవద్యములు పుట్టుచుండును. మఱియు ననేక మహాదోషములిందు నిండి యుండును. అట్టియాశుధారా కవిత్వము వినుగప్పడు మది కింపునంపాది పడు. ఓ టితాటియామచేద వాయించుచున్నప్పడెట్లుండునో యట్లు వెగటుగానుండును. అనినిశ్చయముగాఁ జెప్పఁగలను. ఇది వద్య మెఱుంగని పామరులకుఁదక్కఁ దక్కిన వారికందఱకునిల్లెయుండుననియుంజెప్పఁగలను. ఇట్టికవిత్వము చెప్పటకుఁ బ్రయత్నించువారు గురులఘుజ్ఞానమించుకంత నంపాదించుకొని యిప్పడిప్పడే ప్రపంచమునఁ దలయెత్తుచున్న వారనినిశ్చయించుకొనునది. అట్టివారికి నహంకర్తృత్వాభిమానము హెంపు. వీరేకాగుచున్న పాలు. (అంధ్రభారతి)

చ॥ నిజమగు నాశుభారయన! నెన్నెనె తెత్తెతె పెప్పె పేలు లే
క జతరుణీ కృపక గలము నాంగక చెప్పటా గుప్పటా యగుక

(23వ జూలై 1912 సం॥ సువర్ణలేఖలోని, టంగుటూరి శ్రీరాములు.

ప్రీడకు, బి, యే, కార్లీ లియక ఎడిటరుగారి వ్యాసమునుండి.

సు క పు లా--శు క ము లా .

.....కవిత్యమన నేమో కపులనగానేమో చక్కగ తెలిసియుండవలసిన సదభి
ప్రపాయలగు కొందఱు విద్యాధికులుగూడ ఇద్దరు కవిమాత్రులను లేకయేవో పద్దె
మలల్లగ నేర్చినవారిని దైవనములుగ పూజించు చున్నారు. వారిని కొప్పరపు క
పులని పిలచెదరు. మరికొందరు సరస్వతీ అవతారము లనియు కవితకృత్యులని
యును భావించుచున్నారు. అక్కడక్కడ వారికి (Medals) స్వర్ణపతకములు
నగలుబహుమానములు, కవిసింహులు, కవిచంద్రులు, కవిభాస్కరులు, మొదలగు
బిరుదనామములు నెన్నియో యెసంగబడుచున్నవి. నవయావసులును విద్యాధికు
లునగు శ్రీపితాపురమురాజుగారుగూడ వీరిచిత్రజల్లుమాటల కవనమున మోస
పోయి ఈరెండవరకముపద్యనిర్మాతలకు గారూ 1116 లు పాడుచేసిరి, ఏది
మంచికవిత్యమో, ఏదికాదో యనుసంశయ నింతమంది విద్యాధికులు నైత మెరు
గకుండుట మిక్కిలి వింతగ నున్నది. వింత వింతధ్వనులు గల మాటల కవిత్య
మునకు పశుపులును, బాలురును, ఆటవికులును, సంతసెంపదగినది. విద్యాధికుల
న్ననట్టికవిత్యముగాక కొంతసత్క-వనమును కోగదగినది. అవాచకములసొంపు
వాచకములసొంపుబద్ధముగ వ్రాయుటగాని నుడువుటగాని కవిత్యముకాజాల
దు. ...ఆంధ్రకవిత్యము యొక్కయు ఆంధ్రవాఙ్మయము యొక్కయు సభివృద్ధి
నికోరుపట్ల ప్రజ్ఞారహితమును అసర్థదాయకమునగు కవనమనబడుచున్న కొ
ప్పరపు సోదరుల యాశువును నిరసించుటకుబదులు ఎందరో అనాలోచనముగ
వారికి ప్రోత్సాహము గలిగించుచున్నారు. ఆంధ్రకవిత్యమును ఆంధ్రవాఙ్మయ
మును సభివృద్ధి సేసరించు మార్గమిదియేనా? ఆంధ్రవాఙ్మయమున స్వతంత్రగ్రంథ
రచనకు ప్రోత్సాహముకలిగించు మార్గమిదియేనా! సుకవనమందు సదనురాగ
ము గలవారందరు ఇట్టికవనమనెడి యాశువును నిరసించుట విధాయకమగునాకా
దా? పితాపురము రాజుగారివంటి ధీయుతులుగూడ ఈరీతిగల కవిత్యమునకుగూడ
1116లు ఎండుకు పాడుచేయవలెను....

(1912 సం॥ 19 జూన్, దేశమాత నుండి.)

.. ...అయితే నేను వారివీరి మాటలను వినివ్రాయువాడనో కానో నన్ను ఎరి

గజిబిబి వడ్లుబియ్యమును గాఁ బచరించుట నిన్నుబోఁటియా

రజపురగవుల్ గొనందగను రంకుగతిక బరుగెత్తు *టానువే.

౬౦

గిన వారందరు ఎరుగుదురు, నాతో ఎదురుగా వాదించిన వారినందరను కొప్పర పుచారికవిత్వము నిజమైన కవిత్వము కాదని ఒప్పించియున్నాను. మీప్రతికలో వీరి కవిత్వమును గురించి నాకు తీరుబడిగా ఉన్నప్పుడు ముందుముందు విశదము గా తేటతెల్లముగా వ్రాయు నుద్దేశముతో శ్లేషిగత సంచకలో ప్రచురించిన చి న్న ఉత్తరమును నేను వ్రాసియున్నాను చర్చలకు వాదములకు కొన్నికొన్ని సీతి పద్ధతులున్నవి. ఆపద్ధతులకులోబడి చర్చించువారితో చర్చించుటకు నేను సిద్ధముగా నున్నాను. వారు పొగడినారు వీరు పొగడినారు కాబట్టి మీరు పొగడవలెనంటే నే ను ఒప్పుకొనువాడనుకాను. కవనమునగా ఏమిటో కవులనగా ఎవరో కొప్పరపు వారి కవనము ఎట్టికవనమో ఈ అంశములు నివృత్తముగా చర్చించి నన్ను ఒప్పించినయెడల నేను వారి కవనమును పొగడుటకు సిద్ధముగా నున్నాను. చర్చించు వలసిన అంశములను గంగలోకలిపి పచ్చిబూతుల సంచాగములు విప్పి దెబ్బలాడత లనుకొన్న గొప్ప గొప్ప పండితులతో సమానముగా దెబ్బలాడ శక్తి లేనివాడను కనుక, వారితో నేను చర్చించ తలచుకోలేదు. తిరుపతి వెంకటేశ్వరకవులని పెలు వబడు వారికిన్ని కొప్పరపుకవులని పిలువబడువీరికిన్ని గుంటూరులో జరిగిన కాట్లా టవంటి కాట్లాటకు నేను శక్తిగలవాడనుగాను. 18-6-12 గుంటూరి శ్రీరాములు.

* (అభినవసరస్వతి, ఆచార్యశిష్యవ్యాసమునుండి.)

.....కాపున సరస విద్యతగ్ర-వివరేణ్యుల కవిచ్చిన్నమును నిర్బుష్టమును దా తాగ్ర-లికి మును సగు పద్యధాగయే యశుధారగాని పలు తెజంగులఁ బాదనియము ములేని తోడుపదిముకొన దాఁక వెట్టుకొని గంటకిన్నియన్ని యనులెక్కతో నవ సరములేదని నాయభిప్రాయము.

(నువర్త లేఖలోని గుంటూరి శ్రీరాములుగారి వ్యాసమునుండి.)

.....నవ్వంత్రములును మానవమనోభావములను వెదవల్లు నట్టివియును నిర్బుష్ట ములును, సూత్రములును, జీవయంతములును ఉత్పాకారములును సగుపద్యము లను 10 వ్రాసిన రెండవరకముపద్యములు రెండువేలైన నా 10కి సరిగాజాలు నా? అది యిటుండేనించు. చిలుకపలుకులు పలుకువారిని మహాకవులని మిన్నము ట్రికొనియాడువారు కవిత్వమును గూర్చియును కవులనుగూర్చియును తమకుగల య ల్పపరిచయమును లోకమునకు వెల్లడిచేసుకొనువారగు చున్నారు.

(శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిలువారి వ్యాసమునుండి.)

...ఆశుపునం దభ్యాసము దీనిన వారు తమకవిత్వము (గంటకిన్ని వందలనులెక్క-

తే॥ గీ॥* ఆశుకవిత యనంగ నదివేలు శ్రీశిష్టు, కృష్ణమూర్తి జగతి కెఱుంగఁ జేసె
నంచునిందు మట్టి యనమానవిద్వాంసుఁ, డేడ! యిట్టిమకపులేడ! యనుడు.

ఉ॥ ఆకవిలావిశేష మది యక్కఱ లే దిట. వేగ మొక్కటే
చేకొనిపోవ నీజనులచిత్తము మెచ్చెడి, సిగ్గు వీడి నే
నాకవితకొ రనించి దునిహంకృతి మాపెవ, నింక నెంచు నా
పైకతఁ డేగుడేఁ దని ప్రకంఠక మీపు నెఱింగినట్టిదే. ౬.౨

క॥ స్త్రీవీరువురు సీరనగతి, గా రచియింపంగలారుకవనము, రఘువం

గలది) వాగూపముగాఁ గాక లిఖితరూపముగాఁ జేసినప్పడుగ దామెప్పునకుఁబా
త్రమగును. వాగ్రూప పద్యసంఖ్యలో నిపుడు కొన్ని తెల్లుతగ్గినను దృగ్గోచరమైవి
మర్కపాత్రమై యిదమితమునకుఁ దగియుండును. ఇట్టి లిఖితరూపము నాశుక
విత్యము నవనరము పడెనేని యొరులకుం దీనిపోకుండ నే నిప్పటికినిం జెప్పటకు
సిద్ధముగా నున్నాఁడను. (ఆంధ్రభారతి)

(*1912 సం॥ ఆర్యమహాబోధినిరివి సంపుటమునుండి)

.....ఇటీవల శిష్టు కృష్ణమూర్తికవి, మాడగొప్ప వేంకటాచార్యకవి లోనగు
ప్రబంధకర్తలును నాశుపునందు బనిచేసిరి. ఇప్పుడు పనిచేయుచున్నవారును బ
ల్లురుకలరు. నర్వవిధములఁ జావులు రసవత్ప్రబంధకర్తలు నగు మహాకవులు
కొందఱు విసూదముకొరకై యాశుకవిత్యమునుగూడఁ జెప్పించురాఁగా రసవంత
మగు ప్రాధికవిత్యము చెప్పజాలనివా రాశుకవిత్యము చెప్పటకై బయలువెడలి
గనహీనమైనను వృత్తనియమాపాయము కలిగినను భావశూన్యమైనను నెట్లో ప
ద్యములల్లుటయే ప్రధానము చేసికొని సీరసపద్యముల వ్రాయుటకుఁ బ్రారంభించిరి
కవిత్యమునకు రసభావాదులు ప్రధానములను దలంపుపోయి త్వరగాఁ బద్యముల
ల్లుటయే యుత్తమగుణముగా నెంచుకొనువారును గంటకు నూలులకొలది పద్య
ములల్లువారును బల్లురు బయలువెడిలిరి నిక్కమగు కవిత్యముయొక్క విలువ
రసజ్ఞులగువారికిఁ దెలియునుగాని జనసామాన్యమునకుఁ దెలియదు. ఈ కమీలో
రసజ్ఞులు తక్కువగాను దిక్కువవారు హెచ్చుగను సుందురు....

(కార్పెర్ల శ్రీనివాసరావుగారి పోత్తమునుండి.)

.....వైదికులు సత్యమునుమీరి నిందించుచున్నది లేదుగాని కొప్పరకవులు నియో
గులనుశాఖాభిమానము నొక్క దానిని బెట్టుకొని కొందఱునియొగిపుంగవులతిమా

శారంభతంద్రులవధా, * నారామోదారజాతకాష్టమచంద్రుల ||

౬౩

ఉ॥ ఆశువు చెప్పవారలకు సందటకు సులభంబు నిక్కము

త్యాశువు దానితాత వరమాశువు నైతము, నీద్యయంబు నే

త్రముగా వారిని ముఖస్తుతిచేసి వారికొక విధమైన నష్టమును గలిగించుచున్నారు. వీరి నభిలకు నేనుజని చూచియున్నాను. వీరికి బుట్టికీటుతక్కువ, కవిత్యము పేలవముగా నుండును. సహజమైన కవితాధారకలకు. వీరు కొంతకాలమింకను గురుకులవాసము చేసి బాగుగా గ్రంథపరిశోధనము చేసి యాపై గవిత్యము చెప్పటకు మొదలుపెట్టిన బాగుగానుండును.

(1912 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 8వ సంపుటమునుండి.)

ఇక్కడ గొప్పరకపుల యాశువుండుర్పి ముచ్చటించుకొందము. వీరికి సహజముగా గవితాధారకలకు. బాల్యమునుండియును వీరుపద్యముల నల్లుట కలవాటుపడియున్నారు. కాని సంస్కృతమురాదు తెలుగునందునైనను మంచిపాండిత్యము సంపాదించుకొని యుండలేదు. గ్రంథపరిశోధన మంతగాలేదు పిండికొలదిగా పైయని కోవిదులకు వేటుగఁజెప్పనక్కఱలేదుకదా. వీరు వడిగఁ గవిత్యము చెప్పదురనుటకు సందియము లేదుగాని యది పేలవమైన బహుదోషములు కలిగి మూడువంతుల ర్థశాస్త్రముగా నుండును.

(12-9-11 (Marutur) పురవాసుల యత్తరమునుండి)

.....గొప్పరపు వారు...తెలుగునందు బాల వ్యాకరణ మైనను చదివినట్లు కనుపడదు. సూక్తికి వచ్చినట్లు తప్పలాప్సలు తెలియక రసజ్ఞానమంతకు మున్నే తెలియక చెప్పవారి ఆశుకవిత్యమునకే....

*(ఆర్యమతబోధిని. 8 సంపుటము. 3, 4, 5, 6 సంచికలనుండి)

గొప్పరకపుల యవధానము.

గొప్పరకపు లాశువుగాఁ బద్యములల్లుటమాటయలుగడ వీరు నభ్యులు కోరినరీతిగాఁ బద్యములఁజెప్పచు శతావధానాదులవరిగఁ జేయఁగలరాలేదా యను సంశయము లోకమునకుఁ గలదు. ఏమన వీరట్లు చేయఁజాలరని వాడుక పుట్టినతరువాత గుంటూరులో శతావధానము చెప్పఁబోయిరి గాని యది చెడినది కవిగారవధానమధ్యమునఁ దలమెప్పివచ్చి పడిపోవుటచేత నది యాగిపోయినది. చెన్నపురిలో శ్రీరెంటాల వేంకటసుబ్బారావుగారిక కథనిచ్చియొకకొన్నినియమములు

కోశమునందు లజ్జయును గొంతును *వీడినయత్తరక్షణం

చేశరణాగతంబగు జయిం త్రవి వీడినవారు లోకముల్.

౬౪

కోరి యట్లుచెప్పడనినప్పుడును వీరికిజబ్బు చేయుటచే నాఁటిసభయాగిపోయినదట. అదిదైవశము కావచ్చును. అయినను బలువరకు సందేహము మాత్రము బాధించుచున్నది. రవిపత్రికలో వ్రాయఁబడియున్నట్లుగా శతావధానులు, అష్టావధానులు పెక్క-ండు కలయిపురియందు వీరిక సభలోనైనశతావధానముచేసియుండిన బాగుగానుండును. అట్లు చేసియుండలేదు. “అంశ్రుభాషావధానికి నివాసమగు నీపురమున శతావధానులు, అష్టావధానులు, పెక్క-ండుకలరు. అట్టి పండితులందఱు కలసి యీసోదరుల కొక బిరుదము నిచట కూడ నిచ్చుట యుచితము” అని రవిలో వ్రాయఁబడియున్నది. సోదరకవులు కాకినాడపురమునంగల శతావధానులును అష్టావధానులును పెచ్చూరుదగురీతిగా సవధానములఁ గావించుటచేనివారు బిరుదుల నిచ్చుటకును నందియములేదు పురజనులు కోరలేమగునక చేయలేదనుటకు వలనుపడదు. శ్రీచల్లూరిరాణిగారు తామెక సభచేయింపఁదలంచి యున్నామనియు నిదివఱకు నాశువుగా నాకాశపురాణములు రెండుమూడు చెప్పియున్నార గాన మేము శతావధానము చేయించుము మీకిష్టమేని తెలుపుడు అని కొప్పరకవులకు వ్రాయించియుండఁగా మేము వెల్లిపోవుచున్నాము గాన నివ్వదు చేయలేమని సమాధానమిచ్చిరి. అట్లు సమాధానమిచ్చిన తరువాతనాల్గు దినముల వఱకును నివ్వట సేయండిరి! ఒక సంవత్సరము సభ చేయించుమనియుఁ దగురీతి నిన్ననించుమనియు వ్రాసిననుకూడ శతావధాన మొనరింపకయే యీ పురమునుండి వెడలిపోయిరి. అట్లు చేయక శతావధానము చేసి నివ్వటం జరిగిన బాగు గానుండును

*(శ్రీ) శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిలవారివ్యాసమునుండి.)

... .. నాకుఁ దొంటి నుండియు నాశుకి విత్వ మం దభ్యాసము కలదు. ఆయభ్యాసమునుగ్రమగ్రమముగాఁ దగ్గించుటకుః జాలవ్యయత్నము చేసి శ్రమపడి కొంతవఱకుఁ గృతకృత్యుఁడనయితని విన్నవించుచున్నాఁడను. ఈవదనఁ బోతుఁగవిత్వ మభ్యాసము చేయవలయునని ప్రయత్నించువారుకనుపడినదాని నెల్ల (పుల్లియాకు) — “గొల్ల పుల్లియాకుఁబొడఁ బిల్లిలు నినివేయ. రోడ్లయందఁదిరుగ నడ్లువదును. బాటసారి గమికి బాటుగూర్చెడుగానఁ. జక్క-బెట్టవలయు జనవరణ్యు” వెండ్రుకః — క॥వెండ్రుక, బీకిన మేనికి. వేండ్రుమును గలుగఁజేసివెననెత్తురులుక. గుండ్రముగఁ బుట్టఁజేయును! నాండ్రుకు మగలకును సుఖము నతుకు నరేంద్రా॥ ఇత్యాదులు సర్వదాచెప్పచు సభ్యాసము చేయవలయును. ఇట్లుచేసినచో గంటకు 1, 5, 6 నూలులవఱకుం బడెములుచెప్ప మహాశక్తి 2-3 నెలలలోఁ బరిపూర్ణముగాఁ గుడుగునని దృఢముగాఁ జెప్పఁగలను, (అంధ్రభారతి)

చ॥ పలికెడివేళ మధ్య భగవంతుని నామము సారెకుకొయతి
 స్థలమునఁ దూర్చి కొందఱు ప్రసంగ మొనర్తు రెఱుంగుదే! యటే
 యలవడి రీకపుల్, సులభమా గతినందఱు నేర్వవచ్చు, నా
 పలుకులు నీకవిత్వము, నపత్రప రెంటికిఁ గూడఁ ద్యాజ్యమా, ౬౫

చ॥ అతితరమైన యాశువు మహాకవి చెప్పనుగాక, కాకవి
 ప్రతతి వచించుఁ గాక యొకపద్ధతివే దొనఁగుల్ పొనంగు, నా
 చ్యుతి మతికెక్కు సూదులకు, శుంఠకు “నర్వము తోఁటకూరసం
 గతిఁ గనువట్టు” భేదమిది, గాక నమస్తము తుల్యమే యింకకొ ౬౬

చ॥ నిలిచినయపు నాదము జనింపనిజీవము లుండుఁ గొన్నియ
 ట్టలె యొక కొంతమందికిఁ గడుంగడుఁ బర్విదుచోటఁదప్పఁ దా
 నలవడదంట! కైత, అది యట్టిదయే యగునేని దానికిం
 గలుగు రసంబె దీనికిని గల్గు నటంచు వచించు టొప్పదే॥ ౬౭

క॥ బ్రతికెడి నాడియు వాచియు, బ్రతికెడి కవితయును దగిన వడిగల్గి యథో
 చితగతి నడుచుట యుక్త “మృతి సర్వత్ర యని పెద్ద లాడుట వినమే”

శా॥ ఆలోచించి రచించువారలకులేవా! దోసముల్, మాకు నే
 లా లేకుండెడి! నంద్రు గొంద, అది వీలా! యట్లులేనికాధరా
 పాలుండుకొ మన మొక్కయన్నమెకదా! భక్షింతు మప్పట్టునకొ
 వాలాయంబుగ భేద మే మనిన, నెవ్వారేని నైరింతురే॥ ౬౮

ఉ॥ పద్దెములల్లు మందనెదో! వంబలపాటలు పాడుమండువో!
 స్తుద్దులు చెప్పమంచనెదో! చూతువుగాని మదీయధారయే
 హద్దును బద్ధ లేనియెడ నాశువుచెప్ప టదేమిలెక్క! యీ
 విద్దెయు విద్దెయే! యిదికవిత్వమే! దీనికి నింతయేటికికొ. ౭౦

మ॥ మునుశ్రీనాథుఁడు గొల్లస్తుద్దు లొకటకొ మూర్ఖావనీశుల్ తనుకొ
 ఘనవిద్యత్రవి మెచ్చ లేనితటినే కట్టెకొగదా! యంతక
 న్నను సుత్రొప్పకపుల్ గలారె! మనముకొనైకొందమామార్గ; మీ
 ఘనులకొమెచ్చగఁ జేయ వచ్చి యింకఁగొంకకొ లాభ మేముండెడికొ. ౭౧

క॥ పద్మములకన్న నాశుభ, సుద్దులలో నెక్కువేగుఁ జూపించెద నా
సుద్దుముఁ జూపువు నాకీ, విద్వెలలోఁగలదుసూ! ప్రవేశంబునభా 2.1

క॥ రయమే ముఖ్యమువీరికి, భయమేమి!యదే యిట౯ నభ౯జూపింతు౯
నయవిమఁడు కాళిదాసుఁ డనియె*గ్రామ్యసభ౯గుఱించి నీవదినివే 23

క॥ కల రెండటేని యిటఁ బ్రా, జ్ఞులు వారికి వీరికవిత సుంతయుఁ బడదే
కలయు నెఱుంగని తలఁత, వ్యులమారులె వీరి కిడిరి మును బిరుదు లిట౯ 24

క॥ వారలె వీరిని మనఁతై, కారోహింపంగఁ జేయ నాలోపనము౯
వారక చేతురు తుదకు౯, సారాసార ప్రసంగ దర్పయు వచ్చు౯. 25

గీ॥ ఏమివచ్చినవచ్చుఁగాకెంతమనకుఁ, దోఁపఁగాఁజేయునాత్మనాతోవఁదక్క
నిచ్చకపుమార్గమునఁ బోవుటది హుళికి, ప్రాజ్ఞలోకంబు మెచ్చనిభక్తియేల.

క॥ అనివాదించిపిదపఁ గ్ర, నన్న భోజన మాహరించి నాఁటినభకుఁబో
యనఁతై జరిగినకథ చె, వృ నవసరం బంత లేదు పత్రకలుంట౯ 22

ఉ॥ ఊరును బేరు మార్చికొని యూరక వ్రాసినపిచ్చివ్రాతల౯
గౌరవ మెవ్వఁడు౯ ఘనుఁడు నైకొనఁ దెవ్వఁడో అట్టివాఁడె త
త్సార మెఱింగి యుండియును దానిన యూతగఁ జేసి యేమియో
కాఱులు గిల్గుచుండు నవి ఖండిత మైనను వాఁడు కైకొను౯ 26

ఆ॥చె॥ ముఖ్యమైనయంశములకుదాహరణంబు, తగినవాక్రీతదక్కఁగొనము
చరితమాత్రీ దెల్పునంగతి తెవ్వరి, వేని గొండు మింత యెఱుఁగు మంబ 27

శా॥ ఏ కారామయగారు లోనయినవా రే కారణంబైన నే
మీ! కొర్రంపుఁగవి౯ నహననముపై నెక్కింప నుంకించి; రే
సాకో సభ్యులు చూపి యాఁగి, రది చర్చ౯ బెంచె, నామిఁద నే
యేకల్లోలములేని గల్లె నటుపై నేమందు మావ్రాతల౯ ౨౦

మ॥ సభలో విద్వదుదారసత్కవివరస్థానోన్నతి౯ బొంద రా
మి భరంబు౯ గని తత్క్షణంబ చని బల్మ౯ బండగుతో సూప భ౯
రభసప్రక్రియఁ బంపె బ్రతమును ధీరమృనవృ౯వ్రాతతో
సభయందైయలకొప్పరంపుఁగవి మా కానాటనే రాతిరి౯ ౨౧

ఉ॥ ఇంచుక విస్తరించి వచ్చిందెద మానన చర్చలోని యా
మంచియుఁ జెడ్డయుఁ విబుధమందలియుఁ భవదంతరంగముఁ
గాంచునుగాక మాకలిడఁ గాఁదగువారిని మందలించుఁ గా
కంచితు లైనవారలకు నబ్బగఁ జేసెడిఁగాక కీర్తులఁ ౮౨

చ॥ ఒగి నభితేగు ముందఱఁ జతోక్తికి వెంకటశాస్త్రి తిర్పతిఁ
దగఁగని “నేడు నీశతవధానము కొవ్వపువార లాశుధా
రఁ గురియఁ జేసి మెచ్చెదరు రచ్చనుగూడఁనిదేటిధార”యం
చగడుగఁ బ్రొద్దుటంబలె నె యాడుదొయేమి! యనంగ నాతఁడుఁ ౮

ఉ॥ హాయిగ నుండెనేని “వహవా! యని మెచ్చి బహుకరింతు, లే
దా! యది నిన్నుఁ బోలె విని యాదరము న్నటియింప నేర, నా
రాయణ! ఓమ్, హరో మనుచు నాడుట నిక్కమ, యింకనైన వా
రీయలవాటు మానికొని యిం పగుఱక్కి-కి వత్తు రొప్పుగఁ ౮౪

క॥ * హరిదేవర శుభ్రాయని, తెఱఁగునఁ జనువారి మెచ్చితివి వారలు నీ
మరియాద కలర దానికె, గరువముగొని బాగుపడెడిగతిగనరకటా ౮౫

శా॥ సంగీతం బన రాగవల్లపులు నిచ్చల్ నత్సరొ ద్రేకపుఁ
భంగుల్ గాని; యపస్వ రావలయదాంపత్యంబు దైనాగ నే
రంగో నించెడి గూనిరాగము లనన్ రా దట్టులే చిత్త ము
పొంగఁజేయునదే కవిత్య; మితరంబో! పో! కవిత్యంబె యా ౮౬

చ॥ డివిడివిడివిడివిడి గరిడీలు రుచించునె యన్న, నిక్కమే
యవమతి నేసి నట్లగుఁగదా! యపు డిట్లనుచో ననంగ, నే
నవమతినేయ నక్క-పులయం దభిమానమె నాకుఁగూడ, నే
చవియునులేని పద్దెములు వైఁపపు నాచెవి కేమినేయఁజఁ ౮౭

(*1912 నం॥ 8వ సంపుటము, ఆర్యమతజోధినినుండి)

.....ఈదినములలో నాశుభ్రునందే కాలము గడవినవారునుగలరు. కీర్తి శేషు
లైన హరిదేవర శుభ్రరాయ కవిగారిట్టివారే. ఈ శుభ్రరాయకవిగారు మనకొ
ప్పరకపుల పాలెనే పద్మములతోడనే వడిగాఁ బ్రసంగించెడివారు. తుద కాయన
కవిత్యమంతయు గాలిపాలే యయినట్లున్నది....

క॥ వారివె యన నేటికి ని, స్వారంబులు నీవియేని నైఁవపు, నీవై
గౌరవములేదె నాకు వృ, ధారటనమ్మునకు నలరు తజ్ఞుఁడు కలఁడే ౮౮

ఉ॥ ఆడుదు నేను బ్రల్లదము లాడిన దాడకయుండ నట్లు నీ
వాడఁ గలఁడవే యనిన నార్కుఁడు దానికి నీధ మైనయ
ట్టిదివిడివిడిపాట కెటు లీపు గడంగెడు చెప్పమయ్య! నీ
పోఁడిమి దానఁ జేసి చెడిపోదె! బుధుల్ హానియింపకుండురే. ౮౯

మ॥ మనకు సాధ్యము గాదఁ టాక వనసామర్థ్యంబు! కొవ్రంబు దా
ననియెక బొద్దుట వింటివే! యది నితాంతాహంకృతింబట్టి వ
చ్చినవ, లెట్లును దప్పవీదినము కుస్తీపట్టు, లీ విప్రు శాం
తిని బోధించెద పూరకుండెదవె యేదీ! చూత మవ్వుట్టనక. ౯౦

క॥ నాకెందు కూరకుండెద, నీకుకా నీవ మెక్కె-నేని నేఁ గాదుగదా,
లోక మ్మెల్లను మెకతై, తాఁకియు వారింపలేమి తథ్య మొఁగుచుకా. ౯౧

క॥ నావుడు మనకెందుకు వా, లేవో వదైములు చెప్పిరేని వినుము లే
దా! విసక యూరకుండుము, నీవలెఁ బ్రతివాఁడు చెప్ప నేర్పునెకవితల్ ౯౨

క॥ పనివడుచోఁ గయ్యింబది, చనుఁగాక వృథాగ నేల, సత్యమనుచుఁ బ
ల్కిననది సత్యమెయైనను, మనమున నవ్వారికొదవు మాత్యర్థ్యంబుల్ ౯౩

క॥ అనుచు భవిష్యత్సూచన, కనుకుణముగ నాడికొంచు నరిగిరి నభ కే
మనవచ్చు దైవఘటనం, బును నభిజా బీజమొకఁడు మున్నే మొలిచెకా ౯౪

(ఆ న న చ ర్చ.)

* ౩॥ అనన మొందువేని, రదియక్కఱలేదనికొంద, యున్నచో
దోసమె! యంచుఁ గొందఱును దోచినయట్లు వివాద మెంతయుకా

(*1911 సం॥ 7వ సంపుటము, ఆర్యమతబోధినినుండి)

—రెండవదిసపురర్య—

.....మొదటిదిసము మిక్కిలి వర్ణనీయముగానడుచుటచే నాకీర్తిపురమునం
దంతటను వ్యాపించి రెండవనాడు పురజనులు చాల హెచ్చుగా సభకు విచ్చేసి
రి. సభాభవనము చాలినదికాదు. రంగ స్థలమున మొదటిదిసమున నిద్దరుకపులకు
ను సభాధ్యక్షునకును వేసిన మూడుకుగ్గిలును గాక నేడెవరిచేతనూ నాలవకుగ్గి

జేసిరి కొంతసేపు, వయిఁ జెప్పిరి కొవవువారికోసమై . .

వేసితిమంచు వేసినవివేకులు గుట్టది బైటి కెక్కఁగఁక॥

౯౫

ఉ॥ కొవ్వువారి కాసనము కూడదు నేడని కొందఁ, తోర! యే
మవ్విధితాత్మలే! యటుల నాడుట కంచొకకొంద, తెంతయుకొ
నుప్రతిబుల్, తిథాపి యది చొప్పుడ దంచును గొంద, తీగతికొ
బ్రప్రథమంబు వాదమును పడుకొనక బొసరించి రెచ్చుగక.

౯౬.

మ॥ ఘనులౌ నత్క-పులుకొ మధుల్ శత మిటకొ గన్పట్టుచున్నార వా
రిని గా దంచును గొప్పరంపుఁగవిగారికొ దెచ్చి యర్పించు టా

కూడ రంగస్థలమున నుంచఁబడినది అప్పుడు నభిలౌ నీక్రిందివర్ణితృత్తములు
జరిగినవి. (ప్రశ్న) వైఁగానీ కుర్చీయెందుకు? ఎవరు వేసిరి? (ఉత్తరువు) ప్రశ్నాజ్ఞ
నముండియే వేసిరి. (ప్ర॥) అదియేమి? (ఉ॥) కొవ్వరపు కవులు కూర్చుండుటకు.
(ప్ర॥) నేడాయన యవధానము చేయుటలేదు, వారి పెనినేడులేదు. వారును నిన్న
టివలెనే మనలోఁ కూర్చుండవలెనుగాని నేడవధానము చేయువారితోఁ గలసి
కూర్చుండుట యెందుకు? (ఉ॥) వారును శతావధానలేకావున. (ప్ర॥) శతావ
ధానులనుకందఱికిని గుర్చీ పెట్టవలయునా? (ఉ॥) పెట్టవలెను మనము "Nata
vadhanies welcome" అని వ్రాసినాముగాన నీశతావధానిగారికిని గుర్చీ యీ
యవలెను. (ప్ర॥) మనము "The Natavadhanies welcome" (అ శతావధా
నులకు స్వాగతము) అని వ్రాసినాము కావున మనము నిర్దేశించినవారు నేడు శ
తావధాన మొనరించుచున్న తిరుపతివేంకటేశ్వరకవులై యగుచున్నారు. వారికి
స్వాగతమనినాము. వారికిస్వాగతమిచ్చు వారము మనమందఱమున్నునై యున్నా
ము మనలోనివారే కొవ్వరపు వారునుగదురు. కానమనమందఱమును నెవ్వరి
కూర్చుంటిమో యవ్వటనేవారును కూర్చుండవలెను.... .

(1911 నర, సెప్టెంబరు, 31 వ తేదీ దేశాభిమానినుండి.)

.....తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల శతావధానము హిందూసాటకశాలలో ముంగుగ
జరుగుట దట్టస్థిఁ దీనపుడు ప్రథమదినమున కొవ్వరపు స్తోమిగులగా ముగగు కొవ్వ
రపు వెంకటసుబ్బారాయ శర్మయనువారు మొదటితరగతి. చూపగులుగూర్చును
గోతిలూ వేయబడిన రుగ్గివై గూచుకొంగరి. ముగదినమున గూడి నల్లైజరిగియున్న
బాగుగానుండియుగదెడిది వైసూచించిన పృకాగము తిలతిలెత్తి నాటగుటచే న
నాలోచనపరులగు నెవరోయొకరు ముగదినమున సంగము గలిగి నవివచయమును
బూర్తిపరచు పాధ్యతిగల తిరుపతి వెంకటేశ్వరులతోసాటు కొవ్వరపు స్తోమరుగికి
గూడ రంగస్థలమున గుఱికొ యిడవలయు నని మూడవ కుఱికొ ను, దానినివేసి
యుంచిరి. దానినివారువేసిదొ యింతవరకు దేలలేదు.....

వృషభా కో! యచోక కోదతాడ, నదియొప్పుక దల్యుద్ధీతరండు త
కిరసవార్తారని కొంద అంకుసెకయ్యైక జెప్పిరొస్సారంగకా॥

౯౭

చ॥ సభ వినుచుండె నల్లతెరచాటునఁగొవ్రపు సోదరుండు నీ
గుభగుభలెల్లనుం గనుచుఁ గొరికతో సెకచోట నుండె, నా
గభనము చూచితరవలె రాజుఁగొడంగెఁ బరన్నరంబు నా
సభికులకుక వివాదశిఖి, శాంతముగాదది యెన్నిభంగులకా॥

౯౮

ఉ॥ ఎవ్వరు తెచ్చి పెట్టిరొకొ! యెండులకుం గొటగాని పీతపుం
జివ్వ, మహాగ్రహగ్రహవశిక్రమలై నటియించుచొండుదయల్
ప్రవ్వఁగ నాడి కొంచు సెగిం బోరిరి యెంతనివాయువార మీ
నవున్ ప్రసంగ మెల్లడఁ గనంబడుం బత్రికలందుం జూచినకా॥

౯౯

*అంతట నెవ్వరో యనిరి “యగ్రపుం బీత. మలంకరించె నే
శాంతుం డతఁడ యాననపుంజర్యను దీర్చగ సెప్ప నంచు, మే

(1911 సం॥ సెప్టెంబరు, 3 వ తేదీ దేశాభిమానినుండి.)

.....అభిమానము నునది యొంటి పెట్టి భాధించుటచే నట్లు చేసియుండుగనియు.
నాయభిమానావేశము చేతనే, యాకుచీకని తీసివేయవలయునని గొందరును, ఆ
కుచీక నట్లెయించి కోప్పరపుసోదరు నగుగూచుకొండ జేయవలయుననిమరిగొం
గొందరును పోరాడుచు నాసభకాగ్రాసనాధి పలుకుగ నున్నవారు మూడవకుచీక
ని వేయదగదని తీర్మానించినను విసక కలహము పెరుగుటకు దగు ప్రయత్నము
అ జేయుటయు దిట్టనీంచినదిని తెలిసికొనుటకు మిగుల విచారము సెంగుచున్నా
ము ఆనాటిసభలోనివారు పాశ్చాత్యవిద్యా పితౄక సంపన్నతికలవారై పెచ్చుగ
నుండియు, నగ్రాసనాధిపతిగారి యాజ్ఞోల్లంఘన జరిపినటమాడ మనమిక బాగుప
డుటయు నైక భుత్వాభివృద్ధి సుబదించుకొనుటయు నెట్లో తొలకున్నది అభిమానము
నునది ఎవలి యెన్ని విషయాల సమ్మత పాతబుద్ధితో జూచు కాలము నెంటునై కొం
ది కాలమున వైస దిట్టని పెట్టుచో, ఎన్నటి యధోగతము కావలసిన
చున్ను...

(కొప్పలపా వాగు, వె: ప్పి, శాస్త్రికి వాసిని యత్తరమునుండి)

.....కుప్పి చెప్పటనేముండగా కొంద రిదివద్దనియు కొంద్రి రిదియిదివలెనని
యననుకొని చుట్టినారు..... నేను వారితో “సన్నటిదిగము దిగువ గుర్చి

లంతియ" యంచు వారడుగ, నాయన "కొప్పేవు వారికివ్వడీ

చెంతను నాననం బడుగఁ జెల్ల" దటం చనియెన్ ద్రిశుద్ధిగఁ ॥ ౧౦౦

ఉ॥ తాగ్గి-కుఁ డమ్మహాకవి యతంబుగఁడు హేతువు లెన్నె చూపి తి

వ్రారు-నిచందమైన నీక నాయనకుం బ్రతి చెప్పలేక దు

స్తర్గి-వుఁదోవఁబట్టి "మొటు తప్పద యనన" మంచు గోల యా

కర్గి-కు లాచరించి రథికారితిరస్కరణంబు చూపుచున్ ॥ ౧౦౧

మీద గూరుచుండలేదా, వారు సభచేయుచుండగా నేనువారిప్రక్కను గూరుచుం
డుట మాత్రము గౌరవమా,.....నాకెవ్వటి చోటవే కుర్చీవేయించినయెడ
ల గూరుచుండెదను, సభజూతుటకువచ్చి యేమేమో అభిప్రాయ మెందుల"కని
నేనువారలతో జెప్పినను "మొదటవేయుట యెందులకు! తరువాతతీయుట యెందు
ల"కని సదుమగలవారు చాగ్గిదము జరుపుకొనుచుండిరి, అప్పుడు నేనేవెల్లికొం
దవేయబడిన కుర్చీమీద గూరుచుండ దలంచుచుంటిని, యీవాగ్గిదము అవధా
నము జరిగించు సభాప్రదేశమున గాక ఆ ప్రదేశమునకు వేరుగా నుండు మరి
యొక చోట జరిగినది... .. ఇంతటిలోన గ్రామసాధివతిగారు
...యీ నంగతిని విచారించి కొంత వ్రసంగము జరిపిరి, ఆ వ్రసంగము
యుక్తియుక్తముగా నుండినది, ...2000మంది మహాజనులు కూడిన ఆ సభలో
వెంకట శాస్త్రిగారు లేచి ఆ ఆశుకవిత్వము మాకవిత్వము వంటిదికాదు. ఆశతా
వధానము మాఅవధానమువంటిదికాదు, కావున ఆశతావధాని మాప్రక్కను
గూరుచుండుటకు మాసరసనునిల్చి యుండుటకుదిగఁడిని...అందుచే వారికిని మాకు
ను ఆశు కవితావధానముల విషయమయి కొంచము కలహము ప్రాప్తమయినది
ఇందు కొంతభాగము సదుమ నున్నవారి మాహత్మ్యము ధర్మవధవర్తు
లును మిత్రవరేణ్యులును న్యాయప్రియులునను తమకు యధార్థమును విన్నపించు
కొనినాము,

ఉ॥ వారిని మేము మమ్మకురివారును జూడక యుండినప్పు వి, స్థారము గాగ
న్నేహము నెసంగగ జేసినబుద్ధిశాలివో, ధీరవరేణ్య నీనయవిధిగఁ గలుగింపగ! మా
కు శక్యమే, కూరిమి కాపి యా సదుమ గొందరు జేరి మనోవికారముల్, మరి
చి యెల్లరికొ జరప ఘోరముగా దలపెట్టి యుండి రి, వైరమసాధ్యమైప్రబలవచ్చు
నటంచునుదోచుచుండె లో, నీరసమింతలేకమది నెంతయున్యాయమెగోరుచున్న
వి, ద్వారసీ కుండవంచును హితాగ్రణివంచును విన్నగించి నా, మీరన మెట్లుమా
రునె గ్రహింపుమి కీర్తికరా! పృథాకరా!

గుంటూరు, ఏకారామయ్య } ఇట్లు విధేయులు, కొవ్వరపు వెంకట సుబ్బారావు,
గారియింటిలో } వెంకట రమణులు. 4-9-11

క॥ తిరుపతివేంకటకవులకు, *సరి కొప్పపువారు, వారిసరసను మఱి వి
ష్టరముండి తీరవలెన, క్క-అలే దన్యులకు వారు గారు సమానుల్. ౧౦౨
మ॥ అనిబింబప్రతిబింబభావ మిడి యధ్యక్షున్ రవంతేరింగై
కొనకే వట్టివపట్టు నెగ్గుటకునై కోలాహలమ్మున్ దమం

(*1911 నం॥ ఆర్యమతబోధిని 7 వ సంపుటమునుండి.)

ప్రశ్న...అట్టి సమయములో నేమవనిలేని కొప్పరపు కవిగారికిగూడ నిండు గుర్చి
యేల పెట్టవలెను? ఊ॥ శతావధానులుకనుక, ప్ర॥ అట్లయిన నిద్రాటనున్న శతా
వధానుల కందఱికిని గుర్చిలువేయక యొక్క కొప్పరపు కవిగారికిమాత్రమే గు
ర్చి వేయటకు గారణమేమి? ఇట్లనింకనుబ్రహ్మశ్రీ జానపాటిపట్టాభిరామశాస్త్రి
లవారుకలరు. బ్రహ్మశ్రీ ములుకుట్ల వేంకటకృష్ణశాస్త్రిలవారుగలరు. ఇంకను
బల్లవరుగలరు. వీరెల్లన శతావధానులకదా? వీరికందరికిని గుర్చిలు పెట్టవల
యునుగదా? ఊ॥ తిరుపతివేంకటేశ్వరకవులతో సమానముగాఁగ నిత్యముచెప్పగల
మని వచ్చువారందరికిని గుర్చిలు వేయవలసినదే. ప్ర॥ ఇతరశతావధానులకు గు
ర్చిలు వేయవలసినవచ్చినవారిని బరిక్షించి మఱియొకవలెనా! కొప్పరపువారినిమా
త్రము మనయిష్టప్రకారము హున్నుండఁబెట్టవలయునా? ఊ॥ కొప్పరపుకవులుతి
రుపతి వేంకటేశ్వరకవులతో సమానులుగానఁ గూర్చుండఁబెట్టవలెను. ప్ర॥ ఇతరు
లుకారా? ఊ॥ సమానులనుసరమృదులము. ప్ర॥ కొప్పరపువారిలో యావత్తే
కపోవలె? ఊ॥ వారు సమానులుకనుక, ప్ర॥ మనకా యాని ధారణము చేయువార
ము. అయినను సభాధ్యక్షులయొక్కరువును దిసికొందము. అనిసభాధ్యక్షులయొక్క
రువును గొరిరి. వారిక్రిందతీర్పును జేసిరి:—“నేడినున్నీలు ఇచ్చటనున్నవారి తా
రతమ్యమునెంచుటకై నేయఁబడినవికావు. అవధానమొనర్చువారు నిరాతంక
ముగా సభ్యులకు దృగ్గోచరులగుటకై నేనుబడినవి. వీరికి మించి మఱియొక శతా
వధానికి గుర్చివచ్చుచేసి మిగిలిన శతావధానులకందఱికిని గూడ ని:సవలెనియుం
డును. అట్టిచ్చిన మనముద్దేశమేచెడును. నేడవధానముచేయువారియందుఁ బ్ర
త్యేకముగా లక్ష్యముండుటయఁగగా మనము వీరుభయులకు గుర్చిలుపెట్టినా
ము, శతావధానులమని వచ్చువారికెల్ల గుర్చిలుపెట్టుటమేని మనయాహుకు భగ
గమురాదా? వారు వీరితో సమానులుగురా! కారా! మమ వాదముకెల్లకొందు
నేని అదిసంవత్సరమువకైనను దేలను” అగ్రాసనాధికారులు చేసినయీతి
ర్పు న్యాయముగా నేయుండినను రోగపీడితులకు పథ్యము గుండెపరియలులు పక్ష
సాతపీడిలు లగుకొప్పవరకవిపక్షములారికి నది గుఱించినదికాదు. అందుపై నావల
కుఁ బోయి యేమేమోయాలోచించుకొని మరలవచ్చి కొప్పవరకవికి గుర్చియూ
యక తప్పదనియు నారంభింపవలసినదే యెక్కటేశ్వరులతో సమానుడనియునుడిని....

త నెటో నల్పేడి దంటలకొ గని సంతాంత్రకోధ బాధాభరం
మునఁ జిత్తంబు వశంబు దప్పటయు నాపొంగార్చి యల్లలనకొ

౧౦౩

చ॥ మనమున వెంకటేశ్వరుడను “మాటికి నక్కట! వీర లిట్టులే
గొనగొనలడుచుండెదరు కోవిదయార్గ మెఱుంగ లేరు ధీ
ఖని యగు నీనభాధిపతిఁ గాదని గోల యొనర్తు రింక నే
వినిచి యథార్థముకొ, నభను వీడఁ గడంగుట కొంత మేల గుకొ

౧౦౪

క॥ తెగదీచాదమునేఁడు వృ, భగఁ బెట్టిరి బంది లేగఁ దగు శీఘ్రముగా
నగుపాటునభకు వచ్చితి, మిగదా ! స్మృతవిడిచి, నెలపు మేకొను పెట్టో

చ॥ అదియటులుండఁ గాక “నము”లంచును గొప్పపువారి నూరతే
వదిబదిఁ జెప్పవీరియవనాదయు లీనభ నైఁచుఁ గాక యీ
యదనునఁ గొప్పరంపుఁ గవి “యట్లకఁ గూడదు తి”ప్పటంచుఁ చా
నెద నకలం బెఱింగియు నిశీ! తెగవెల్వఁడఁ డెట్టి ప్రాజ్ఞుఁడో.

౧౦౫

చ॥ తనకును నన్నదాసులకుఁ దజ్జితలోఁ గలవార మూర్ఖుఁ డొ
జనుఁ డెఱుంగఁడుగాక తన స్వాంత మెఱుంగఁ దె, యెందు “కీనహ
నన”మని యాడరాదె! తెరచాటది వెల్వడినచ్చి, దానఁ ద
న్నును జగమెల్ల మెచ్చదె యసుంగులు మెచ్చిన మెచ్చుకొనినకొ

౧౦౬

గీ॥ ధారయొక్కటిచూతగె మె తనకుఁగలదు, దానికెన్నియొందిన మొదఁదజ్జుఁడొప్పు
తిందులయుఁ ద్రులుమాత్రమే ముంది యెవఁడొ, మద్రసా పేతముగ భుక్తిరబువ నేర్పు

క॥ అన్నముత్త్ర యవాగుపు నే, మున్నది లవణంబు తనఁగ నోయి! యన నా
పన్నుంచుదక్క నే నం, పన్నుం దప్పట్ల నెదపడె సావడెడికొ

౧౦౭

గీ॥ ఇంతయెఱుంగఁ డెతానింక నెన్ని మొండ్లు, దడుపునైఁకులుండగు నేవొ జడలుయెల్వఁ
డన్నయంతనయదెని “యనుము మెనుము” ననక చాలునఁ గూర్పురె నక్కటకట

చ॥ సభయెటులుకొ జెడెకొదుదరు సాగము నిక్కువ నంత రాయపుర
గురుగురు లేర్పడెకొ *వృథగఁ గొర్రపువారును నీనుచుల్వలకొ

*శ్లో॥ హేముః భేదోన తాపోన, ద్భేదోన సమోన వ, పిలదేవపరం బుభు య
ద్గుణాసమతోలనం”
(పండిత బాజశతకము).

రథనము నెత్తివైచి బదియె రాచదగు నెద్దియె వచ్చుగాక మే

మిథయము! నెక్కముం బలికి మేలనిపించెదఁగాక ధీరులన్ ౧౧౧

క॥ తగునమయించిది యిప్పుడు, మొగమోడఁగరాద, సుంత మొగ మోడినచో

నగుదురు వడిబు లిపు డిది, వెగటుయ్యును బిదప సారవిత్సమ్మత మా ౧౧౨

గీ॥ ఇంటిపేరుమాత్ర మేక మైనంత నే, తగిన జ్ఞాతియగునె తనకు! దాని,

కెన్నియెన్నియట్టివేకమ్ము గావలెద, గవియటన్నమాత్రం గలదె ఖలము ౧౧౩

క॥ తన కాణాచిరుసూరగుఁడని యెఱింగియు నెవఁడు జ్ఞాతి కర్పించెడిఁ బా

లును, గొడవుసోదరుఁడీ, ధనమునకుం దగఁడు మిగుల దవ్వగు కతనన్

గీ॥ చరికొండధర్మం దార్జన చేసె నెవ్వర మేల * చేవేండుండై యెన్నినాళ్లొ,

అవలఁ బట్టాపల్లవై భట్టునకు వచ్చె నెల్లారింపుపునఁ కది చేరె,

మాడభూషికి నది తోడివేదంబయ్యెఁ దిరుపతి వెంకి టేశ్వరుల కప్పె,

తగినవారికి నారు దఖలు నేయక యున్న నాక్షేపణమెద బ్రతులగుటభ్యవము॥

తే॥ గీ॥ కొప్పరపువారియొడఁగూరుచుండ, రెడ్వొండుటఁగున్న యుఖిర్వధార

జాబలముతక సుంతేల నచివనట్టి, పనికిం బుట్టవ దీపేనననము ఖనము ౧౧౪

మ॥ విన మే భోజుని యంత వాఁడు ఖనబోర్వీర్వండు శివిత్ర గూ

రుక్మనివీరమ్మునఁ జూరుచుండుటబు నై వొంగున పినాశ్రితఁడొ

పునెదిన్ బంగ రుసాలభంజితు పో! పో, పునఁ గూర్పుండునా

ఖనయొగంబదిసేయె లవన వె! చక్కన్ బోడై యుధీరుండొన్ ౧౧౫

క॥ కాపువసున్న యధార్థం, పవిత్రమైచూట మొప్ప నటు పూర్వంపుం

గోవిదులసరడిగ న్పడు, నేవెడఁగూర్చి పలుమూట లవఁడుగదేలచున్ ౧౧౬

చ॥ అనిక త్రనిశ్చయమండయి హృదయంబున నుగిసినాటి యగ్రాంతగా

విషయము తోడు గా నిలిచి వెంకన కొంకొమ్ముంతలక జగ

కనునది దూరమై చన జ్వరాల్లికే మున్నె కృపించియుండెనున్

ఖనతరఁగునవ్వనం బెనఁగఁ గా నిలు పెల్లె నయ్యైకమ్ముగన్ ౧౧౭

* మ॥ శల లెఖిశ్చపధాన పద్యరచనానిం యా సుర ప్రాంతచిహ్నమి నామా! చరికొం
డధర్మ సుకవి! నివాగ్విశేషమ్మునా, శతక రత్నజ్వల జూటవొటరకుటీశిలా గురేభా
సుధాగ్నితగంగాన కాల్పిర్భరరానవిహృత వాఘవ్యముల్॥ (చిత్ర సారకంఠ)

- చ॥ గురుకులవాసముకొ సలిపి కూరిమి మాధుకరంబు వారముల్
జరుపుచు నమ్మగానియొక సాధిని “అమ్మ” యటంచు బాబటం
చూరులను గొల్చి నేర్పితిమి యుండొక కాస్త్రము, పండితుల్ నెబా
సుర! యనిమెచ్చు బద్దెములు శ్లోకములుకొరచియింబు మానుగకొ ౧౧౯
- ఉ॥ కొప్రపువాయసుంగవులె, కొప్రపువారికి మాకు విద్వజ్
సుప్రథితంబువార, యది సూరు లెఱుంగుదు రల్లవారలే
ప్రప్రథమత్కమందినను బాల్పడ దియ్యెడ నాననంబు నాన్య
యప్రతిభకొ జెలంగెడి మహాత్ము లెఱుంగరె ధర్మ పద్ధతుల్ ౧౨౦
- క॥ అలసుబ్రహ్మణ్యుడు తా, నెలమికొ బాడునెడ నూరకేయుండును స
భ్యులలోన వైద్యనాథుడు, లలి నీతడు సామపట్టులను నతఁ డట్లే ౧౨౧
- క॥ సములైనను లేకమహా, త్రములైనను సెకనిపెండ్లి తఱి నందలమం
దిముడఁ దలండురు వేటొక, రమలిన హృదయలకు సర్వ మనగతమెకదా! ౧౨౨
- ఉ॥ వాదము కోసమొప్పదము వారలె హెచ్చని, యట్టులేని యె
ఱ్ఱిందగు మాకు నేర్పడిన యీనభ మానరిగొరవంబు, మీ
రేదెనఁ జూడలేదె! పురమేగెడివోఁ దమవిఘ్నపెండ్లిలోఁ,
బాదచరత్వ మూనుగురువయ్యల, నట్టులె యట్టితగ్రసులకొ ౧౨౩
- తే॥|| అట్టిచో సామ్యమేలేని యప్పు డిట్టి, చగ్గమేటికి “విద్యబోసము” లటంచు
నాననమువేయుటది గూడవన్యథా యె, నంగిరేనాననముమాకు సమ్మతంబె.
క॥ *తగకు తగకు తగదంచును, మొగమోటము దక్కియిట్లు ముమ్మాటికిఁ బ
ల్కఁగ నేమని చెప్పదుమా, గఁగరా దానిభ్యజనులకలకలమవలకొ ౧౨౪
- క॥ “చారిలేదచ్యుత లే,దను, తెఱఁగునఁ దిరువతియుఁ దెలిసితెలియని యటు లా
తిరువతి భావరశ్యంగము, స్మరణకుఁ దగ్గించుచుండె నభ్యులకెల్లకొ ౧౨౫

* ... అప్పుడు బ్రహ్మశ్రీ వేంకటశాస్త్రుగారు లేచి “ఇదివఱకును మీలోమీరు చేసికొను సంభాషణముమీ లో మిమ్మును గూర్చిగాన మేమూరకుంటిమి. అప్పుడుకొప్పవరపుకవులు మాతో సమానులని వదేసదే తత్పర్యవలంబులు చెప్పచున్నారగాన మేము మాటలాడవలసి వచ్చినది కొప్పవరపుకవులు మాతో సమానులుకారు. కాన వారు మాతో సమానముగాఁ గూర్చుంటుటకు మీగొప్పనగుమేమెన్నయు. అనిచెప్పిరి.... .. (ఆర్యమతబోధిని 7 వ సంపుటము 1917 సం॥)

ఉ॥ ప్రొద్దుటిరీసిఁ జూడఁ బొరపొచ్చెము తిర్పతిశాస్త్రీగారి యం
దెద్దియొ తోఁకె, వేంకటకవీంజ్రానియం దది గాన రాద, మే
మిద్ది? క్షణముల్లో ననల మేగతి శీతల మయ్యె! నీర మె
ట్లదిర! వేండ్ర మయ్యె! నని యారని చూచిరి కొందఁ జయ్యెడన్ ॥ ౧౨౭

చ॥ అనవసరంబు గాన నపుడంతనె పోవఁగ నిచ్చె నిశ్చయో?
పనివదె గొంతువట్టికొనెఁ బల్కుక తిట్టుట తప్ప నివ్వఁ దం
క మెకయుపాయ మేదియును గానఁగరా దటు నేయఁ గొందఁ జూ
య్యనఁ బ్రయత్నింపు) చూడుమని యాడె ఘనందొకఁడొక్కమిత్రుతో ॥ ౧౨౮

క॥ ఇటు ఘనమతు లగు కొందఁ జు, తటకావడిచూచుచుండఁ దగుఁదగదాచున్
బలుమతులు గొందఁ జుకొనఁ, బలులతరం బగురవం బెసంగెన్ సభలో ॥

చ॥ విలయపరమాధిలోని పలువీచికల ట్లొగి లేచి వీరక న
భ్యులు “సరిగావచించె నిది పోలును” పోలకు శక్తి యుండుఁగా
కలఁతిగ నొందొరున్ బలుకు టారయం దప్పగు” “తప్పకాదు ని
ష్కలుకులచంద మిట్టి”దని సారెకు వాది మొనర్చుచున్నెడన్ ॥ ౧౩౦

చ॥ అది తనుఁగూర్చి కానియటు లన్నియు విడి చొకకొంతనేపు నె
మ్మదిగను గూరుచుండె మఱుమాట వచింపక వేంకటేశుఁ, డ
య్యదనునఁ గొర్రెపుంగపులయాపులచూపులు కొన్ని వహ్నికిం
గురులుగాఁ గనఁబడియు గొప్పకు సంతగఁ దప్ప వొయ్యనన్, ॥ ౧౩౧

క॥ ఒక పాటిబగడతన మి, చుక పొకికవిద్య గలుగు శూరులు మఱి వై
దికవిధిచూచులు దుర్బుధ, శికలికు లొకయిర్వు రట్టి నేరం గడంకన్ ॥ ౧౩౨

ఉ॥ లేచి మహాగ్రహగ్రహచలమగు లై శని వేంకటేశుడన్
నీచముగా నదర్చి “విను నీవెపు డొంకొకరున్ సహింప విం
తే, చదు వెంతయున్న నది యెందుల!”కం చొకకొంత గొల్ల సం
కోపముతోడ నయ్యెడ నె కొంకుచు జగుచు నుండి రొక్కెడన్ ॥ ౧౩౩

ఉ॥ నీచత గ్రక్కువారిని మసేషిమారులుగా నెఱింగి లా
పాచపలున్ వచించునును లంత గణింపఁడు వెంకటేశుఁ, డా

నీచులతోవఁ బట్టక విసీతిగఁ గొందఱు కొవ్వకొహితుల్

లేచి యథోచితంబుగ లలికా జని రుగ్రమహాగ్రహాన్నులై

103

క॥ వారలలోపలఁ గల రథి, కారులు మఱి కొందఱు కారులును గలే

కారులు యత్కించిత్సరి, స్కారులు సానానిధ ప్రకారులు తలఁపకొని

గీ॥ అట్టులధికారులధికారులగుచునేగఁ, గ్రొత్తయించుక యునులేనిగొలుపునంగ

నేరికి విచార మదియుదయింపదమ్యె, నిరకగ డేకాత్లపాకకు నెవఁగుపొగులు

ఉ॥ “సోలెడుపాలె చాలు” ననుచుకొ నచియింతురుకాదె పెన్నల

లీల నసంతరంబు లవలేశము దోసములేక నొప్పెన

బీలననుంచితంబయి యశేషమనీషిమనఃప్రసాదమై

గోల యడంగి యాసభ ముగోష్ఠికిఁ దావయి పేర్చిప్రార్థన

చ॥ అదిగె వధాన మావయి బ్రీశస్త్రమస్తమహావీశ్వర

తగ్గరహృదయాంబు జాతనతత్రప్రసదానహృద్యవద్యవి

* (కార్చిన్గ శ్రీనివాసరావుగారి పోత్తమునంజి.)

...నర్వలిధముల మధ్యవత్తులు ఘనపండిత వాకాందులు నగు నభిధ్యక్షులు నీ
 వ్యగనియోగిక పు లవధాన మొనరించు వారితోడిపాలు గా గూర్చుండఁదిగి “నీ
 రాసింపినవెంటనే యేదో నొక సాకునుగల్పించుకొని నియోగిప్రభులెల్లను
 లేచిపోయిరి. వీరికి వైదిక కపులకవిశ్వముపై నసూయపుట్టినదనుట శిగ్రవలె
 మాణమేమి కావలెను. వీరునభయండిలేచిపోవుటయు వీరు నియోగిదాదికవి ప్రభా
 నముగాఁ గలవారని వేదికములఁజాటుచున్నది. నియోగికపులనభయ జనుగుమఁ
 దిగి వ్యక్తువైదికులిట్లు మిషలు గల్పించికొనిలేచి పోయిరాని లేను

(ఆర్యమతబోధిని 1911 సం॥ 7 వ సంపుటనుంజి.)

...అగ్రాసనాధిపతులు తమను వ్యతిరేకముగాఁ దీర్చు వెప్పటచే కొవ్వకగతినినక
 పాతులు నభయండి లేచిపోవనెంచి సంజను నెదినుచుండిరి. ఇంతలో వెదికట
 శాస్త్రునివారు వైవాక్యములను బలికియుండుటచే నది మిషవేసికొని నభయండి
 లేచిపోయిరి. ఇంతవఱకును వైది నిలువఁబడియున్న కొవ్వకగపుకవియు నభయండి
 లేచిపోయినవారును గంపి యిండ్లకుఁజనిరి. కలహము నకు నెదిమిది....

స్తరస్తరప్రచారవితతశ్రుతిసేవ గనత్రసార బం

ధురతర * సాధుగోష్ఠిపతితోపితదివ్యసభానుభూతియై॥

౧౩౮

*అగ్రాసనాధిపతినుభవశ్రీ కాళి కృష్ణాచార్యులుగారుచెప్పినవి.

చ॥ వరమృదుశోభాధార రసబంధురబంధ ప్రబంధబంధసో, త్తరకవితకాశు
శ్రీమనిధానవధానవిధానచాతురిక, దిరువతి వేంకటేశ్వరులె ధీరులు సూ
రులు వీరు లంచు నే, విరివిగలింటి మున్నిపుచు వీరినిగలిసి గంట వీసభక, ఉ॥
అద్దిర! నాశువాగ్గరి, యయా! వధానవిధము, బావురే! ముద్రలుగుల్గు- పద్మములు
ముత్తెలుగుతులె నాటనా సెవాన! తద్దయు గ్రంథశ్రీని యమృతమును జిమ్మును
బమ్మల వీరి కే, రుద్దిజగాన, సుందోసుల కొండోరులె సరిగాక లెరికెక॥

చంపకమాలిక.

తలెరుపనిండి పూతనును వచ్చులంజెలెగ్గడు గుల్గులంజెలె, పునుపిసాని గలది
పుంసగులు చందము లొంద నెక్కచో, బలుజిగిల్గుకొంబని. చి వన్నెలక నెత్తి
ల చిన్నిచొన్నిచ, న్నులంక యింబట్టి న ప్పటివినోదము మోదము సూండు నెక్కచో
వలపుచున్నవక ప్రపుటన గలది మింటికి వంటగెంటు తొ, యల్లినుమలందొడన్ గ
నియనందిన చందము నగు నెక్కచో, నొనినగ నేతనాం చొనగుకొయ్యల
గాటపు నెయ్యపుగ పుం, గిగులం గలట్టి మొత్తిమెల గ్రెగనగునందము నొన నెక్క
చో, బెలుగునం దైత మల్లంగలదిట్లు లెక్కవేంకటేశ్వర, బుల్లలనుచు గాళి
శ్రష్టకవియుత్పల చంపక మాలికాచారిక, బొలుపుగం నూనిన దొల్లను మోదము
సుందర గవిద్యుగాగళం, నాలం కవిగిలెం బంజితవిగ్రహితగర్త పురీసభాస్థలిక॥
ఉ॥ వీరలధార జాతెను వీరకవిత్వముత్తపుష్టియు, వీరలయాశుధార మృతీ వీర
లమాటలలోని తేటయుక, వీరలమృతమాప్యమును వీరకవిత్వమునంద భేదముక, వీ
రికిందకగ్రనింకం బుధివీసథిసన్యలంబడంజాలు నే॥ ఉ॥ ఇంకబడెదేయెలులసే
ల సుతింపంక వెట్టిగా “కతా, వెంకటసాయనో” యనుట వీరలగా! కవనగోస
య్యవా, రింకొకరుండులే! యనుచు నెంత యు బేరువహించునట్టి క్రింగ విరాననుత్తర
జితేసరి తిర్వనివేంకటేశులక” ఉ॥ ఇక్కలి కాలమగ్గు కరగెంతవారు కవిత్వ
మందునే, తెక్కడతేరు సుమ్మునుచు నెక్కడవికర్మబ్రీన్ది గాంచి పెం, పెక్కిన
యొక వీశ్వరుల కిట్లుసభక బానరించునప్పడే, నెక్కవలెక జామి! యనుచు నె
క్కింత సుత్తమవీర విత్తటిక.

బి॥ శ్రీ॥ శిష్టా నీతారానుభాస్త్రిలవారి స్లోకములు.

శ్లో॥ పితర్పూరివరోదితేషు బహుశః పద్యేషు సర్వేష్వపానా, దృశ్యంతేయ్య
పమాదదోఽపి సుగుణాః ఓజఃప్రసాదాదికాః, సామర్థ్యం స్ఫుటతాగిరాంబ గురు
తా భిన్నార్థతా నీవ్యతా, సూనంతిక్రససోమపాదకవిభిష్టుతా ఇమే సూర

ఉ॥ ఎంతయు మబ్బు వట్టి పని యెయ్యదియో * చెడు నంచు నెంచుచు

నన్నంతఁ బటత్పటద్రవ మనంతముగా శుడిగాలి వచ్చి నేను

చెంతకొ దుమ్ము దూళిగ నశింపఁగ మబ్బును బాటఁ ద్రొబ్బిన

టంతట నానభాస్థలమునందలివారికిఁ దోచెఁ బూర్తిగఁ॥

౧౩౯

యః ॥ శ్లో, శాంత్యాదాంతిగుణేన కీర్తినిచయై ర్యుక్తాస్తపోవిద్యయా, శ్రీభిర్వాక్యవదప్రమాణనికైర్హృద్యాస్సతాంసమృతాః, గద్దాలేఽపిపితాపురేవనగరేచెన్నాహ్వయేనతగ్రతాః, పూజ్యం తేస్త్య పురేపురే బహువిధంగుంటూరుపుర్యాంయథా॥ శ్లో॥ శ్రీగుంటూరుపురేవరే నివనతా శిష్టాన్వయాభీండునా, నీతారామశుభవరేణరచితా వాగ్రూపపుష్పంజలిః, శ్రీమచ్చేషగిరింధ్రవేంకటరమానాథోత్తమాంగేఽర్చితా, సంతుష్టేద్విశతాద్భజూక్ శశికలాశుక్రాక్ గుణాక్ మేచిరం॥ శ్లో॥ విద్యద్భిఃకవిభి న్నభాగ్భీతజనైః పూర్ణావధానైరహో, జిజ్ఞాస్యాయనభాస్థలీడరువరై స్సంపూర్ణసంపద్యతైః, వీణావాదనతత్పరై స్సుబహుభి స్సా శాస్త్రికై స్త్రాగితై, శ్రీగుంటూరుపురీ వరం విజయతే సర్వోత్తమా గాయతైః ॥౪॥

ఉ॥ చిన్నతనమ్మునందె గురుసేంపులసేవ లొసర్చి సాహితీ గ్రంథన సేకరించి ఫణిరాజముఖాదితశాస్త్రసాండితీ, మిన్నఁ దనంబుగాంచి బుధమి త్రి ములై పొరలేని చెల్మిలి, ద్వమ్ములైన పూర్వక వివర్యలలీల నిలివభాషలో నెన్నియొగంథముల్ నలిపయిర్వరుముర్వగ నాంధ్రభాషలోఁ, బున్నియమెంతో చేసికాని పుట్టినతత్రపు లంచు నెన్ననొ, నన్నయతిగ్రవాది కవినాథులు పోయిన పోకలుక్ రసా, భువన్నతి గల్లుకబ్బముల సూచినయన్నిటివ్రాసియంతకు మున్నె శతావధానము లమోఘమనిష నశేషభూవరా, తున్నతనత్మభాస్థలుల సెప్పగఁజేసి “నృతఃప్రకాశు” లక్, నన్నుతు లంది దుష్టకవిసామజసేంపులుము న్నుగాఁగనె. న్నెన్నెయశః పతాకల నహీనజుధుల్ వరికించి యియఁగాఁ, పెన్నిధులకబలెం గొనుచుఁజెక్కుబహుకృతులంది వహ్యరే, వెన్నెలఁబోలుకీర్తిపు ధివీస్థలి నాశశతారకంబుగా, వన్నెవహింప నెల్లడల వానిచు స్రాజముగాఁగ మేలు మేల్, చిన్నెలమన్ననంగనిరి శ్రీవతివేంకటనత్రవీశ్వరల్, కన్నులపండువై

*తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల గుంటూరి శతావధానపు పీఠిక నుండి.

.....మరల మఱునాఁడు నభ కి గంటలకు సమూహ్యుడెను. కాని కొన్నియ నివార్యములగు నంతరాయములచే నభ మానుకోవలసినంత దుర్యోగము జరిగినను, గుంటూరివాస్తవ్యుల శుక్రతముచేతనొ, సిద్ధనంకల్పలైన తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల మహిమచేతనొ నభ జయప్రదముగా జరిగెను.....

బతిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతకవి, పొన్నెటగు, చంద్రికా ముద్రాక్షరశాల.

సీ॥ మును మెచ్చి యిప్పుడియగ యింత చుల్క-ఁజేసిన నేమిలాభ మంద సడివారు
మెచ్చినయంతనే వచ్చి నెత్తిని గూతుచుందురే యని కోవ ముందువారు

చెలికిఁ గౌలుకముప్పటిలంగ నేడుశ్రీ, మున్నరసింహులార! మతిమత్సరఁ జేసి ర
హా! విధానముకా, జెన్నువహించు దర్శపురి శీమఖపద్మములందు మించ న, న్ను
న్న! మహాబ్రు లీ కవివరాగ్రము లన్నిట మిన్న లే సుడి",

ఇట్లు,

శిష్యా మానుమచ్చాప్తి, టవుకపైస్మాల్ తెలుగు పండితుఁడు.

చ॥ తిరుపతివేంకటేశ్వర స్తుతిమూలక శతావధానము, ప్రకవితాత్రచా
రచణతాజనితాభిల దిక్పపూరిత, స్ఫురితయశస్సులార! పరివృత్తక రావిధులార!
నానమ, స్మరణము తిరువత్సలత గైకొనుదీనిమడిచుదువులక, కవి చిరకా
లమునకు మీరీ, పురిచేతించితిరటంచుం బొంగుచుమిమ్ముక, దరిసింపఁగూతుపొదుల
పరమానందంబులిరె వర్ణింపఁదగుక మ్మ కలముంబట్టి కవిత్వముల్లు బుధలోకం
బెల్ల వేసూల్ల మీ, లలితంపుంగవిశ స్తుతిని గునిరాలంకారముగ భావబో, వలి
మేల్పలుగులఁగొల్లగాడె సంగ నేవర్ణింతునేనక ద మ్మ, క్తులనే నొకగునెట్లఁగా వల
యుంబంతులీ పానరు క్త్వంబుగకా ॥ పానపున్యముకా బురాకృతములకా
వర్ణించుకంటెకానదా, మానంబుని సుధాగనపుంజపులంబాటించుమితైతలకా
వీనుండోయిటిచేతం దాపురును దృష్టింజెంది యద్రాన బ్రహ్మసంధాన్యుతవా
ర్ధిడేలుటయె మేలంబుకదలంతుక మదికా, ట్టెట్టిదాకా సూటిమర బాటఁగమిన్ము
నుతింబిమాత్రమే, కట్టము గట్టిపెట్టుదును! బావనమా భవదీయవాణికిక, గట్టమె
యియ నెంచిన నెకా సుకవట్టణమేమిచాచు! మీ, నుట్టికవీంబ్రులీయవనియంతకు
జాలినవారు కారాకో. సీ॥ మహితగ ద్వాలరామక్షీతీంద్రునిభాతి బంగారుబిరుద,
లాసంగఁగలమె, ఆత్మహదస్వపాలునట్లు పొంపిరిదోవ ద్విధమకూతాత్మవము గా
వింపఁగలమె, ఆనంద గజవతియైనానుమిరిలి వెలలేని కానకలర్పింపఁగలమె
తే॥ ॥ ఎడవలన సూయ కేయి తావీయకుండ, గుణముగ్గిరియించుటేదొట్టు
మాకు, ధనులకంటెయ పద్యశోధనుల ఘనులు, నరప తిరుపతివేంకటేశకపులార॥
మ॥ ఒకఁడోయిరురొ కాని తొల్లి నచభాసూద్యోగముకా గూనిన, న్నకల్రులీ
పెక్కురు లేరు మీరు ముడుకా మాగ్గంబుమాపింప నూ, రికివేమంది శతావధాను
లయి వేర్పికైతచేసాంభ్రమా, తపఁగల్పించుచునున్న వారిపుడనంతంబైన సంతో
సముకా. మ॥ విదియాతేకులక్రింద సుక్క వరిసంభావించు చుట్టంపుఁజూ, పొదవ
న్నాఁటికి నేడువచ్చియును నుండోరెండోమానంబులైనదయన్నిల్లక వీరలిప్తు చ
నుచున్నారందు జింతింతువే, మది! యాబందరు కాకి నాడక గుళుతాచాపి గుం

“ఎచట పాపా! యన్న నేమది వంగలోటకడ సాగ దటం వనుకొనువారు
తాకివలయు నేలా కోరి రికోర్కి? యం చొక్క రొకరిఁ బ్రశ్నించువారు

టూర్పురి॥ చ॥ తిరుపతి వేంకటేశకవిధీవరులారా! సరెతరంబు నా, తిరుపతి వేంకటేశ్వరుడై దీర్ఘతరాయావౌసంగి మీకు శుద్ధిరవిజయంబొసంగుచు విశేషముశంబూడఁగూర్చుఁగావుతే, మఱవకుండయ్యమమ్మ బుధమాన్యులు మీ కెనె మానమనగ్రాతి॥

ఇట్లు

బలిశేవల్లి లక్ష్మీకాంతకవి, ప్రొవైటరు చంద్రికా ప్రెస్, గుంటూరు.

చ॥ వరశుమనోగణంబున కవారితమోదము సంఘటించు నీ, తిరుపతి వేంకటేశుల కుదీర్ణకల్యాణ్యులకేను భక్తి నం, భరితశువర్ణపద్యఫలవర్గముకానుక గాఁగనిర్మలజండునకు నూలుపోగు బరితోషముమీఱ సునగగు కైవడికొ॥ కం॥ అవధానలకవధానులు, కవులకుఁగ వులైన యీజగద్విదితులనే, దవిలిప్రశంసించుటగన, రవిసద్దముసంగుఁజూపఁకుఁజూపుటగుక, మ॥మునువాల్చి క్రిగించి రామకథనీభూలోకముకొనిండజే, నినచాయకొ మునుకెవ్వరోయెఱుఁగ వానిగొన్న యీవిద్యనీ, జనవర్యుల గ్రహించుచి దేశములకెఱుఁగ విజృంభించె నిం, పెనయకొ దీనికి మార్గదర్శకులు వీరేగాదె! చర్చింపఁగ చ॥ గురుతరబుద్ధిశాటులగు గుంటురివాసుల కెల్లవారికొ, ధరణి నమస్త దేశవరితఃప్రసరచ్ఛశ్చిరుగ్యశోలన, తిరుపతి వేంకటేశకృతదివ్యవచనగ్రంథావధానమ, బృరముగఁజూడఁగాఁగ లిగెఁ బుణ్యదిందినివెప్పశక్యమే॥ కం॥ యొకపృష్ఠండునందగు కా, శీకృష్ణాచార్యవి బుధశేఖరుండునభం, గైకొనుటయాధిత్యము, పాకి టపామమునకబ్బవరిమళముగదా॥ మ॥ రసమలోపము లేదు, సాహితీయుశాస్త్రజ్ఞానమా! పూర్ణము, ల్లనితో ద్వాధురితేట, కల్పన మహాలలిత్య మొప్పారు వె, క్కసమాధారణయా! శిలాత్తరము, నిక్కంబొరయూనీరితో, వశుధక సామ్యము సెందువారెవరు, ఎన్నోవీరికొ వీరేగా॥ మ॥ నిటూర్జంగతటోజ్జ్వలన్నిలయన్నిద్రాదాతథదాయితో, తగటూవల్యతనూ విశేషవిలసద్గోరీకృపాసారనం, ఘటితానూనశభావధానకరితాక్రాంతాత్మ్యతావీరికిన్ బటుదీనాణాయువు శేముషీబలము శ్రీపాదశర్వరంగిచ్చుచిన్॥ నీ॥ ఏవారిదివ్యశతావధానజ్యోతిస్ని విబుధచకోరత్వప్రసిఘటించె, నేమహమహుల యహింబుద్ధిబలంబునకలజసాధి కాశ్చర్యమొసఁగె, నేగురుభక్తుల కెలనెల్ల సభలలో విజయునొందె విజయమయ్యె, నేగుణాధ్యులవక్త్రభాగంబు ధారతీసాట్వస్థలం బొనసంగ సుష్పే॥ తే॥ నీ॥ నట్టి పరిపూర్ణ దివ్యశతావధాను, లలరుతిరు పతి వేంకటేశులు పొనర్చి, నట్టి యీయవధానంబు నభినుతించె, శక్య మెవ్వారి కగు మహాసభికులారా॥

ఇట్లు ములుకుట్ల వెంకటకృష్ణశాస్త్రి, శతావధాని.

తే॥ చర్యలకు నేమి సభాచక్రం జరిగెనుదను, స పరిమిత మోదమ బృందా యనెడువారు
సభ జరుగ కేమియూ సాఁటిక ఛాందసత్వ మెల్లనునిమోగులదటంచు నెంచువారు.

శ్లో॥ సిద్ధాః కాలగళోత్త మాంగ జజటావాటిన్ధితే రాగతాం. బద్ధప్రాంజలిసా
భగీరథమునే గ్ధంగామవశ్యంస్తథా, గుంటూర్కత్తనవాసినామధిపభం నంతోపనా
థాయినీం వశ్యామోఽత్రత తావథానకవిభాకల్లోలసీంసత్యమీ॥ స్త్రీకవనమల్లు
టకప్రమథు నండులోనాను కవనమత్సరితంబుకప్రమావ. థానంబువేయనిదానమై
యొండదు మననగులాపధ్యమధ్య వెనుక, మీరుదేనికొ చెప్పినారుదద్యనుదానం
బరియింపుండన్న సేవాసటంచుక, బండితాళి నుతింపకబరియించి ధారణయాం తేపించు
కుండ నెంతకరిన తే॥గీ॥ యులయకనహస్యలను ఒద్యములనుశతవ, థానములంబూ
ర్తినేయు మేధావిశేషు, లెచట భూమిని లెరని యేవచింతు, నరసతిరుపతివేంక
టేశ్వరునిదక్క॥ మ॥ కవనంబల్లురు రెట్టాకప్రపది వేంకట్రామకృష్ణుల్ నరా, భ
వముంబొంది రొకప్పు యానమనునావట్టుంబునక, డాబులక, బిపులంగొట్టినయం
తనే తులితురవాస్త్రెట్టులివ్యాదికిక, గవనంబందవథానమంబు లనమున గారన్నం
దప్పేమొకో॥చ॥ తిరుపతి వేంకటేశకవితిక్కనలార! యశశికలావతీ, ధరణసమర్థు
లార! కవితావనితా పవితాపితాహితా, వరలపితామహాగ! హితవంక జమిత్రములార!
నానమ, నరరణపురస్సరంబుగ నునంగిన పద్మములక నృసింపుండీ

ఇట్లు

చక్రవర్తిల సుబ్బారాయుడు

(* 1911 సం॥ ఆర్యుత్తబోధిని 7 వ సంపుటమునుండి.)

.....వైదానివంతయు బట్టిచూచిన గుంటూరుపోరునకు బీజమును నాటి గనపో
షణముచేసే దాని వెంచినవారు కొప్పవగకవి పక్షపాటులని బాలునికైనను దెలి
యంగలదు. ఒకరికార్యము జరుగుచుండగా వారితోగూడ సమముగాఁ గూర్చుం
డఁగొరుకొనువారు బాలురుకాని పార్శ్వలు కారుగదా. ఒకడు పెండ్లిలోఁ బల్ల
కి నెక్క నందు గూర్చుండఁ గలవామూమనాని బాలురు కాకమఱెవరగుదురు.
అట్లనే యొక్కరు శతావధానముచేయుచుండిఁగానడుసు నిక సుకరువచ్చి వారి
తో నరిగాఁ గూర్చుండఁ బ్రయత్నము చేయుటయును సుష్పచుండును. మమ్మి
ట్లు గౌరవింపుఁ డట్లుగౌరవింపుడల కోరుకొనుట వెంగలితనమగును గాని ప్రా
ధత్యముకానేరదు. అనేక పెండితప్రకాండులు కవిపర్షలు విశేషించి శతావధా
నులు క్రిందఁగూర్చుండుట కంగీకరించి యవధాన మొనరించువారికి నున్న తా
ననము లిచ్చియుండఁగా నాయున్న తాననము తమకుఁగూడ నిచ్చినంగాని లో
పలికి రామనుట పిచ్చిపనిగాని మంచిపనికాదనుట కంగీకరింపనివారిలో న్యాయ
దృష్టి కలవా రెవ రుండురు? తిరుపతివేంకటేశ్వరకవులనరసను గూర్చుండుట

శ్రీ: తా నెంచుకనవలె దగుమనములు లేరె యంచు వెంకటకవి నెంచువారు
అధ్యక్షమాటపై నాగిన వెంకటేశ్వరుం డిట్లు లనడంచుఁ బలుకునారు
అతఁ డూరకున్నచో నావాద మీసాటికైనఁ జేల దటంచు ననెడువారు
“నీవునీ” వనితగ్గిరే వారొ యవ్వారి నెఱుంగుదే యని చెరిగఁజూచువారు

కుం గొప్పవరపుకవులు ప్రయత్నించిరన నదియే మొదటివారి యాధిక్యతను వే
నూళ్ళ బొటుచున్నది. రెండవవారికది వానినిదే బాలకు. ఇంక నీ ప్రయత్నియు ప
రిహసనాత్రముకాదా? మొదటిదినమున వచ్చి నభ్యులందఱును సూర్యుండినతా
వునఁ గూర్చుండిన గొప్పవరపుకవిగారు రెండవనాఁగు మఱియుక వ్రాయుత్పదే
ల చేయవలసి వచ్చెనో? తామవధానము చేయనవ్వదు తామున్న తాననము
లఁ గూర్చుండియుండఁగా శ్రీకృష్ణమాచార్యులవారు మున్నగు శతావధానులు
త్రొందఁ గూర్చుండిరిగాని తమతో సమానముగాఁ గూర్చుండఁ బ్రయత్నింపలేనట్లు
గొప్పవరపుకవిగారెఱుంగరా? “అక్కన్నమావన్న కాన్గందలమెక్కన సాటికి
నర్వప్ప చెఱువుగల్గెకె” నన్నట్లు తిరుపతివేంకటేశ్వరకవులెంతయున్నతానన
మునఁ గూర్చుండిన మనమును సంతయున్నతాననము వేయించుకొనికూర్చుండిన
మాత్రముననే మనము వారితో సమానులమగుదుమా? మనయందు నిక్రమగుప్తి
జ్ఞతలదేని అది యెద్దుటఁగూర్చుండినను బ) కాశించుచునే యుండునుకదా:...అ
ప్పులలో పంకమధ్యమునఁబడియున్న పద్మమునకున్నభ్యాతి ఆ కాశము సురయు
యూరుగుకొనయండున్న పూవులను వచ్చునా? కావునఁ గొప్పవరపుకవిగారును
దత్తప్రవాణులును నాడుచేసిన పని పిచ్చిపని. గొప్పవరపుకవులు తిరుపతివేంకటేశ్వ
రకవులతో సమానులనిసిగమకొన నెంచుచో వారివలెఁ దామును పూర్వా
నవద్య పద్య కావ్యముల విరచింపవలె. వారివలెఁ దామును సరసజన వేద్యులు
లగు గద్య కావ్యంబుల నిర్మింపవలె. వారివలె దామును నేత్రికోత్తేశ్వం గాట
కంబులగు సాటినాటకంబులఁ గల్పింపవలె. వారివలెఁ దామును సులక్షణలక్ష్మీ
తంబులగు లక్షణగ్రంథముల సూర్యవలె. వారివలె దామును సుభ్రాంతభాషలండును
కవపోషితంబగు కవితవము చెప్పవలె వారివలెఁ దామును శక్రమధ్యమునవైన
సు నిరాంతకముగా నవధాన మిసరింపవలె. వారిదేహము లేయున్నతస్థితియం
దున్నచో యాయున్నతస్థితియందే తమదేహములను బెట్టిరఁ గార్యములేదు. వారి
జ్ఞానమెట్టిదాన్నత్యమునందియున్నదో అట్టియాన్నత్యమునుదను జ్ఞానమును నం
దియుండునట్లుదేసికొనవలయును. అంతియే కాని తమవారిలో బలవంతులెవరో
దమును దీసికొనిపోయి బలతాగ్రముగా తిరుపతివేంకటేశ్వరుల సరసను సూ
ర్యుండఁ బెట్టినను, అంతకంటెను సుకమెట్లు దాటియాతిరుపతివేంకటేశ్వరకవుల
బడ్రోసి వారుకూర్చుండిన యాననములందే వీరిని సూర్యుండఁబెట్టినను దానఁ
దమకుంభముండి నేరదు.

తే॥గీ॥ ఏచునిన సేమితుదకు జయింపంగలిగి, సే వృథావాక్కుల య్యవి పోవుఁగాలి
కనెనువారు “నిల్లిలికినయంతఁబండు, వగుసె” యింకఁజూడుఁడేమామెయ నెడువారు
గీ॥ ఏమియగుఁ! దెల్వితక్కువయెందునపజ, యచ్చునకుఁగారణంబదియచరించు
పక్షమెన్నఁటికేనియుఁ బడుటధ్రువము, వెట్టివేసముల్ సాంగపు విద్వైపట్ల.

ఉ॥ తక్కునవాచికేమి యవధాన విధాన మదట్టులుంత మిం
పెక్కిన *గీరతశ్రవణ మెంత నుతించినఁగాని తీర దా
చక్కని పాక మెట్లుదపు! సార మదెంతయు లేకయున్న న
మక్కు! నిజంబుగాఁగవసమన్న!నదే యగు వేయునేటికి॥ ౧౪౩

చ॥ అనుచు సనేకమార్గముల నయ్యయి వారు పశ్యంస చేసికొం
చును ముదమందుచుకొ జనిరి చూడంగవచ్చినవా, రసూయలో
మునిఁగినవారు కొందఱు ప్రబుద్ధులు “తప్పడు వ్రాతనాగిసి పే
రును జెడఁదీయలేమి” యని రోఁజుచు నేగిరి యేనొ గొట్టుచుకొ॥ ౧౪౪

క॥ “పంచకుభం పంచాశుభ” ముంచుకొ బాధుఁగాదుమాట యచ్చుపడఁగ దీ
విందుచుఁ దిట్టుచు మెచ్చుచుఁ, గుంచించుచు నరిగి గంతకుకొ సభ ముగిసెకొ॥

ఉ॥ ఇంతకుఁ బూర్వమే స్వజనమెల్లగు స్త్రీపురుషులు లాత్మలోఁ
బంతము పుట్టి “శాఖికిది పర్వ నణంబె” నటించు నెంచి “వి
క్రాంతి నియోగులగలుగుఁగాక యెటుల్ మఱి దాని యిదికుల్
గాంతు” గటంచు నక్కవికి గాటముగాఁ బది నెక్కఁజేయుచుకొ॥ ౧౪౫

ఉ॥ ఒక్కరొ! యిర్వరొ! జనము లుంకిరి వేలకువేలు, తాదృశం
బక్కట! యానభాస్థలమునఁ గొక వైదికమాత్రుఁడెంతయు
న్నిమక్కు గనబడక బలుకునే! నిను నిగ్రహిమాట, విద్యలో
నెక్కువతక్కువల్ గలుగునే యను మంతనె యింతగర్వమే॥ ౧౪౬

ఉ॥ గర్వమదే మొ చూచెదము గా కెని గుంటురీసీమ, యియ్యెడకొ
భూర్వము లెందఱో గలరు తొట్టితినుండి నియోగు, లింబెటున్
దుర్విసయంపు వైదికులత్రోవలు సాగెడి! నస్తదాదు లం
“దర్శినఁ బ్రకట నిల్వఁగ నితందు దగం” డనుమాటఁబుక్కునే॥ ౧౪౭

* క్షిండులకు సంబంధించిన యాత్మరములు గీరతసీతకలోఁ బూడఁదగు-

ఉ॥ *మీనము “రెండు బాసలకు మేమె కవీంద్రుల, మంచు దాల్చినా
వానిని గోలుపుచ్చి మనవైపు నియోగులచేత జూపి “మీ
దాసుడ” నంచు బలెగిడివిధమున కక్క-విచిత్రకాయున్న నీ
వేసములేల! పాగలును వింతలకోటులు బర్వుకోసమే॥

౧౪౯

ఉ॥ “ఉన్నను బాండితీగరిమ ముండొక వైదికులందు యోజనల్
సున్న” యటంచు ‡ బెద్దనత్రిశుద్ధిగఁ జెప్పెనుగాదె, యేదియో
పన్నిక పన్ని యిక్కపులపంత మడంతముగాక ఛాండస
త్వోన్నతు లేమిసేయఁగలరో! కనుగొందముగాక వైదికుల్॥

౧౫౦

ము॥ ఇది గోదావరితీరమంచు మదిలో నే మేము యూహించెనో
విదితం బందు బలమ్ము వైదికుల, కావేసమ్ము లిప్పట్టునం
గురురంబోమి యెఱుంగఁ జేయవలయున్ గుర్చీ సమానంబుగా
సైదవన్ రా దనుమాట కర్థమది యేమో! చూత మం చుద్ధతిన్॥

౧౫౧

ఉ॥ కొప్పరపుంగవీశుఁ బురికొల్పించు “మృతిక వ్రాయు మిప్పడే
చప్పున, వారు రేపక డఁ జన్నపయిన్ మన మేమి చేసినం
దిప్పనుపాక, మీనిసిని దత్త-వియుగ్మము నాటకంబునం
దొప్పెడిఁ బత్రముకొడనె యొప్పఁబరించి యొనంగి వచ్చుటల్॥

౧౫౨

క॥ వినిపించి యొనఁగనయ్యెడ, ఘను లందఱు విందు రంత గర్వ మడఁగు నె
త్తిని దీనిఁ బెట్టికొని వార్, చనునట్లొనరింపకున్న శౌర్యము గలదే॥

౧౫౩

క॥ “అలస్యాదమృతంబిష, మీలగున వ్రాము మంచు నేర్పఱిచి తనన్
గోలగ నెన కొల్పిన మది, డోలాంబోళనకు దిగి కడున్ వడఁకుటయిన్॥

౧౫౪

ఉ॥ పాపము! కొప్పరపుంగవికిఁ బద్యము వ్రాయఁగఁ జేయరాదు లో
లోపలఁ బూర్తిగా దిగులు లోఁతగిలింపఁగ సాఁగె సారె దా

* ఉ॥ దోసముఁబెరింగియును చుందుడు కొప్పఁగఁబెంచిసార మీ, మీనము “రెండ
భాషలకు మేమె కవీంద్రుల” మంచుదెల్పెగా, దోసముకల్గినన్ గణివరుల్ మఱ
గెల్వఁడు గెల్పిరేని యీ, మీనముదీసి మీపదసమీపములన్ దలలుంచి మొక్కి-
(నానారాజసందర్శనము 43 వపుటచూ

‡ “బుద్ధిజూడ్యజనితోన్నాదల్ గదా శ్రోత్రియల్” (మనుచరిత్ర)

దాపున నుండి బండుగులు భార్వము నేర్పగడంగి రేదియుం

దోపకు పాప! మాతనికి “సూయయు గోయియుఁగాఁ, గనంబడుకొ॥ ౧౫౫

ఉ॥ కాలెటు త్రపువఁడ సభ గాపుటయే ధ్రువమైనచో, నెటుల్

చాలుకు గచ్చు విచ్చుమెయి జర్పరగెంటెడి యాశు సూషచే

దులుకురే తథానులు బుధుల్ కపు లాశుకవిత్వ తత్త్వవి

త్ఫాలవిలోచనుల్! చెడుఁగదా! మును వుండిన కీర్తి దీనితో॥ ౧౫౬

అ॥ వె॥ క్రొత్తనీరువచ్చి హలమ్మక జెకలింపఁ, బ్రాంతనీరు కూడఁ బైకెఁబోవు

నేమి నేయువాఁడ నిది వీ రెఱింగియు, దిగుమటంకు రనుచు వగచుటయును.

ఉ॥ ఆముఖ వైఖరికొ దెలిసి యాపులు బండులు పల్కిరంట! “నీ

కేమి భయంబు వైదికుల కియ్యెడ నాటలు సాగ వెండు నీ

నీమ నియోగినీమ, సభ చేయనె చేయము చేయచో నెటో

నీమహిమంబె మెత్తుము మనీషులు జంకుకు రొండు వల్గిరగకొ॥ ౧౫౭

తే॥ గీ॥ తెల్లవాఁడనదాది యేదేని పనికి, వచ్చి పాకిమలను జూడ వలయునట్టి

పండితులు మాకు వ్యతిరేకఫణితిఁ బోరు, ఎల్లింబులు తిర్పతివెంక తేఱుగొన్పా.

చ॥ ఇదియిటులుండుఁగాక సభసెట్లగు, ‘సూగ్ర’లునఁ “నెల్లటిచ” రక

పదమున నుండె నందొకఁడు, వాదము కోసము సూగ్రలువారు “పా

పద,,మని యిత్తురే నెలపు, పల్కలు వేయును నేల! రేపె పా

యెద రలవారు నీకు జయ మేగ్గుడు, సొగ్గుది యుండు వైదికున్॥ ౧౫౮

ఉ॥ పంతము పుట్టి వా రొకట వాదము కోసము నిప్పురేని య

ల్లతన జీవనార్థ మగు నాపని యూడెడి, మీఁద దానితోఁ

గొంతయడంగు గర్వ మది “కుంచెఁడు వోయెను సోలకేగ,,నం

చెంతురు లోకు,తెల్లయిన నేమి పరాభవమైన యట్లగుకొ॥ ౧౫౯

ఉ॥ వ్రాయుము “మీదమీసమును వాదములో, గొఱిగిలరు నంచు’ వా

చ్చేయఁగలట్టి దెట్టిదెయి చేతురు, చూతముగాక నీకు మా

సాయము గల్గ నిట్టి దొక నందియమేటికి “శేషు” దెచ్చుచో

మాయదియే సమస్తము ప్రమాదము లేశములేదు దీనిలో॥ ౧౬౦

శా॥ మేమెవ్వారుముగాని మాకుఁ గవితో నైషంబు ముఖ్యంబు గా
దేమా కొంచెము వ్రాయనేర్పినను మేమీవృత్తిలో లేము పు
న్మామోడింపదు లోక మట్లగుట నిన్నర్థించుచున్నాము సూ!
మామాస్థానిట నున్నయట్టులుగ సంభావించు నిశ్శంకగఁ

౧౬౩

చ॥ అని పలుమాటు చెప్పినను నాత్మకు నన్యుల కున్నయంతరం
బు నెఱుంగు కొవ్వరంపుఁగవి పూర్తిగ నందియముకొ నిడండ, యా
తనిగతి గాంచియంతట నతండ్రుఁ యొకా సొకవృద్ధు వలకు—“ని
న్ననఁ బని లేదు నీకు బిరుదాదు లానంగిన తప్ప మావియే!!

౧౬౪

ఉ॥ బిసది యయ్యె నీ కిడినయాబిరుదములు నూలుబాలులుకొ
మానుగఁ జెట్టిపొమ్ము మఱుమాట వచింపక యట్లుగానిచో
దీనత మాని పత్రికను దేకువ మై లిఖియింపు మొందుచం
దానకు సెప్పవో, మన నతం డిది యెట్లును దప్పదం చొగిగొ॥

౧౬౫

౧॥ మనమునఁ బింతసెందుచు నమాత్యులు చెప్పినయట్టి యంశమున్
గొని తననేర్పు చందమునఁ గొండొకతైతరచించి వ్రాసిన
ర్పిన నది కేలఁబూని దయచేసిరి మాకడ కొక్కయిర్వురిం
తని వచింపఁ రాని *విషయం బనయంబు మొగచ్చుగొచ్చుగన

౧౬౬

౧॥ వీరిరువురు మఱికొందఱు, కాటులు ప్రకటించి పత్రికలు నింపిరి కు
ర్వాకుల నివ్వారల నా, చేరువవా రెఱుంగుమరు ప్రసిద్ధుల వీరన్

౧౬౭

చ॥ ఒకఁడు “యథార్థవాది” యగు సైక్రెడు దా నగు “సత్యవాది”వే
టొకఁడెడ రెండు వేనములు సొక్కఁడె తాల్చి పరాక్రమించు ము
స్మైకమహిమ సురుండె కద! సొక్కఁతుట్రికొ శతశస్సహస్రశః
ప్రకటితరూపుఁ డయ్యె నని భాగవతంబు వచించు నగబరో!

౧౬౮

ఆ॥ వె॥ పలుకు లేల! “సత్యవాది” యథార్థవాది “యనుపదయు”గ ముద్రింపబడిగాని
మార్చినట్టివీరిమహిమను సుతియింప, శేషపణికినైనఁ జెల్లు దంబ

౧౬౯

క॥ పనిలోఁ బనియివ్వారల, పెనుచుండగముల సెకింత దినిచి విడవఁ ద
క్కినకథ నుడివెద మింతటి, అనృతాత్ములఁ జూచి యెఱుంగ నుంబరొయెంగుకొ

చ॥ ఇదివల కే మొనర్చునటులే యవధానము నాడునున్ *సగ

నను లలరన్ బొనర్చితి, మనంగత మైనను వాగు పట్టు వ

ట్టది తుద నెగ్గనిచ్చు నెడ నొడుము వీరికి మంచిచార మ

య్యది మధగర్హితం బగుట నందుల కొప్పకపోతి మంచికా!

౧౭౧

*.....19వ తేదీ పగలు 2 గంటలకు హిందూనాటక సమాజము వారి నాటక శాలయగునభ సమకూర్పబడెను. గుంటూరునందలి పౌరులేకాక చుట్టుపట్లనున్న పల్లెలవారును సవధానసభాదగ్గనకుతూహలు లై వచ్చుటచే నిఘమునల్లినను లాలమగుదునట్లు నాటకభవన మంతయు ససంఖ్యాకములగు జనములచేసింది సిబి డీకృతంబైయుండె, 2½ గంటలకు సవధానము ప్రారంభింపబడెను, ఒకరిరువురే మి తక్కువయోరాని పృచ్ఛకులు నూర్చు గూరుచుండిరి. వారును నూర్చుకొనిచెప్పటకు సంసిద్ధులైయుండిరి. కాని అవధానులొక్కొక్కరి కొక్కొక్క సాదముచొప్పన నలువదిమందికి పద్యములు చెప్పనప్పటికి మ॥ రా॥ రా॥ ఏ కా రామయ్య పెంతులుగారును, కొండా వెంకటప్పయ్య పంతులుగారును బ్రహ్మశ్రీ రంగావస్థుల హనుమయ్యగారును మొదలగుపెద్దలు, నలువదిమందిచాలరా! ఏలయానాసము కాలముచాలపట్టునని వక్కాణించుటచే నాడు 7 గంటలగువలకు, సప్తపద ప్పడడిగినట్లెల్లతామిదివలకు నాగూరాజులవైరచించిన పద్యములసభ్యకర్తవేయముగా జనువుచు నలువదిమందిలో నిరుపదిమందిపూర్తిగా నాలుగుచరణములుచెప్పి, చదివితేని మిగిలినయిరువదిమందికి రెండురెండు చరణములచొప్పనఁ బెప్పిచేసిరి.....బ్రహ్మశ్రీ వెంకటశాస్త్రిగారప్పటికి జ్వరపీడితులైయున్నను వారు తమయుద్యమమును నెలువేర్చి సభ్యులకుఁ గలుగఁజేసినబ్రహ్మసంగి మని తరసాధ్యమని వక్కాణించుటతక్కు విశేషించివర్ణించుట నాబొంట్లకు శక్యముకాదు. ఇంక నారోగ్యస్థితిలో వానివలించు సవధాన సంతయానందకరమై యుండునోయెవరుచెప్పఁగలరు, నాటిరోజున మిగిలిన రెండుసాదములుచెప్పి మరలఁజనువుటకుఁజెచ్చుకాలమేవట్టిసను రాత్రి 8 గంటలవరకు వారియగునానకవిత్తాను ధాధాగలచే సభయంతయు నిస్తగంగలైన సముద్రమువలె నుండెను. పిదప“జయజ”మేలిధ్యానములతో సభముగిరిపబడెను, నాటిరాత్రి హిందూనాటక సమాజమువారి సాండవవిజయప్రదర్శనమునకంతరాము కలుగుననికానిలేనిచో సభయొప్పటికినుగినియుండునో తెలియదు. అవధానాంతమున నాయాయపగితులు సమయానందమును వెల్లడించుచు చంపకోత్పలాది మాలికలచే సవధానుల సలంకరించిరి

- శీ ౨॥ ప్రతిభాటియించుచోట సలవద్దశపుం దగుం గాక లేక త
త్వతి యగుం గాక పోకు టది తప్పది న్యాయముకోస, మిట్టె తి
ర్పతికిని వేంకటేశునకు రాం దగువే నది వచ్చె నేడు వీ
ర్క-లికిన మాత్రంబోవు నదికా దని యెవ్వ రెఱుంగ రంబికా ౧౭౨
- క॥ గాదిదగత్తర వ్రాంతలు, బూడిద బున్నన్న తవరొ పొల్పినఁ గీర్తున్
సాడలు నెడి "వర్జనచో, సూడెడిము కుండు నేమెకో! యెమ్మ నెడన్" ౧౭౩
ఉ॥ తప్పడు వ్రాంతవానినెడి ప్రతానకు లేనియు సుకృత్రోవ ను
కృష్ణుడు బోవరై రొక యుదాహరణం బిట నీర్తు మగు! యీ
కప్పల కూతల అరయుము * "కాదు మముకొ శివరాముఁ, డొంచు దా
దెప్ప నొకండు వేరొకడు శివుడు నూర్చుండటంచు వాఁడెడుకొ" ౧౭౪
- క॥ అవిధానమె యెఱుంగనికొ, ప్పనగపు సోదరుల వేయి వాల్లెకులుగా
నెవఁడో యొక్కఁడు వాఁడును. శివ! శివ! యెవ్వని రెల్ల జేయిన యెవఁడును ౧౭౫
- క॥ ఒక్కటిగా దగఁచుంగా, దక్కట! పదిగాద యిరువదైనను గాదే
ఒక్కపడి ధివేయిరెల్లే, యెక్కిరి కొవ్రాపువార లీతివ్రాంతకొ॥ ౧౭౬

ప్రతిభాటియించిన నెంతవాడైనట్లుండును (నానా రాజనందర్శనములవపు-చూ)
(సరిది త్రేమ వలక్షణము అను బండ తీర్పు పొత్తు మునుండి.)
*.....చుట్టును రాదెన్ని, పొదిమంటలు గానినఁబోవునెప్పి; నన్నరసెయివండు
గాఢునిక నని శివరాముఁడ, స్వామి! యింను... ..

(శీ 22 వ సెప్టెంబరు 1911 సం॥ ఆంధ్ర కేసరినుండి.)

.....మహాత్మ నయ్యా చుడియట్లయ్యెనే యనువ్యసనము చే గాబోలునా...
దగు వేరొక శివరాముఁడను చిన్నవానిని పిలిపించి వివాహము గావించి
శివరాముఁడ నేటికి నాల్గరిబాలకించట మొకసభగావించిరి.....(నల్లవాది)

(శీ 22 వ సెప్టెంబరు 1911 సం॥ ఆంధ్ర కేసరినుండి.)

.....సమరంబున కర్ణు డీల్లినట్లు యీశతావధానము పూర్తియైనవలె చెప్పటమై
తమాత్రము సంశయము లేదు.....(నల్లవాది)
(డిటో ఆంధ్ర కేసరి.)

శీ.....నాడు తరుడతి వెంటకు పులుచేసిన యవధానములకంటె కొప్పకపుకపులు
చేసినయవధానము వెయిరెల్లెదుక్క-వగా నున్నననుట శివరాముఁడు సంగతము
లేదు..... (నల్లవాది)

తే॥గీ॥ శాఖలొంగొంద తాకాశ సౌధ మొకటి, గట్టిపెట్టిరికొప్పంపుఁగఁపులకొఱకు
'ఎక్కలెము మొట్ట'యన నెక్క. తీర,వలయుననిత్రోయుచున్నాడుబలముకొలఁది

శా॥ అంబా! యీజగ మెల్ల నీవలనఁగాదా! పుట్టి వర్ధిల్లు ని
కక్కంబుకొ దెల్పు ను గత్యుగబటిమచేఁ గల్పంతము న్నిల్చుకీ
ర్తింబుట్టించువనామకజ్జల నెంచే గఁటివే నొక్కల
న్యంబుకొ జూపుము వేదశాస్త్రముల, లేవన్నకొ బురాణములకొ॥ ౧౭౮

ఉ॥ కొందొక యీశుచే నెవఁడొ కొంటెతనమున మాటు వేరితో
నుండి మొదో బిభింప నది యొందొక యూతన లేచి మాకృత
జ్ఞుల దొకరుగను దబ్బలకు గొన్నిటి వ్రాసుఁగఁ జూచె నద్దిరా!
“తొందలు వెల్లు సాక్షి” యనుతొల్లిటిహుట స్మరింపఁ జేయుచున్ ౧౭౯

చ॥ బిరువదిరెండు వత్సరము లేనెను నీ కవధాన సారమున్
ఇరమున నూని, యొక్కతడు చెట్ట వినించిన వాఁడు తఁడు నే
దుంక యెవఁడొ కొంటె మొదయొ వినియించిన నమ్ముటె ట్టట
చెఱిగెయి మూకృతజ్ఞుఁ డరచే! యది కట్టుక యెలలాడెడిన్ ౧౮౦

ఉ॥ వేయికి నొండె లేక యరచేయికి, నంబు నగాన కొండె, గా
దే, యొకనూటికొండె, మఱి మొదదికొండెను గాదు, *నల్ప, దిగ
తె.నాటు తప్పిరి మొద యుభేసులు తిన్నతివేంకటేశుని
ఏయన వ్రాచె చీ! యనకయే గ్రహియించెను మాకృతజ్ఞుఁడన్ ౧౮౧

ఉ॥ తప్పదు వ్రాచె కొన్నరవుఁ నల్లలకై వినియించె నెవ్వఁడొ
మొప్పె న్యకాఖిలై; యవఁడు పోయిన పోకడ బూర్వఁగాన “వా
తప్పవ్రసంగ” మం చితని దారిని దిజ్ఞులు మాటుచుండ మా
యప్పడు “నట్లుకన” నీ కాదును లేకగ వదెటి తెలియకా” ౧౮౨

(1911 సం॥ 9-10, సంచికలు, అభిసవ సర్వస్వతీసుండి)

*...శలావధాన సే స్రాగంభించి యే యాదేశముతోనూ కొందఱిచే 40మందికే
చాలునని యొత్తివలచఁబడినమీఁది సంతకే ముగించవలెంచి చెప్పచున్న వానిలోని
యవశ్యతాశమును నుడువసాఁగిరి- పూర్వమునము 40మంది కన్నవేరే కాని య
వధాన సుధ్యమున నిలకఁపనక్తి సెందఁట-....

శ్రీశ్రీ॥ అప్పుడు “సత్యవాది”యు “యథార్థపు వాది”యు నన్న పేర్లతోఁ

దప్పులు వ్రాయవారలనిదగ్గత మాపెడునట్టియాహామే

యప్పతిలెక గ్రమమ్ముగ రుషోదయ మయ్యది తగ్గి వారిపై

నిప్పుడు పేమ పుట్టెడి నదేమిటి కన్న! వచింతుమంబరో!

౧౮౩

ప॥ అనృతము వ్రాయుఁగాక యది యాత్మకునుంబలె నెట్లకుకొ శుభం

బున ననృతంబుగాఁ దెలియుపోల్కిని వ్రాసెను “సత్యవాది” నీ

నిని బరమోపకారి యని నీక్కమ చెప్ప దగుకొ “యథార్థ వా

దిని” మఱి యట్లె చెప్పవలెఁ దిట్టి రసేతులు వీరినెందు కో

౧౮౪

ప॥ తనలిఖించు వ్రాతలకుఁ దద్దయు మోసము చెంది పత్రికా

జను లవరాధిగా మఱి యనత్యవ శుక్రినిగాఁగఁ దన్నుఁ దె

ల్పిన నొకమూలఁ గిమ్మనక పేర్చినభీతిని డాఁగినట్టి వాఁ

దనృతము వ్రాసెయు న్నిజము నావలఁ దెల్పినవాఁడె యాఁగదా!

౧౮౫

§ J. GURUNADHAM, B. A.,

RAJAHMUNDRY.

Editor, *Andhrakesari*.

Dated, 13th October 1911.

Sir,

Re—Your registered card dated 11th October 1911 you are requested to refer to the ‘Andhrakesari’ dated 29th September 1911, page 6 column 3, when a ‘correction’ was published regarding the matter you have written to me about.

I am advised to add that nothing more can be done.

I am,

Yours faithfully

J. GURUNADHAM,

Editor.

M. R. Ry.

R. HANUMAYYA PANTULU GARU, B. A.,

First Grade Pleader,

Guntur.

తే॥గీ॥ *దిద్దుబాటును బ్రతికాధిపతి వ్రాసి, “సత్యవాది” యవధానమునైచిడాచి
 నట్టిసంగతి నెఱిగియు నదియె నట్టి వేలఁ బడు మాకృతజ్ఞుఁడు వెట్టివాఁడు
 ఆ॥ వెం॥ “ఇంటివాఁడుగొడ్డునిదియనఁబారుగున, వాఁడుపాడి” నంచుఁబలుకురితి,
 మెలఁగుమాకృతజ్ఞు మెచ్చ నాలుక కాద, యెవని నేని మెచ్చ నిచ్చును”

(*29 సెప్టెంబరు 1911 సం॥ ఆంధ్ర) కేసరి నుండి)

A Correction.

దిద్దుబాటు.

గుంటూరు అవధానము.

“గుంటూరు అవధానములు” అను పేరట “సత్యవాది,, యను ఉపవిలేఖరి మా
 కు వ్రాసిన లేఖను వెనుకటిపత్రికలో ప్రచురించియున్నారము అందువేలూరి శివగా
 మశాస్త్రిగారిచే చేయబడిన శతావధానము సరిగా చేయబడలేదని సత్యవాదిగారు
 వ్రాసెను. ఇది అసత్యమగు లేఖగా మాకు తరువాత తెలియవచ్చినది. మరియు శి
 వరామశాస్త్రిగారిని శివరాముడనియు సత్యవాదిగారు వ్రాసిరి. మేము ఈపేరు క
 విత్వము చెప్పటయిందు తమనమ్రత (Modesty) ను జూపుటకు వహించిన నా
 మనుని దలంచి దిద్దుబాటు చేయకుండ ప్రకటించినారము. వీరినిగూర్చి మేము ఎ
 వ్వడును వినియుండక పోవుటచే ఇట్టిపొరబాటు తటస్థించినది. మరియు సత్యవాది
 గారు విద్వాధికులనియు లేఖల శ్రాయుటందు తమజవాబుదారిగ్రహించిన వార
 నియు మేము భావించుటవలన వారిలేఖను ప్రచురముజేసినారము. ఇట్టి పొరబా
 టు గల్గినందుకు చింతిల్లుచున్నారము,

 షరా—ఈదిద్దుబాటునకు మఱియొకలాగునఁదాత్పర్యమును క
 ల్పించుచున్న కవి తాపత్రికలో సవ్రాత నీకింద నుదాహరించుచున్నా
 రము, అవ్యాతలోనిదురాశయును, దెల్వితక్కువయును, అకృతార్థత
 యు లోనగు సుగుణములు చెదువరులే సిద్ధయింపుకొందురుగాక,

“కృష్ణ—కేసరి! ఈ సంగతి పొరపాటని చెప్పితి వఁటగాదా?, ఆంధ్ర) కే
 సరి—(నవ్వుచు) అది గాదమ్మా! ఆయన పేరు శివరామశాస్త్రియనుటకు శివరాము
 డనుట పొరపాటని చెప్పితినిగాని తక్కిన విషయమును గుఱించి నేనేమియు నన
 త్యమాడలేదు. ... (1912 సం॥ కవి తాపత్రిక 2 వసంచిక చూ,)

ఉ॥ బచ్చిన వాగ్రితం బట్టిని సాకుచు ముద్దిడుకొంచు నచ్చునక,
 గుచ్చుచు నకుగ్గనందు నిడి కులుగుచు గన్నుల నద్దికొంచు ని
 ప్పచ్చరమైన సామెతకుఁ బాల్పడుచుకూనావధాని కే
 మిచ్చిన నీయవచ్చు నిటులేవము దా నెడిగట్టి నందుకుకే". ౧౮౮

చ॥ ఇది యిటులందుఁ గాక "నది నీద శ్వపుచ్చము నూత గొన్న"కో
 విదుల గృతజ్ఞులకొ గడువివేకుల గీరతమందుఁ జూచుకో
 కది యిచ్చలేల! వారిబులుపయ్యెడఁ దీర్తముగాక, అంబరో!
 పదపటిగాధకుకొ హృదయపద్మ మొకించుక త్రిప్ప మెప్పుగకే" ౧౮౯

రాజమండ్రి 13-10-11

* చిలకమర్తి లక్ష్మీ నరసింహము నమస్కారములు, అయ్యా! దేశమా
 త కార్యదర్శి గారి పేర మీరు వ్రాసిన జాబు జూచితిని పత్రికానిర్వాహితు భారమును
 నేను యితరులపైఁ బెట్టితిని వచ్చిన యుపనిలేఖకుల జాబులను నేను చూచుటలేదు
 పత్రికానిర్వాహము జేయువారు గూడ పార బాటున వానిని బ్రకటింపించుదురు
 కానియుద్దేశ పూర్వకముగా మిమ్ము గాని తిరుపతి శాస్త్రులు గారిని గాని తిరస్కరిం
 పరు. కావున మన్నింపవలయునని చూచున్నాను.

(1-11-1911) తేదీ ఆంధ్రపత్రిక నుండి)

* ఈశతావధానములను గురించి వ్రాయు వారికమందు దమ పేరులను వ్యా
 సాంతమున ముద్రించుట కంగీకరింతురేని వారివ్యాసములను స్థలమున్న మొడల
 ముద్రించుట కంగీకరించెదము. సత్యవాది, హితవాది, పృచ్ఛకుడు, అనివాసినయె
 డల ముద్రించుటకు వీలుపడదు. (ఆ. ప॥ ౧॥)

(ఈకిందియత్తరము కృష్ణాభీషునుండి వచ్చినది.)

*మీయకథానము బాగుగ జరిగినదని ప్రతికలో వ్రాయటం తెలుఁధాన్ వా
 దిముక్త వ్యాసమే మీ ప్రఖ్యాతిని మఱింత స్థిరముగ స్థాపించినదనియు, ప్రజలయభి
 మానముకూడ మీపట్ల చూపుటకు కారణమైనదనియు నమ్ముచున్నాను.

ఆవటపల్లి నారాయణరావు.

- సీ॥ (1) వినయార్థముగ మేము వినుచువచ్చు-లనెల్ల ననుర్ధతకు గుర్తు లనిలిచించె,
(2) ఘనుడైన కాశీకృష్ణుని బట్టికొని మాకునై యేదొ సూచించెననిలిచించె,

(గుంటూరి యవధానారంభమునందలిమాపద్యములు)

(1) చ॥ కలరుగదా! కన్యగహణకాముకు లీనభ నెందఁడెందఁటో, కలరుగదా! మహాకవులకారణకారుణికుల్ మఁడెందఁటో, కలరుగదా! యథార్థగుణకౌతుకులం చును బూనికొంటి మిం,దులకు వయఃప్రియుక్తమగుదోసము చేసెడిచేష్ట నైఁపుడి॥ఉ॥ చేసితిమో! యెవండెఱుంగుఁ! జేయనె లేదొ శతావధానమగ, బా! నకలేశ్వరీ! గతము లందఱునమ్మరు నేఁడెటో రసా,భాసముగాకయుండెగఁ గృపకాగను “మెప్పటి కప్పుడే యిటుల్. దోసిల సుగ్ధనీతఁడని తోచిఁత్యజించెదవేమొశాంకరీ॥ ఉ॥ ధారణ సేయుపట్టున నె తావకమాదయగాని తావ్యపున, ధోరణియందులేశమును దోడితరంబనపేక్ష్యమొక్క చూ, పూరకమాపయి కొలుపు మోజగ నంబ॥ యదెంత! నరవముక, ధారుణిదాల్చునీడుచిరుదగబా నెఱింగియె దేవురించితిక (వెం॥శా॥) చ॥ తల నరయందొడంగెఁ గవితావన తామణియుకొ బలివతా,తిలకము నీడుజోడయిన దేయగుటకొ భయభక్తియుక్తకాఁ, గల విక ధారణాతరుణికారుణికత్వపుఁ బ్రేమఁజూపఁగాఁచలఁచునెలేదా! యంచు మదిఁదత్తమిత్రమిత్తఱిఁగొత్తగొల్పెడికొ ఉ॥ తిప్పితివెల్ల దేశములు తిప్పినచోటుల నెల్ల భంగపా, టెప్పడురాకయుండ జయమే నమకూర్చితివన్న యూహతో, నెప్పడు చేయఁబూనిన యొకించుకగర్తపురావధానమం, దెప్పటియట్ల నీదదయమేమదిఁగోరితివమ్మయీశ్వరీ (తి॥ శా॥)

(1911 సం॥ సెప్టెంబరు 1 వ తేదీ కృష్ణాపత్రికనుండి.)

(2) ...వీరవధానముచేయునపు డగాననాధిపతి యేదియోవ్రాయుచుండిరి, ఈవాఁతవైకవీశ్వరులు తమవీక్షణములు ప్రసరింపజేయుచువచ్చిరి,..... (యథార్థవాది)

(అక్టోబరు 6 వ తేదీ 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి.)

(2).....అయ్యా, తాము తమవత్రికలో మాగుంటూరు శతావధానము (తిరుపతి వేంకటేశము) సుగూర్చి యథార్థవాదిగారి వాతఁడుప్రకటించియున్నారు, అందఁలేక విరుద్ధాంశములును నసత్యాంశములును గలవు. అవియన్నియునాకు సంబంధించినవికావు. కావున వానినిదలీ “కాశీకృష్ణచార్యులు (అగ్రాననాధిపతి) తనచేఁలోవాసి, సగ్ధరావృత్తమనియవధానులకు సూచించె”నను సంశయము, నేనవధానపద్యములు వ్రాయుచు గూర్చుందుటయు వారవిమాచుచుండుటయు, కేవలమనత్యమని దెల్పుచు నా “యథార్థవాది” యెవరోదయచేసి తాము తెల్పునెడలమీ యెడమిగులఁ గృతజ్ఞుఁడనై యిందు నని వాక్కుచ్చుచున్నాఁడను.

గుంటూరు }
25-9-11.

ఇట్లు, కాశీకృష్ణమాచార్యులు,
బాలనరన్నతి, శతావధాని.

(3) మమ్ము మన్నన నేయునమ్మహత్ముల నెల్లఁ బక్ష హతులటంచుఁ బడఁ బిభింఛె నది యిది యన నేల! యభిలఘ్ను వ్యతిరేక మెటులౌను యెంచి తానటులిభింఛె గీ॥ అ! యనఁగ నపశబ్దమా “ఊ” యన నుప, శబ్దమాను “నారాయణస్మరణ సేయ బూతగు” నటన్న సామెత పూర్తిగాఁగృ తార్థమగునట్లు నడిచె యథార్థవాది”

* తే॥ గీ॥ చేసియీ చేయకో మేము చిన్నవాఁట, “శతవధాను,, లటన్న మచ్చ నొక దాని గొంటి మది నేఁడు పోఁకొట్టికొందమన్న, “బాలపాపరోగ వ్రు,, మచ్చ పగిదిఁబోవ క॥ అని విషయంబున మాకుకొ, మనమున నవనధామందు మనలిన విఘ్నపుకొ ఘనమతులు మెచ్చ నొడివిన, ననయందు “యథార్థవాది” కది విషమయ్యెకొ

¶ క॥ “మందః కవి” యనుశ్లోకము, నందుకొ శ్రీకాళిదాసునంతటివాఁడే నిందించుకొనియెఁ దనవ్ర, జ్ఞం దానికి నేవవడిన జదులుంగలరే ౧౯౩౩ క॥ అతఁడే మందఁడ ననికొనె, మతిహీనుఁడు కాళిదాసు మతి యీతనిఁ బండితులు నుతించుట వితయను, వితముగడ! యథార్థవాది వేఁడులు వ్రాఁతలో అ॥ వె॥ దీనిశ్లేమి తెల్పి తేటలులేనిజా, ల్గులకుఁ దగినయూహ పొడముపెట్లు అదియుఁగాక కేవలాశృతములు వ్రాయువారివ్రాఁత కొక్క-వరుస గలదె

(3) (సెప్టెంబరు 1వ తేదీ 1911నం కృష్ణాపత్రికనుండి)

..... పూర్వపునంగతి యెట్లున్నను ప్రస్తుతము మాయూరి యందు వారు చేసిన యవధానమునకు నన్నానించుట కభిమానమే కారణమని నిశ్చయముగా జెప్పవలయు..... (యథార్థవాది)

* (సెప్టెంబరు 1వ తేదీ 1911 నం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

... మొన్నను వారు (తిరుపతివెంకటేశ్వరులు) న్నవిషయమైన చెప్పకొను సందర్భములో పసితనంబున చిన్నబిడ్డచేప్రవచ్చినప్పుడు కాల్చిన రక్షయొక్క-మచ్చ ఆజన్మాంతముండునట్లు వారుచిన్నప్పడాజ్ఞించిన “శతవధాను,, లను మచ్చయి ప్పటివఱకు నిల్చియుండినదని వచించిరి, ఆహ! ఏమివీరియుపమానము! కింకవీరి ద్విఘటాపంచాననులనొంటనుండి రావలసిదేనా! వారికి ర్చినవారేమచ్చతోఁబోగ్గుకొనుచుండ మేము వేఱుఁగజెప్పవలయునా!..... (యథార్థవాది)

¶ శ్లో॥ మందః కవి యశః ప్రాధీ, గమిష్యా మ్యపహన్యతాం” (మందః, నిర్భాగుడు, శ్లో॥ మూధాల్పాశుని రాభిగ్యామగదాః, అని నిఘంటు జెప్పచున్నది

క॥ “మాదిగ మంచమునకుఁ దల; యేదెస, కాళ్లకడ, యసఁగ నేదెస” యట్లే
పో! దుర్వివస్థకు లెదియో, సోదెక వ్రాముదురు దానిఁ జూతురె పొజ్జిల్.

చ॥ ఇతఁ డిటు వాగ్నిసక సుజనుఁడే యనుకొందము దేవి! యింత కు
న్నతులు గలారునూ! జగమునకొ మఱి కొందఱు; వారు సుప్రస
ద్ధత గలవారివైఁజఱుచు దప్పడు పార్తలు వేయుచుండు “స్వ
ర్గతు లయి,, రంచుఁ గూడ వృథగాఁ బ్రకటింతురు దుర్వివస్థలై”. ౧౯౭

* చ॥ (1) “తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు తీటి” రసకొమఱి ఓట లేద(2) వేం
కటె గొని రన్న వేంకటేశ్వర దూఁగఁ గ లే “(3) దవధానమందు ద

శ్రీమ.రా:— ఈపద్యమున నున్న (1) మొదటియంశమిదివఱక నేకులు విని
యున్నదియే, దీనికి సంబంధించిన లేఖలు ప్రకృత మిట తేమింజేసి యు
దాహరింపఁ బడవయ్యె ఇఁక (2) రెండవయంశమునకు సంబంధించిన లేఖ
లో, గీరతము, 3 వ పుటలోఁ గొన్నియు, 69 వ పుటలోఁ గొన్నియు
నుదాహరింపఁ బడి యుంటచే నిందు మరల నుదాహరింపలేదు, సెప్టెం
బరు 16 వ తేదీ 1912 సం॥ దర్బారులోని చట్టి నరసింహారావుగారి
వ్రాతకూడ నీ యపవాదమునకుఁ దోడ్పడుచున్నది. (ఎవరోయొక వె
ట్టి వెంకటాయలనఁ బ్రేరేపింపఁ బడి (వాసినతలంపు) ఇది శ్రీకవిరా
జు శ్రీసాదకృష్ణమూర్తి శాస్త్రిలవారు నీరసా శుకవనమును గూర్చివా
రికిఁ దోచినయభిప్రాయము నాంధ్రభారతిలోఁ బ్రకటింపఁగా నది కూ
డ మాప్రేరణవలననే జరిగిన దని యీచట్టి పరసింహారావుగారు వారి
ని, మమ్మును, దూషించుఘట్టముగోని వాక్యరత్నములలోనిది! ఈ
యన సత్యవాదిత్వమీ క్రింద రుదాహరింపబడుదర్బారులోని శ్రీకవిరా
జుగారివాక్యములవలనఁ దేలఁగలదు

(అక్టోబరు 1వ తేదీ 1912 సం॥ దర్బారునుండి)

.....“అనావాసన మొకరినుద్దేశించి వ్రాసుఁబడినది కాదు. ఏ వెట్టి వెంకటాయ,,
ప్రేరేణయు నటలేదు. నేనెరుల దాక్షిణ్యమునకుఁ గట్టువడి యుండువాఁడఁగా
ను. ప్రస్తుతమింటింటికింబడుగునవధానులు వాసుకపులుసుబయలుదేరుటచేతను, వా
లవలన లోకమున కుపకారము, లాభము, లేదని నామదికిందోఁచుట చేతను ని

ప్రసిద్ధ రసిక దశలేఖ రిపుభీకరులై తమకేరుమీదఁ దఱిబ

ల్వరు బ్రతుకక భవత్కరుణ పొంపిరివో శుభ ముంది రంబికా. ౧౯౪

డదవోలునభలో నించుక చదివిన విషయమునే విపులముగ వాగ్దానియుంటిని. ఇ
నివలనఁ దమకొంతకిసుక వచ్చుటకుఁ గారణములేదు... ..

శ్రీవాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి,

ఇది యిటులుగచి యీరావుగారి “వెట్టి వెంకటాయ ప్రి
యోగసారస్యమును బట్టి మన కొప్పరపు సోదరులశత్రుమును నిర్వ
హింపఁ బూనిన గుంటూరిసీమలోని సనామకు లెట్టివారో లోకుల
గ్రహించి వీరింబట్టియే మనామకుల వ్రాతలయందలి గౌరవములన
గూడఁ దెలిసికొని “యింహ విద్వేచూపిన” మారావుగారిని మిగుల గౌర
వించుదుగాక. ఇదేతీరుగా మమ్ము దూషించుబుద్ధిచుంతులు మఱియొ
దఱుగలరు, చదువరులకుఁ దెలియుటకై వారిపేళ్లుమాత్రం మిట నుదా
హరించుచున్నాము, (1) పాటిబండసూర్యనారాయణరావుగారు, (2)
బందా సూర్యనారాయణగారు, (3) సున్నంగి నృసింహశర్మగారు, (4)
పోచిరాజు సీతారామయ్యగారు, (5) మన్న ననరసింహయ్య గారు, (6) శుభ
మెళ్ల వెంకటసుబ్బశర్మగారు (7) కాళ్లకూరినారాయణరావుగారు, ఈమె
దలగువారి వ్రాతలు పెక్కులు, గ్రంథవిస్తరభీతిచే వానినుదాహరిం
పనిమమ్ము నవ్వారుమన్నింతురుగాక, అవకాశమున్నచో ముందు ము
ందుదాహరించుటయే కాక యుపోద్ఘాతమునదిజ్ఞాత్రముదాహరింపఁ గలము.
నలసినవారు దర్బారు, మనోరంజని, అనునత్రీకలలోఁ జూడఁగోరెదము.

‡(వేలూరి శివరామశాస్త్రి తెనాలిశతావధానమునుండి)

శ్లో॥ కేచిచ్ఛ్రీ పతి వేంకటేశ్వర కవీ శృష్టానభ శుభ్రపదయా, కేచిత్కేచి
దమిత్రతాము పగతాః కేచిత్పరి త్నానంతికే, అభ్యస్యంతితావధానకలసాం
కీర్తిం లభంతే ధనం, తస్మా దాధునికావధానిగురుజాహేతూ కవీ సంశ్రయే,

మలుకుటల జెంకట కృష్ణశాస్త్రి శతావధాన,

*ఉ॥ మోసపురానభాసురులమోతలు నీకడఁ జెప్పనేల రా

కాసులచైదముల్ దెలియుఁ గా! భవదీయహృదంతరంబు, మా

(పిబి)వరి 24 వ తేదీ 1911 సం॥ కష్టావతీకనుండి.)

వేతూకవో కైతవశతావధానులను శీర్షికక్రింద బ్రచురించిన
 న్యాయమును మాచమచరులను శ్రద్ధగా జూడగోరుచున్నారము - ఇట్టి
 మోసమును దెల్పు నుత్తరములు మాకును, బ్రహ్మశ్రీ, శతావధానులు
 వేంకటశాస్త్రిగారికిని రెండు మూడు నెలలనుండియు విశేషముగా వ
 చ్చుచున్నవి. శతావధానులు తిరుపతివేంకటేశ్వరుల మనిభిక్షాటనము
 నకు బయలు దేరుచున్న కృత్రిమపురుషులను బట్టిముందుగ బుద్ధివచ్చు
 నట్లు సత్కరించి యనంతరము పోలీసువారి స్వాధీనము చేయగోరుచు
 న్నారము - లేనియెడల దేశమంతటను విచ్చల విడిగా తిరుగుచు జను
 లను మోసముజేయుచున్న యాయనాత్ములవనులు తుదముట్టజాలవు.

కైతవశతావధానులు.

జనవరినెల 27 వ తేదీ సాయంత్రము గుమారు (5 గంటల సమయమున ఎ
 ఱ్ఱునాతెములొనిచినిచున్న మద్యాంశపుడును మిత్తుడును గు మాడనాటి తి
 రుమల రావు గారి గృహమునకువోయియుంటిని అ గృహమున్న యాస్తరణము (కురిచీ
 లలో సెంకదానివైన సుక్రొత్త పురుషుడు కూర్చుండియుండెను ఆయనవయస్సు
 40 సంవత్సరములుండెను మిగుల బొడగరిగాని పొట్టికాని కాకమద్యస్థమును
 నెత్తును, గిరదాతోగూడిన పెద్దజుట్టును, సామాన్యములుగ నుండిన మీసములును
 (మాఖ సునచుగ్గయున్నట్లు నాకు జ్ఞప్తి) గలిగి కొంతవరకు సుందరపురుషుడగు
 డగియుండెను ఆయన ధరించుచుండిన ఆసంపద్యరంగుగల శాలువతోగూడ గులాబి
 రంగుగల పట్టుగుబాలు వల్లెవాటుగనుండు వారి షమునకు తొకిక వైదికమిశ్రమ
 గు కళసుందగు చుండినది పెద్దల బొడగన్నప్పుడు వారికి నమస్కృతు లానగు
 నాతేకాగణమున నూ వారిమందట్టి భక్తిభావము కలుగ లేదు అదియట్లుండెనేనును
 సుగ్రహో నచ్చట కూర్చుండిన పిదప వారికిని నాకును నీక్రింది సంభాషణ జర
 గెను. (నేను) అయ్యా! తమవాసస్థలమేది? (సూతనపురమును) మాకాపురముబం
 దను? (నేను) 'తమపేరు?' (సూత) 'నిరసనభావము నభినయించుచు' ఏదోపుల్లయ్య
 (నేను) 'తమగృహనామము' (సూత) 'చెళ్లపిళ్లవారు, (నేను) (కొంచెములోచిగ
 చి) ప్రిసిద్ధపండితులగు శతావధాని వేంకటశాస్త్రిగారితో తమకేమయిన బరిచయ
 ముగాని బాంధవ్యము కాని కలదా? (సూత) మునియునైనగవుతో' మీరాయన—

వేసముఁ బూని పట్టువడి వెల్వెలమై సైకరుండు ముకారసా

భాసయి పోయె నంట! యెటువంటి ప్రియధులు తేరు! శాంకరీ.

౧౯౯

మీరతని నెక్కడజూచితిరి, (నేను) వారిదర్శనము పొత్తేకముగ జేయలేను కా
ని వారివలన వ్రాయబడిన గ్రంథముల బఠించితిని (నూత) 'ఏయేగ్రంథములు
(నేను) పఠుగ్రంథములు, అప్పడచ్చటనుండిన గృహమేధియగు తిరుమలరావు
గారును మరియు మాగ్రామస్థులగు మరికొందరును నచ్చట వాడుక శ్రావ్యము
పూడియుండగా నాకొత్తపురుషుడొకడొక పాండిత్యమును గొప్పతనమును వెల్లడింప
నుద్దేశించి పూర్వకవి కృతములగు నవికొన్నియు శతావధాన శ్రేణులగు బ్రహ్మ
శ్రీ తిరుపతివేంకటేశ్వరకవుల చేరచింపబడిన గ్రంథములనివి కొన్నియు ప
ద్యములను స్ఫుటముగా జదివి తాముగ ద్వాదశమైసూరు మొదలగు సంస్థానము
లలో బిరుదముల నందితిమనియు, నానారాజసందర్శనము మొదలగు గ్రంథ
ముల వ్రాసితిమనియు నాంధ్రవతికయొక్క సంవత్సరాది సంచికయందు తమ ప
టములు వెలువడినవనియు బలికి పొదకు నేనే యావేంకటేశాస్త్రిని పైర్యముగ జె
ప్పిరి విఖ్యాతదరిశ్రులగు శతావధానులు ఛాయాపటముల ననేక గ్రంథములలో
సంతకుమున్నే చూచియుండిన నాకు వారు చెప్పకూటలనుగూర్చి సందేహము క
లిగినందున వారిని గురించి నాకన్న నెక్కువగా నెరింగియుండిన తిరుమలరా
వు గారివంకజూడ వారియొక్కయు తదితర నభికులయొక్కయు దృక్పథాలునా
యభిప్రాయమునే బలపరచెను ఇదియంతయు నాకొత్తపురుషునకు దెలియకుండున
ట్లే జరిగెను అంతట మాగ్రామ మందివ్వడున్న బ్ర. శ్రీ. భాగవతుల లక్ష్మీవతిశా
స్త్రులుగారును కొన్ని కారణములవలన మాయూరియందు వైద్యశివచ్చియున్న
బ్ర. శ్రీ. మందా స్థుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రులుగారును (వీరుపురుషులు శతావధాని శ్రీ)
వేంకటేశాస్త్రులవారి శుశ్రూష గౌరవమునందినవారు) కొత్తశతావధానిగారిక
భిముఖులైరి వారిలో లక్ష్మీవతి శాస్త్రుగారికిని కొత్తశతావధాని గారికిని చక్క
ని వివాదము జరిగి పిదప సదుత్తరము లీయజాలని యావండితం మన్యుడు తనగుట్టు
బయలపడునని కాజోలుమూర్ఖవాదమునకుదిగెను లక్ష్మీవతిగారుపొదకు వీరుబూ
టకులుకాని వేంకటేశాస్త్రుగారు కారని ముహూటికి సెక్కించెప్పిరి. స్థుబ్రహ్మ
ణ్యముశాస్త్రుగారు దానిని బలపరచిరి అంత సభ ముగిసెను కొత్తవేంకటేశాస్త్రు
లుగారు నాటిరాత్రి తిరుమల రావుగారియంటనే భుజించిరి భోజనము లయినపి
దప మరల మేమందరము సమావేశమై చూచువరకు గృతిమశతావధానిగారి
ముఖము తొంటికాంతిని గోల్పోయి వెలవెలబారెను చూపులు చెదరుపాటును
బొందెను ఒక్కడికి తెచ్చికోలు గాంభీర్యమును సహాయముగగొని యేదియో వ్రా
యించు నభికుల ముఖముజూడజాలక గూర్చుండియందెను. అదినమయము కాదని
మేమందిరిము వెల్లితిమి మరనాడందయమున వారితో బ్రసంగించు నుద్దేశముతో

శ్లో॥ మోసము తుల్కునైనను “స మోసము” యందును వేసగాని, కే
కాసునె తెచ్చుకొని దలచి గౌరవముకొ బ్రకటించె వాడు నీ
దాసుడు “సత్యవాదులు” “యథార్థపువాదులు” చేయు మోసముల్
దోసపుడ దవ్వవ్రాత లివి శ్రోహపుటూహ వెలార్పు నంబికా. ౨౦౦

శ్లో॥ దగ్గజనునైన వార “లిది తప్పదు” యటంచు మోరపై
బొగ్గులు వోతు రః జెటింగి పూర్తిగ నామము దాచె యారగుల్
నిగ్గది తేలునంతకు ననేక విధముల శంకితాత్ములై
మ్రగ్గిరి * సంశయాంబునిధి మాయలమారి “యథార్థవాది,, చే ౨౦౧

మేమువచ్చువరకు వారు పరిచయమున బరిచిరని తెలిసెను పిమ్మట మ
రుదాడు (౨ వజనవరి) మాతాలూకా తహశీలుదారు గారు మ- రా- జీవనరా
వుగారు మడుపల్లెయను గ్రామమందుండగా నావేషధారి యచ్చటికిబోయి వెనుక
టిపనమున నప్పగించిన పాతమునే వారియెదుటజదివి చిల్లరగా రు 50 లు పొం
దుటకు వాగ్దత్తమును బడసి దానిలో గొంతవైకమును హస్తగతముజేసికొనిరి అం
తతో మాడిపాటి తిరుమల రావుగారు మధుగమ వెళ్లుట సంభవించి యానమయము
న తహశీలుదారు గారిని, నరసింహ రావుపంతులుగారు, కను మరయొక స్వామివాది
గారిని, దర్శించి నప్పడు కృత్రిమ శతావధానిగారిని గూర్చిన ప్రసంగమువచ్చిన
పుడు తిరుమల రావుగారు వారివృత్తాంతము నామూలాగ్ము నెరింగించిరి అంత
నావివరిత శతావధానిని రప్పించి వారినికూర్చి శాస్త్రీయమైనవర్య యేల జరపబ
డనూడదని బ్రక్షింపగా నావేషధారితాపొందికరొక్కమును మరల నిచ్చివేసి
పాదాక్రాంతుడై వేడగా దయదలచివారిసంతటితోవదలిరి, పాపమానిద్వాంసమ్మ
నయ్యకు అంతకు మునుపు దొరకిన రొక్కముతప్ప వాగ్దత్తమైన రు 30 లు చెం
దలేకు ఈకవట వేషధారి ముందెచ్చటికి బోవునూతెలియను. కానియీయనకు జ
యముకన్న పరాధివమే యెదుర్కొనకలుగునే నోయని తలంపవలసియున్నది.

జములాపురపు వేంటరిషరావు.

.. —

*..... తమకు యెక్కడికి వెళ్లిననుది గ్విజయమేకలుగుననిన్ని మిమ్మునుజయించు
వారుగాని తుదకు తమకు తుల్యులుగాని ప్రస్తుతము యెక్కడనులేరన్నసంగతి
నానుభాగా తెలిసేపున్నప్పటికీ యిప్పుడుపుండేశ్వరీలములనుబట్టితమవల్ల జరిగిననిజ
స్థితి తెల్పుకొనువరకు మన స్సుకునెమ్మదిలేకయున్నదికనుక ఆవధానమునుగు
రించి సవిస్తరముగా వ్రాయకొరెదను...

K. GANGARAJU.

గీ॥ ఘనమతులు వలుగు చురు “నూలుకల్ల లాడి,
యొకగృహము నిల్పు” మంచు దదడుక్తి నెఱిగి,
కొప్పరము నిల్పు యత్నించె దప్పవ్రాత
లఘు మనక వ్రాసి వ్రాసి యథార్థవాది,

౨౦౨

తే॥ గీ॥ ఆడె నీతడపార్థము లాడుగాక, స్వార్థమును గోరి కాదు దేశార్థమంబ
ఇల్లు నిల్పు నూటికి నాజ్ఞ యిచ్చువారు, కొప్పరము నిల్పు నీరొక్కొక్క కోటికాజ్ఞ
చ॥ ప్రతిసభలోన వీడొకడు వందకు డుండు టెఱింగి యెవ్వరో
నతి యొనరించి * “వ్రాయకుండు నాయన! తప్పదు వ్రాత, లార్య న

(*నరసారావు పేట శతావధాన వీరికనుండి.)

..... ఇల్లునిర్విఘ్నముగ నవధానము పూర్తియైన పదవ నగ్రాననాధిపతి మొదల
గు పలుమంది పండితులు పలువిధముల వారి సాండిత్యాతిశయముగొని యాడిరి-
నాఁటిదినము డివ్యూటీకల్వెర్లులగు మహారాజశ్రీ విష్ణుభట్ల రామకృష్ణాచార్యుగారు,
తహశీలుదారులగు మహారాజశ్రీ రావులపాటి చెలవతిరావుగారు మొదలగు పలు
మందియందొక్క గ్రంథులును బ్లీడ్జరును ననేక మహాజనులును సభ నలంకరించియుండిరి
ఆప్పట్లు బ్ర॥ రావిప్రోలు సుబ్బారావుగారు లేచి “వీరివైన సూర్యచంద్ర గొండలున
త్యవాదులను వేరుతో నసత్యవ్రకటనలు చేయుచుండిరి- కావున నేడు జరిగిన
యంశములకు భిన్నమైన వ్రాత బయలుదేరునప్ప డీనభ్యుత్థులును సాక్షులుగా
నుండ వలసివచ్చుననిచెప్పిరి... ..

చావలి వెంకట కృష్ణయ్య.

షరా:— ఇంతకట్టుదిట్టముగాఁ బెద్దమనుష్యులను సాక్షులుగాఁ
జేసి రిజిస్టరుచేసినట్లు కొందఱు యోగ్యులు శ్రమచేసినను పాడువ్రాత
త వ్రాయువారు విరమింపనేలేదని యెఱుఁగునది, అందు మమ్మును,
అగ్రాననాధిపతి కాశీ కృష్ణాచార్యులుగారిని, కొంతవఱకు దూటి తు
ట్టతుద వ్రాసిన పంక్తులుమాత్ర మీక్రింద నుదాహరింపఁ బడుచున్నవి
ఆపంక్తులవలననే ఆవ్రాయనకాని కడుపుమంట విస్తృతమగును.

(1-11-1911) తెదీ ఆంధ్రపత్రికనుండి)

..... గ్రామస్థులు కవీశ్వరులు వచ్చినప్పుడు వాయిద్యములతో నూరేగించుచు
మర్యాదతోఁ దీసికొనిపోయిరి గాని తిరిగి వారువెళ్లినప్పుడట్టి మర్యాద లేమియుఁ

మృతిగవధానమయ్యె. నిటమాన్యలు మెచ్చిరి, శంక గల్గుచో.

[బతిఘటియించి యిష్టడుగ వచ్చుననక బతి చెప్పడొక్కడుకొ. ౨౦౪

ఉ॥ “దొంగ యెవండో గుండె” నని తోచి దయాభంజనండు గాని “యో
దొంగ! మహానుభావ! యిదె తోచినవస్తువు వుచ్చుకొమ్ము రా
త్రిం గలగుండు పెట్టకుచు దీపము లాజీపి” యంచు వేడ నా
దొంగ యటుల్ పొనర్చి తనదోహముమానుట యెందు గంటిమే. ౨౦౫

ఉ॥ అట్టులె యార్యులైనజను లాతని వేడ దుటె కాని శబ్దముల్
గట్టిగ వ్రాయునాజనుడు గన్పడి మాట వచింపడెల్లరుకొ
“జెట్ట లిఖించువీడె,, యని చెప్పచు వ్రేలను దన్ను జూపున
పట్టునడ దన్ను గానిగతి భావగభీరత నుండు సెక్కెడకొ ౨౦౬

ఉ॥ ఎంతనివ్రాతు మీమహితునెమ్మెల్లఁ గూటిచి “సత్యవాది,, య
న్నంతన నన్ను నట్లనకు మంచును గుట్టలు నైత మెంతయుకొ,
గాంతురు కోప, మట్టులె మొగమ్ము నుడుంపు యథార్థవాది,, య
న్నంత, నిటుల్ వృథా చెడుక గదా! యొకకొన్ని సుశబ్దముల్ భువికొ.

శ్లో॥ అద్వైతశబ్ద మయ్యది తిట్టుగా మాటె బహ్యశబ్దంబది పాడువాటె
సంభావనాశబ్దసౌఖ్యవం బనుగంటె, గంధర్వశబ్దంబు ఘనత దటిగె,
దామోదరాఖ్యకు దారిద్ర్యము ఘటించె ఛాందసశబ్దప్రశస్తి చెడియె
కరణిక మృదువేరు కడకు దుర్ధ్వని నిచ్చెకైంక ర్వపదము పాపాంక మయ్యె

జేయనందులకుఁ జింతిల్లుచున్నాను. బహుశః కవీశ్వరులు తొందరమిఁద బైలుదే
రుటజే నటుల జరిగియుండునని యూహింపడమైనది. (సత్యవాది)

పరాః— పైపంక్తులుగల వ్యాసమును మాత్రీమువేసి పత్రికా
సంపాదకుఁడు మేలుకొని రేలివ పుటలో నింతకు ము న్నుదాహరించిన
పంక్తులువ్రాసి సరిసించుటనుసూచించెననియెఱుంగునది, మఱియుఁ బ్ర
తి స్థలమునందును, ఎవనినో శశోచ్ఛ్ఛి, గానిని బంపి కలహమేర్పఱిచి
ఆకలహమును బెద్దచేసి దానిని “తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు పెట్టి”రని పత్రి
కలకు వ్రాయఁ జొచ్చి”రని యెఱుంగునది.

గీ॥ మంచినీళ్లు ముట్టెన్నెమో మంటల గలిసి, తనకు లేనిదరర్థము దాల్చుటెల్ల
వాని ధరించునుకొన్ని వస్తువులను, హత్తుమే కానివేలుగా దరయు మంబ

ఉ॥ వీరటులుండగాఁ దమవివేచన కొందఱు మూల డాచి శా

భారుచిరాంగికై వలచి కానరమానర లొక్కపెట్ట ని

చ్చారతి వ్రాయఁ జూచ్చిరి ప్రసక్తికిఁ గాని ప్రసక్తిగా జమిం

దారుల యట్టివారలును దత్తుము డాచిన నేమనందగున్॥

౨౦౯

ఉ॥ వీరు వివేకవంతులుఁ బ్రవీణులు నేర్పరు లింతెకాక మా

ధీరత గుర్తెఱుంగుచురు తేకువకు న్నిలయంబు లయ్యె శా

భారుచిరాంగిపాలఁ బగి క్రన్ననఁ బ్రక్కకు వంగి తప్ప మా

వై రహిఁ బెట్టి తప్పగలవారిని వీరుచు వ్రాసి రంబికా॥

౨౧౦

ఉ॥ ఊరును బేరులేని యెవరో యెదియో లిఖింప నంతగా

భారము దోచదయ్యెఁ గవిబాధపుఁడైన భుజంగరావు వి

ద్యారసికుండు దారగుణధాముఁడు శాఖకు లోఁగి వ్రాయునా

ధోరణిఁజూచి చిత్తము కుతూహల యయ్యె బదు ల్లిఖింపఁగన్

౨౧౧

సీ॥ *కొఱంపు వారలఁ గొమరులకన్న నత్యధికముగా మన్నినట్టి పేటి

తప్పొనర్చిన వారి దండించు నధికారమునఁ బరమావధిగనిన భుజుండు

“అనలమందొకటివందనమందొకటి, యన్ననుడికిదృష్టాంతమైన డను శుజనుఁ

డవనరఁడైనచో నాంగ్లేయులకుఁగూడఁ దగవు దద్దఁగఁ జాలుభగ్గుమూర్తి,

తే॥ గీ॥ భక్తవాణ పరిత్రాణ పగుని హరుని, ననుకరించుచు వ్రాసిన యట్టిజాగు

కన్న నన్యుల వ్రాఁతలు మిన్నలగునె, నీకు నీభక్తులకుఁ దిలొకైక జనని.

* “...కొప్పరకపులకునుమీకును వాకిలవాము కలిగినట్లు తలినీ వ్యసనపడినా
ను, ఉభయపక్షముల స్నేహసంబంధమున్న వాడనగుటచే నట్లువై, మీరవధాన
మొనరించునప్పుడు వారికన్న తాననమియ్యవలెననికొందరు పట్టుపట్టుటచే నీవివా
ద కలిగినది, అప్పుపట్టిన వారే కలహకారకులని చెప్పవలసియున్నది, ... మీకు
వారు వ్రాసిన మొదటిపద్యములలో మీమనపువద్యము సుదాహరించుట యనుచిత
ము, వీటినిన్నిటినిబట్టి క్రమముగాఁ గలహము వెరిగినది, శుభ్రస్థితిగను మికిప్పు
డు జయము కలుగుట యొక విశేషము కాదు, సాధ్యమైనంతవఱకు నివాద పెరుగ
కుండజేయఁగోరదను, ... మీకీభేదము నితరులు కలుగఁజేసినారు...”

జ. రామయ్య.

క॥ వీరెల్లరు వైదికులని, వైరులు వచియింపవచ్చు వాడునకై, క
 స్థూరీపరిమళమావై. వారింతుత వైరిలకునవానన లెల్లకా,
 తే॥ గీ॥ ప్రకృతము భుజంగ రాచుభూపాలవరుండు, లేనిపోనిప్రసక్తి మావైనిబొలిపి
 నట్టిప్రాంతకు పేమిడినట్టి యుత్త, రంబు వినుమంబ! ప్రత్యక్షరంబు గాంగ.

{ 1911 నవం॥ నవంబరు 1న తేది ఆంధ్రప్రతికనుండి. }
 { శ్రీ రాజా భుజంగరావుగారి పద్యములపై విమర్శనము. }

ఈదిగువ వ్రాయఁబోవు పత్రికకు బీజభూతములయిన శ్రీరాజా మంత్రిప్ర
 గడి భుజంగ రావుబహద్దరు జూరియారువారి పద్యములు. వానిపై విమర్శనము.

1. “గీ॥ తిరువతి వేంకటేశ్వరులు గవ్వాలాది దేశములకా జోరు దెచ్చికొనిరి
 అదియుఁజిరంతనంబయ్యెఁగివ్వంగ నేల, మొకవంక రామకృష్ణ కవియుగము
 సుకవంకఁగొప్పవరకవియుగమును నెదిరించినవరమ్ము వదలరైరి.
 వృథఁజేయుచుండిరివిధి ననర్హమైనకవిత నక్కట! మేమిగల్గెదాన.....
 ఇందుఁ “దెచ్చికొనిరి” తానగునాకృతజి శ్రీవారికృతయమును బూర్తిగావెల్లడిం
 చుచున్నది.

2. “ప॥ తిరువతి వేంకటేశ్వరులు.....వీరుమా
 సరససుగురు మండుటకుఁ జాలరుమాసరిగాఁ గవిత్వముకొ
 విరచనం జేయజాలినను వీరలమైవైన మంచుఁ గొందఱికి
 గురువులటంచు మమ్మనరు కూడదటంచు వచింతుగొందఱికి
 ఇందలి మినియంశము నాక్షేపించుటచే గురుశిష్యసంప్రదాయము నెఱుంగమి
 స్థూచించుటయేకాక గురువనసేమో, ఆతనికన్యమెట్టిదో, యతనిబులుబులును
 శిష్యుఁడెల్లతీర్పు కొనవలయునో, యిరువులకు సేదములేమి, శాస్త్రములేమి, భార
 తాదులేమి యేతరున మెల్లలిడుచున్నచో శ్రీనాథు జొన్పిగాఁ బరిశీలింపకయేదోతీ
 రున సేరముమోపసెంచిరని స్ఫుటమగుచున్నది. రెండవయంశము నెత్తికొనుట
 యుక్తముగాఁ బోచినను, అందులకుఁగలదీక్షయును బూర్తిగా నెఱింగియుండియు
 దానినెత్తికొన్నచో నవరాధులు నియోగిమహాజనులే యగుదురని సంశయించుట
 చేఁ గాఁబోలు మెల్లఁగా జాతివిడుచుటచే శీరెట్లొసఁగాగి కవులను వైకిఁదెచ్చివై
 దికకవుల ననుగంటఁ జేయవలయునను నుద్దేశముకలవారని విస్పష్టమగుచున్నది.
 3. “గీ॥ ఒక్క కాలమునందున హోదలుండు, వైదికుండని బ్రహ్మసంపన్నుఁడొకఁడు

పొగ దెనంతనియోగిగా నెగ దెనంచు, నుక్కడునిదర్శనముఁ జూపెఁజక్కఁగాను

ఈపద్యమును జదివినవారికెల్ల నిది శ్రీవారు వ్రాయనున్న పత్రికకు బొత్తిగా సంబంధింపనిదనియు, శ్రీవారికిఁగల స్వశాఖాభిమానమును మాత్రము వెల్లడించుననియుఁ దోచకమానదు! కాన నుపేక్షింపఁబడియె.

4. “సీ॥ కొప్పవరపువారు గూర్తురు గంటలోముడ్డుగా నేనూఱుపద్దెములను, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులతో నిరుపాస సాహిత్యమునఁ దూఁగఁజాలకుండుగ్గి.....

ఇందులో శ్రీవారిరువురను నములనుగాఁ జూడవలెనన్నట్లు కొంత ప్రయత్నించిరికాని తుదకు వారిమనోరథము నెఱవేఱక శాఖాభిమానమే వెల్లడియగుచున్నది; ఏమందురా? తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యము మాత్రమే యున్నదనియుఁ గొప్పవరపువారికి ముద్దెనయత్యాశుకవిత యున్నదనియుఁ దేల్చిరి. ఈముడ్డు ప్రాసకోసము వాడినదనిచెప్పకతప్పదు. అందులకుశ్రీవారిండుమఱియొకచో “వ్రాసిన ముక్కుతిప్పనతోడి ముద్దుపల్కులు” అను సీసపాద మొప్పించితీరును. అదియటులుంతము. తిరుపతివేంకటేశ్వరులు కొప్పవరపువారితో నాశుకవనముఁ జెప్పదురో చెప్పరో, వారియాశుకవిత యెట్టిదో, వీరియాశుకవనమెట్టిదో, యదినభాముఖమునఁ దేలవలసియున్నది. అందులకెవరో యసామర్థ్యమువలననూ గుంటూరియందీనభ యాఁగిపోవుటచే నది విస్మయముగాఁ దేలలేదు. తేలనియంశమును శ్రీవారిండు నిర్ధారణముచేసి వ్రాయుటయెంతవఱకునమంజనమో చదువరులే నిర్ధాణము చేసికొందురుగాక-ఇదిగాక కొప్పవరపువారు సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యములోఁ దిరుపతివేంకటేశ్వరులకుఁ దీసిపోవుదురను సంశయమూడఁ బక్షపాతమునే సూచించుచున్నది. రఘువంశమేని సంస్కృతములోఁ బాఠముఁజెప్పలేనివారనియుఁ తెల్లలో విజయవిలాసాదులలో నెద్దానినేనిపాఠముచెప్పనేరనివారనియు శ్రీవారువూర్తిగా నెఱిఁగియు నించుమించు భేదముమాత్రమే యున్నట్లు సూచించుటచేఁ గొప్పవరపువారు సంస్కృతాంధ్రములలో మంచిసాహిత్యముకలవారే గాని తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు నించుకతీసిపోదురనియుఁ గవిత్యములోఁ బూర్ణముగా హెచ్చుదురనియుఁ దేల్చినట్లు ధ్వనివేత్తలు నిర్ణయింపక మానరు. ఇందులకుత్తరము ముందువ్రాసేకొను పత్రికలో వ్రాసేకొనఁదలంచి యిచ్చట శ్రీవారి నహృదయత్వమును మాత్రము వర్ణించుటతోఁ దృప్తిఁజెందుచున్నారము.

5. “అ వె॥ వీరికున్నవిద్య వారికిలేకునిగ్గి, హెచ్చుతగ్గులెన్న నెవరివశము

కాన వీరివాదకలన నిరర్థము, హాసభాజనంబు నగుచునుండు.

ఈపద్యములోని యుత్తరార్థము చక్కనియర్థము కలయదియే కాని కొప్పవ రపువారి నెవ్వరును నవ్వరు. ఈవివాదమువలన వారికి లాభములేకపోలేదు. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులనే ప్రాజ్ఞులందఱును నవ్వకురు లేశమును వీరికీవివాదమువలన లాభములేదు. అనునంశమిప్పుడేని శ్రీవారిమదికి వచ్చినచో నిట్లుచ్రాయ సాహసింపరని తలంచెదము. వలసినచో నీయంశమును సమర్థింపఁదగు నుత్తరములు కడుఁబ్రాజ్ఞులచే వ్రాయఁబడినవి శ్రీవారిసన్నిధి కంపుకొనుచున్నారము. మఱియుఁ బూర్వార్థములో “ఒకరికున్నవిద్య మఱియొకరికి లే” దనునంశముమాడ సత్యయారమైయున్నది. వివేకానంద సన్న్యాసికిఁగల ప్రజ్ఞతిరుపతి వేంకటేశ్వరులకును, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకుఁగల ప్రజ్ఞ “వివేకానందస్వామికిని” లేననియన్వయించుకొమ్మనినచోఁ దెప్పనేరము కాని కొప్పవరపువారికున్న విద్య తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు లేదనుట కేవలము హాస్యాస్పదము. తిరుపతివేంకటేశ్వరులకున్న విద్యలు కొప్పవరపువారికి లేవన్నచో నేబాలుఁడైనను సమర్థింపఁగలఁడు కాని దీనిని దేవుఁడేని సమర్థింపనేరఁడని మనవిచేసికొనుచున్నారము. వలసినచో ముందు ఇవులముగా వ్రాసికొనఁదలంచి యిప్పటి కీపండితరాయల శ్లోకమును జక్కఁగా నర్థము చేసికొండని శ్రీవారినిఁ బ్రార్థించుచున్నారము. (ఇంచే 30వ పుటచూ.)

6. “అ॥ ౩॥ కొప్పవరపువారి గుంటూరువారలు, బిరుదులిచ్చిచాలఁ బెద్దఁజేసి

గప్పడెల్ల నీశతావధానులుగల, రంచువారు మదులనెంచ లేదా!

ఈపద్యమున కర్థమే కనుపట్టకు. ఎక్కడసూ జమీందారుఁడున్న వాఁడని బీదవానికిఁ బెండిలియే కాక పోవునా! ‘ధిల్లికిధిల్లే పల్లికిపల్లే’ “ఒకని పెండిలిలో మఱొక్కఁడా పల్లకి నీటుక నుంకించుటెంతేనిఁ దప్ప.” అను నీనవపద్యమును జదివీకొనఁ బ్రార్థింతులు. అదికృష్ణలో నచ్చగుచున్నది. అంతాలమ్మకు జాతరనే యుసారు ఇవకేశవులు లేరనికాని, ఇవకేశవుల కుత్సవ మొనర్చువారంకాలమ్మ లేదనికాని యూహింతురనుకొనుట యనుభవవిరుద్ధ మని మనవిచేసికొనుచున్నారము.

7. “చ॥ వరపరవస్తుగంగ కృత్తివర్యుఁడు పండితవేంకటార్యుఁడ౯
తిరుపతి వేంకటేశులును ధీరతఁబూని శతావధానముల్
జరిపెడునాఁడు డీకొనఁదలంపరు, వారలపైకి శిష్యులకొ
బునికొలుపం దలంప రిటు మదులులేవొకొ వైష్ణవానికి॥

ఇందు దిరువతి వేంకటేశ్వరులు శిష్యులను గొప్పవరపువారి మొదటికి బారికి
 దిరనుట సత్యమునకుమారము, వేలూరిశివరామశాస్త్రికి శేషుత్తరమేని వారియ
 లెవనియు, సతతదేవ్యురో యెవ్వరినో వ్రాసిన యుత్తరమును సద్వ్యయ వినిపించ
 గానిని దాని సత్యాసత్యములు దెలిసికొనడలని హితవుగా వచ్చి శేషుత్తరము
 లిచ్చించుచుండగా సభలో మమ్మింగలనికొనెననియు మాగురు పాదసాక్షిగ వ
 నచేసుకొను చున్నారను, 'యథార్థవాదులును', 'సత్యవాదులును', వ్రాసినట్లే
 దేవరహడ వ్రాయబోయినట్లు మిగుల సాహసము. శివరామశాస్త్రికొప్పవరపువారికి
 న్ననవేకవిధముల మిన్నయని తమరేమెఱుంగుదరు. అయినను వివరించెదము.
 వరామశాస్త్రికి బాచీసీయశాస్త్రమునందు గొముది పూర్తిగానైనది. పరిభాష
 నుశేఖరము చదువుచున్నాడు కావ్య సూటకాలంకారములయందుఁజక్కని స
 పాతికలడు. చదివినంతలో శిష్యులకుఁ బాఠముచెప్పకకొగలడు. తగుమాత్రము
 నంగీతములోఁ బ్రవేశమున్నది. ఇంగ్లీషులోఁగూడఁ బరిచితి యనఁగా పోర్తుఫా
 మువఱకుఁ జదివియున్నాడు మఱి కొప్పవరపువారి! మైజెప్పిన యంశములలా
 లేకమును బ్రవేశములేనివారు. వలసినచో సభాముఖమునఁ దమరే నిర్ణయించు
 లరు. శివరామశాస్త్రి సంస్కృతమున భారాశముగాఁ గవిత్వముల్లును. కొప్పవ
 పువారికి దానిప్రసక్తియే తెలియదు. ఇంకనురువురకును గలవ్యక్తిలు:— 1. తెను
 గులోఁ గవిత్వము జెప్పట 2. శతావధాన మొనర్చుట, 3. అష్టావధాన మొనర్చి
 యుట, 4. ఆశురదన. మైవిషయములలోఁ గూడ సుఖయభాషలలో సంగ్రహశబ్ద
 వధానము మొనర్చినవాఁడు శివరామశాస్త్రి. అసంపూర్ణ శతావధానమును బ
 థాషలోమాత్రము చేసినవారు కొప్పవరపువారు ఇంకను నిండువెలిఁ బుచ్చంద
 ని వనేకరహస్యములుకలవు. ఆవియటులుండుగాక. వ్యస్తాక్షర్యాకలు గల య
 ప్తావధానమును జేసినవాఁడు మొదటియతఁడు. మనిపూని నేరేమకాయను జేసిన
 వారు రెండవవారు, ఇంక మనకుఁబిలిసినదొకయగుభారాశమున వారి యిచ్చక
 చ్చినట్లు చెప్పనిత్తురేని ఆతనినేకాకియెవ్వరినేనిఁ గొప్పవరపు వారెక్తమించుక
 తమకుంబోలె మాకును సమ్మతముకలదు; కాని ఆయాసుభారాశవిత్వమునుగూర్చి
 మిక్కిలిసంశయములుకలవు. అష్టాదశశతాబ్దముననేనియుండుకొని, వానినిసమయ
 చిహ్నములుగాఁ గల్పికొని తాతాత్కలికముగా నేవో కొన్నిపద్యములుమాత్రము కె
 ప్పగూడదా? అట్లుజేయకుండ భగవంతుఁడేని వారింపఁగలఁడా? ఇది యటులు

గాక. భిన్నభిన్నవస్తు వర్ణములలో వీరికిట్టియాశుధార ప్రసరించునా? అం
 వీ రాశుకపులని పేగుగల యెవరినేని సతిక్రిమింపఁగలరా? అతిశయింపనిచో
 వారు వైనిజెప్పిన కాపట్యమును నమ్ముదురా? ఇంక సెకటి, అవ్యాజరచన
 యనుకొందము. అందులక్షణముతప్పకుండునా? సందర్భముండునా? ఇదియు
 సుండుఁగాక. వీరునిజముగానే సలక్షణముగానే గంట కయిదుసూలులు పవ్య
 పులను రచించుదురుగాక! అప్పుడేని శివరామశాస్త్రి సతిక్రిమించినవాగుదు
 రా? శివరామశాస్త్రికిఁగల స్పృహలలో నేకదేశమందు మాత్రమే యతిశయించు
 పురుశివరామశాస్త్రికి గురువులమగు మామీదఁ గాలుద్రీప్తి మీనములు గొఱిగించె
 నమని వ్రాసినవాఁడతకుదేవగహ్వదయము సంతసించి, యద్దానికై పరితాపమందు
 శివరామశాస్త్రి తనకంటె సనేకవిషయములలోఁ గేవలము తెలియనివారును నే
 రోవిషయమున నేకదేశమున సతిశయించువారునునగు కవిసోమరులకు విద్యావి
 వాదమునకుఁ బిల్చుటకు మిగులఁ జిఱిల్లుచున్నందులకు మావిచారము పట్టఁజాల
 కున్నారము. ఇంకను నీయాశుకవనమునుకూర్చి విశేషించి వ్రాయవలసియున్న
 ను, అది యనన్త్రత విస్తరించుచుండుటచే నిందువేక్షించి, శివరామశాస్త్రి కొప్పర
 పువారికై కేగుటగూడఁ గొప్పరపువారికే గౌరవప్రదమనియు శివరామశాస్త్రికిలేక
 మును గౌరవావహము కాదనియు సతఁడు మాప్రేరణచే రాకయున్నను నమవం
 టి నత్యసంధులు నిర్ణయించు విధానమునుబట్టి అదికూడ మానెత్తికే వచ్చుటచే నం
 దులకు మేమువిధిలేక సమ్మతించుచున్నారమనియు, మనవిచేసికొనుచున్నారము.
 ఎవరుగాని ఎవరితో నేనిఁగాని యుద్ధమునకో విద్యావివాదమునకో కఠింగునప్పు
 డన్నివిషయములును సుభయులకును సమములుగా నుండవలయునేకాని ఏదోయే
 కదేశముమాత్రమే యున్నవారొక్కరును, వేటొక్కరనేక విషయము లెఱింగి
 నవారునునైనచో నాయెదిరింపుగాని జయింపుగాని హాస్యాస్పదమనియు విన్నవిం
 చుకొను చున్నారము. చతురంగ బలములుగలతేనితో సెకపదాతివర్గము మా
 త్రమేయున్న ముఠాదారు తనంతదానై యెదిరిప నెంచుచు “మీరు మీకున్నగ
 జాశ్వాది సైన్యమును దీసికొని రావలదనియుఁ బదాతివర్గమునుమాత్రమే తీసికొని
 రండనియుఁ” గబురంపినచో దమవంటివారయ్యది విశ్వసింపరని మాసమ్మకము
 తరువాతఁ దమచిత్తము.

ఇకవైష్ణవులు తిరువతివేంకటేశ్వరులపై డీకొనఁదలంపరనుమాట కుత్తర
 ము చిత్తగింతురుగాక. గద్వాలాదులలో విద్యావివాదము తటస్థించినదని శ్రీవా

రెత్తికొనియును మరల నీవిషయ మనన్యథాగా వ్రాయుటచే గద్వాలలో జరిగిన యంశమును బరిశీలించకయే వ్రాసిరనుకొనవలసినవచ్చినది. గద్వాలలోనేమి, తత్తూరిలోనేమి, ముమ్మడిరించినవారు శ్రీకృష్ణపులే, వారివ్యసనజీవులైయున్నవారు. అవివాదమునకు వైష్ణవత్వ స్ఫూర్తత్వములే ముఖ్యహేతువులు. వలసినచో నాసంస్థానాధిపతుల కేరళ దామువ్రాయించినచో వారుయథాగ్రమును దెలుపకపోరు. ఒక భేదముమాత్రము లేకపోలేదు. మేము నియోగములముకాక అంతోయితో అంధ్రకవనముగూడఁ జెప్పవలయుటచేతను, ఈ గుంటూరిమండలములో విశేషించి నియోగి మహాజనులుండుటచేతను, గొప్పరపువారిసీమలో నియోగి గ్రామములగుటచేతను, వారితో సహాననమును విద్యావిషయమున మేము సభ్యులతోపాటుగను, అగ్రానాధిపతితోపాటుగను సంగీకరింపని హేతువుచేతను వారికిని మాకును వాదివతివాదిభావము గల్గుటయుఁ దమవంటిపాజ్ఞులుభయులను సరిజేయఁజేయుచుటయు, హెచ్చించుటయుఁ గుంచించుటయుఁ దటస్థించినవి. కాని మేహేతువుచేతనూ తారతమ్యవివేచనకై సభమాత్ర మీసీమనుగాలేదు. అక్కడ నట్లుగాక మామాభేదములను సభాముఖమున నాసంస్థానప్రభువులు తేల్చి నమ్మానింపఁదగు రీతిని నమ్మానించిపంపిరి అందుకుఁ గారణముమమ్మెద్దైనవారుపండితులగుటచేత నని దేవరచిత్తమునకు రానివిషయము కాదు. కాన నికవిస్తరింపఁదలంపక యింతటితో విరమించుచు నీక్రిందివిన్నవమును జిత్రింపఁ బ్రార్థించుచున్నారము.

మ. రా. రా. శ్రీ, శ్రీరాజా మంత్రివగ్గడ భుజంగ రావు బహద్దరు 2 మిం గారువారి దివ్యసముఖమునకు, తిరువతి పేక టేకవులు నిసయ పూర్వకము గా వ్రాసికొను విజ్ఞాపనము.

ఆర్యవరా !

తమంతటఁ గామే యేదోప్రసక్తిగల్గించుకొని “వివాహమహాత్మ్య వాశీర్య చన పద్మరత్నావళి యందలిపీఠిక, యనియచ్చొల్పించి ప్రవేశింపఁపరచి మాకును గొప్పరపుసోదరులకుఁగలతారతమ్యమును సర్లయంపఁబూనుటచే నేమి మిగుల ధన్యులము. మాకును సోదరకవులకును విద్యానివాదమేసభలోఁ గల్గినచో యెందులకుఁగల్గినదో అవివాదమునకుఁ గారకు లెవ్వరో అచూయంశములను దానూసభలోనే దయచేసియు టచేఁ బూర్తిగా నెఱుంగుదురు ‘యథార్థవాది’ సత్యవాది, నామముల నవసరమునుబట్టి ధరించినసోదరులుగూడ నాసభలోనివారే

మైనను వారు వ్రాసిన వ్రాతలయందలి విషయములకేవలమయిన ప్రత్యుత్తరము సొసంగఁజాలక నిజమెట్లు బయటికివచ్చునురా! భగవంతుడా! యనినిత్యమునుబరితపించుచు, మాకుఁ గలయోగకార్యములను వదలుకొని, జీవసౌపాధియగు నుపాధ్యాయపదవి, యాస్థానవిద్యత్తయనువానిని లక్షింపక సుమారురెండుమాసములనుండి యీగుంటూరునఁ బడియున్న మాకు దేవరవారిపత్రిక యెంతో సాయము నర్పించునది! * ఇట్టితారతమ్యమునకునిజముగాఁదమవంటి విద్యత్ప్రభువులేతగినవారు. మావ్రాహ్మసంశయము స్తుతిహృత్రిముకాదనుటకు నీక్రిందిపద్యము నుదాహరించుకొనుచున్నాము.

“నీ! అస్తావధానమునాచరించితి నేను సంస్కృతమ్మును గొంతఁ జదివియుంటి
నాటకమ్ములు వచనములు ప్రబంధముల నవలలు మున్నగా వివిధకావ్య

* ఆర్యులారా! గుంటూరుపురమునం దిదివఱకు రమారమి రెండుమాసములనుండి కింకవీంద్ర ఘటాపః చాననాది బిరుదాఁకిమిలగు బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులకును, మ-రా- శ్రీ మండినకవి హంసేత్యాది బిరుదాంచితులగు కొప్పవరపు సోదరకవులకును, జరుగుచున్న కలహము నర్నజనవిదితము. కాని, గుంటూరు పురవాసులు విద్యత్-వినభ సౌకటేర్పరచి దానియందున శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరులను, శ్రీకృష్ణరపునారిని రావించి విద్యజ్ఞున సమృతముగ వారివారి సామర్థ్యమును బరిశీలించి గౌరవించకపోవుటచే నాకవులకలహము నానాటికి నభివృద్ధిగాంచుచున్నది. దీనితోపాటు హిత, సత్య, యధార్థ, వాదలసంఖ్యయు హెచ్చుచున్నది. మఱియునిష్పడిష్ట దనగబద్ధతనంగములుగూడఁ బెరుఁగుచున్నవి. ఈ వైవిషయము లాంధ్రపత్రికా పదువరుల కెల్లరకు విశదమైయుండవచ్చును. ఈకవుల కలహమునుమాన్యువారికరును గన్నడరైరి. గాని, బొంబాయియగుఁ బ్రచురింపబడు నాంధ్రపత్రికామూలమున బ్ర|| తరుపతి వేంకటేశ్వర కవీశ్వరులు శ్రీరాజామంత్రిప్రొడ భుజంగరావు బహదూర్ జమీందారుగారిని కవిపండితసభ నుకదానిని గావించి, యాసభకు ముప్పును, కొప్పవరపుసోదరకవులను రావించి, మామావిద్యాసామర్థ్యముల విద్యత్-వి సమృతముగఁ బరీక్షించుటకుఁ దగినవారని 1-11-1911 తారీఖున కోరిరి ఇది సమంజసమని ముమ్మాటికిఁజెప్పి తిరవలయును. శ్రీరాజా గారును విద్యత్-విమంజరులగు తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల విజ్ఞాపన నాలకించి యొకపండిత సభ గావించి శ్రీకవిద్యయయగభయనురావించి, వారిచే వీరిచే శతావధానానుల జరిపించి, విద్యత్తల్లజాభిప్రాయానుసారముగ నైవరు జయమొందుదురో ఆజయము నాంధ్రపత్రికలద్వారా తెలియఁబఱచినయెడల నీకవుల కలహవిషయమై యనృతప్రతిభై కవులకంటె రెండుపాల్లకు-వగాఁ బ్రయాసపడుచున్న యీహిత, సత్య, యధార్థ, వాదులకొకింత వికృంభిసిచ్చినవారగుదురు శ్రీతిరు

విరచనఁజేసితి నిరుపమానం బగు కవితారసాస్వాదకలనఁగఁటి

గ్రంథములును బెక్కుఁ గాంచిఁ బండితకవులతోఁబలుహఱుఁగలియుచుంటి.

పైపద్యమువలనఁ దాము మాయుభయులతారతమ్యమున సభాముఖమున నిర్ణయింపఁబూర్ణముగా నధికారము గలవారని మానమృతము మేమువైదికులమయినను దామునియోగులైనను బక్షపాతముండుసూచనలు తమపత్రికలోని యశములుచెప్పచున్నను మేముతమనన్నిధి నీయంశమునసభాముఖమునఁదేల్చుకొనఁ బ్రయత్నించుచున్నారము. కాని యీగీతము కొంత సందియము నొపాదించుచున్నది.

గీ॥ “కానియీగీతివాదములో గాననైతి, విరుధవరులార! నాదొక్కచిన్నపంబు

ఇప్పదీరంగఁ బోరులగ్రచ్చుకొనఁడు, దానిఫలమెద్దియో దయఁబూనిచెపుఁడు

ఈగీతివాదములు తాముకాంచలేదనుటయొప్పిదమేగాని “కగులఁగొట్టిం చి తుద్భుటవివాదప్రాధి గొడడిండినుభట్టు కంచుధక్క” ఇత్యాదులు పూర్వం డితులకును గీటివాదములుకలగని ఘోషించుచున్నవి. ఒక వేళఁదాము “ఈగీతివాదములనఁగా, ఇట్టియనమానకక్ష లనివాఙ్మూలము చేసినచో మేమునఁగు నుత్తరములేదని నిన్నవించుకొనుచున్నారము. ఈవిద్యావివాదమునకు ఫలమేమనినెల విచ్చియున్నారు. పూర్ణమైఫలముకలదు. ఎట్లందురా? కవిష్వముననెట్టిది? ఆశుకవనమననెట్టిది? ప్రబంధకవనమననెట్టిది? కవికిఁ గావలసిన సామగ్రియెట్టిది? సామగ్రిలేక కవిత్వముచెప్పఁబూనుటయెట్టిది? అతనిని గవియనవలయునా? వేఱువేరఁబలువవలయునా? అందులకుఁబూర్వలాక్షణికు లెట్టివఁ యెగరములను జేయు న్నారు? ఎవరెవరినెదిరించుటయత్తము? ఎవరివాఙ్మూలము? ఎవరిదికాదు? ఎవరినిబండితులొప్పుదురు? ఎవరిసెప్పరు? న్యాయమేది? అన్యాయమేది? అనువంశములు వీనివలనఁదేలును దానిపై సరిక నెవ్వరును నిట్టి కాలుద్రవుటలును, ఇట్టి యనవసరపు టాసన చర్చనలును నలుకకుండురు. ఇట్టిఫలమున్నది గాన నినియెం

పతి వేంకటేశ్వరుల మనవి నాలకించి యటులఁజేయుటవలన వారికి నుతిపాత్రులగుదురు; మఱియు లోకమునకంతకును నిజముదెల్పినవారగుదురు. కావున శ్రీరాజా గారు త్వరితముగా నొకవిద్యుత్కవి సభ గావించి వారివారిసామగ్ధ్యములను లోకమునకుఁ దెలియబఱచి సంస్తవనీయులు కాఁగలరని కోరుచున్నాను. (చిపుట- అప్పయ్యశాస్త్రి, నీకండరావాడు) (1911సం॥11నవంబరుఆంధ్రప్రకాశికనుండి)

దులకని విద్యత్రువులు నిరసించుట కవులకురదృష్ట సునుకోవలసి వచ్చుచున్నది. తేవల ముపనిషత్తులనుబట్టి తా మేవివాదములకును జోక్యమును గల్గింపఁదలఁపనిచో ననవసరముగా నీరుంకము నెత్తికొని, మాలోమేడెట్లో సరిపెట్టుకొని మిన్నకయెవరియూరికివారు పోవలఁచుచు నేవో కొన్నిగంటిభాగవతము బాపలైన ఆపలైనను పుత్రులను వారిచ్చివ్రవ్యమును సంపాదించుకొనుచున్న ముమ్మత్తు నిండుఁజేర్చునైతారతమ్యనిర్ణయముకకుఁగడంగుటయే ముక్తముకాదు. కలుగఁ జేసికొనుటకొప్పిదిరేని యనుగ్రహించిన నాముఖమున మాతారతమ్యములను బండితసమక్షమునఁదేల్చి యీకాలమునకు విక్రమానుగ్రహో భోబాలో యనునద్యకమును వహింపఁజార్చితిరులు. ఇది వైదికనియోగికయైములకముగాఁ గల్గినట్లు తాముతమ పత్రికలో సూచించియున్నాము. ఆదిత్యమేయైనను (మేమునియోగులయెడల ద్వేషభావము లేనిహక మనునొకము సూపల్లె! నాన్యపట్టువలలు దేవరవారి సంబావాసీ పత్రికయే ప్రకటించియున్నది. గావ సంచారిషయములేలును. కనుకనిందుమేమిది వర్చింపక వదలుకొంటిమి) ఎట్లో దేవరమచ్చునుగ్రహించి మామాతారతమ్యములను సభాములమునఁ దేల్పఁ జార్చించుచు నిందలితత్వమును మన్నింపవేఁడుకొనుచున్నారము.

గుంటూరు
18.10-1911

}

అట్లు తమనిశేయులు,
తిరుపతి వేంకటేశ్వరస్వామి.

చ॥ అతని నుతింపఁగా ఇలదె యక్కట! శాఖను నిట్లు తెందజో
నితగఁ బ్రయత్నమున సలుపువేళ యథార్థము పత్రికనో సమ
చితగతి వ్రాసి యిందలకు నీగ్గు ఘటిల్లఁగఁ జేసి నరవస
మృత మగుతోకఁ దొక్కి యథమానత గన్న సువర్ణశిఖరుకొ॥ ౨౦౫

ఉ॥ నాహస మొత్త చేసెను యసాధ్యుఁ డతండు స్వశాఖవాను ని
ర్వాహకులై మహామహులు బ్రహ్మిని దిమ్మిగ దిమ్మి బ్రహ్మిగా
దోహద మావరించునెడ “దోహము మాడకు త” వృటంచు సౌ
దేహము వీటి వ్రాసెదన తెలపు మధుర్ వినుతింపుచుండఁకొ॥ ౨౦౬

ఉ॥ పక్షముఁ గూర్చి వ్రాయుతమ బంధుబ్రాతలనెల్లఁ బూర్తిగా
శిక్షణునర్పఁ బాలెడివిశేషములం బ్రకటించి పత్రికా

ధ్వజత సార్థకలుగ యథార్థముఁ బట్టి వరించినట్టియీ
యక్షయసూన్యతాత్పునకు సంజలినేసిన సబ్బుఁ బుణ్యముల్॥

౨౦౭

ఉ॥ సత్యము వ్రాయఁ డొక్కరుఁడు శాఖకు లోఁగుటఁజేసి వత్తికన్
దౌత్యము నేయఁగాఁ దాడఁగె దారిని దప్పి యిదేమి! యెంత దౌ
ర్జత్యము దావరించె గలికాలమహత్త్వముఁబట్టి యం నొగిన్
నిత్యము చింత నేయు నెది నీతికి నీతఁడు నిల్చె సుక్కఁడున్॥

౨౦౮

క॥ కల చెందఁగోని లోలో, పల “నిది యన్యాయ” మనుచుఁ బలుకునియోగున్
ఫల మేమి పయికి రా రొగి, జెలఁగి పయికి వచ్చె సుక్క- శివశంకరుడే॥

సీ॥ “కస్తూరి” యనుసమాఖ్య వహించినట్టి యీతనియింటికిఁ బ్రశస్తి తనరుఁగాక
“శివశంక” రాఖిల్చి నెనంగడియీతఁ డనుపమప్రఖ్యాతి నందుఁ గాక
తనపేరు సార్థకత్వము దాల్చి నితనివత్తిక “సుదర్శిని” పేరు దెచ్చుఁగాక
త్రికరణశుద్ధిగా దేవుఁ డుండుట యెఱింగిన యీతనిమనఁబు మనెడుఁగాక॥

తే॥గీ॥ ఇతనివ్రాత యాచంద్రాగ్ర- మెల్లబుధుల

మెచ్చునకుఁ బాత్రమై పొరపొచ్చెములను

బెట్టి వ్రాయువ్రాతలచెంపపెట్టుగా ను

దాహరించెద మగబ! ప్రత్యక్షరంబు

౨౦౯

(సుదర్శిని వత్తికనుండి.)

తీరువతి వేంకటేశ్వర కవులు.

అహ! కష్టించి గురుకులవాస మొనర్చి హానినీయ వ్యాకృతిపవిత్ర మయిన
యున్నతవిద్య నభ్యసించి యుభయభాషా నిరాఘాటసాహిత్యముతోపాటు బ
హువిధ విచిత్రావధానసహితానవద్య హృద్య నద్య శ్మతఘంట కవన రచనా
ధురంధరులై యనేక సలక్షణ ప్రబంధనాటకాది నద్వంద్య నిర్మాతృశిరోమణుల
యి వివిధవిద్యత్పూరంగభంగవిజయ సుభంగభావుకులయి యాంధ్రదేశమున నే
కవీరులై విరాజిల్లుచున్న శ్రీ తిరువతి వేంకటేశ్వరులకును గొందఱితే గర్వోపగ
హరణిబోధలు! వేదాంతోపదేశములు!! ఔరా!! ఏమి కాలకర్మము!

దైవమిచ్చిన మాతృపుష్పానముతోఁ గొప్పవరపువారు శతావధానులనుని బ

యలుదేరి వారిత్రివసు వారుపోవుచుండఁగా మధ్యఁగొందఱు గలహాశిసులు వారిని తిరుపతి వెంకటేశ్వరులను సౌకృ-బోఁజేచి యందు “పక్షపాత గౌరవ సూచనమునకో” యనునట్లు వానినన్నుని వీరికాసన మిచ్చుటయు “స్వామ్యమును బట్టి విద్యావిషయమున మాత్రము మాతో సమానముగా వారికాసనము (సీటు) నీయఁగూడ”దని తిరుపతివెంకటేశ్వరులన్నందుపయిని వారును వీరును గలసి యా తిరుపతి వెంకటేశ్వరులను నానావిధముల ధర్మించుచుండుటయు దానికిఁ దాళములువేయుచుఁ గొందఱు వ్రముఖుల మనిపించుకొనువారే తమ విద్యాతారతమ్య వివేకిత్వము సౌకమూలద్రోసి కేవలగతానుగతిక సేవ్యము లయిన పక్షపాతాదులనే పురస్కరించుకొని “తిరుపతి వెంకటేశ్వరులుసభారంగమున వారినట్లు తృణీకరింపరా”దనియు “నెవరియంతటివారు వారనియు” నిత్యాద్వినీతివాక్యములుప్రాయముచుండుటయు నందున కాకవికుంజరు “అట్టిసమయములచెప్పుటయన్వాయమో”యని వారికినారికి వంగివంగి సహములుచేయుచు విన్నవము లంపుకొనుచుండుటయుఁ జూడ నీప్రాంతముల సత్సాండిత్య ప్రాభవమునకు దిక్కులేకుండఁ బోయినదనుట కావంతయు సందేహములేదు.

ఏవత్రికలోఁ జూచినను యథార్థవాదులే! స్వామ్యవాదులే! గర్వముకూడదనువారే! స్వాతిశయము వలదనువారే! నీతులవ్వారిగఁ గురిసిపోవుచున్నవి గదా! అబ్బ! ఈనీతులవ్వారికి రావు? యివియొకరి కుపదేశించుపట్టుల లోకసామాన్యములే యయిపోయినవి! అయినను ఇంతటిమహాపరాధము వీరేమిచేసిరి చెప్పమా? కొప్పనరపువారు విద్యాసభారంగమునఁ దమతో సమాన గౌరవమును బొందుటకర్హులగారనుటయా? మేలు!

ఇదియొక తప్పుగా విద్యాస్వారంత్వప్రీతి యులెవ్వరును ఎంచఁజాలరు. ఏమనఁగా? మల్లులెట్లు పరమల్లులబలాధిక్యమున కంగీకరించతో యట్లే విద్యామల్లులునూడవివాదవిషయము వచ్చినప్పుడు మాత్రము పరుల నిరూన్యప్రకృష్టతనే యంగీకరింపరు. అట్టియెడ సామాన్యప్రజ్ఞ నంగీకరింతురా? మధ్యస్థులగువారే వారివారి తారతమ్యములను గనిపెట్టియర్థ గౌరవములీయవలసియుండెను. అట్లుజరుగనప్పుడు వారే కలుగఁ జేసికొని తమ తారతమ్యములను దెల్పుకొనవలెను. అట్లుగాక, వారునూరకొని వీరునూరకున్నచో నిక సద్విద్యాపరిశ్రమయొక్క తారతమ్యము లెట్లు గమనింపఁ బడును?

ఁ. సాత్త్వికనీతు లుపదేశించు సాధువులు, ఽష్టినంగులలో నాత్మదృష్టాంతముల నిచ్చికొన్నచో తాన్మగం దెలియఁగలడు.

కష్టపడి గురుకులవాసము చేసి, యథశ్చయనబ్రహ్మచర్యముగాదరించి యథేయే, బి,యే, పరీక్షలనిచ్చి యనేకములయిన లాగ్రంథములుచదివియర్హతాతితోధర్మశాస్త్రప్రచ్ఛానిబద్ధమయిన న్యాయవాదముచేయు సుకన్ఠిడరు గారు, పొట్టచింపిన సు ఇంగ్లీషుముక్క- లేక తెలుఁదైన సుబూర్తిగా నెఱుంగక లాయన సేమియో తెలియక కాలకర్మవశమునఁ బట్టువడిన శుభ్రపాండిత్యమునుబట్టి గంటనువందలకొలది యగ్రము లేని బండయుక్తులను బ్రయోగించి వాదించు సుకదెట్లుక్రిందివలె బుద్ధనతో కోర్టులో నమముగా గౌరవింపఁబడునప్పడానినిఁ జూచి యెట్లునహించఁగలరయూహించుటగాక.

ఎంతోచాతుర్యముగ, యుక్తియుక్తముగ రసపోషణముగ సలక్షణముగ ద్వంద్వార్థముగ నర్హవేగముతో గర్వోపసంహారాది వ్యాసములుచాయు సుకవల్లకాలిలేఖకుఁ డు గారు, ఇవెవ్వియును చేతగాక ఊరకయేవోపాడియాటలను అనేకావళంశములతో గంటకు దస్తాలకొలది బరుకఁ గలఁడనునంతమాత్రమున సుకనిందెచ్చి తనతో నమనిజేసి హురుచుండఁ జెట్టినప్ప డెట్లుకొలుకొలుబాడునయూజింతు)గాక.

ఒకభాగ్యశాలీగారు, వివాహఁజలయందుఁ గానియనస్త్రితగాఁగ సామాన్యజనుల పంక్తియందుఁదాముగూరుచుండక రాజబంధుపంక్తియని' కేటాయింపు, గా వేరొక్క-పంక్తి తీర్చించుకొని తమతో సమానులయిన రాజబంధువులతోడనే కూరచున్నప్పుడు సామాన్యజనులనాపంక్తిలోఁగూరుచుండఁజెట్టిన సెంతయోగ్రహమువచ్చునో పరిశీలింతు)గాక.

ఇట్లే ప్రతివారను ఆత్మదృష్టాంతముల నిచ్చుకొందులేని సుకష్టితవిద్యాబలధారేయులయిన తిరుపతివేంకటేశ్వరులకు శుభ్రపాండిత్యముచేడనేవలయును చామరజనమాత్రరంజకంబయిన యాశుకవిత్వశవదం బొందుచొదిగొనివచ్చినయు కరుతమతో నమగౌరవము సొండునప్పడు వారితల యెంతవంటింబును కొనుసూతెలియఁ గలడు.

అనేకులు తమకుఁ దెలిసినది స్వల్పమయినను దమకన్నక సేకగుణముల మిన్నలయినవారి నే గడ్డిపరకలవలెఁ దిరస్కరించుచుండుట, అట్టిసంగతిలో నం

పూర్వవిద్యాబలబట్టిటలలు రెండువైపులను వాడిగట్టి చికిలిచేసిన కట్టులనఁజెల్లు
తిరుపతివెంకటేశ్వరులు తమకన్న ననేక గుణములఁజిన్నలయిన కొప్పవరపువా
రిని విద్యాసభారంగమునఁ దమతో సమాన గౌరవమునఁ జూడఁదగదనుట తప్ప
యినదా? వారుకన్పించి చేసినవిద్యాపరిశ్రమ యంతమాత్రపుటకారమునకైన
నూచుకొనలేదా?

ఎవ్వరినేనితిరస్కరించఁగూడదనుటసామాన్యఫర్మమే. కానియొక్కొక్క
స్వడు విశేషభర్తృమునొ|| నట్లు తటస్థిం చకమానునా?

ఉద్యోగస్థులనుజూచుచు. ఎవరికైననుఉన్నతోద్యోగమిచ్చినప్పడు, అం
తకంటె నెక్కువ (క్వాలిఫికేషన్సు) గుణములుగలవారు “ఆయుద్యోగమాతనికీ
యఁగూడదనియు నతనికిన్నఁ దనకెక్కువగుణములున్నవిగనుక, ఆ గౌరవముత
నకేయిప్పించవలె”ననియుఁ దగవులాడుదురు. అప్పడియుపనిషస్త్రుతమవలంబించు
రా? వేదాంతమవలంబించుటయేప్రధానమగునెడలసభలునువిద్యత్ప్రకటనములును
గౌరవములును ఆంధ్రక తపమాచరించుకొనుచుఁ గూరుచుండుట లెస్స. అది కా
వలసినప్పడు తారతమ్యగౌరవములును వెంబడినేకావలసియుంలెను. ఇప్పు
టిజమిందారులు కొంచెము విద్యత్ప్రభావనలిచ్చువట్టుల నీయుపనిషస్త్రుతమవలంబిం
చి నమముగా సంభావనలిష్టించరాదా? ఒక్కరికి రు||116లు మఱియొకరికి వట్టి
రు||116లు నీయనేల? కావునఁ దారతమ్యముగమనించితిరవలెను. తిరుపతివెంకటేశ్వ
రులు నత్యమువల్లిరి. “మాకున్నన్నివ్రజ్జులు వారికిలేవు గనుక వారివట్టున
మాతోనమముగాఁ బండితాసనమును స్వీకరింపఁదగ”దనిరి- ఆసంగతి నత్యమో
కాదో విజ్ఞులు తాముప్రత్యేకముగ సభఁజేయించి నిర్ధారణము చేయలేకపోయి
నారా? అట్టితారతమ్యవిచారణసభ కెవ్వరురారో, వచ్చియెవ్వరుడీల్పడుదురో, వారి
నప్పడే నిరసించవచ్చునుగా! జ్ఞాతికలలో నీసడించి వ్రాయవచ్చునుగా!

గుంటూరుపురవాసులవర్విద్యోగ్యులమునకు రహస్యముగ వెలుచియోయి
సభఁజేయింపలెరి. అట్లుజరిగినచో, దిగతమంది శ్రీవాఁతలశ్రమలేకుండ నప్పడేతే
లిపోవును. అక్షిభాగ్యమెప్పటికైనఁగలుగునా? అదిగాక మనవారుకొంచెము చెప్పిన
ట్లు గౌరవాభిమాననిర్వహణయే యక్కఱలేనియెడలఁ గొప్పరపుశర్మగారు సభ
వారందఱతోపాటునేప్రక్కనూ కూరుచుండక ప్రస్తుతావధానులతోపాటు స
మానముగఁ గూరుచుండ నుంచిన దెందుకొలకు? స్వగౌరవప్రకటనకొఱకు-

తరువాత తిరుపతివెంకటేశ్వరులట్లు వారిని గూరుచు. దీరదనుట యెందుకొకట? తమ నిరుపమానవిద్యతగ్రహిపట్టగౌరవము నిల్పుకొనుటకొకట- తరువాత వీరిని వారు “మీసములు దీయించెద”మని రణోన్ముఖులగుట యెందుకొకట? స్వగౌరవము నిల్పుకొనుటకొకట- కొండలప్పుడు కొప్పవరపుశర్మగారిని ముదిగుూరుచుండఁజేట్టుటయును, ఇప్పటికిని ముందునకుఁ జేఁజూచుచుండుటయు నెందుకొకట? స్వజాతిగౌరవముకొకట- వేయినేల? యుక్తిప్రియుత్తులను బ్రయోగించుచు నిట్లు గంభీరవాదములు వ్రాయుచుండుట యెందుకొకట? ఒకరికన్న సుకరు మీన్నలన్న గౌరవముకొకట- కాపున నట్టి గౌరవము పురితమగుచున్నప్పుడు మన శాంతి మంత్రములు! సాక్షు.

కొప్పవరపువారు స్వశాఖవారని గౌరవము మనకున్నప్పుడు మనయిండ్లకు వచ్చినప్పు డెగువపీఠలును దిగువపీఠలును వేయుదుము గాక- సంబంధ బాంధవ్యములు నెఱపుకొందుము గాక. అంతయు కాని యా మమకారమును బురస్కరించుకొని విద్యుత్ప్రకాండల నీనడించవచ్చునా?

ఇంతవఱకు వ్రాసినంతలోఁ గొప్పవరపువారి నెంతయు గణించుటలేనటుల కనఁబడుచున్నది- కాని, సత్యముగా మాయభ్రాంతియనుదికాదు విద్యుత్గ్రహిణి కాండులగు తిరుపతివెంకటేశ్వరుల ద్వారమున వీరికిటు తగ్గించ వలసివచ్చినదిగాని లేనిచో, దేనియగువలెయసాధ్యతచే యతి కుదిరినఁ బ్రాసక్తురకయుఁ ప్రాసక్తురక దిగ గణముకురుకయు, తొంబదితొమ్మిది నిఘంటువులు సుండువేసికొని పెద్దపెద్దకపుఁమనిపించుకొనువారే యొక్కపద్యము వ్రాయునప్పటికి మూడుముంతలనీళ్లు ద్రాగి, గ్రుడ్లు మిణుకరించుచుండురో యట్టిపద్యకవిత్వము గంగావ్రవాహమట్లు అశ్రమముగా, నాశుభారను వర్షించునట్టికొప్పవరపుకవి సోదరులు దేవతాసమానులనుట కావంతయునందేహము లేదు, మనకందఱుటనువారు పూజ్యాతిపూజ్యులే కాని, తిరుపతివెంకటేశ్వరులకొకక్కయదుగు వెనుకనే యుండకతప్పదు- ఏమనఁగా? వీరికున్నయాంధ్రాశుకవిత వారికిని అర్హ ధాటితోఁగలిగియుండుటగాక విశేషించి విద్యత్ప్రీతి లెక్కువైయున్నందున వారికి వీరిలక్ష్యములేదు. అదిగాక సత్యావ్యరచనము చేసినప్పుడే కవియనఁదగినది. కొప్పవరపువారి కక్క గ్రంథమువైసఁ బ్రకటించలేదు- తిరుపతి వెంకటేశ్వరులను ఎంచువేదము నుద్యత్ప్రకంభమునరించి యాంధ్రదేశమునకు మహాపాఠశాలమునర్పించి, మఱి

యనెన్నే నిసత్వబంధములను రచించిరి వారొక వేళ నెక్కొక్క శాస్త్రమునఁ బరమావధిప్రజ్ఞలుగల మహాపండితకుంజరముల కొక్కిరితజంకిన జంకుమరేమో కాని తక్కినవారికి దుర్నిరీహ్యము. మనము నాలుగు ముక్కలు వ్రాయఁగల్గుదుముగదాయని యేమేమో వ్రాసినంతమాత్రమున వారి తేజము కొంత పడునదికాదు. ఎంతవ్రాసినను ఇంతే, పరమార్థమొక్కటి వినుండు.

చ॥ పనిగొని పంతగించి ఘనవాతపరంపర లొక్క పెట్టు సే।

దిని వడివీచఁ జైలమయదీపిక లాటిన నాఱుగాక శో

భనఘనకాంతి విఘ్నరదభంగదగద్దగధాభద్రస్థన।

స్మృతిమయనిత్యనిర్వికృతి మంగళదీపిక లాటిపోవు నే।

పత్రికాధిపతులందఱును దయయుంచియీ వ్యాసమును గమతము పత్రికలలోఁ బ్రకటింపఁ గోరుచున్నాఁగము. ప॥ అ

(1912 సం॥ అక్టోబరు 1 వ తేదీ సుదర్శిని ప్రతికనుంజి.)

కవుల కయ్యములు.

మనూరంజనీ పత్రికాధిపతిగారికి విన్నపములు:—

మిత్రమా! లోకమందఱకును ఎవ్వరును హితులుగాను కొందఱి కిష్టులును గొందఱి కనిష్టులు నగుట విధాయకము. లోకానంద సుఖాయుఁడైన కళానాథుఁడే కొందఱిచే బ్రువ్వఁబట్టఁబడుచున్నాఁడు. చూడలేదే? ఇది విహితం. కాని, మనమందఱమును భాషాసేవ సేయుచున్నవారము. సరస్వతీ కటాక్షవీక్షణములకై సర్వదా ప్రతిక్షించుచున్నవారము— కావున సారస్వతద్రోహచింత మనకు స్వప్నమందును లేకుండునుగాక! చంపవచ్చిన వాడయ్యును నిక్కమగువిద్వాంసుఁడయ్యె నేనియాతఁడు విద్వాంసుఁడు గాఁడని యనకుండుముగాక. విద్వాంసులపాదరజస్సును శిరముల ధరింతుముగాక! ఎందువలన? “ విద్వాసేవ విజానాతి విద్యజ్ఞన పరిశ్రమం, నహి వంధ్యా విజానాతి గుర్విం ప్రసవవేదనాం” అనునట్లు పండితుని పరిశ్రమము, తల్లాలగులకుఁగాక యితరుల కెట్లు తెలియును? దుర్భరమైన ప్రసవవేదనము, వంధ్య (పిల్లలుకలుగనియామె) కెట్లు తెలియును? ఇతి వేంకటేశ్వరులకును కొవ్వరపు వారికిని జరుగుచుండెడు ఘర్షణములో నంద

అయిన గొలఁదియో గొప్పయో వ్రానియున్నాము ఈనడుమ లాముమనోరంజని లో, తిరుపతి వెంకటేశ్వరులను, సూర్యనర్వసూరకముగా, హొప్పరపువారినిఁగూర్చి విశేషించి కొనియాడుటయు నందుపైని మీపురమందలి కాల్వెల్ల వ్రాసిన రావు గారుగాని లేకమీరువ్రాయించినట్లుమఱియేవ్వరోఁబ్రక్కొక్క స్వకౌని పెద్దకథనుండు ప్రకటించుటయు నందఱు నెఱిగినదేకదా. మీరేమో యంతరికలహములను పెంచుచున్నారని వారు వా) నినంతునకాక్షేపించుచు నట్టి కలహనీజములు వారి వ్యాసములోనే పూర్తిగా నున్నవిగాని మీవ్యాసములో లేవని మీరు వ్రానియున్నారు కాని, కలహనీజములు మన వ్యాసములోను స్ఫురించుచున్నవి! కొప్పరపువారినిఁ గొడిగినవారు కవివంశిత చక్రవర్తులనియుఁ దిరుపతి వెంకటేశ్వరులను గొగడినవారు సామాన్యులనియు, మీరు స్వప్తముగా వాక్కుచ్చియున్నార సామరవక్షమునఁ జూచితిమేని నడుమ నిది యొకకలహనీజముకాదా? అది యటుంచుడు మీరు వ్రాసినట్లు వారు కవివంశిత వక్రవంశితే. తిరుసామాన్యులే. ఇగఁకు దగ్గపుపెట్టినప్రయోజనము లేదు. కాని, యంతమాత్రములో మీవాదమున కొక్క యయమాత్రమును ఉపయోగము కన్పించుటలేదు. ఈకపుటతాతమ్యములను గూర్చి వ్రాసినవారికరిద్దఱు సామాన్యులే కావున వారి వ్రాంతలు విశ్వాసపాత్రములు గావని మేము స్వప్తముగాఁ జెప్పచున్నారము. ఏమనఁగా? లోకములో ఘనులైనవారు తమయొద్దకు ఏదో యొకింత చదువుకొని పండిత సంపాదనమునకై ముందుగావచ్చి యాశ్రయించిన వారిని జేరదీసి తమమందిగుణముచే నెండె లేక వారి విద్యత్తనుబట్టి యొకరినిగొరవించి కొనియాడుట భర్తమయియున్నది. ఆంధ్రునను మహదాశ్చర్యకరమైనయొకవిత్తాశ్రమాహము వెల్లివిరియఁజేసిన కొప్పరపువారినిఁ గూర్చి పెద్దపొగడుట యొకవింతలోనిదికాదు. కాని, వారినే వాఁరట్లుపొగడఁబడినమాత్రమున లోకములో నొకనందఱును గొలఁది వారయినారని మన మనుకొనరాదు. వారప్పు డాకపులను సమాయానురూలముగా గొప్పవారని పొగడియొన్నారేకాని యానందర్థమునఁ దిరుపతివెంకటేశ్వరులు వారికంటె తక్కువవారని వారేమియు స్థిరపఱచినట్లు మన మెవ్వరమును వినియుండలేదు ఆకవివంశిత చక్రవర్తులు ఉభయలఁగూర్చియుఁ జచ్చించి ఆంధ్ర తారతమ్య నిర్ధారణము జేసియున్నచో వారాంధ్రదేశమునఁ పెద్దలైయున్నారుగనుక “ఆపరితోషాద్విదుషాం నసాధుమనేయే ప్రయోగవిభ్లానం” అను నాన్యమును బట్టి వారి స్థిరాంతమును మనము ఇరసావహించుటకు నందియములేదు. ఇదియిటు

బరిగినదా? ఏకదేశప్రశంసవలన ఫలమేమి? మఱియొకప్పుడు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు వెళ్లి వారి సారాఘాటోభయభాషాకూలంకషపాండిత్య ప్రవాహమును వెల్లివిరియించినచో నప్పుడు వారిని బ్రశంసించురు. ఇది పెద్దలభర్తలము కావున సామాన్యవిధిచే వారు చేసిన ప్రశంసలు తారతమ్యవర్సలకుఁ బనికిరావు, విశేషవిధిచే వారు ఉభయులనుగూర్చి దర్పించి తీర్పు చెప్పినచో నట్టితీర్పు అంగీకార్యమగును. ఏదీ? అట్టిభాగ్యము ఆంధ్రదేశమునలేదయ్యెను “నభ నభో”యని ప్రార్థకపులంకలార్చిరి. ఇనువారు లేకపోయిరి! తూష్టింభావమును వహించిరి. కారణ మూహింప లేము.

కవులందఱును గోడకట్టెమహారితోఁ బోల్పఁబడుదురు. కొప్పరపువారు అతిలాఘవముగా గోడ పెట్టఁగలరు. కాని, అది యింకకపోదువు పెట్టికట్టెడుగోడ, వారికి యుక్తమైన రాళ్లు దొరకవు. పుట్టికీటు తక్కువ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకుఁ దగిన సాధనసంపత్తి కలదు. వారియొద్ద శతఘ్నులకును బగులని గట్టిరాళ్లగని యున్నది అగనియండుఁ గోరిన రాళ్లును రత్నములును నకల్తన్నముగ వారుకును. వారి కూర్పుగూడ సీరంధ్రమయినది. అగోడ ప్రభయమువలకును బిల్గలముగా నిది, లాఘవమునందుఁగూడ వారు అసాధారణులు. పిల్లలవిసౌభాగ్యమై యింకకతోఁ బిచ్చుకగూర్చెను గట్టువారిని మహాసాధ నిర్మాతలతోఁ బోల్పఁ జూచురిదియేమి పాపము! వారుగూడ మహాసాధములు నిర్మించినందు. అప్పుడు చూతము.

మనము భాషాభిమానులము గామా? సరస్వతిమనలను దనభక్తులనుగా ననుగ్రహించవలదా? యెద్దియేని యనిచ్చకారణమున నిట్లు సరస్వతీసంపూర్ణావతారపదులయినవారి నెల్లఁద్రోసి నేయుచుండుమేని యింక సరస్వతి మనలను బరమవిరోధి గణములొని వారినిఁగాఁ జూడదా? తిరుపతివేంకటేశ్వరుల తక్కిన విషయములు మాకుఁజెలియవు. వారెట్టివారో కనులనైనఁ జూచి యుండలేదు, వారిగ్రంథరత్నములం బరించినపక్షపాతము ముక్కు దోడులను జేసినఁ జేయవచ్చును.

తాము మసూరంజనిలలో నుకరు చెప్పిన కత్తెరపద్యమును మొకపద్యమును ఆకత్తెరమీదనే కొప్పరపువారు చెప్పినారనుచు మఱియొక పద్యమును ప్రకటించినది చూచినాము. నిజముగా కొప్పరపువారు చెప్పినదన్నపద్యమున కెంతవిలువ యిచ్చినను ఈయవచ్చును. రెండవపద్యముఁజూడనికగ్రముగానిగ్నే వేయుచున్నది.

అప్పటికప్పుడు అశుభారగా రచించిన పద్యమే యంతమసూహరముగాను

నన్నప్పడు స్థిరచిత్తులై యూహనచయమున వీరేడి రచించినను అది యలోకసాహ స్యమయి యుండుననుటలో సతిశయోక్తి లేదు. కాని, * అది మేనిజమయ్యెనేని తమశ క్తియంతయుఁ గన్పలదడఁగిన శ్రీజార్జి వక్రవతి-వర్ణన పద్యములు సరస్వతిలోఁ గొప్పరపువాదు వ్రాసినవి అంతసేరననుగా నున్నవేమి చెపుమా! ఏది స్థిరపటచు

*షరా:—నుదర్శినీపత్రికాధిపతిచే మిక్కిలి మృదువుగా మందలించబడుచున్న యీమనోరంజనీ పత్రికాధిపతి యనఁగా! నింతకుమున్ను 54వ పుటలో 16వ పంక్తిలో, బరిగణింపఁ బడినసంఖ్యలలో 7వ సంఖ్యకధిదేవతయగువృథాశాఖాభిమాని, ఇతఁడు కొంతోకయతిప్రాసములకూర్చుకొనిన వాఁడును, “శతావధాని” యనునొకవిధపుజుండెపుఁబోచు తోడుగుకొనినవాఁడును ననియెఱుఁగునది, తననాటకముపైఁదాసనుకొన్న తెఱఁగున నభిప్రాయమొనఁగింది మొదలుమమ్మనితఁడుద్వేషించుచుండును, నేటికిఁ గొప్పపువారివంకదొరకి యిందులోమాకేది యోవిష్ణుచక్రముచేయఁదలఁచి శరపరంపరగాఁగొన్ని వ్రాతలు, కొమ్ములు తిరిగిన యవధానపుంగవులజత,, లోనగుప్రగల్భపుఁబ్రేల్లదములతో నింపఁజూచ్చెను, అవి యనత్యబహుళములగుటచే నార్యమతబోధినియీ క్రిందితీరున దుమ్ముదూళి చేసెను.

(1) “మసౌరంజనిలోని వ్రాతలను చూచితిమి. అందనత్యములుచాలాకానిపించుచున్నవి. మసౌరంజనీసంపాదకుఁడుగారు గంజామువారియింట మున్నగుతావుల కొప్పరకపులు అవధానము చెప్పచున్నసమయమున పద్యములను తాము వ్రాసికొనినట్లుగా ప్రకటించిరి. గంజామువారింట జరిగినసభలో వీరిప్రక్కనే మేముహుర్పంటిమి. వీరవ్వుడు వ్రాసికొనలేదు. మఱియును అప్పడు వారుచెప్పినపద్యములకును మసౌరంజనిలో ఇప్పడు ప్రకటించఁ బడినపద్యములకును చాలభేదముకానిపించుచున్నది. కొన్నిక్రొత్తపద్యములు కూడ కానిపించుచున్నవి. ఉదాహరణము:—సభలో ‘తిమ్మినిబమ్మిగా’ అని అన్నగారును ‘పండినిపండిగా’ పండినిపండిగా’ అని తమ్ముఁడును నీనపద్యము పెద్దపాదములుచెప్పగా మసౌరంజనియందుగీతములో ‘బమ్మదిమ్మనిబమ్మనిబమ్మగాఁగ’ అని వ్రాసిరి. పండినిపండిని మొదలగునవి లేవు. ‘దేశముఁగవ శోణకాంచులెనఁగన’—అనుపద్యము కొత్తదిగానున్నది., (1 కొత్తకల్లి సూర్యరావు. 2 నేత్రకంటి శేషగిరిరావు. 3 మాచర్ల హనుమంతరావు. 4 కోగంటి లక్ష్మీనరసింహచార్యులు, 5 శ్రీనముద్రాల వెంకటఅప్పలాచార్యులు.)

టకును జేయాడను. ఇంతకును గొప్పరపువారేవయినఁ గొన్ని ప్రచురణములగుచిం
చువలయును వారిని విరువతివేరికఁ జేవ్వరుల ప్రచారముతోఁ గలిపి చువ్వఁజింపవ
లదని పరిశితపక్షపాతులయిన మిమ్ము వేడుకొనుచున్నారము. ఈప్రాయుటవల

(2) “కొప్పరకపులను స్తుతించువారలలో నేను సొక్కడనైయున్నను, వా
రినిగుఱించి ప్రచురించిన ప్రాంతలు చాలవఱకు సత్యేతరములుగా మనోరంజని
లోఁ గాన్పించుటచేత నిట్లు ప్రాయవలసినచ్చినది. అనుభూత వారికి సహజము
గానున్నదని యంగీకరించియు, సంకప్రచురించిన ప్రకారమున్నట్లు నాకుఁ గా
న్పించుటలేదు. వారాకుపుగాఁ జెప్పిన పద్యములకును నిందలిపద్యములకును చాల
వ్యత్యాసమున్నది. తిమ్మిని, బ్రహ్మిని యనివిశ్వామిత్రుని వణింపునప్పుడు సీసప
ద్యపాదముగా వణింపినారు. ఇందది శీతపద్యపాదమైపోయినది. ఇది విశ్వామి
త్రుని స్మృతిని గూడ మీఱియున్నది. ఇదిగాక, వారియాకుపునందలి పద్యములవా
యుటకుఁగూడ వీలులేనట్లు చెప్పఁబడియుండఁగా నీరువ్రాసిన యెట్లుజాగ్రత్తపెట్టిరో
తెలియకున్నది. వారట్లకొక్కడకొక్కడనే కొన్నికొన్నిపద్యములు ప్రాసినట్టిప్పటిక
కెవ్వరు నెఱుంగరు. ఇది కడు శోచనీయము. ఇందలిపద్యములకును వారుచెప్పిన
పద్యములకును వైలిభేదముగూడఁ గాన్పించుచున్నది.”

కిడాంబి వేరికటనేదాంతాచార్యులు.

(3) “మనోరంజనిపత్రికయందు కొప్పరపుగపులనుతించుచు గంజామువా
రియింట నల్లఁబడిన పద్యములని కొన్ని మచ్చుమావఁబడినవి. గంజామువారియిం
ట రచించఁ బడినపద్యములకును నిందలి పద్యములకును బాలభేదముకలదు. వైలి భే
దముమాత్రమే కాక యచ్చటచ్చడఁ చెప్పఁబడినయాహుల నేర్పి యొక్కపద్యము
గా వ్రాయుటయు, సంకుఁచెప్పఁబడిన పద్యములు సూతనముగా నిండుఁజేర్చుట
యు ఒరుగుటచే స్తోత్రముచేయుటయు ప్రధానముగాఁ జేసికొనిన యాలేఖకులు స
త్యేతరములగు ప్రాంతలువ్రాసినవి,”

Ch. L. Narasimhacharyulu,
Math Asst.
Mc. Laurin High School.

(4) “నేను మనోరంజని పత్రికలోఁగొప్పరపుసోదరకపుల కవిత్వముగాఁ
బ్రచురించఁబడిన పద్యములను జూచితిని. వారిసర్పిన సభలకన్నింటికి నేనుబో
యియుంటిని. వారాయ సభలలోఁజెప్పిన వానికిని నేఁడిందుఁ బ్రకటింపఁబడిన
వానికిని సంపద చాలభేదములున్నవి.”

ఏలేశ్వరపు సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి.

నఁ గొప్పరపువారిని సామాన్యులనుగా గణించుచున్నామని కొందఱు భ్రమపడుచున్నారు. తిరుపతివేంకటేశ్వరులతోఁబోల్పుట యనునొక వెత్తిభ్రమను విడనాడితిరేని యనంతరము మీచిత్తము. వారి నెంతమెచ్చినను దనివిపొందనక్కఱలేదు. అట్లుకాదేని,

చ. పనిగొని శంతగించి ఘనః వాత పరంపర లొక్క పెట్టు మే
దిని వదిలీవఁ దైలమయః దీపికలాటిన నాఱుఁగాక శో

(5) “కాకినాడ కళాశాలంజరిగిన కొప్పరకపుల కవితాగోష్ఠికింజనితి. వారి యనగఁళధోరణి వింటి. కాని యిటీవల ప్రకటింపఁబడిన మనూరంజనిలోఁగొప్పరకపులకవిత్యమని ప్రకటించినపద్యములు మాత్రమని కావు. ఆపద్యములు వేలవముగానున్నవి. ఇందు గొన్నికొన్ని పాదము లిటీవల కల్పింపఁబడి యుండవచ్చును. ఏమన వారి ధోరణి వ్రాయుట కవకాశములేనిది.,

జయంతి భావనారాయణ.

(6) “మీరువ్రాసిన లేఖను చూచితిని, కాలేజిలో కొప్పరపుకపులు ఆశుభారగా కవిత్యమును జెప్పినపుడు కొంత నేపుంటిని. అప్పుడుఎవరును పద్యములను వ్రాయలేదు. వ్రాయుటకుఁదగినంత సావకాశము వారు కవిత్యముచెప్పనపుడుండదు. జ్ఞాపకముంచుకొనుటకైనను ఏమేకసంధగ్రాహికిని వీలుపడదని నాతాత్పర్యము. మీరు పంపినపద్యములు వారేచెప్పిరని నేను వ్రాయలేను, ఇటీవల వారుచెప్పిననెవరైన వ్రానియుండురు. ఆసమయములో వారు చెప్పినవి యెవరును వ్రాయలేదు. ఆభావముగల పద్యములుగా కన్పడుచున్నవి.,

పెండ్యాల వెంకటసుబ్రహ్మణ్యం.

(7) “కొప్పరపుకపులు గంజాంవారియింటియొద్ద చెప్పిన పద్యములనుమనూరంజనిలో ప్రచురపరచినపద్యములకును భేదమున్నట్లుతోచుచున్నది. గంజాంవారి లోగిటియందఁ జదివిన పద్యములనుమాత్రమే నేనుజినియుంటిని.,

తా॥ నారాయణమూర్తి

వీనిబట్టి సభలోఁ గొప్పరకపులు చెప్పిన కవిత్యమునకును మనూరంజనిలోఁ బ్రకటింపఁబడిన పద్యములకును భేదమున్నట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. ఈ భేదమునకుఁ గారణమేమి? సభలో నాశుభుగాఁ జెప్పిన పద్యములు నిస్సారముగా నుండుటచే నింటికడ సావకాశముగా నున్నప్పుడు వానిని దిద్దివేసి మనూరంజనిలోఁ బ్రచురించిరిగాన నీ భేదమువచ్చినది, ఈదిద్దినవా రెవరని మనము కొప్పర

జనభునకాంతి విస్ఫురదః భంగ భగద్భగ భావభర్య న
స్మృతిమయ నిత్యనిర్వికృతిః సంగ భద్రపములాఙ్గిపోవునే",

తే॥ ౧॥ వైదికులునునియోగులువామూడు, నపు శుభయపక్షములకు నస్యోన్యతేఖ
లువకరించెడి నవియునటుండనిమ్ము, జనని! బ్రాహ్మణేతరులవాక్సరణివినుము
కపుతేదిద్దిరందము.....(31జూలై 1912 ఆర్యమతబోధినుండి)

పిదప, మ॥ రా॥ రా॥ కా ర్షేర్లశ్రీనివాసరావుగారు కూడసత్య
నివేదకులై తనవాత్రుకును తన పట్టిన పట్టునకును నొకింతబాధకు
లని తలచి యీయననుకూడఁ దూరుపాటః బట్టుచుఁ గొంతవ్రాత
వెళ్లఁజెట్టెను, కాని పూర్తిగాఁ దనగుట్టుబైటఁ బెట్టినబోధినిని ఖం
డింప నాధారము చిక్కనందున నిట్టూర్పులు పుచ్చి రోజుటతప్పని
తనిగిగత్యంతరముతేకపోయెను, ఇతఁడు తనతోపాటు మఱికొందఱు
కూడవెట్టితోవకు దింపుట కడుశోచనీయము,పాపము! పాజివెంకట
స్వామిగా రితనికి గురువులోశిష్యులో కాదగువారు, ఈయన నెనకొ
ల్పి కొప్పపువారిసతిమాత్రస్తుతి చేయుచుటలోఁ దప్పులేదుగాని ఆ
స్తుతిమధ్యమున యావత్పంశితమండలినిగాకులచుగా నసలాపించుటపూ
ర్తిగామండలింపఁ దగుదోనము, “పంశితకాకాయితమచ్చిలాపములు”
(!5 జూలై 1912 సం॥ మనోరంజనిచూ) ఈవెంకటస్వామిగారమాయి
కులు ఏదొంగజందెపుశతావధానియో వ్రాసియాయనచే వ్రాలుచే
యించినట్లూ పద్యములకైలి చెప్పచున్నది, నిజముభగవంతునికే యె
ఱుక, దీనింబట్టి యీశాఖాభిమాని “తాఃశ్రెష్ఠ కోతివనమెల్లఁ జెఱిచె
ననుసామెత కుదాహరణమగునేమో విజ్ఞులు పరికింతురుగాక ఇతరవి
షయములలోఁ గేవలము భిన్నాభిప్రాయములతోఁ గొండాడు బోధి
నీ సుదర్శనులీయన“యనత్యవాది”యనుటలో నేకీభవించుటయందులకుఁ
బ్రబలాధారము ఇయ్యదిసర్వవిధములగురుశుక్రసమాగమమువంటిని,
దీనివలననే యితనివ్రాత సర్వాసహ్యముగానున్నది యనిజగమెఱుఁ
గునని యెంచి గ్రంథవిస్తర మొనర్చక విరమించితిమి,

క॥ కాల్పేర్లశ్రీనివాసుడ, మర్పిన్గోపార్తమ్మ, టుండమఱియొక కడుడుక
వర్పకుడ డతితరవృథుడొ, నర్పినచర్పయును గొంత నాటించుమిటన్. ౨౨
(1911 సం॥ నవంబరు నెల 10 వ తేది శనిలేఖనంబి)

“చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వరస్థు ధీమణు లాదిశబ్దశాస్త్రసాగరమునుదా
టి తరగమునుగల్పముఖందము యోగమాగమా తరగముఁ ద్రయిక్ గ్రహిం
చి కవితార్పుఁ భూరిశతావధానముల్, ధరణిపు లెన్నఁ జేసిరి యథావిధి, వీరిని
నే నెఱుంగుదుక॥ చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వరస్థు, ధీమణుగఁబొందిత సాహితీయ
హాగరిమ నుతింప నాతరము, గాదనిచెప్పిన సెప్ప కప్పణి శర్వరుఁబురికొల్ప నా
తఁడును, వాకొనఁజాలఁడదేవునకొక రాజరమునఁచూలుటకొన్మివి, భాసురుఁ
డెన్నఁడు గాకయుండుటకొ॥ చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వరస్థు, ధీమణియుగ్మము
గూడి విస్త్రయః కరముగ రాజరాజులును, గావ్యరసజ్ఞులుమెచ్చ రచ్చలకొని
రవధికావధానముల, నేకములాడుపుగాఁ బ్రబంధముల్ నెరపిరి ఇష్యసంతతికి
నేర్పిరి వీరిని నే నెఱుంగుదుక॥ చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వరస్థు, ధీమణు లిందుకజం
కులేక భూ వరు లరుదంద గొప్పగల, వాడుల మైరుల విగ్రహించియే బిరుదులఁ
జంద్రహరములఁ, బేటిక లాటనిహటకోజ్జ్వలాం బరములఁదెచ్చిరెన్నిటిను, బా
గుగ వీరిని నే నెఱుంగుదుక॥ చ॥ వెఱపుగలట్టి గుండెయును, విక్రమమూరని వ
లొకండునుకొ॥ బిటికితనంపుఁగండయు వి, వేకవిహినులఁ గోరునండయుకొ॥
సరసము లాడకుండమియు, సాహితీచాలనిగం డెఱుంగ రి॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వ
ర స్థు, ధీమణు లిన్నియు నే నెఱుంగుదుకొ॥ ఉ॥ ఏనుఁగునెక్కినారు కృతు, లె
న్నియొ లీలగఁ జెప్పినారు దు॥ రాసవవారముకొ గడిమి, మాటికిమాటికి చూటినా
రు స॥ న్నానము లందినారు ముని, మార్గములారని నారు వీరటం॥ చేను దలంచి
వద్యతతి, నే మణిమాలగ నిచ్చి తీక్రియకొ॥ ఉ॥ శ్రీరమణీమణివిమల, చిత్తశరన్నలి
నాళిపేళిదే॥ వారివిదారిశారికరు, తాకలితేక్షణవర్ధి తార్ధశృ॥ గార కవిత్వన
త్వగుణ, కార్యుడొ కార్యముపూడి రాజము॥ న్నారు శతావధానకవి, న్నా
యము నారసివ్రాసె నీకృతికొ॥

వివేకులకు, విద్వాంసులకు, విద్యతగ్రులుకు నేనుకవిన్నవము చేయుదు
న్నాను. అదియెద్దియన, వియ్యమునకు, నైయ్యమునకు, కయ్యమునకు, సమత వ
లయ్యననికదా సదావిబుధులు వక్కాణించెదరు... తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవుల

వీరభూమిసముద్ర దీపులపైనుండి వెనుకొని గుంటూరులోని దారనించినానెవద్యము
 లాదిగలబరస్పర ప్రేషితోత్తర ప్రత్యుత్తరములుగల చిన్నపుస్తక మొకటి చిరంజీవు
 లు వినిపించుకొనినది, తల్లిదండ్రులములం దెలిసికొంటినిగాని, ఇదమిద్దరుని నిర్ణ
 యించుటకు తగినవిద్యావివేకములువరకు కారుణికుడగుభగవంతుడొనరియుం
 దిసను, దేశ కాలముల సస్సునరించి యూరకుండవలసినవాడనైతిని, అదియేమందు
 రా, మొదటిసందేయు నియోగి బ్రాహ్మణులయందు గుణగుణ నిరూపణ విషయ
 లు మొదలుగనుండియే యున్నారు. ఇప్పటికాలమూ దంటిమోలెక్కింపనైతె
 ముగాక అంతట దండిగనిండియున్నారు. ఇట్టివివేకనిర్గుణ మకు-వవడి తగవు
 / ను మిగులతెగువతోడ జెంపు నేయుమండ బ్రాహ్మణేతరకడ నగు నేనేమి నేయగల
 ను... మాదీరాలపేరాల గ్రామములలోసోదరకవుభనభలుజరిగినవి. సభ్యులుగొ
 రవించిరి, నేనును నావారును గొండాదితిమి. వెండియు, లిరుపతి వెంకటేశ్వరకవు
 లును ఆమఱునాడదేదయచేసిమా గ్రామములం బావసముచేయుచుగనినేనివద్యముల
 ప్రాసీయుంచితిని. అట్లుదటస్థింపమిచేదబ్రతికలయందు బ్రకటింప వలసివచ్చినది.
 మాగ్రామములలో దగుపాటి ద్రవ్యవంతులును, చదవరులు, యోగులు, కాస్త్ర
 జ్ఞులు సగువైదికబ్రాహ్మణులు కలరు. తగుప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. సభ
 కాంగలదు. ఆపస్తమ మహామహులగుబారిదర్శనమువలన అన్యదాదులము ధన్య
 లముకాంగలము".

కార్యమపూడి రాజమన్నులకుది.

శతావధాని, పేరాల.

క॥ న్యాయము కొరకు గాకవృత్తి, ధార్యిశ్రమమేలి వృద్ధతము దీతని కే
 మారెనాపాయమొదేనై, నీయురుల కిదెంత చింత దెచ్చును యకటా" ౧౨౩

గీ॥ ఇటుక్రమముగఁ బ్రాజ్ఞులు యెఱుకకలమి, హుటవాదులవ్రాంతలు హులబడఁగ
 నెగడఁగా జూచెనత్యంబు"నిజమునిశివీ, మీదతేలుననియెడిసామెతధ్రువంబు

ఉ॥ సత్యపువల్ల లోకమున సాంకెడివారలు లేమి జాలదా
 గ్రత్యము చెందె నించుక యొకానుకతో నది డాంగియున్నదు
 ప్రవృత్తయు తానరాధము లబద్ధపుసాక్ష్యము లిచ్చి దానికికా
 మృత్యులుగాఁ దొడంగి రొకమేటి యెవండొ పెంపగనేమగుకా. ౧౨౪

ప॥ పొరఁబడుకగాక వెంబడిగఁ బొందినమోనము తెప్పినట్టి కే
 సరికొం బురస్కృతుల మొదట సల్పి వదంపడి దేశమాత సం

తరమున మెచ్చి కృష్ణకుఁ గ్రతజ్ఞత చూపుచు నాంధ్రపత్రిక
గరము బహుకరించెనము గాక మనోవిశయము తెల్పుటకొ.

..౨౨౬

ఉ॥ తుంటరి పోకఁదోయెడి విధులకులకొ విలసద్య శస్సుభా
కటమలకొ నిగూఢతరకర్మకులకొ నిద్రించి వీండ్ర నె
ప్పంటికి నతగ్గఁచానిధుల పాటికెల్ల గా గణించి మి
న్నంటయశమ్మగొన్న యనురారినుదప్పి ముగ్ధులొప్పజే.

౨౨౭

సీ॥ అలవిదాహుల నాజిఁ గూల్చుటకన్న గొండగొట్టెల బలి గొనుటకన్న
మహిషాసురుని బరిహర్చి వైచుటకన్న జండముండులఁ బట్టి చంపుకన్న
భూమ్రలోచనుతల చూలి నేయుటకన్న రత్నబీజుని నేల రాయకన్న
బండలలో నెల్ల బండలు శుంభనిశుంభైత్యుల వధించువనికన్న.

తే॥ గీ॥ నీకు నీసింగమునకును నేడదు మిగులఁగట్ట మగువని పుట్టె నాకాళికాంబ
అనృతమున డంపవలయునర్యంబుఁ బెంప, వలయుఁగడుజాగరూకతవలయుజనని

సీ॥ అడరిపాలున మీన మంటి కుంటిన కొప్పరంపునరంభంబు దింపినాపు
గుంటూరిపురిలోనికొంటెవారలు పన్నుపద్ధతు లడవిపా ల్పఱచినాపు
అవధానమధ్యమ్మనందు లేచినదర్శుడులగోల లంతలో నిలిపినాపు
బ్రాహ్మణకోడూరఁ బరమోత్సవమ్మ గల్పించి మేనాల నెక్కించినాపు.

తే॥ గీ॥ ఆద్వితీయద్వితీయపార్థాభియాన, విక్రమోపకృమము దలపింపఁ జేయు
నీకరుణ కేమినిజుల్పితి నేర్తుమమ్మ, నరనతిరుపతివేంకటేశ్వరనియంత్ర

౨౨౮

సీ॥ దోమ యేనుఁగుఁ బట్టి దోరించె సైకనక్క సింగంబు నెల్లెత్తి పిరి యెదిరె
పిల్లి జోడెదిరించి పెద్దపుల్లిని జంపె, గొడ్రాలి కుదయించె గొడుగుఁ గుట్ట
చెపులపిల్లికిఁ గొమ్ముకవపుటై నాకాశ మం చెన్నియేని హర్ష్యములు వెలసె,
నంది యయ్యెను బంది పంది యయ్యెను నంది యప్పాలుకప్పలైయాడఁ బాడఁగె
సీ॥ ననుచు బ్రాసెన్ద్రావతల నాదరించి, మంచి యిది చెట్ట యంచు సెకించుకేని
చర్చ నేయక ప్రకటించుచుతురమతుల, నేమియన నేమియగు భవానీ! మదంబ

చ॥ “అదె కనె దున్న దాడ,, ననినంతన “గొట్టములోన గట్టుమ
న్నది ధ్రువ మంచు నేటిమనయాంధ్రుల పత్రికలఁబడుఁ దోచు నే
రది లిఖించి రేని యు నరే యని పత్రిక నింపుకొందు రొ
ప్పెది యెది తప్పటంచు గణింప రొకింప యదేమి పాపమో.

౨౨౯

ఉ॥ పత్రికలంచు నేరియె యవాకుచవాకులు వ్రాయ వానిసౌ
భ్రాత్రము నమ్మి పండితులుఁ బామరులుం గడు మోసపోదు రీ
పత్రిక లెండుకో? నిజము సాదలు కాలము వచ్చిగాక, ఈ
ద్రాత్రము లిల్లివీనినడకల్ కడు వక్రము లకరిమార్పటల్. ౨౩౨

ఉ॥ రాజులు చారచక్షు లయి పాణిము లెందటివేని దీని రా,
యోజనె పత్రికాధిపతు లొక్కరివ్రాతల విశ్వసించి య
వ్యాజయశస్కులకొ దొనంగు లంటంగఁ జేయుదు రీహిమాని సా
భోజహితుకొ దనంతఁ బహితుం బొనరించినఁ బూత మంచి కా॥ ౨౩౩

ఉ॥ గవ్వను రత్నముకొ నలువఁగాఁ గల రెవ్వరు! కొంగ హంసయై
నివ్వటిలంగఁ జేయుటకు నేర్పరు లెవ్వరు! కుక్క గోవుగా
నెవ్వ రొసర్ప నేర్తురు! యభేచ్ఛగ వ్రాతురుగాక యక్కటా!
అవ్వకు జవ్వనం బొదపునా! ముసలయ్యకుఁ బండ్లు వచ్చునా॥ ౨౩౪

తే॥ గీ॥ కపుల మైపొంద గా నెంతగలదొయంత, గౌరవమ్మునుమునుమున్న గాంచి నార
మిపుడు మానేరఁ గలయర్థ మెల్లగతుల, సార్థకంబయ్యె నీశీమయంగు జనని।

గీ॥ అక్కజంపు * గౌరవములు పిక్కటిల్లి,
నగటమేముందుతఱిఁ బత్రికాధిపతులు

(*1911 సం॥ అభినవనరస్వతి 9-10 సంచికలనుండి.)

గుంట్లూరు మా న చా ర ము .

గుంట్లూరులోఁ గొందఱు పెద్దమనుష్యులు శ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల నా
హ్వనము చేసిరనియు అగష్టు 19-20 తేదీలలో సంపూర్ణశతావధానము జరుగఁ గ
లదనియు సారాక స్నేహితుఁడువినిపించె-అందువై 19వ తేదీన సోపునట్టిస్పార్తిత
క 20వ తేదీ గుంట్లూరు ప్రవేశించి శ్రీవణానందాద్యనేత్రగంధవతనముచే వారి
విద్యత్ర-విత్వావిశయ మెఱిగియున్నవాడనగుట నట్టిమహానుభావులవర్సనమె
వ్వడుచేయుదునా యనుతత్తఱపాటుతో వారిబసకుఁజేరుసరికి నామింటిముందటపై
స్కీలును గుడ్డుపుబండ్లును మూఁగియుండి యంతః ప్రవిష్టుడనగుటకే యతిగ్రహ
పడవలసినచ్చి యెట్లకేలకుఁ బ్రవేశించియుఁ గొంత కాల మీవలసే పడియుంటిని-
అందుకుఁ గారణము వారిదర్శనమునకువచ్చిన మహాజనులసందర్శనమే.....మరలఁ
దిరుపతి వెంకటకపుల శతావధానములు బ్రాహ్మణకోగూరులోను దెనాళి, నరస

సూరబడుచుఁ ప్రకటించునప్పు డొకకొన్ని,

ప్రాతలంగూర్చి యిటు కించ వడంగవలసె,

౨౩౬

నీ॥ కలనైన సత్యంపుఁగం వెలుంగనిపక్షపాతులెల్ల యథార్థవాదులైరి,

పూర్వపండితమాగ్ధముల నెలుంగనియసద్వాదులెల్ల యథార్థవాదులైరి,

పరమున్న దనెడిభావమె యెలుంగనిమాటవాదులెల్లరు సత్యవాదులైరి.

యెఱిఁగియు నిద్రించు పరమకృత్రిమసార్వ భాములెల్లరు సత్యవాదులైరి॥

నీ॥ మీకతమ్మున, మిమ్మున మిత్తిమయేని, అటుమాడగుచూడాటున గుఱువముగ

మిమ్మునడిపించువారిలోపమ్ము మిమ్ముఁగ్రమ్ముచుండెడిఁ బత్రికాకాంతలార॥

నీ॥ అప్రయోజనుఁడగుపురుషుండు బక్ష, పాత మూనుట యది స్వభావంబె జనని

తెలుంగుమరు నీమవాత్సల్య మెల్లవారు, దేశమాతరొనిన్ను నిందించు నెవఁడు॥

ము॥ ఘనతం బొల్పెడివారి నూరక వికారమ్ము లొకొండ లె

ఱ్ఱని పంకమ్మునఁ బొల్పి నీదరికిఁ జేర్చ నీపు గుర్తింప కెం

చును వారికొ గుటిలస్థితికొ నరఁగులండుకొ జేర్చ నీగుట్టు చె

ల్పనఁ దత్పంక మడఁచి లేల్పుఁజూమి కృష్ణా వారియాథార్థములో॥ ౨౩౭

ఉ॥ పత్రిక లేమి నేయు నవి ప్రాయఁగ నేరపు లోమలగునా సా

భ్రాత్రము నుంచి వారనుపువ్రాతలు సంగ్రహణం బొనర్చి న

ర్వత్రి చరించుచుండు నలవారలు మోసము చేసిరేని త

త్కృత్రిమతావిశేషము నొగికొ గన లే వరయుకొ గ్రమమ్ముగకొ ౨౪౦

తే॥ నీ॥ మొదటఁ జూరఁబడి పత్రికలో పిదపఁ గన్ను

దెఱచి వచ్చినప్రాతల తెఱఁగెఱింగి

“బుట్టదాఖలు నేయడుఁ బుట్టె నంత

లోన “దర్బారు” మముఁ దిట్టఁబూని జనని॥

౨౪౧

చ॥ ఇతరుల వ్రాతలంగుఱిచి యిండుక తెల్పితి మింతవట్టుఁ ద

ద్దతమగు మంచిచెడ్డలన్న గాంచితి వంబరొని యింకఁ గొప్రపుం

రాపు పేటలలోను జరిగి యీప్రాంతములఁ బలుమందిని నవధాన సభలునలిపింపఁబు
రికొల్పుచున్నయని. తధాస్తు, సర్వేజనా స్సుఖినో భవంతు.

జతురులతప్పఁ బ్రబుధపుం జాతురి కొండొకమాపి నా రప్పూ
యితులగుటకొ గుఱించినది యింకొకచో వివరింతు మంచికా॥

౨౪౨

చ॥ బవరముకై లిఖించియు నభాస్థలికికొ జనుడేరలేమి ము
న్నవమతి కగ్గమై యది స్వయంకృత దోషముగా నెఱింగి, బం
దుపులది గప్పిపుచ్చుటకుఁ దోచినసాయ మొనర్చుచుండ, సో
రు విడువఁజూచ్చెఁ గొఱము పరువో దనదబ్బుట లేవ గింపఁగక

౨౪౩

కొప్పవరపువారి తప్పువ్రాతలు.

శ్రీరాములు-

కొప్పరము- సంతమాగులూరిపోయెను,
24-7-12.

శుభృద్వ్యయమును సకలగుణగణాలంకారులును విద్యాభిమానులును బ్ర
హ్మశ్రీ ... శర్మగారిసన్నిధికి - నమస్కారపురస్కరముగా చేయువిజ్ఞాపనము
మేధానిధీ,

తనరువ్రాసిన యుత్తరమునుపద్యములును జూచి పరమాహ్లాదము సుం
దితిమి, మేముకాకినాడనుండియే బ్రహ్మశ్రీకోన వెంకటరావుగారికి జాబువ్రా
సినప్పుడే తమకు గూడయొకటి వ్రాసితిమి, అదియేకారణముననూ చేరలేదని
తమజాబువలన గ్రహించితిమి,-

మనకోనవెంకటరావుగారి సభాసంతరము మణికొండసంస్థానాధి పతిగారు
తమకుమార్తెకళ్యాణమునకు సమాహ్వాన మొనర్పగా వెల్లితిమి- అచ్చటిశ్రీపాదకృ
ష్ణమూర్తిశాస్త్రి- కవిరాజుగారు గ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి, ఆసభలోరాజా
గారు 282రూ, బహుమానముగానంపిరి, కవిరాజుగారు పద్యగౌరవమొనరించిరి,
అచ్చటనుండి నిడదవోలుకు- పండితసభకువెల్లితిమి । అచ్చటచిలకమర్తిలక్ష్మీనర
సింహస్వామిగారు గ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి, చంద్రారెడ్డిగారు రు 116 లు
బహుమతియొసంగిరి, అచ్చటనుంచి - కాకినాడకు గంజాం వెంకటరత్నం పం
తులుగారియింటికి వివాహకార్య(చర్చికా) పూనుటమై వెళ్ళితిమి

ఆవివాహగృహంబున బ్రహ్మశ్రీ దురినేటిశేషగిరిరావుపంతులుగారి యొ
క్కయ బ్రహ్మశ్రీ కస్తూరి శివశంకరశాస్త్రిగారియొక్క- (ఆ) గ్రాసనాధిపత్య
ము క్రిందసభజరిగినది-

ఆసభకు- శ్రీపోలవరపు రాజాగారు పచ్చిరి జడ్జిలు షుదలు సమస్త
ఉద్యోగస్తులును సభనునిండిరి-

క|| రాజీ, యను హొకరాకడ, గాఁ జనుదెంచుటయు, మేముగాదనుటయు వా
 రాజికి రాఁజాలమిని బ, రాజులగుటయును దబ్బుఅలకుం దిప్పెన్ అరగ
 చ|| ఇది మొదలెంత తప్పలిపి కేనియుఁ గొర్రము సిద్ధ మయ్యె గొ
 నిది సములెగుమీఁదఁ దమనెయ్యపు బంధులతోడఁ దెండ్లికిన్
 గదలియుఁ గాకినాడ చని “కాళ్లకు” రాతనిఁ గూది వాడు ప్ర
 ల్లదములూ? రామకృష్ణకపులన్ గడుయోగ్యులఁ జేసి పుచ్చెడిన్ అరగ

అసభకు తిరుపతిశాస్త్రి నెందరు పిలిచినను రాలేదు- ఆతిరుపతి శాస్త్రి గుం
 టూరులో రంగావ(ద్య)ల హనుమయ్య గారియింటియొద్ద ప్రాణమిత్రులుపోయె
 దగా- కొప్పరపుకపులుగోదావరి (తః) దాటివచ్చినట్లెఱే- బుట్రిగొరిగించెదనని-
 చెప్పినట- ఆమాట వినిన వారమగుటచే- ఆసభలో జన్మికివచ్చి-అతడు సభకు
 రాకుండుటను విచారించి-

గీ|| బుట్రిగొరిగించెద నటంచు బొట్టుబలిసె, యెవ్వడో పల్కె-నటతొల్లిహినుడగుచు
 కంచుదిటిసి వెదకిన గానరాడు, పాణిముండెనులేదోకొ-జనుహ నరుడో,
 అని చెప్పితిమి- అప్పుడు-తిరుపతి శాస్త్రియొక్క-దే కాని వెంకటశాస్త్రి
 లేడు- ఎండకాలపు నెలపులగుటచే బందరునుంచి ఇగజరము సఠనిస్వ గ్రా
 మమును వెల్లినాడు, వెల్లితిరుపతిశాస్త్రికి, కొప్పరపువారు కాకినాడకువచ్చి-స
 లుచేయుచు- సభలలో నెట్లు ప్రసంగించినను నేనులేనిది- సభకునిపువెళ్లవద్దు- అ
 బాబువ్రాసినాడట- అందుచేత తిరుపతిశాస్త్రి- సభకురాడమ్యను-

2) సభ శ్రీపోలవరపు రాజాగారును అసగా తిరుపతిశాస్త్రిని యుంచుకొని
 నవారు, దివాన్ బహద్దరు దుర్రసేటి శేషగిరిరావుగారును రావు బహద్దరు
 కొమ్మిరెడ్డి సూర్యనారాయణమూర్తిగారును కలసి ఆపితాపురంరాజాగారికాలే
 జీలో చేయించిరి. ఆసభకు-→2000వేలమందికి వైగాసభ్యులు చేరిరి, జడ్జిలు -క
 లెక్టర్లు - తహశీలుదార్లు - స్టేడరులును మఱియితరులైన యుద్యోగియులును
 నిండిరి- ఆసభకగ్రాసనాధి పత్యము శ్రీపోలవరపు రాజాగారేపొందిరి (ఆ)గ్రా
 సనాధిపత్యము బ్రహ్మశ్రీ వంకావెంకటరత్న శాస్త్రిగారను పెద్దపండితుడు గా
 రుబొందిరి - ఆసభకుముందు రాజాగారు - తిరుపతిశాస్త్రిగారును ప్రవదివాణము
 లోనుండి సభకుతిరుపతిశాస్త్రి గారిని రాజాగారు రమ్మని రోరితే ఆయనప్రత్యు
 త్తరము.

రాజా - ఏమండీ తిరుపతి శాస్త్రిగారూ? సభకుబయలుదే(రమా?)

తిరు -సభ యెవరిదండీ,

రాజా - కొప్పరపుసోదరకపులది -

తిరు - అట్లులేదే వారిసభకు నేనురాను.

క॥ అటఁ బడుచుబిల్చి పాటకు; నఁట! మేమిరువురము నెల్లమఁట! తమకు జం
కుటచేతనఁట! యిట్లని, కటువుగ రటనంబు నింపఁగాఁదొడఁగి రొగిన్ ౨౪౬

క॥ తిరువతిసఁట! నభిలోనఁట! మరుక్షులను బెట్టిబిట్టుమాటిరఁట! యతం
డరయఁగ నేటికిరాఁడని, తిరస్కృతిన్ జూపిరఁట! తెలియుమిదెల్లన్ ౨౪౭

రాజా - ఎందువల్లరారు.

తిరు - నేనురాఁదలఁచుకొనలేదు.

రాజా - శాస్త్రీగారూ! మొన్నకవీశ్వరులను మాయొంటికి నేను విండునకుపించితి
నిగదా! ఎల్లప్పుడును మాయొంటిలో నేభోజనముచేయుచుండేతమరు - భోజ
నమునకు సపంక్తికిరాక - “భోజనమునకీసూట యెందుకురాలేదండీ” య
నినేననిగితే, నిన్న జ్వరమువచ్చినది, యీదినముదయమున పత్యపుమెతు
కులు తినినానని యేదోనమాధానము చెప్పితిరి - గంజామువారింటినభకెం
దగువచ్చిపిలిచినను రాకపోతిరి - ఈసభకురమ్మనినేను పిలుచుచుండగా
రాదలంచుకోలేదనుచుంటిరి ఇదియేమిసరసముగాలేదే.

తిరు - సరసముగా లేకేమిలెండి,

రాజా - శాస్త్రీగారూ! తమరు గుంటూరులో కొప్పరపు గవులు గోదావరిదాటివ
చ్చినయడల బుట్టగొరిగించెదనని అనినారట - నిజమేనా - మీరట్లాఅనవ
చ్చునా?

తిరు - సరి, సరి, బాగావున్నది - ఆమాట గుంటూరులో ఏగాడిదన్నాడు - నేనగ
లేదు -

రాజా - మీరన్నారో అనలేదో - గంజాంవారింట సభలో - వేయిమంది వినుచుం
డగా -

గీ॥ బుట్టగొరిగించెదనటంచు బొట్టబలిసి, యెవ్వడోపల్కె - నట తొల్లిహినుడగుచు
కంచుదివిటిని వెదకిన కానరాడు, ప్రాణముందెసె లేదొక్క - పనుదొనరుదొ!

అనిపద్యముచెప్పి కొప్పరకవులు సింహగర్జనచేసినారు పద్యముచెప్పినట్లమీ
రు విన్నారా? లేదా?

తిరువతి - విన్నానులెండి -

రాజా - మీరు గుంటూరులో - చాటుగా - అంటేకాకినాడకు వచ్చి నిర్భయముగా -
వారుసభలో - పృతాపమును సాటించిరి - ఆపద్యమును వింటే మావంటివా
రికే కఠినముగా దోచినది ఇక మీ కెట్లు యుండవలెను

తిరువ - తమరు మరల - అప్రసంగమేయైతి - యెట్లో - అన్నవాడు - గాడిద - అని
అంతవట్టుపేసికొంటినిగదా - ఇకనైనా నమ్మరా

రాజా - దానికేమి - పోనివ్వండి - ఈసభకు మీరురాకపోతే, బాగాయిండదు

తిరువ - బాగుండలేమి - యీసభకు రాకపోతే మనకేమి తక్కువ -

ఉ॥ ఇంతటి గొప్ప జేసితిమి యేమని చాటుగ వీరలొక్క ధీ

మంతునికిఁ లిఖించి రది మాకెటులో లభించె నిక్క మిం

దెంతయొ కల్పితంబదియు నెంతయొ పోలవరప్రభండు ధీ

మంతులు తక్కునభ్యులును మాటికిఁ జర్చ యొనర్పఁగావలెకొ ౨౪౯

క॥ నిక్కముగ వీరియత్తర, మక్కట! నీచాతి నీవమై యున్నది యా

వాక్కులకు నైఁచు గౌరవ, భాక్కులు సభ నుండరంచుఁ బలికెద మంపా

రాజు - ఈమాట చాలాసంతోషమే - ఈసభ యెవరిది - మనదికాదా - మేముచే
యించే సభలో - మాఅస్థానములో నున్న మీరు రాకపోతే - సభ్యులిదివరకే
అనుకొన్నదానికి నిదర్శనముగా నున్నదని మిమ్ములను నెట్లు అంటారో
మీరెఱుగుదురా?

తిరు - ఇదివరకేమనుకున్నారు?

రాజు - కొప్పవరపు కవీశ్వరులే సమర్థులు - కావున - రంకెలు వేయుచున్నట్లు
సభలో నిర్భయముగా నిట్లు చెప్పుచున్నారు, పెద్దవారుకనుకను, కవితా
సామర్థ్యము - మేధాసామర్థ్యముతప్పిపోవుటచేత, తిరుపతి శాస్త్రిగారు అ
సమర్థులవలె సభకురాలేదు అనుకున్నారు - ఈమాసభకు గూడ రాకపో
తప్పక అసమర్థులని అనరా?

తిరుపతి - ఎవరేమనుకుంటే మనకేమిలేండి.

రాజు - అసూయగా - ముండివేస్తే రాజుమాడు, అ(న్న)ట్లు భయగ్రస్తులైన బల
హీనులంతే అనేది - ఎందుకింతభయము.

తిరుపతి - భయములేదు కాని - మావెంకటశాస్త్రి పోవద్దు - అనిజాబువాసినాడు

రాజు - జాబేది.

తిరుపతి - (జాబుతెచ్చి చదివి వినిపించును)

రాజు - వెంకట శాస్త్రిగారు - సభలో కలహమగునని వద్దనెనుకాని - వేరుకా
రణముకాదు - నేనున్నాను మీకుఘరవాలేదు - రాండీ.

తిరు - రాను లేండీ,

రాజు - రాకపోతే - మీరుభయపడినారు - ఓడిపోయినారు.

తిరు - మీరేమన్నా అనుకోండి,

రాజు - ఇక మేమువెళ్ల వలసినదే (నా) యీదిశమున గంటలకు సభ అనిసోటి
ఘులలో అచ్చుపరిచితిమి 6 గంటలైనది.

తిరు - నేనుక కథ ఇచ్చెదను - దానిమీద గంటకు 50 పద్యముల చొప్పున చెప్పి
తే నాజుండెములు తీసివేసుకొంటాను

రాజు - ఏమికథ

క॥ సోపదనుచు వ్రాత తమకే, కాపురుకుత గలుగఁ జేయుఁగాని పయికి రొ

సోపదనుచు లినియించిరి, పాపము! పాపంబు దాఁచ బ్రహ్మవశంబే. ౨౫౦

మ॥ సభకుఁ దిర్పతి పోని మాటనిజమే, శత్రుత్వమున్నప్పు డా

సభకుఁ బోవఁగ నేల? యింతకుఁ బరీక్షాసంగతింబట్టి యా

సభ యేర్పడ్డది యొక్కొ? మున్నువృథగా “చాలంబి” రూపించి పా

టుభయభ్రాంతులు పాడు పాటలు వినకొ రోఁ తొఁగదా? శాంకరీ ౨౫౨

తిరు - భీష్మజననము

రాజు - దీనిలో నేమికష్టము

తిరు - అట్లాఅనకుడు - గంజాము వారింటిలో - నీతాకర్వాణము - ప్రేమ (ర్దు)
(పురవర్ణన) వనవర్ణనలు - ఇదివరకు వారువర్ణించుకున్నవే - చదివెరి - భీ
ష్మజననములో మాటరులేదు - కాబట్టి దీనిమీద 50 పద్యములు చెప్పలే
రు - చెప్పితే జందెములు తీసుకుంటాను

రాజు - పందెమునకేమి - వద్దురండీ,

తిరు - 'నేనురానుకాని అదిఅడుగండీ,

రాజు - ఇంతమాత్రానికింత చింకపెండుకు-అని 6 గంటలకు సభకువచ్చిరి - చా
రే (అ)గ్రాసనాధిపతులు - ఉపాగ్రాసనాధిపతులు వంకా వెంకటరత్నప్ప
శాస్త్రి - భీష్మజననమే కోరిరి - దానిమీద గంటకు - 2 - 4 - 5 వందల
చొప్పు చెప్పితిమి - సభ్యులందరు పరమానందాశ్చర్యము నొందిరి - పలు
పురుషన్యసించిరి - కవులనేకులు పద్యములు చెప్పిరి - ఆకవులలో తిరుప
తివెంకట కవులకు తెలుగునకు గురువుగల్గె - ఆంధ్రపాణిజీ(య) ధ్వ బి
రుదాంకితులైన బ్రహ్మశ్రీ పాటివెంకటస్వామినాథగారును ఉత్క(న)దే
శ బ్రాహ్మణుడుగూడ మిగుల స్తుతించెను - వారిపద్యములలో నొకటి ఇం
బదహరించితి

మ॥ యతియే యుండకు పొసమే గదియ దేయశంబునం బనన్వయ

స్థితియేలేదు సమాన మిల్ల యనివిద్వేషంబుతో బలుగ-౭౦

దేతకాకంబుల దుష్ప్రలాపములు శాంతింబొందెడుకొ సభ్యులై

ప్రతతాపాక్షులఁ గొప్పపుంగవుల కావ్యంశింత యాభించినకొ

ఇట్లు నేకులు చదివెరి - చాలాటి పద్యములు శత్రువుల హృదయములకు
బిడుగులుగదా?

వికృ (రు) సమానమనియు - అసూయాగ్రస్తుల మాటలు పాటించరాదని
యు మిగుల జ్ఞాపించిరి - వెంకట రత్నప్పశాస్త్రిగారు సరస్వతీ సర్వరూపులేయని
స్తుతించిరి- తరువాత సభ్యులిత్తానుసారముగా రు 2 సూటపదులు 2 బంగారపు బ

ఉ॥ పోలవరంపు తోఁ దరిగి పొక్కుట మెచ్చిన మెచ్చు విన్నచోఁ

జాలదె? యాతఁడేమనెను సత్యము నీహృదయం బెఱుంగు నా

శీలవదగ్రగణ్యు కడఁ జెన్నలరాడెడువా రెఱుంగును

ర్థోలయుఁ గూడఁ గైత యను కోవిదుఁ డాతఁడు గాఁడు భాంకరి. ౨౪౩

తకములు - యివ్వంబడెను.

సభాంతము - మేము చెప్పినపద్యములు.

సీ॥ జందెంపు బందెంబు సంగించువారల జాడింపమే సభాస్థలికిజేర

తొడదట్టి కడుమిట్టి పడునట్టివారల జాడింపమే సభాస్థలికిజేర

మీసాలపందెంబు వేసేయాకెడి వారి జాడింపమే సభాస్థలికిజేర

గోడచాటునజేరి గోళ్లు గిల్లెడివారి జాడింపమే సభాస్థలికి జేర

సీ॥ అరయ పదియవనాటి ముత్తెరువలనఁ, జాటు మాటున జేరి వాచాటులగును

వాగుటదియేల సత్సభాభవమునకు, వాచిపైచేరి (ని) స్థిరపలయుగాత

ఉ॥ ఆతడు మూతిమీసముగలట్టి మగన్న యెయ్యెనేని తా

నీతరి వచ్చి సత్సభ సహీనగతికొ జయమందవచ్చుగా

(1)కోతివిధాన నెందు సారకో తలు కోసినలాభమేమి, యీ

భీతియె తొల్లియున్న నిటు పెప్పవ కొమ్మెకొ యంట గల్లునే

అనియట్లు పలుపద్యంబులు చెప్పియైపాయన(పా)దము నందు (2) దుర్యోధనుడు (లే)చిడాగగా ధర్మరాజాదులెట్లు పలికిరో అట్లే పలికితిమి, కాని ఆదుర్యోధనుడు మానధనుడగుటచే హ్రదమును వెడలి యుద్ధమునకు వచ్చెను తిరుపతి శాస్త్రి తద్యతిరిక్తుడగుటచే సభలో నెన్నియనినను యెవరెట్లుపలికినను ఒకమాటైనను మాటాడకనింటిలో యుండెను ఆసభ ఆశ్రకారముగా జనుజయెతి శబ్దంబులతో ముగిసెను.

పీదప - వెంకటేశాస్త్రి, ఇంజరమునుండి తిరుపతి శాస్త్రిచే విలువసంపదించివచ్చెను అతను వచ్చినతరువాత ఆపోలావ్రద్గడ బహ్మనందరావుగారింటిలో మరియొకసభ.

ఆసభకు - తిరుపతికిని - వెంకటేశాస్త్రికిని - అందరికి సంపినట్టి ఆహ్వానపత్రికలు బంపిరి - ఆఆహ్వానపత్రికలు చినుకొని వెల్లినవారితో మేము రామనిచెప్పిరి.

ఆసంగతిని వినిబ్రహ్మసందము గా (నే) వెల్లిపిలిచిరి - పిలిచినరామనిరి - అంతట శ్రీవెంకటస్వామి పాతీగారును మరికొందరును కలిసి వెల్లిపిలిచిరి - మేము రామనిరి - అప్పుడు వెంకట స్వామిగారికిని వారిలో వెంకటేశాస్త్రికిని జరిగిన సంభాషణ.

చ॥ ఘనుల్గువారిలక్షణ, మొకానెకఁ జేదియొ విదై చూప నై
 మృగమది రోయుచుండినను “మంచిగనున్న” వటంచుఁ దైకి మె
 చ్చును గనఁ జేయుటేగదా? యశోభరితుం డగు కృష్ణరాయభీ
 ఖని మన వారియాశువును గాదనునే సభలోన శాంకరీ. ౨౫౩

వెంకటస్వామిగారు - వెంకటశాస్త్రిగారూ? మీరెందుకు సభకు రారండి,
 వెంకటశాస్త్రి - మేమురాము
 స్వామిగారు - తిరుపతి శాస్త్రిగారు వెంకటశాస్త్రిగారు పోవద్దనియుత్తరము వ్రా
 సినకనుక నేను రానని కాలేజీలో జరిగిన సభ నాడనినాయకద?యిందిన
 ము మీరిరువురును ఉండిరాదుని యనుటకు కారణమేమి.
 వెం॥ శాస్త్రి - ఎందుకో రామన్నాము, అది మీకెందుకు.
 స్వామిగారు - మీరుమాకు మిత్రులగుటచే మిమ్ములను యాచాలగోపాలము కొప్ప
 రకపులను చూచి తిరుపతి వెంకటకపులు భయపడినారు కనుకనే రెండు
 సభలలో వారు వీరిని వ్రతాపోక్షులబలికి సభకురమ్మనియు దానిలో పదియ
 వనాటి ముత్తయిదువలసియు నతికఠోరముగా బల్కినను రాలేదు - యిం
 తటి అసమర్థులగు తిరుపతి వెంకటకపులు కొప్పరకపుల మీదికి కాలూద్ర
 వృటు ఎందుకు, అని ఎచ్చటచూచిన మిమ్మును దూషించుచుండుటచే నేం
 ము విని సహింపలేక మేము పిలుచుచున్నారము.
 వెం॥ శాస్త్రి - ఎవరిట్లు అనుకున్న మామేమిగాని నేను దిక్పశ్చియిద్వేషును అది
 ఆనాటిసభలో గంటకు పదిపద్యములచొప్పున చెప్పినయెడల నేను చెవిని
 కోయించుకొనెదను.
 వెం॥ స్వా॥ ఆహా మీతిరుపతిశాస్త్రిగారు జందెంబులపందెంబులు వేసుకొనిరే,
 అంతే, మీచెవులపందెము.
 వెం॥ శాస్త్రి - అట్లాగా - మాతిరుపతిశాస్త్రి పిచ్చి వాడుగనుక సకలవర్తనములు
 గలకథ కోరెను - నేనుకోరునది అటువంటిది కాదు -
 వెం॥ స్వా॥ అదియేకథ చెప్పండి॥
 వెం॥ శాస్త్రి - అభిమన్యువధ.
 వెం॥ స్వా॥ యిదికష్టమే, అయిన వారికొక లక్ష్యముగాదు,
 తిరుపతి॥ ఏమందు? వెంకటస్వామిగారు, యీకథ భీష్మజననము వంటిది కాదు,
 మావెంకటశాస్త్రి కోరినది, అభిమన్యుకథ అందో.
 వెం॥ స్వా॥ యేది యెట్లయినను తమరు రండి.
 తి॥ వెం॥ మేమిద్దరమారాము.
 వెం॥ స్వా॥ రాకపోలేమీరు వోడిపోయినట్లే
 తిరుపతిశాస్త్రి - అందరేకాని మీరుపొండి-

60|| ఆయన గూడ సభ్యుడయి యందఱతోఁ దల యూఁచెనంటఁక యా

లేమి మొదల సదా హృదయరీతి వెలార్చుచునుండు శాఖకై

సాయము నేయ నెంచుచు ససత్వపు మెచ్చులు మెచ్చు వారిలో

నాయన ఘంటు చేరఁడు యథార్థము వల్క-ంగ వింటి మంటికా.

..విగ్ర

వెం|| సా|| పోతే తప్పదు చెపులు పూకుట దిలెండి, అనివచ్చిరి - ఆసభలో గం

టుకు 500 లైనచో తప్పన పద్యములు చెప్పితిమి బహుమానము బరిగినపిదప.

గీ|| ఘోరసింహం(బు) లట్టులకొప్పవలె, కపులు చనుదెంచి నాటి (రీ) కాకినాడ
యందుకవితో(న్న) తినివిజయ(పి) ద్వజంబు, (బు) (న్న) మైదినీపీటమగ(న్న) మెవదొ

క|| కట్టితిమి విజయఘంటిక, ముట్టితిమిదివరకు (కు) కవిమా(ర్థ)ము లగలకొ

బట్టితిమి కాకపురి జయ, మట్టిట్టన రానిమిద(యా) శక్తివా

గీ|| కొండ వీటిమహాగుహకూ(ర్గు) జెండు, సింహములు రాగ నీ గ్రామసింహములకు
బ్రతుకుం చెరువును వర్తన పరిధివిలునె, చాటుమాటున మొరుగుబెటగుగాక

ఇట్లనేక పద్యములు చెప్పితిమి యీసంగ తినిపని మరునటి దినమునం దెవ్వ
రితో చెప్పక నె తిరువతియు వెంకటశాస్త్రియు ఇంజరమను గ్రామమునకు వెళ్లిరి.
అగ్రామము కాకినాడకు కొంచెముమారము.

పిదప - వైదా ఆయనన్న శ్రేష్ఠిగారు తనుగృహమున సౌకసభ చేయించ
గా సచ్చటి కింజరమునుండి వెంకట శాస్త్రితనమిక్కిలను కొందరిని పంపించెను.
ఆసభాధిపతి "తిరువతిశాస్త్రి మిమ్మన్న మాటకు మీరుబదులు వినిచెప్పిరని విని
యడుగగా,

గీ|| బుట్టగొరిగించి సున్నపు బొట్లుకెట్టి, ఖరమునెక్కించి యూలేగ గానెనర్చి
మాలదాసులు వీ యనిగేలిగట్ట, తిరువతిని వెంకటన్నను తిప్పినా(ము.)

పిదప - కాకినాడ పుర లక్ష్మీచేత నెలపుసెంది - నిడదబోలు వచ్చునరికి

తణుకు - నర్సాపురము - భీమవరము - కరణములు జహబండికిరాగా అచ్చటి
డిప్టీకలెక్టరుగారు తమవలెనే వివిధోత్సవములతో మిగుల గౌరవించెను - పిదప
ఇంటికి వచ్చికుశలముగానుండి నారము - మేము ఇంటికి వచ్చి తమబాబును ప
ద్యననుదయమును జూచి పరమానందము జెందితిమి - తమకు కవిత్వ పరిశ్రమ
జేయుటగూడ మాకు చాలా ఆసందముకలిగించినది.

గీ|| షట్పహస్ర నిశాగి వంశబాలయందు, శ్రేష్ఠపదవి వహించి ప్రసిద్ధిచెక్కి

తనరు మీఝేమలేఖ మోదంబుగూర్చె, నయదయా కర్మ శ్రీ.....శరత్.

చ|| నరుండయి ధాత్రియందు జననం బయినాడని యన్న మాత్రనం
బరమగునే, నయొన్నతియు భాగ్యము సాహసముకొ వదాన్యతా
పరిణితియుకొ, పాసంగవలె వంశము వృద్ధియొనర్ప గావలెకొ -
జూరుపుగ - - - - - వినియన్నియు గల్గెను సీమ మేల భి.

దీ॥ అయన యాహ్మీంద నిటు బంబరొనై వ్రాచు మనత్యమైనచో:

నీ, యనఁ గాక మమ్మును సుఖిలుఁ డతఁ; డిది నిక్క-మేని యా

నీయుతుఁ డూరకుండుతఁ గుడిలురగోల లడంప సాక్షిగా

వ్రాయుమముకొ మదికొ విరులచంశజుఁ డా యనఘుండు నైఁచుతకొ ౨౫౫

క॥ మెచ్చితిని మీరుకవనము, మెచ్చితి మెద నీనయంగు మెచ్చితి మెంతే

హెచ్చగు నీయభిమానము, నచ్చిన వేడుకను-----సుగోరా॥

ఈవార్తను పాఠిజ్ఞులును బంధువులును యనవద్యులును నైన బ్రహ్మశ్రీ రామబ్రహ్మముగారికిని బ్రహ్మశ్రీ ఉలిమిపిచ్చయ్యగారికిని, బ్ర - మునిపల్లె వెంకటసుబ్బయ్య గారికిని శ్రీలింగయ్య గారికిని, శ్రీవేంకటేశ్వర్లు గారికిని సూర్యులమాడ్తరులకును మనసర్వమిత్రవద్యులకును వినిపింప గోరెదను.

మీఅల్లుడు గారును నయశీలురునైన శ్రీ-----గారియొక్కయు పుత్రికా పుత్రకులయొక్కయు మనబంధు నిత్రులకుటుంబవృద్ధి యొక్కయు కుశలమునూ యింపగోరెదను చిరగ॥ మాతమ్ముడు వెంకటరమణశర్మ ఒకఅవసరముచే చెన్న పురికి వెళ్లివచ్చు - ప్రస్తుతనునావశ్యమని తోచి యప్పటనేయించితిని - తాము కవితావృద్ధి వాసరించి సంతోష మొనంగుడు, మేమందరము కుశలము - కొన్ని యాహ్లాదములు వచ్చుచున్నవి - ఇప్పుడు వెళ్లెను-

చిత్తగించవలెను

కొ॥ వెంకట సుబ్బరాయశర్మ,

(అనియన్నది)

ఇట్లు పీఠికూర్చుండి తమయొక్కయు సదృశులగు కొందఱు శాఖాభిమానుల యొక్కయు మనస్తుష్టికై కల్గిబాల్లి వ్రాతలను నింపుటయేకాక అందితరులను బూర్తిగా దూషించుచునుత్తరకుమార ప్రజ్ఞలను వెళ్లగొక్కెడి యీమాసోదరుల వ్రాతలను విమర్శించుభారమునులోకమునకేవలదుచున్నారము, ఇందు “ పాడి వెంకటస్వామి గారు చెప్పిన” దని వ్రాసినపద్యములో, “ పండిత కాకంబుల,, అను మాట మనోరంజని పాఠముకన్న భిన్నముగా గన్నట్లుచున్నది. దీనిని బట్టిమొదటి పాఠ మిదియే యనియు; బిడపఁబత్రికాసంపాదకుఁడు గారు, “కాకాయితే” అనిదిద్ది యుందురనియు; దెలియనయ్యెడిని, మఱియు వీరురహస్యముగా వ్రాసిన యీయుత్తరమునంగల సదుద్దేశములను వీరుదర్బారులో; బ్రచురించిన జ్ఞానోపదేశమునందలి ముద్దుఁబాలుకుల

ఉ॥ అతటి వీరికైత విని యాతడు చెందినయేవమంతయుకొ

వ్రాతు మటస్నుం బోలవలె బండ్లను గాగితముల్, వివేకితా

భ్యాతుం డతండు వీరి సదుగం దగుమాటలు వృచ్చచేసె వీ

రాతటి నేమి చెప్పిరొ రహస్యము తల్లిరొ? నీవలుంగ వే

అంగి

నుండియు, మఱియుఁ గాకినాడసభలోఁ జెప్పినట్లు మనోరంజనిలోఁ బ్రచురింపఁబడిన పద్యము నుండియు, మఱియుఁ గాకినాడనుండి వీరుబయలుదేరి వచ్చునప్పుడు రచించిన సీనగీతపాదమునుండియు నెత్తిచూపుచున్నారము.

(1)॥--ముష్టిచెం! బుంగొని పెట్టుమంచదుగం బోతిగొ తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్॥

(2)ఉ॥... వెట్టిచేష్టలకొ! జేసితి రిద్దివానిఁగలశేష మె తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్॥

(3)ఉ॥...మీకొట గానికృత్యములుమీ చెడుపోకులనెంచలేడ!మీ

కాకులనాడు పాత్రములగాను ఘటించఁగఁ బూసలేచె, మీ

శీకులుఁ జింతలుకొ బయలుజేర్చఁగనూకొన లేడ యెండుటి

కాకరుతంబు లేటికి వగకొ గొన తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్॥

(4)చ॥...చంకడుడ్డు శరణార్థులు తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్,

(5)చ॥...కాకరవర్తిని శృంగభంగము

పరుపును మావదో నిజముఁబలుకుఁడు తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్॥

(6)చ॥...రావణ మంభకర్ణుల, న్యలయభివృద్ధి కించుకయుసూర్యక.

యే,యెలమిని గాంచి రద్ది గ్రహించుండి తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్॥

(7)చ॥...అ, జ్ఞతచెడ నిక్క-సుక్తి-తిరిగాకట! తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్

(8)చ॥సి, గ్గును గనకేల డంగమునుగొట్టెదను...తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్॥

(9)చ॥ -- కౌరవు లేమియైరొకో తెలియుండు -- తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్॥

(10)ఉ॥ -- నాటినభసెల్లరు మిమ్ముఁ బరాభవింప మా, చేసినసాయముకొ చుటవఁ జెల్లునె జన్మశతాలకేనియుకొ.

(11)ఉ॥ -- నేఁడిటులు పేలఁగ నెవ్వరి యాతఁడెల్పుడే.

(12)ఉ॥ ప్రాసములుకొ విరామములు పాడినరించుచు మోటుపద్యముల్

వాగ్గిరి నాటకంబులుఁ బ్రబంధములంపని పేరుఁ బెట్టియు

దావనన మాచ రచి రలప్రాక-వి మార్గము లట్టి వీరికి

రోసము లా యటంచు మిమురోయరె తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్.

(13)ఉ॥ కాకరవర్తియేనలిపె గర్వముమానిపి శృంగభంగముకొ

కాకులయట్లు బాటఁగఁ జికొనరించెను జైదివాడు మై

చ॥ అటు కడు దైన్య మయ్యసఘనగిమునకొ బవరించి యార! పి
 మ్మటం డకటొంకు లాడునలమానిసులకొ నమయంబు వచ్చుచోఁ
 బటుమతి కృష్ణరాయనరపాలుఁడు బైటికిఁ బెట్టఁడొక్కొక్క P త
 క్క-టిప్రజ యాతఁ డెన్నఁటికిఁ గాఁడని వ్రాసితి మంటి? యింతయుకొ ౨౫౭
 డ॥ వ్రాయక మానుటే మెఱుంగు, వ్రాసిన బాధ మెకింత లేద, యా
 ధీయుతుఁడే వచింపవలెఁ దెల్పి జనింపవలెకొ మొగాల, కీ
 వ్రాయుట యెంత? యిం దెదియు వ్రాయఁగ లేకయెపోతి మాతఁ డే
 సేయవలెకొ బ్రసంగ, మునుచేసినచో విని తీరఁగావలెకొ ౨౫౮

గూకులపాటుఁ దెచ్చి బలమంతయుఁ బాపెను గొప్పరం బిఁకకొ
 నూకలు మాని యెందొ తలఁ గుక్కుఁడు తెర్పతి వేంకటేశ్వరయిత

- (14) మ॥ - - ఎఁ డుగండ్రి కల్పలారాపి - -
 (15) మ॥ - - మీ, యనమర్థత్వము దుర్జనత్వమిఁకఁ గట్టా! సేగి సంధింపదే.
 (16) నీ॥ - - మిమ్ము బొమ్మలఁ జేసి (1)తిమ్మాటలాడించి పోరుఁ బెంచిన - -
 (ఈప్రల్లదముఁకు, 1912 న॥ జూను 18-19 సంచికలు దర్పాగు చూ,))
 (17) చ॥ - - తిరివపుఁ (1) దిమ్మపోతరముదింపిజయంబిడుమమ్మ శాంభవీ'' (15వ
 జూలై 1912 న॥ 8 వ సంచిక మసౌగంబని చూ.)
 (18) నీ॥ - మహిమ నీకాకినాడ నస్మద్విజయపు (3)ధ్వజము నాటించి తీవె
 ప్పవాని'' (చేగంఠి బాపిరాజుగారు ప్రకటించిన పుస్తకము చూ.)
 (19) "నీ॥ రోస మున్న నిజందైన మీనమున్నఁ, బాజీపోవుట గూడదు పంద వగు
 మీ; ద్వైతమునఁ బాండవోత్తములచేత, సింధుపతి వడ్డసాల్లు గాంచెదపురమ్ము
 (20) చ॥ ఆశలడంగి నీగురులయంతటివారెదిరింపలేకచూ, వేళముదక్కి-యిండి రిఁ
 కఁ బిన్నపు, కాఁగలవాఁడ విప్రుడే, యాకుకవీంద్ర సింహముల కాగ్రహముకొ
 గలిగింపఁ బోకవ, త్యాగివరామశాస్త్రి సుగుణాశ్వుఁడవై యశముకొ గడింపుచూ

పైనుదాహరించిన 19-20, సంఖ్యలు గుర్తుగాఁగల పద్దెములు
 శివరామశాస్త్రియెదుట లేకున్నప్పుడు గన్నవరంలోఁ గొప్పరపువారు
 నోరుచేసికొన్నవి; 1913న॥ 15 డిశంబరు, జనవరు 12-13 సంచికలు
 మనోరంజనిచూ. ఆయిగోదరుల ప్రల్లదములు పిదప వారు తప్పుకొన
 నెంచెడివికావు వారియుత్తరములోని యంశము లీప్రల్లదముల కించుక
 దాటిసను మొత్తము నారాంశమొకటే, ఇదిగాక ఆయుత్తరములోని
 పాట వీరు చెన్నపురి మొదలుకొనికొప్పరమువఱకును గనుపడినవారితో

క॥ తామేమో తమపొట్టకు, నై మాటికిఁ బడెడిసాటు అని చెడఁగొట్టె

గా మే మరుగుడుమే నభ, కేమి? ధ్వజ మింతమాత్రం నాటిరిగా. ౨౫౯

క॥ విజయధ్వజమెత్తితి మనె, బుజము లెగరనేసెఁబొంగు బొడిమటలతో

గుజగుజలు వోపునంతసె, నిజ మెట్లొ పయికి వచ్చి నెగడకయున్నే. ౨౬౦

నెల్లఁ బొడుచునేయున్నారని యిటీసల వేమవరాహారమున కవధానార్థ మరిగినప్పుడనేకులవలన వింటిమి పీరికిట్టిప్రసంగమునకభికాఠమిచ్చి నభగవంతునికి వందనములు, మనోరంజనీప్రతికాధిపతి యెట్టిఁడోఅర్చకు తబోధిని తేల్చినదికదా? అనత్యవేదములోనలెందు గొప్పవాఁడో సోదను లేగొప్పవారో అని చర్చించఁగా ఏదో గొప్పవారని సహేతుకముగాఁ జేలినది పోతాప్పగ్గడ వారింటినభయో గంటకు 500 చొ॥ చెప్పినట్లు ఏ రిప్పొల్లదపు టుత్తరమునఁ గలకు 94 వపుట 6 వపంక్తిమా, 15౪ జూన్ 1912 న॥ మనోరంజని 200 వందలచొ॥ అనిమాత్రమేవానినని దీనిం బట్టి మేమాయీ తారతమ్యమునుగనిపెట్టితిమి దీనినిలుంతుము, మనోరంజని మాశిష్యునిగూర్చి వృథాగాఁ దనముసూచునెల్ల వెల్లడించినది, విలువగల యిచ్చోనావాగ్యయమునకుఁ దావొనఁగియు వాటి యునిదిమేమాంధ్రభాషాపరివృత్తి? కొనఁగిన “అంధ్రమహాకవిప్రసంశ”ను గూర్చికొంత తెలివితక్కువగా వెక్కిరించినది, ఆ వెక్కిరింపులోని యొకపంక్తినిబాహరించెదము.

“భాగవతమును చెనిఁగించిన పోతనామాత్యుని శ్రీనాథునకుఁ జాల సేవని వానిగఁ దరువాతఁజెప్పిరి,, (16 డిశంబరు జనవరు 1913 నం॥మసూరంజనిమా)

చూచితిరా? తెలివి, శ్రీనాథుఁడును బోతన్నయు సౌమసుఖుఁడులని కూడ మాకుఁదెలియుదని యీవల్సోకయభిప్రాయము మఱియు సీ మనోరంజని, శివరామశాస్త్రిని బడఁచిట్టిన కొప్పురపువారి నోటిచుఁదగు ప్రసంగపునభ నిట్లు నొక్కి నొక్కి నుతింతుచున్నది

...సోదరకపులకుఁ బ్రతివస్తులగు బ్రహ్మశ్రీ లిరుపతి వేంకటేశ్వర కపులకుఁ దామఘ్యులగు బ్రహ్మశ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు నదిగఁ బ్రతిమనగా నీసభకు విచ్చేయుటంబే, లోగడ జరిగిన సోదరకపుల నభ అన్నటింటె నది యుగ్రగణ్యమై చారి జీవచారిప్రమానందలి ప్రధానకవిఁడయిన సుగ్రాటి యగుచున్నది.

చేసి యిచ్చును నట నార, నున దబ్బణ బామల కేసు, రోయ మా
విజయముమాత్ర ప్రాసెగొన వెచ్చినునుల్ లిఖియింప కున్నచో,
నిజమున నేని నిక్క-మగు నిక్క-ము గానియెక్క చుటొండగుకొ,
గజిబిబి లేనికల్పనలం గాగితముల నెడంగొట్ట నేటికికొ ౨౨౦

శా. పోతాపగ్గడి గారు బా బొకటి మయ్యంగొప్ప పంపించె "మే
మేలేకొ గల,, మంచు మీకప్పులతో నేర్పబుగాం జెప్పి పై
"నేతె,, నరచు లిఖింపుం దన్న! సతలదా యిహుబుపై నేమి గా
మాతో నాడెను యిట్లు చెప్పం దొకొ? యామామ్యం నత్యంబుగకొ ౨౨౧

దీనిన్యభావమును దెబ్బటకిని చాలినను నుదాహరింపవలసిన
వి బోలెడుకలపు సోదరకపులుసశిష్యముగానప్రసక్తముగాననాలోచన
గానుంట్లుబడెట్టుటను సర్వమును గోడమీది పిల్లివాటముగాం దానే
ప్రవీణించుచు నిరె యెట్లుచాహించి చెడ బొందుచున్నదో???

... మావెనుకం బడ్యములం జదివినవారిలో మొదలు లెదవతివేంకటేశ్వరకపుల
యొక నిరసనబాహుగల మొకవద్యమును జరుపించొగా సోదరకపులు వెంటనే
లెదవి యెట్టివద్యములం జరుపరాదని చూచుచు నీత్రంబవద్యముం జదివెరి

సోదరకపులట? మమ్మనలట? యితరులట? వారికొకట? నిం
దిగవలూనిరట? అనిందకట? సమ్మతింపలేదట? ఈవ్రాతఁబిచ్చగానిని
బొమ్మన్నకోడలి కలిగి యుత్త చేసినపనికి, స్తారకనుచున్నది మేలు?
పలు? మనోంజనీ? మంచివానిచేక బడితిని? ఇదియేసోదరులను చు
వృథముననుం గొండొక దిప్పిన దని చదువరు లెఱుంగుమరుగాక,
దీనియశక్తి దుర్బలతకై యాయుచ్చిన యుదాహరణములు చాలును, పని
లో బల పేరుదెచ్చికొండముని యిది ముత్తించుచున్నది, సోదరుల ప్ర
ల్లగములకు మొట్టమొదట బ్రతుత్తర మిచ్చినందులకే సిగ్గుపడుచు
న్నమే మూకెసికె గూడఁబ్రతుత్తర మీయనెంచము, సోదరులప్రల్లద
పు టుత్తరమును "మక్కికిమక్కి"గాం బ్రచురించితమి సందియములున్న
చోఁగుండుకొంచితమి సోదరులయభిప్రాయము చొ॥ వారికి యశ
స్కరమును మూకులజ్ఞానరమును నని తలంపవలసినయాయుత్తరమును
వారికై సహించి శాశ్వతపుగ్రంథమునఁ జరిత్రకారసంప్రదాయమునను

ఉ॥ ఆయన యుత్తరం బొకటి యంపుట సత్యము, అంతే కాని మ

మ్మాయన వచ్చి పిల్వడ యనంతర మాయన వ్రస్తు వద్దే

పోయివచ్చినార మటు; బుద్ధిమదగ్గిది యాతడ డట్టిచా

ప్పీయకొనండ, యి వ్దతడ డహినుడు వేటొకలాగు చెప్పనే

౨౬౩

ఉ॥ “వెంకటసామివల్లె,, నని వీరలు దా బిసడాబు సర్వము.”

బొంకువ్రసంగ, మాతడును బొంకడుమోక్షుడు, “బొంకు,, మంచు ని

శ్శంకుడ డొకండు చెప్పంగల సాహసుడు డుండెడుగాక నీకుడ దా

జంకడె యంబరో? కడు ససత్యము సత్య మనంగ నేర్చునే

౨౬౪

సరించినవారమగుటచే ముద్రించినందులకు వారుకృతజ్ఞులై తాముప్రక
టింపఁ బోవుఁజల్లినీమ, నారాయణాస్త్రము, లోనగుచరిత్రగ్రంథముల
లోఁ దత్సూచకముగాఁ బ్రవర్తించి సత్యము విలువ నెఱిగి ముం
దేగుదురు గాక, సకలు మాకుఁ జేరిన విధమును జూపు చున్నారము.

1...కొప్పరకపులు జాబులిఖించిపంపిరి. అందంతయు తమ్ముల నిందించుటయే అ
ప్పవేరేమియులేదు, మీయభయలను పోలవరపు జమీందారుగానైన క్రికృష్ణారా
వుగారు వారుచేయించిన కాకినాడ కాలేజిలో సభకు రమ్మనమని వారెంతవేడి
నను తమరు దానికియ్యకొనలేదట, అదిగాగల సంగతులతో ఎదుటనుండి గోమా
నించినపానిరితిగా సంభాషణ యంతయు వింతగా వ్రాసిరి...దాని యథార్థమం
తయు మాకు దెల్పిరి, ఆజాబునందలిమాటలు చాలాకర్ణకఠోరముగానున్నవి, అం
దంతయువారి యానందమును, మీ — ప్రకటించుమాటలేకాని వేరేమియులేవు,
దానియొక్కనకలు సావధనకలదు, తమరుపంపుమన్నచో పంపెదను, తమరు ఆగ్ర
హిస్తును. పేరుమాత్రము మీయచ్చుగ్రంథములయం దెచ్చుటను ప్రకటించవద్దని నా
ప్రార్థన, ... దానినుండి యీక్రిందిదానిని దెల్పి వాయుచున్నాను. — ఏమియీ
సాహసము, ... వీరు శాఖాభిమాన మే చేయాలతగా చేసికొనియున్నారు, వెంటనే
జాబువ్రాయ పార్శ్వములు (చేసాలు)

2...వారు వ్రాసిన అనేకత్తరమునకు సకలు పంపుచున్నాను,...యది దానికి సరి
యైనసకలని తమరు సమ్మతమును, యీపుత్తరమును... గారికి వ్రాసిరి, ...మీకును
వారికిని సరిపడకపోయినను వారి కొన్నత్యమున్నచో దానిని స్థాపించుకొను ని
ధము లనేకములుండగా దూషణచేత జయింప నుంకించుట నాకు చాలాకష్టము
గానుండి నేమికిది పంపుచుంటిని... చూచి తమరు దీనిని మీయిచ్చవచ్చినట్లు వాడు
కొనవచ్చును, నాకుతిమయింబు గౌరవపూర్వకమైన భక్తి యిచ్చుచేను సన్ను
పుకొల్పినది. (చేసాలు)

ఉ॥ వేరొకరుండు తోడగుట వెంకటసామినిగూర్చి సందియం

వీరబాం దోవఁజేసె నతఁ డెంతయు యాగ్యుడయైన; నింక వీ

రీరిని బేరు గుచ్చిరొ యొకింతయు వారలఁ గూర్చి శంక చె

న్నారద సూర్యుఁ డింకొక దిగంతరమం దుపయంచె నేనియుకొ

౨౬౫

మ॥ “నహవాసమ్మన నబ్బుగాదె గుణిదోషంబుల్, మహాపండితుల్

బహుమానించెద రీవిశేషమును సంబంధంబు తత్తాద్యుశం

బహముకొ లేయియు నుండు హేతువున యాగ్యత్వంబు చెన్నారుధి

మహితుకొ వెంకటసామిఁగూర్చి మదిలో మాకజ్ఞై సంఢేహముల్

౨౬౬

సి . . ఆత్మడు యీజాబుచూపెను, యీజాబు నీకెట్లుదొరికిననని . . అడుగగా
అతనిట్లనెను, . . అందువలన ఆఉత్తరమును దీరికి చూపమని . . గారికి స్రాసిగి. వా
రట్లు చేసిరి దానిని నేను చూచి . . . సరియైననకలు తీసుకొంటిని” అని. . . చె
ప్పినాడు యదియె నాకడిదొరకినవిధము నిన్నునే మీకుపంపుటకు ఆ. . . వద్దనుం
చి యీసంగతులకు జవాబుతెప్పించుకొని బ్రాయువమును యనుకొని యతనికి వా
సిలిని, అతను వెంటనే జవాబు పంపనందున నేడే మీకిట్లు వ్రాయుచున్నాను మీ
కతను వాస్తే వ్రాయవచ్చును అది సరియైన నకలేదు. . . (చేవాళు)

1. . . శ్రీకృష్ణరపుకవీశ్వరులు కాకినాడది గామములకు వచ్చినపుడు అక్కడ
జరిగిన నిభలలో మిమ్మును దిరుపతి శాస్త్రిగారిని ఆహ్వానము చేయగా రామని
మీరు చెప్పినట్లున్న అంగమీద కొన్ని ప్రశంసలు జరిగినట్లున్న, ఇంకా మొ
దలైన కొన్ని సంగతులలో శ్రీకృష్ణరపుకవీశ్వరులు తమమిత్రులయిన . . . వారి
కి సాత్రమాంబుగా తెలిపినారు . . . ఆతింశములన్నియు విశదముగా. . . వల్ల
తమకు విశదమైనట్లునాను. . . వద్దనుంచి ఉత్తరమువచ్చినది, తమకు పంపినశక
లు శ్రీకృష్ణరపువారు వ్రాసిన లేఖను సరియైన నకలైయున్నది. . . అచ్చటవృట
ఆధ్వరములలో కొన్ని పొరసాటులు పడియుండవచ్చును. . . శ్రీకృష్ణరపుకవులు
పంపిన దానినకలు నావద్ద చూచి సజ్జము తెలిసికొనవలెనని నావద్దనుంచి తీసుక
వెళ్లినారు తిరిగి తమవద్దనుంచి తనకు ఉత్తరం వచ్చినట్లు యీతోజాపుత్తరం వ్రా
సినాడు అందువల్ల దీనిని తమకు విశదం నిమిత్తం వ్రాసుకున్నాను. శ్రీకృష్ణరపు
వారు వ్రాసిన వాటిలో యధార్థమును మాకుగూడ తెలుప ప్రార్థించుచున్నాడను.
చిత్తగింపవలెను. (చేవాళు)

పైయుత్తరములన్నియు వారివారి వ్రాళ్లతోనుండినను
శాఖాభిమానులవలనవారి కేయపకారమేని జరుగుననియెంచి వ్రాళ్లును
కొన్ని సందర్భములును విడువఁబడియె, ఈయంశము 10వ పుటలోని
యధార్థవాదిగారి యుత్తరము మఱికొంత విస్తృతపరిచయం గలదు.

ఉ॥ వెంకటసామి కుండెనుకొ నేలకు వేలుగ గుండియల్, వృథా
కొంక క యట్టి వాదమునకుఁ దిగునే శివ! యెవ్వఁడో నిరా
తంకుని నూడి “కాకు, లని తజ్జుల చూచిన చూఱుఁగాక యీ
పంకము నీఁగుటెట్లునిన వాక్కింక నాతనికిఁ జూచునే’ ౨౬౬

ఉ॥ వెంకటశాస్త్రితో నటులు వెంకటసామి వృథాఁపనిసంగముకొ
శంక యొకింత లేకయును సల్పఁగఁ గారణమేమి? యైనచో
నింకొకమాటు చేయుటకు నేటికి సందియ మింతమేల? యీ
బొంకుల కాతఁ డొప్పునెడఁ బోవలె నాతని మీఁది కయ్యెడకొ ౨౬౭

ఉ॥ ఊరకవ్రాచు వ్రాతలకు యోగ్యుని నానిగూర్చి వ్రాచుటల్
సారవిటల్ గణింప, రెకనక్కె-పు వ్రాతకుఁ బూని యెరిసూ
చూఱఁగ నెంచి పండితుల చూడఁ జేసిన దానఁ జేసి య
కాటులు నైఁవరామి సేటుగా వచ్చియిచ్చితి మింత యొప్పుజే. ౨౬౮

ఉ॥ “పాడి, యసంగ నీతి యగుఁ బండితులం బడఁచిట్లఁ బూనుచోఁ
బాడికి నేమి యర్థ మగుఁ బండితు లేమి యొనర్చి రీతనికొ
పేడుక యయ్యెనే? యకట! వెంకటసామికిఁ గూడ; నేరి నూ
నాడనివాఁడు పండితుల నామనె కాకులు గాఁగ నక్కటా ౨౬౯

ఉ॥ “కా దతఁడట్లు వ్రాచుఁ, డనఁ గన్పడుచుండెను వ్రాత యింతగాఁ
జేడయిరొక్క పండితులు, చెప్పఁటి యెవ్వఁడో వ్రాచుమన్నచోఁ
బో దల తెల్లు పాణిని స్వబుద్ధిగఁ బోవలె మున్నిటుల్ చనన
లే దలమేటి పాణిని’ బలే? బలే? పాణిని గారు పుట్టిరే. ౨౭౦

చ॥ “బిరు దిదినాఁడు నాకనుచుఁ బెగ్గెకు నేటియొ వ్రాచుఁబోయి సంత
సక్రరణ మొకింత కర్తయును, జక్కనిధార విహరమాట న
క్కరణిని జెప్పెఁ గాని మిథ కాండిము సర్వము చూడఁ బోవఁ డె
వ్వరినుకొ చూఱియులగు, నన వాస్తవమేయగు, దిద్దికోదగుకొ. ౨౭౧

ఉ॥ ఒక్కరి గొప్పఁ జేయుటకు మొక్కరిఁ దిట్టినఁ గానిగాదె? యే
మక్కట? వడితప్రవరులఁడఱు కాకులె. యెంతవాఁడ? శా

సుక-సిం బోలఁగాఁ గలుగునో? యింక నేసియు నిట్టితోవలె-
దొక-క చక్కఁగాఁ దెలిసి మాకుడు వాకులు గట్టిపెట్టుతా

౨౨౩

ఉ॥ కాకపురంబు వాస మనుకారణ మీనుడి తెచ్చి పెట్టెనో
కాకవితోడు నీద యగుకారణ మీనడిలోన దింపెనో
లేక యశమ్ము కైకొనెడిలెయ్యె? పాకపుసాంపా! కంపా? యా
రా? కడు మేరమీటఁగదరా? నవపాణినిగారిధోరణుల

౨౨౪

తే॥ గీ॥ అరిగెభీముండుసోముండుసురికెనకటసి, జరిగె నర్జునదీక్షితసారస్వధామం
దేవి! పేరూరి దౌర్భాగ్య మిపుడు వప్పు, శంకరుండఁటావ్యాఖ్యాతృచక్రవర్తి.

ఉ॥ ఇంజరమేము నిర్వరము నేగుటగూడ నసత్య మొక్కఁదే
గెం జనుమీద నయ్యెడలఁ గేవలభక్తిని జేసి *యత్సవం
బుం జరిగింప నెల్లరును బూసిరి యప్పుడు వారు వచ్చి పి
ల్వం జను దెంచెఁ దిర్పతి నభావ బాసరించితి మంత నయ్యెడల

౨౨౫

ఉ॥ పోలవరంపుటేడరుగఁబోవుచు నానభ కట్లు తిర్పతి
జూల బలాత్కరించెడి ప్రసంగముగూడ శ్రీనసత్య, మే మనకె?
శ్రీలలితుల జయంతికులశేఖరు రామయ గారిం దూడఁగా
సూరి "మొటారు" బండివయ నూరికెఁ దిర్పతి యేగె నద్యుపక.

౨౨౬

ఉ॥ రామయ గారు పోటిసలి రా నలవారిని బోడుకొంచు రా
గా మఱి టేడరు బండిని దగ్గ బనిచెక, జనెదాని మీద నా
శ్రీమహిమ గనుంగొనఁగ శ్రీవతి; వచ్చెనువేళ వాన దా
నామెయి మార్గరోధిగఁ బ్రయాణము మందత చెందె నంచితా

౨౨౭

(*1912 సం॥ జూలై 10 వ తేది ఆంధ్రప్రదేశ్ కనుండి.)

జూను 18వ తేదీని శ్రీలలితవతి వేదక టేశ్వరకవులు ఇంజరముగ్రామమునం
కు శతావధానంబు సుసరించిరి. ఉమాతీమేకవిగారును సూకలఅమ్మన్న శాస్త్రి
గారును కవిత్యమును గురించియును ఆవధానమును గురించియును చక్కనియుప
న్యాసములనిచ్చిరి. ఆవధానానంతరము శ్రీవేదక టేశ్వరకవులు సత్కరింపబడి జ
నులచే నూరేగింపబడిరి.

నందికోళ్ళ గోపాలరావు.

ఈ యంశము ముంపు 106, 107వ పుటలలో శ్రీవారి యొక్కయు సద్గు
ణులగు నేటొకరియొక్కయు వేద్రాళుగల యుత్తరములవలనఁ దేలును.

సీమ

చ॥ తిరుపతి యేడుగంట లగుడెంచుడు రామయగారు తాను ధీ
వరుఁ డగుమల్లయ్యార్యుఁడును వచ్చిరి యేగినదొంటిగంట, కే
కరణిని నైదుగంటలకుఁ గాఁచగ నుట్టిప్రసంగ మంబి? సా
కిరు లిట రామయ్యార్యుఁడును గేవలధీరుఁడు మల్లయ్యార్యుఁడుకొ
అరికొ

చ॥ పదపది పొద్దువోపుపయి బందిపురమ్మున కేగుడెంచెన
య్యదనను దానఁ జేసియె మహాత్ముఁడు రామయగారుగూడ “వీ
రిది సభ”యం చెఱింగియును సేగఁగ లేదఁట? దీనితత్త్వ మి
య్యది, సభ కేగునప్ప డెటు లౌ నటువంటిప్రసంగ మంచికా
అరికొ

చ॥ మఱియొకయప్పుడేని యొకమాట వచించుట, దాని కుత్తరం
బరసి వచించు, టావయిన “నా” ననుకొంటయుఁ, గాక యట్లుగా
జరుగునె యంబి? వాద; మది సత్యమె యానెడ నిప్పు “డింతయుకొ
జరిగె,, నటంచు మానవుఁడు సాక్ష్య మొసంగుట కేమిశంకయా
అరికొ

చ॥ పోలవరప్రభుండు తన పొంతను దిర్వతి యుంటఁజేసి యీ
గోలకుఁ బూనుకొన్న నది కొందఱు వేఱుగ నెంచు రంచు స
క్ష్మిలుఁడు జంతుసేమి? యనిపాద్యుల నన్యులఁ జూపినార మా
శ్రీలలితుండె చాలు నిది చెచ్చెరఁ దిర్వంగ నింద తేటికికొ
అరికొ

చ॥ వీరలు, కాకినాడయును, వీరులిఖించిన పేళ్లు, నిక్కమే
యారయఁ దక్కునంగతుల యందొక లేశము సత్యముండినకొ,
వీరు లిఖించుపోకడలు వీనము సత్యము గా, వసత్యపుం
ధోరణికేమి? ప్రల్లదపుమాకుడు కేమి వచించు వఁచికా.
అరికొ

చ॥ “తిరుపతి వెంకటేశ్వరుళ్ళధీరుల మేము జయించినార, మం
చూరులకుఁ డెల్పి సరితనము నొందుట కింతయు నల్లి, రట్లు సం
బరపడరాదె? తిట్టులను వ్రాయఁగ నేటికి? చేతిచేటె? యం
బరొ? యది తాఁగ నేర్చునెటు, “వ్రాత బలింగొను,, సంఘెఱుంగవే. అరికొ

క॥ ఇదిగాక పెద్దలేమని, రది నీ వెఱుంగనిదె? యజ్ఞ లాకర్మంబుకొ
మది నెఱుంగ రక్కట! “శతం” వద, నకంపాలిఖి యన్యవా రలఁ తులొక్కొ.

చ॥ ఎవరికి వ్రాయనేమియగు? నేగతి నయ్యది పైకి బోవునా
 ఇవ? ఇవ? చేయునట్టివని చెడ్డది యైనపు డించుకంత జం
 క వలదే! యంతదాక మది గట్టిగఁ బట్టుక యేగి నన్నిధి
 బవరపుగెల్పు దెల్పికొన వచ్చుగదా? తమయిచ్చచొప్పనకొ. ౨౦౨

చ॥ అదియును * బైకివచ్చుఁ జూమి యందరి? సాజపుబొంతుపాడితికొ
 బదలఁగవచ్చు “లే”దనుచు; వ్రాఁతకు నయ్యది వీలు గాదు కొ
 ట్టది దియఁ గొంతమందిని, గడంగుదు రియ్యెడఁగూడఁ బొంకఁగా
 నద నగునోటఁ గొందలు మహాత్ములు; చెప్పఁగనేల యిక్కలికొ ౨౦౩

* శ్రీహయగ్రీవాయ నమః

హలోమకాం, పొన్నూరు.

(బహుశ్రీ) చెల్లపిల్ల వెంకట శాస్త్రి వారికి. నమస్కారములు,

ఇదివఱలో మాదేశవాసులగు కొప్పరపుసోదరులు కాకినాడలో నాశుక
 విత్వము చెప్పినపిదప గుంటూరులో కొందరు పెద్దమనుష్యుల ముందు ‘మిమ్మున
 భలోనికిఁ బిలిపించిన రారై తిరనియు రాజావారిద్వార పిలిపింప నిదె వచ్చెద
 మని పరాక్రము లైతిరనియు పిదప మీరు వెరచిరానందులకు నభ్యులయెడుట,
 సీ॥ గీ॥ అకట! పదియవనాఁటి ముత్తైదు బోలె, డాఁగియున్నారె, అనియు, చ॥
 గురుతలధింప దంచు నభకుకొ బెఱకుకొబలుగాలి మాని సో, దరులగురా
 మకల్పలను దద్దయుమాపణచేసి నంతనే, జరిగెను శృంగభంగము, అనికంసవ
 థ సందర్భమున క్లేషగ చెప్పితిమనియు, మఱియొక కర్ణకతోర మగుపద్యమును
 బ్రచురించి విజయముగొంటిమని చెప్పిరి, ఇందలి సత్యాసత్యముల వివక్షణనేయు
 పెద్ద లిక్కలికాలంబున గానరారు, గాన తామైన సత్యమును బ్రతికామూల
 మునఁ బ్రచురించి చదువరుల సందేహనివృత్తి యొనర్పఁడు, బలవద్ధిరోధమున
 కు జంకి యథార్థవాదినామమున నిటువ్రానితి, వలయుచో నేను చిరునామ తెలు
 పుటయే కాక సాక్షిని గూడకాగలను (యథార్థవాది)

యేర్పూరు.

24-2-12.

.....సోదరకవుల యొక్క మాతామహస్థానము మాత్రామహే అపుటవల్లను
 నున్న శాఖాభిమానమును జూపక న్యాయపక్షముగా తత్కౌపులతో మాట్లాడుటవ
 ల్ల నున్న, యీగ్రంథము విశేష అవసరమైయున్నది, తరుచు యీగ్రామములో
 నేయుంటూ దగ్గరలేనివాని యెఱుఁము దున్నను యీనిన చందముగా యీగ్రా

ఉ, “వ్రాయనె లేదు మే” మనుచు వచ్చెడి వాడము దక్క దీని పై
 సూయభిలాంబి వాడ మింక నుండదు, సాహసము లేదుకేనియుక
 రోయరు తోయకుండుతడ బరోక్షము నీ కొకడున్నె నీకుకం
 దోయిని గప్ప నేర్పరులు తొల్లి వినబడ చిప్ప డుండురే. ౨౦౮

మము వచ్చిగప్పడెల్ల మాట్లాడుచుండగా మేము తనివ్వరోధముగా మాట్లాడుచుండు
 మని మాయందసూయలై యుండురు

(చేపాళులు)

కాకినాడనుండి మ॥ రా॥ రా॥ ఆనరబిల్ కె, ఆర్ వి.కృష్ణారా
 వు బహదరు బి. ఎ. గారును, రాయబహద్దర్ కె. సూర్యనారాయణ
 మూర్తి నాయుడుగారును, పంపించిన యత్తరముల నీక్రిందపొందు
 పఱచుచున్నారము.

కాకినాడ

27-11-12

శ్రీకొప్పరపు కవులు కాకినాడ పురమునకువచ్చి సభయొనర్చినపుడు తిరు
 పతి వేంకటేశ్వరు లానభలో వారిచే బరాభూతులైరని శ్రీకొప్పరపుకవులు అ
 క్కడక్కడ ప్రసంగించుకొనుచున్నట్లు మామిత్రుల కొకరు వ్రాసినయత్తరము
 బలన దెలియవచ్చినందున నిజముగ నీపురమున జరిగిన సభావిషయము లీక్రింద
 వివరించుచున్నారము.

శ్రీగంజామువారియింట వివాహమున కామాతులై శ్రీకొప్పరపు కవు లీ
 పురమునకు వచ్చిరి వివాహసందర్భమున కేర్పడినసభ ముగియబడిన తరు
 వాత పురవాస్తవులు శ్రీకొప్పరపు కవులచే గౌరవది యొకసభగావించిరి ఆసభ
 కాలేజిలో జరుపబడినది అందునకు శ్రీతిరుపతి శాస్త్రిగారామాతులయ్యను కా
 రణాంతరమున రాలైరి వారండులకు రాకపోవుట శ్రీకొప్పరపుకవుల డ్రేముము
 కొరకేయని తలచి వారిని బలవంత పరచమైతిమి పై సభ జరిగిననాడు శ్రీతి
 రుపతి శాస్త్రిగారు మాగ్రామములోనె యున్నవారు వారుభీతిజెందిపలాయనై
 రని కొప్పరపువారు చెప్పకొనుమాట లసత్యములును నిరాకరింపదగినవియును
 అగును శ్రీకొప్పరపుకవులకొర కీయూరజరిగిన సభలలో నెందునువారికిని వీరికి
 ని సమావేశ ప్రసంగము జరుగనే లేదు కాలేజిలోజరిగిన సభవిషయమై శ్రీతిరు
 పతి శాస్త్రిగారిపోతనాహనిరుత్సాహము లేమియునులేవు శ్రీకొప్పరపుకవులకును
 తిరుపతి శాస్త్రిగారికిని సమావేశ మియూర నెప్పటను గలుగలేదు మాయొద్దనుగలు
 గలేదు శ్రీకొప్పర కవుల మూలమున శ్రీతిరుపతి వేంకట కవులయం డుండుగౌర

|| తప్పికోసంగం జూచినను దప్పద వెంటం బడుకొ గవిత్వపుం
 జొప్ప వెలార్పు వదైములు చొప్పశూకలం బోలునట్టి వీ,
 తప్పడు వ్రాత లోం గలపు తక్కిన వానిని వీనిం బోల్పు కొ
 న్నప్పడె “గుప్ప గుప్ప” మని యజ్ఞులకేనియుం గొట్టు వాననల్ ౨౮౯

వ ప్రపత్తు లెవ్వరికిదగ్గిపోగలవి కావని మానమృతము ఇచ్చట శ్రీకొప్పరకపుల
 నిమిత్తమేర్పడిన సభలోని విశేషము లింతకన్న నిటవ్రాయననవసరము ఇచ్చటజ
 రుపబడిన పనుకొనుగ జారోహణాదులీసభతో సంబంధించినవికావు కానిగాధవేరు

K. R. V. Kristna Rao

కాకినాడ

27-11-12

శ్రీ కొప్పరపుకవులు కాకినాడ పురమునకు వచ్చి సభయొనర్చినపుడు శ్రీ
 లిరుపతి వేంకటేశ్వరులూసభలోవారిచే పరాభూతులయిన శ్రీకొప్పరపుకవులు అ
 క్కడక్కడ ప్రసంగించినట్లు తెలియ వచ్చినందున నిజముగ నీపురమున మేము
 జరిగించిన సభావిశేషము లీక్రింద వివరించుచున్నాము.

శ్రీగంజాము వారియింట వివాహమున కాపూతులయి శ్రీకొప్పరపు కవు
 లీపురమునకు వచ్చిరి. వివాహ సందర్భమున కేర్పరప బడిన సభ ముగియబడిన
 తరువాత మేము సెక్ సభగావించితిమి. ఆసభ కాలేజీలో జరుపబడినది. అందు
 నకు శ్రీలిరుపతి శాస్త్రిగారు రాపూతులయ్యును కారణాంతరమున రాలిరి. వారిని
 చులకు రాకపోవుట వారికి వీరికినిగల వివాదలను తలచి వారిని బలవంత పరచు
 మైతిమి. వైసభ జరిగిన నాడు శ్రీలిరుపతి శాస్త్రిగారు మాగ్రామమందునే యున్న
 వారు. వారుభీతిచెంది పరాయనులైరిని చెప్పకొనుమాట లనత్యమును నిరాకరింప
 దగినవియును. శ్రీకొప్పరపు కవులకొర కీయూరజరిగినసభలలో నెందును వీరికిని
 వారికిని సమావేశప్రసంగములు జరగనేలేదు. కాలేజీలో జరిగిన సభవిషయమై
 శ్రీలిరుపతి శాస్త్రిగారి ప్రోత్సాహ నిరుత్సాహము లేవియునులేవు. శ్రీకొప్పరపు
 కవులకును శ్రీలిరుపతిశాస్త్రిగారికిని సమావేశ మియూర నెచ్చటను గలుగలేదు.
 మాయొద్దను గలుగలేదు. శ్రీకొప్పరపు కవులమూలమున శ్రీలిరుపతి వెంకటకపు
 లందుండు గౌరవప్రసత్తు లెవ్వరికి తగ్గిపోగలవి కావని మానమృతము. ఇచ్చట
 శ్రీకొప్పరపు కవులనిమిత్తము జరుప బడిన సభలోని విశేషము లింతకన్న వ్రా
 యననవసరము. ఇచ్చట జరుపబడిన గజారోహణాదు లీమాసభతో సంబంధం
 చినవి కావు.

ఇట్లు

K. Suryanarayanamurti.

స|| గుంటపురమ్మ నందు ననుగూల్ తమచుట్టునుజేరి “యెట్టులో
గంటుడు నల్వదింటికే దెగింపుడు ధారణతోఁ బసేమి? మే
ముంటి” మటుంచు నోల నది యూని *బడల్పడు నప్పదేము లే
కుంటిమె చుట్టుపట్లఁ, జనియుంటిమె యాసభ కో మహేశ్వరీ.

౨౯౦

శ్రీ పోలవరపు జమీందారుగారిచేవ్రాసిన గల పైయుత్తరము
9వపుటలోని ౨౫వ పద్యమునకు విరోధకమగుచున్నది, ఏతత్పరిహా-
రము, మాలో నొక రిది బందరులో నచ్చువేయించుటచే శ్రీవారికిఁజె-
ప్పకయే వారి నిందుసాక్షులుగాఁగైకొనిరనియు, రెండవవారు శ్రీవారి-
తో మనవిచేసి వారియభిప్రాయమును గైకొనిపంపిరనియు, ఈయుత్త-
రమువచ్చువఱకే ఆవేజీ గలఫారమచ్చయియుండుటచే దిద్దవీలిచ్చినది
కాదనియుఁ దెలిసికొన్నచో సంపన్నమగును, మఱియు ౨౭౭మొదలు
౨౮౦వఱకును గల పద్యములలోనియంశముశ్రీవారలయుత్తరములకిం-
చుక విరోధించునట్లు, తోచిననుప్రయాణము మోటారుమీఁదఁ గను-
కను1 గంట వఱకునుగ్రామములోనేయుండుచేతను, ఇంతకునుచేసిన ప్ర-
యాణమేని కారణంతరమునఁగానివీరికి భయపడిచేసినది కాదనుతత్త్వ-
మువారేకాక జగమెల్ల నెఱిగియుండుటచేతను నట్లువారు వ్రాసియున్న
దురనితెలియఁదగు, తక్కినయంశములు సోదరులయుత్తరమును జిక్క-
గాఁజదివి మనస్సునకుఁ దెచ్చికొని శ్రీవారియొక్కయు శ్రీకొమ్మిరెడ్డి
సూర్యనారాయణమూర్తి గారియొక్కయు నుత్తరములలోని, యంశము-
లతోఁజర్పించి యథార్థములను నిర్ణయించి కొందురుగాక.

(*1911 వ సం॥ నవంబరు 10 తేది దేశమాతనుండి.)

గుంటూరు జాబు

.....కిందటి నెల 1వ తేదీ మధ్యాహ్నంబందెందుగంటలకు ఆవధానమహో-
త్సవము జరుగ జోవు గుంటూరు నందలి ద్వితీయనాటకశాల సర్వసమృద్ధి
లై యన్నిట నద్వితీయంబయి వెలింగె, నాడు విచ్చేసినవారిలో సర్కారువ్యోగ-
స్థులు స్త్రీడర్లు మొదలగువారుండెరి. సర్కారువ్యోగస్థులలో మ. రా. శ్రీ. పెమ్మ-
రాజు కామరాజు పంతులుగారు (డిప్యూటీ కలెక్టరు గుంటూరు) మ. రా. శ్రీ
మండపాటి లక్ష్మీనారాయణ పంతులుగారు (తహశీలుదారు) మ. రా. గిరిరా

॥ శివరాముం డొనరించె గాదె విరుగుల్ నేబా? ననన్ బూర్ణమా
నవధానం బపు డప్పరిం గలమగాదా? కొప్పరం; బేల తా
నవలొకింపఁగ రాదా! నీవెఱుగవా? యప్పట్ల నీతీరుగా
శివరాముండు ప్రగల్భముల్ పలికెనే “నీనీ, ఒకుం పాత్రమై. ౨౯౧

॥ తగుదుమటంచుఁ గాలెటులూ త్రవ్వ ప్రపంచక మెల్ల “దోషయే
నుఁగులకుఁ బోరు సాఁగె”నని నూటికి నొక్కఁడు తప్పఁ జెప్పికో
నగడున కాన్పదం బయి మాయనమంత్రము న్నన్తి చెప్పి యే
మొగమున మానవోదరులు ముచ్చట లచ్చుగ నిట్లుచాతురో. ౨౯౨

క॥ మానతి)తయం బటు మా, మీసము తలపెట్టుతమకు మేము వృథాగాఁ
జేసితిమి: గర్త పురమున, వాన మ్రొదిరింతు మన్న వాని యడంపక. ౨౯౩

పు పంతులుగారు. (టపును మేజన్టీ) మ॥ రా॥ చిరుమామిళ్ల లక్ష్మీనారాయణప్ర
సాదనాయుడుగారు (ప్రొ. డి. త.) పోలీసు యిన సైక్టరు (ముసల్మానులు) న
బోజిన సైక్టరు కానిస్తేబిలును స్టేడర్లలో మ.రా.వ కారామయ్య పంతులుగారు పు.
రంగారావు పంతులుగారు మొదలగువారును విచ్చేసియుండిరి. డిప్యూటీకలెక్టరు
గారుగనను మ. రా. వింజమూరి భావనా చార్యులువారు దయచేసియుండిరి.....
అంతట పుచ్చకులలో నొకరగు మ॥ పు. రంగారావుపంతులుగారు సరిగ నూరు
మందికి నవధానము నేయజూడ గుతూహలము కలదని యగ్రాన నాధిపతికి విన
వించిరి, అట్లుచేయుటకు... వీలులేదని చెప్పిరి. ...తరువాతనవధానము నొక్క
రాక్కరుగ విశదలలో పాపట్లలో జేసిరిగాన నిచ్చటసోదరు లిరువురును గలసి య
వధానము చేసిన బాగుండునని పు. రంగారావు పంతులుగారు తమయభిమతంబు
ను దెలిపిరి అదియు నయ్యగ్రాననాధిపుఁడు వారించెను. కానినహేతుకంబుగ
గాదు... ఇద్దఱుపిల్లకాయలు ...పిల్లజగడము బెట్టికొని కర్ణాశ్వత్థామలకధ జక్క
గజ్జికిదెచ్చిరి. ...సబోజిన సైక్టరుగారు రంగంబులోనికి వచ్చి యాపిల్లకాయల
విడదీసి యొక నభికుని నెట్లుచుండ “అయ్యో అతను మనవాడండీ” యని యొక
నియోగి, నవ మేజన్టీలుగారితోననిరి. యీయవనరంబున రంగంబున లంకరించిన
పుచ్చకులు లేచినిలిచిరి-... నాడునలువదియొక్కమంది పుచ్చకులుగూర్చుండిరి.
...పుచ్చకుడు నేడువృత్తమడిగితిగాని గీతము కాదనియె, కవీశ్వరులలో ననుజాండు
గీతమును వృత్తమేయనిరి. పుచ్చకులలో నొకరగు మ॥ పు. రంగారావుపంతులుగా
రు గీతమువృత్తము కాదనియు వృత్తబాధ్యపజాతులలోవృత్తములు వేఱనియువారి
కినుడిచిరి. ఆగ్రాననాధిపతిగా రుపజాతులలో వృత్తములు లేవాయనియు మఱియు
బుచ్చకులు నమవృత్తమో విషమవృత్తమో చెప్పరైగనిరి. అంతట రంగారావు

ఉ॥ అప్పుడు పాటిపోయి వయ నాపులుఁ దామును జేయుచున్నయీ
చప్పుడులుకొ బడాయినుడి చాయలు దబ్బట లెల్లవారికిం
జెప్పక చెప్ప గర్త పురిసీమయు, గర్తపురమ్మునందు మ
మైప్పుడుఁ దిట్టిపోయ జనియించినవతికయ్యుకొ మహేశ్వరీ ౨౦౪

ఉ॥ చెడెఁగద? మూడుమాసములు చెన్నఁటిపోరు ఘటిల్లుటకొ వృథా
గడబిడతోడ గర్తపురిఁ గాలము; కాక స్వశాఖ తోను గా
నడరెడునప్పు డెందు కని యక్కట? వారలవంకఁ బోక యే
వెడఁదయు లేక యుండనెటు వేఁదులువాఁతలు వ్రాసిరోకడ. ౨౦౫

చ॥ కడియమునుండి వెంకన యొకానొకనాఁ డలయింజరంబుఁ బోఁ
గడఁగి స్వమార్గమొటఁగద? కాకపురమ్మున కేగె, నాఁడె య
క్కడ నభ యయ్యె నిక మగుఁగా వెవరో స్వయ మేగుదెంచి పి
ల్చుడుఁ జనఁ డేమి? యిట్టులనుచుకొ లిఖించునె యంబి తిట్టుచుకొ ౨౦౬

పంతులు గారు గీతములకు నుపబాతివృత్తములకు సంబంధములేదనిరి. సరియేయని యొప్పుతోని యవధానియంతట వృత్తముజెప్పిరి.... ఈపద్యములకన్నింటికి బ్రథమపాదమగువఱకు సాయంకాలము 4 గంటలు ఆయె... అవధానపద్యముల బూర్ణముగ వ్రాయువారిలో మ॥ వ. లక్ష్మీనరసింహంపంతులుగా రవధానిగారివ్రాకక నెట్టచెప్పలుతో దాశభల ప్రమాణంబులగు నక్కరములతో, మ॥ పాటిబండ్ల సూర్యనారాయణరావుపంతులుగారు నల్ల చెన్నలుతోనవధానిగారి తమ్ములదెసను గూర్చుండిరి.... పద్యంబుల రెండవపాదంబులు జెప్పనమయమాసన్నమాయె ఈ యెడఁదాగజాపటిమ యంత యెక్కువై కనపడలేదు. 3 వపద్యముయొక్క 2వ పాదము చెప్పచు అవధానిగారు దాహముకొరకు, కాదుక్ష్మీరమునకని తరువాత దెలిసినది. యవనిక మఱుగున కరిగినతోడనే వారియనుభూతును మ॥ పా. సూర్యనారాయణరావుగారునులోనికరిగిరి కొంచెము నేపటికి సోదరులిద్వయను సభలోనికి దిరిగవచ్చిరి అంతట నవధానిగారు 11 పద్యములవరకు జక్కగ జెప్పిరి.... 12వ పద్యము రెండవ పాదము రమారమి 3 వఁతులు చెప్పితఱికి నవధానిగారికి దైవవశంబున నభ్యులకానందము మందముగా శిరోవేదనసంభవించెను.... కొంతతడవజ్జే బాధపడుచునైన బూర్తిగావింపనెంచిరి.... మఱల శ్రీ సుబ్బారాయవధానిగారును సూర్యనారాయణరావుగారును ఘాటిపాటి లక్ష్మీనారాయణగారును (తేఖకులలో నొకరు) మఱలలోనికివెళ్ళిరి, పిమ్మట గవీశ్వరులు మఱికొందరం దక్షిణపు బంచాదిలోనికి వెళ్ళిరి అవఱ గొంచెము. గాలి గొట్టుచున్నందున నచ్చటగురీ వేయించుకొని కవిగారు కొంచెము విశ్రమించిరి.... అంతదిరిగి యవధానిగారుం

ఉ॥ ఇంతటి పాణుబోతు లని యెల్ల నెఱింగియుఁ గాలుద్రవ్వీ ధీ
మంతులు నవ్వ గర్తపురి మాయెడుటక బడకేల మానిరో!
హంత? నమస్తముకొ గడచునావయి నెవ్వరు నమ్మువార లం
చింత బడాయి వ్రాతలకు నేమని పూనిరొ మానహోదరుల్ ౨౯౭

ఉ॥ ఎందుకు వీగితోఁ గలహ? మేదియొ పూర్వము వచ్చెఁ బోయె, వీ
రెండు సమర్థు? లీకపులయెమ్మెలతో మనకేమి, వీరు తా
మెరిదుల కేగ నచ్చటికి నేమును నిద్దము గావు టొప్ప దం
చుం దలపోసి మాను టది శూరులఁ జేసెనె పాణుబోతులన్ ౨౯౮

గమునకువచ్చి మార్చుండిరి.... ఇంతలో నవధానిగారికి శిరోభారంబు తగ్గదయ్యె
నభిసులందఱకు వార్తిశ్రమ జూచి నాటిరేయి మఱింతశ్రమపెట్టి జనదనియు మొద
డుతోగూడిన పనిగనుక నింకను శ్రమ జేయునెడల ముప్పసంభవింపవచ్చున
ని తలంచి యెటులనైన నాటిరాతిరే యవధానము బూర్తిజేయవలయునని సర్వధా
జతనముసేయుచున్న వారిని వారించి సభచాలించి తమతమని వేశనంబులకరిగిరి
... ఇంక రెండవనాటి చరితము క్లుప్తముగ వ్రాసెదను నేటిదినము మ॥ శ్రీమాన్
వంగిళురం కృష్ణమాచార్యులుగా రాధిపత్యము వహించిరి నాడును (9-10-11) స
భయొంటిగంటకు వ్రారంభమాయె నాడుమొదటినాటికంటె బదిమంది నెక్కువగ
నేర్పరచి వారికియు నవధానము సేయబూసిరి... మ॥ ఏకారామయ్య పంతులుగా
రు “నరే యికనిన్నటి 12 వ పద్యము నెత్తికొం” డనిరి.... అంతగొందరు పృథ్వి
కులు “వరుసగాగాక యెక్కడనడిగిన నక్కడ చెప్పదురా” యన నట్టినిమము
తాము పెట్టుకొనమనియు వరుసగానే చెప్పెదమనియు నవధాని గారనిరి ప్రెసి
డెంటుగారు “మీరట్టి సేమము పెట్టికొననిచో బృథ్వికు లిష్టానుసారము నడుగవీ
లుండ” డనిరి లేఖకులగు మ॥ ఏ. లక్ష్మీనరసింహంపంతులుగారు పా. సూర్యనా
రాయణ రావుపంతులురు నిన్నటివలెనే మార్చుండిరి.... అన్నిటికిని రెండుపాదము
లు చెప్పిన తరువాత మ॥ విం. భావనాచార్యులుగారు మిగిలిన రెండుపాదములను
క్కసారిగ జెప్పిన చాలవాగుండునని యన్న నవధానిగారండుల కిష్టపడరైరి.
నాల్గవపాదము చెప్పవేళ నాల్గవపాదము వరుసగ జెప్పటయు వెంటనే యాపద్యమె
ల్ల చదువుటయు డటస్థించినది. ఇట్లు 12 పద్యములగునఱకుజాలప్రాప్తిపొయె. అం
దువలన మిగిలినపద్యముల జనువబనిలేదని సభవారనిరి. ఎట్లయిన రాత్రి 11-40
గంటలకవధానము ముగిసెను. పిమ్మట స్తుతిపద్యములు నగ్రాసనాధిపతిగారియు
పన్యాసమగునఱకు రాత్రి 12 గంటలాయె. అంతట సభకులిండ్లకేగిరి. కాన పం
చాశదవధానమునకు 16½ గంటలుపట్టినది. ఈసంగతినుకటి గమనింపవలయు

ఉ॥ “వచ్చినవాడె చాలు, బలవంతులు బండుగులున్నవారితో

బిచ్చపు వైదికుల్ సరిగఁ బెన్దఁగలారె న్నకాఖివార లే

పొచ్చె మొ'చేయుచుండు రది పోకడపన్ గడుఁ గట్ట” మంచు మే

మిచ్చఁ దలంచి వారిఁ ద్యజించుట యొండొక బోస మయ్యెఁగా. ౨౯౯
క॥ రాజీకి సైవ్వ వలవడు, యోజించుకొనుండు మదిఁ గుయుక్తు లివి మహా

రాజశ్రీ కొప్పరమువృ, థా జయములు నెప్పి కొనఁగఁ దలఁచెను జూడీ ౩౦౦
క॥ అని *కొంతమంది మాకై; పనిగొని వాగ్నిరపు, డేము పరికింపక నం

ప్రతిపద్యముయొక్క- 2వ పాదము చెప్పకముందేయాపద్య ప్రథమపాదము రెండు
మాడుమారులును 3వ పాదము చెప్పనెడ మొదటిరెండుపాదములు రెండుమాడు
మారులును నాల్గవపాదము చెప్పతఱి మొదటి మాడుపాదములు రెండుమాడుమా
రులును నవధానిగారు చదువుచువచ్చి కావలసినపాదముల వేయుచుండిరి బిట్లుం
డ మ,కొం. వెంకటప్పయ్యగారవధానిగారితోపదేవదేమీరు మొదటినుండిపద్యము
చదువుటయేల యేపాదముచెప్పవలయునో దానినేమాత్రము చెప్పడు కాలముచా
లయగుచున్నదనిరి. అంతట నవధానిగారు వెలువలికి జరుగక తమలోదామ, చ
దువుకొనుచువచ్చిరి. వెంకటప్పయ్యపంతులుగారద్దానిబూచి లోపల జదివినవెలుప
లికిజదివిన సైకటే వెలువలికే చదువుడనిరి.... అవధాననమయమున నేవేసియు
గొన్ని పద్యములు చదువుండంచు రంగారావుపంతులుగారన నగానసాధిపతి వా
రి వారించిరి. శతావధానలనుట కొకసారియైన సంపూర్ణ శతావధానము జేసి
గాని యొప్పదు. నభానిర్ణేతలట్టి యవధానము చేయించుటకీయొకయెప్పడోముం
డు చేయింతుమనిరి కానిండు ముందైన నీకవీశ్వరులవలన నిర్ణయమైనట్టి దానిఁ
జేయించి వారిబిరుదములకు సార్థక్యము గల్పింతురుగాక.

నాళ్ళచెప్పు రంగారావు

12-9-11 (Maratur) పురవాసుల యుత్తరము నుండి)

*...తాము వారితో రాజీకి వప్పిలిరేసి మీరు వారికి ఓడినట్లు ముద్రణ యం
త్రములలో ముద్రించుటకు శిధ్ధముగానున్నారు. మహాగజాః పూయంతేమశకా
నాంతం కా కథా యన్నట్లు వీరామిమ్ములను గెల్పునది, వారియొకజ్జీవముసాధించి
నను మిమ్ముల గెల్వజాలరు జాలరు జాలనేజాలరు కింకవీంద్ర) ఘటాపంచానన
మను బిరుదు వీరియందే సాధకము కావలెను. ... గ్రంథవిస్తరభీతిచే నింత
టతో ముగించితిమి. లేకున్న సైక రీము కాగితములు పట్టును.

ఇట్లు పురవాసులు

ని విశ్వస్థింతువో వీరిని బట్టగఁ బగ్గములు ధరిత్రిం గలవే 300

తమనభావేగతున్న నిటు తప్పనలక లిఖించి, రేగి య
క్రమములుఁ దప్పలుకొ వెదకి కంఠము నొక్క యతింతుమేని లో
కము మము నేమియుకొ “మునుపు గాక మఱిక్కడఁగూడ నేల యు
ద్ధము; వెనుకంజ వేసినను దా ర్విడ రీ రని మమ్ము చూడవే. 301

“నాగన్నా? పడకయ్య చూయెగుట నెన్నందుకొ మఱిన్నందు మే
మేగంబోము భవద్ద్యగంతకము, నీ వింకేగు” మన్నట్లు మే
మిగోష్ఠికొ పిడనాది తిట్టినను మాఱికుండ నున్నప్ప డీ
లాగుకొ వ్రాతురే? భానుమూర్తి కృతి యేలా దీని లో నెంచునో? 303

అతియోగ్యుం డగుభానుమూర్తి విబుధారాధ్యుండు లోకైకన
మ్మతుం డీవ్రాతకు నేమిగాఁ దలంచునో? మామానసం బమ్మహ
మతి దివ్యాశయముకొ వినకొ దలంచెడికొ మాన్యాత్మక డాతండు ముకొ
వితగా మమ్ము *మరల్పనెంచుకతనకొ వేడగ్గయ్యెడుకొ దెల్పగకొ. 308

ఎవ్వరు యోగ్యులొ? కలనా మెవ్వరు గోరెడివారొ? యెట్లుగాఁ
జ్జివ్య జనించెనొ? యెవరు చెన్నఁటివ్రాతలు వ్రాయువారొ? యీ
అవ్యయము ట్టు నర్పమును రాఁ గత మేమి? నమస్త మివ్వ డే
నవ్యములుండు స్వప్న మగునట్లు లిఖించెడుకొ గాక శాంకరీ. 309

*బ్రహ్మశ్రీ శతావధాని తిరుపతివెంకటేశ్వరకవివరుల సముఖమునకు.
నే|| చెన్నావగడ భానుమూర్తియనేక నమస్కారములు చేసిచేసికొనువిన్నపము,
తమకును కొద్దరపు కవిత్యయమునకు పొనగినవివాదలను బ్రతికాముఖ
మునవిని విచారించు చుఁటి నేకాని కొంతవగకు కింకర్తవ్యతామూఢతను. మరికొం
త కాలుము మీయునిగ్గ నిశ్చయముగాఁ దెలిసి వ్రాయుకొరికను ఇంతవరకు వి
లంబిపై నది.కవిలోకమునకు రసజ్ఞులగు ప్రభువుల సమ్మా
నమరుదగుటంజేసి వ్రాయకముగా భిన్నురుచులును, సాహిత్య శూన్యులును దుర్వి
దగ్ధులును నగువామల మెప్పుగాంచి యశమునెందవలసినయవస్థ వట్టినది. గా
వున కవితా గౌరము గృహించి రక్షించుకొనవలసిన భారము ముందు మీమూ
వునను పిమ్మట పరప్రత్యయనేయబుద్ధు లగునితరులపై ని నిలిచియున్నది. మరి
యును మీరు పెట్టిన దారిననునరించు నట్టి వారియెడ నొకనేల లోపమున్నను నై
గించి గారవింతు భారమును మీదియేకదా?మీర

చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు తీరిక నూరక హరుచుండి నం

గరములు పెట్టికొందు రని గాఢమును వ్రాసిరి కొంతమంది; వా
రరని లిఖింతు గాక తమయాశయమున, “పరికించి యిష్ట వ్రా
సిరి” యని లోక మొప్పుకొని చెప్పికొనక గమకించుఁ గావుతక

301

శా॥ తల్లాపగ్గడ వంశవారినిధి శీతజ్యోతి శాఖాభిమా

నొల్లాసం బొకకొంత కల్దియును నెంతో యుక్తియుక్తమ్ముగాఁ
దెల్లం బొగతి శాంతి మార్పుకవి తాధీరుండు మాసోదరుల్

కల్లలోనించుచుఁ దిట్టుచుండుటకు నేకాయత్యముక జూపునొ॥

302

లు కలతపడి కలహమునకు దిగుట లోకానర్థహేతువగుటయేకాక యుభయ ప-
క్షములకు ప్రియమును హితమును గోరు మావంటి ఘృహ్యదులకు వ్యాకుల కారణ
ము, మిత్రుల చిత్త శాంతి కై నను మీరు పొందుపొనగి యుండుట మీ కవశ్యకర్త
వ్యము, గజానాంపంకమగ్నానంగ జావవధురంధరాః, అన్నట్లు సంధానోపా
యమును మీర చింతింపదక్షులు, మాబోట్లు చేయదగినదింతయకా నెంచుచుండు
తో విరమించెదను..... చిత్తగింపవలెను,

పీరిదే మఱియొక యొత్తరము,

.....మాకేలని వారికిని నేనెరింగి సంతవరకు నేటికిని మీపట్టున ననేక కారణ
ములచే గౌరవభావమేయని నానమ్మిక, నడుమ కలహప్రియుల కుతంత్రములవ
లన నిదిపొనగినదని నాయూహ, ఏదియెట్లున్నను కొంతకాలమైనను మిత్రకోటి
లోనున్నవారితో కలహము పొసంగినను కొంతనైరించుట ధర్మమని నాతాత్ప
రము, మీరునైరించిన సర్వమును నమంజనమగును, మీయుదారతయు వ్రకటికృత
మగునే కాని పరవ్రసానము వేరొందుగా నేరకు మీరుకొంతించుట మావంటి వార
ల ప్రార్థనసంగీకరించి చేసినను చేయుదురగాని మీయందు భక్తి తాత్పర్య పరిపూ
ర్ణులగు మారము విచారింపని కొందర నాప మాతరముగాదు కాన నాభారముమాడ
మీపైనే నిలిపెదము,..... చిత్తగింపవలెను,

సే, చెన్నాపగ్గడ భానుమూర్తి,

(నిండుకుండ తొణకరాదు.)

...- తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు నాకు పూర్వ పరిచితులు. అగ్రధలోకమున వారి
పేరు దిగంత విశ్రాంతముగ వెలసినది. వారివిద్యా ప్రాగల్భ్యమును, కవిత్వవై

|| బగిల దల్లాప్రగడాన్వవాయుఁ డిపుడే సెక్కి-గత శ్రీకృష్ణపుం
జగదంపుండలఁ గూళాసేయుత వృథానందేహమున్ మాని వీ
రు గడున్ సాహసులం చెఱుంగుత మదిన్ రూఢిన్ విచారింప కే
మిగ మున్ వ్రాసెను “వీరవధానులని” పెరిన్ దాని దా దిస్తుతన్ || 30౮

దుష్టమును, నిరుపమానములని పేరువచ్చినది. వారు బయలుదేరు నాటి కిట్టి మాదిరి ఆశుధారా కవిత్యమును, అవధానకవిత్యమును, సరుకుగా నుండెను. అట్టికాలమున వీరు తీసి నుజ్జీవింపఁ జేసి దానియందే మహాయశస్సును సంపాదించినారు వారికిప్పుడు వయస్సు తిరిగినది. భాషాసతి వారిస్థానమునఁ దగినవారిని మఱికొందఱిని నిలుపఁజెట్టి పురోవృద్ధికరులగు మఱికొందఱు పుత్రులం గాంచినది. ఇప్పుడు కవిద్వితయములును, అవధానకవీశ్వరులును, చాలమంది బయలు దేరుచున్నారు. వారందఱును వీరిమీఁదికి కాలు ద్రవుడుచున్నారు. త్రవ్వనిండు. త్రవ్విన నీరికేమి కొనువ. అట్టిసమయమునఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరు లేమి చేయవలయు? వారు తక్కిన వారితోడ సములుకారె. వారు విద్వత్-వీశ్వరులు దిగంత ప్రతీతిఁ బడసినవారు. వారికింద బయలు దేరిన శిష్యుగణమె విశేషముగ నున్నది. వీరందఱునువచ్చి మేము మీకంటె గొప్పవారమని డీకొనిన “సీవంతరా యని వారితోడ వీరుఁదలపడుట దగవగునా?” శిష్యుఁడు గురువునకంటె యెక్కువవాఁడయిన గురునకు గాక గౌరవము మఱియెవ్వరికి? ఈ అవధానకవిత్యమును బయలు దేరఁ దీసినది వీరుగాక మఱియెవ్వరు? ఒక్క-వేళ వయస్సు దిరిగిన వారిప్పుడు సూతనముగ బయలుదేరు పిన్నవయస్సు వాండ్రితో వడిని దీసిపోయినఁ దీసిపోవచ్చును. ధారణాశక్తి యొక్కింత తగ్గవచ్చును. అంతమాత్రమున వారికొకలాటువచ్చునా? కొప్పరకపులకును నాకును పత్రికాముఖపరిచయము దక్క-మఱియొండులేదు.....తిరుపతివేంకటేశ్వరులారా! మీవిద్యావివేకములువీరియెడనేమియుఁ బనికివచ్చినవి కావు. చిద్రవి నయమునకుమూలముమీరు తలపడుట పిన్నవాండ్రితోడనా? వారి వయస్సెక్కడ? మీవయస్సెక్కడ? ఆంధ్రలోకంబునకెల్ల భాషాసరిజ్ఞానమున గురువులుగాఁ బరిగణింపఁ బడుచున్న మీకిట్టివాద ప్రతివాదములు తగవు. మిమ్మెవ్వ రేమనిన మీకీర్తి కేమికొనువ? ఈ మీకయ్యములు భాషాచారిత్రమున శాస్త్రమునఁ సెలించిపోవును. ఈయవయశస్సు రాకుండఁగాపాడుట కయినను, మీమి వివాదములను వదలు కొనుడు.

ఓ కొప్పరపుకపులారా! మీ కీర్తి యచిర కాలమున దిగంత విశ్రాంత మయినది ఈవచ్చినకీర్తి స్పర్థచే వచ్చినదా? మీకేల? అనవసరపు గలహము. అవసరమే తలగిన దనుకొనుఁడు. ఎవరివలన లోటున్నదోప్రపంచము గనిపెట్టలేదా? ప్రాజ్ఞులెఱింగిన చాలదా? మీ రెడుకొనినంత మాత్రమున మీ కెక్కువ కీర్తివచ్చునా? మిరిప్పుడు వయస్సునఁ జిన్నవాండు. ‘ప్రమాదో భీమతామపి’ అనున

ఉ॥ చూడని యప్పు మావలెనె చొప్పడియుండును భ్రాంతి; యాశువుం
బాడుట తక్కు వీరలకుం బట్టకుధారణయంచుం బూర్తిగా
నేడెటు మేమెఱింగితిమె నిక్కము వీరటులే యెఱింగి యీ
యీడునఁగూడ వారిధృతి కేముత లంక మటంచెఱుంగతకె”

305

ఉ॥ వారిని జూడకున్నపుడు, వ్రాసిన వ్రాతలకేమి యెట్టులో
దూరపుం గొండలన్నగతి దోవఁగవచ్చు “వధాను, లంచు మే
మారక వ్రాసి మీఁద భ్రమనెందితిమం చనుకోమె? సోదరులే
కాటులు వ్రాసి *తిట్టుటకుం గాగమకింపరె మమ్ము దానికై॥

306

చ॥ ఎఱుంగనియప్పువ్రాసియు నిటీవల దిద్ది కొనంగవచ్చు నిం
దరయఁగ శరికయేమి? యిటులాంధ్రపుంబాడినిగారి శిష్యుం డొ
క్కరుం ధీదోకచోట వ్రాసె, నదిగా మఱివేడము నేఁటికాలమం
దఱికిని; దానిఁబట్టి యయినకొ బొరపాటును దిద్దోడగుకొ,,

307

ట్లు పెద్దలాక వేళ మదిఁదప్పి వర్తించినను మీరు తొందరపడరాదు..... మీ, ఆ
శుభాజి పెద్దనాడుల థాటినిమాడ మించిన దని చెప్పకొనుచున్నారు. అంతమాత్ర
ము చేత మిమ్ము పెద్దనాడుల కంటె ఘనలని యందురా? అట్టి తలఁపు మీదన
స్పృహనైన జనింపవచ్చునా?పెద్దలయెడ నెట్టి కొడువ లున్నను వాడుమీకు,
వందనీయులు. (1911వ సం॥ సెప్టెంబరు 27వ తేది దేశమాతనుంసి.)

తల్లెప్పగ్గడ సూర్యనారాయణరావు.

*(దర్బారులోని కొప్పరపువారి జ్ఞానోపదేశము నుండి.)

“మ॥ ఆనుమోదంబున వేలనియ్యఁదగమన్నా? పద్యముల్ గొండటం
చును మున్నున్నవచించి యీక్ష్య నిపుడిచో నామ్యముగ్గూర్పరా
దనుచుకొ రెండునిధాలఁ ద్రప్పనిది నాలాగ? తాటిపట్టా?,,

గ్గ(మనోరంజని 1వ జూన్ 1912 సం॥)

.....తాను స్వయముగఁ బాడనివిషయమును బహుళమాటలనుబట్టి నిర్ణయింపఁ
బూనుట యంతకంటెను బొరపాటు. ఏవిషయమందైననిజము తెలియకముందేమ
నుకొనినను, దెలిసిన వెనుకఁ దనయభిప్రాయము మార్చుకొనఁకుండుట యన్నిటికం
టెను బొరపాటు.....

మ॥ తల్లవగ్గడరాపుగారు మము వార్ధక్యమునన్ భారణా
చిల్లెలన్ గవిసోదరుల్ వృథగఁ గించిత్రేని యోడింతు రం
చెల్లెన్ ముమ్మ లిఖించు వ్రాత విత, నా రీకర్మమే నేర; రే
కల్లెన్ నేరని రాపుగారికి వృథాగా భ్రాంతి కల్గెన్ గదా?॥ 309

క॥ ఉభయాయనుడడు సూర్యుని, యభిఖ్యధరియించు మిత్రుఁ డభిల మెఱిఁగి తా
సుభయ హిత మభినయించుచు, సభిచూసము వెల్లడించు టది యొప్పుఁగదా?

ఉ॥ వీరలు వారినాశువునఁ “బెద్దనకన్నను మిన్న,,లన్నయా
ధోరణి, మమ్ము “సర్వకవిధూర్వము,,లంచని కొండ నుంచునా
ధోరణి, రెండుఁగూడ దయతోఁ గడు “నిండిన మండ” కించిదా
ధారవశమునన్ దొణికి తద్రస మిట్టటు చిమ్ములే యగున్॥ 310

ఉ॥ ఏదియొ వ్రాసె యున్నెక్కడ నృద్ధుఁడు కల్లలుఁ బ్రల్లదంబులున్
బాఁడుచుఁ బండితుం డయిన బంధునముద్రున; కేడి గాంచి “యీ
మాదిరి వ్రాయునే యకట? మాన్యుఁడుఁ గూడ” నటంచు నెంచి దా
యాదుఁడు చింత నొందెనై; మహాత్ముఁ డతం డిపు డేమి వ్రాయునొ, 311

చ॥ ఎవఁ డలసూజివీట మము నించుక చూచినయంత భీతిమై
నవనెనై “గుట్టు మేమెఱిఁగినా” మని; సున్నలపన్నమున్ దగం
గ విసినబ్రహ్మరాక్షసునికైనడి మానుడి కెవ్వఁడేనిఁ బె
ల్లనకరమున్ వెల్గుచు భయంకర నాతఁ డిక్కేమి వ్రాయునొ, 312

తె॥ ఏవడు “హితవాది” పేరున నేదొసోదె, చ్చలిపితోడన వ్రాసియెచ్చటికొయనిచి
టుట్టుదనేదియో తనపొట్ట నున్న, టుట్టఁగ్రక్కెనై యతఁడెప్పుడెట్లులనునె
ఉ॥ ఆలిపియందు సుక్కయెడ వాగనవదం బిడి చిద్రి స్వీయమా

వ్రాసునఁ గొంత వ్రాయునొకపండితుఁ డిప్పుడు “కొప్పరంపు వా
రేల వృథాగఁ బ్రల్లదము లిన్ని లిఖించిరొ తెల్పు,, మన్న నే
మూలను డాఁగునొ జనని? మ్రోఁగునొ? వేఱొకతోవ కేగునొ? 313

ఉ॥ వృద్ధునివ్రాత గూర్చినది, వేరిట లేమిని గొంతమందికిన్
శ్రద్ధగఁ జూచినప్పటికిఁ జాల దురూహముగాఁగఁ దోచులే
సిద్ధము, వీరియుత్తరము చేతికి రామిని నిట్లు వ్రాసినా
మిదరనే సురుండును నెక్కప్పుడు గాఁడు వ్రసిండుడెంతయున్॥ 314

ఆ॥ వె॥ ఊరిపేరు వ్రాయ నున్నగుట్టంతయు, బైటి కెక్కు సితనివార్త నెక్కుట
జూర్చివకు లాది పలుమంది చూచి, నీయని రటంచు వింటి మంబి యేము

శా॥ చాలక వృద్ధత గూరి యుండియును వాచావోషముల్ వాసి తా
నే “లా” చూపి యముక్ జయింప మదిలో నీతండు తా నెంచెనో?

కాలం బెట్టిది, యిప్పుడేని దగకుం గాబట్టదే సత్యపుం

జా తారా? యితఁ డింతగా మునుఁగునే శాఖాభిమానాంబుధిక్ 309

తే॥ గీ॥ చాటువాఁతల కేమి వాచాటులగుచు, బైకిఁబ్రతికలందున *బరుకువాఁత
లెట్టులున్నవా యెఱుంగ వా? చెట్టలకును, వ్రాయరానివాఁతలుగూడవఱు మెక్కి

* చ॥ . . హరు సెటలాక్షదృష్టి నివహంబులపాలయ స్వస్థులయ్యెడికొ శా.
తామే దక్షులమంచు నికెదరు విద్యద్వేషముసూచి...ఉ॥...తొలిపల్కినచా
వ్వన ముష్టిచెంబు గే,లంగొని విచ్చమెత్తిటయె లాభమటంచు నెఱుంగరాదాకో?
చ॥...పడఁబోలునె బూతుల... (15 అగష్టు 1912 స॥ మసూరఁజగ్గచూ)

(దర్బారు ప్రక్రికలనుండి.)

.....బ్రహ్మత్వి॥ తిరుపతి వెంకటేశ్వరులకు:— చి॥ చక్రవర్తుల సుబ్బారా
యశాస్త్రికి. ... మ॥ ఆరుగంజాలరుక్రోశమాత్ర మొకనిక హర్షముమైజూడలేరు
రుజగ్రస్తులరై తలత్తైరయ గారూపంపుసాంపెల్ల పేదరిపో వార్ధకమందె...శా॥
ఆనన్దంపుము,మదమృంత్యమ్ము నెందింపు...చ॥కుట్టి! మాటలనహీనత నీ
నతదోచుచుండుటలో, తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు దేశికు! యికజెప్పనేటికి॥

17—1—12.

(పశ్యా పశ్యో నపశ్యశః; (విమర్శన కేషము.)

.....యః ఎవఁడుతప్ప దాగ్రుటచీత (ఇదప్రకరణముబట్టి తెచ్చుకోవలెను) న
పశ్యతి ఏమియు కనజాలఁడో యః మఱియెవఁడు పశ్యతి జగత్సర్వం అథాత్
కావాసుందరీ మేదృష్టిపథమియాదితి, (ఇదం గాహచర్యనియమలభ్యం) చక్ర
నిదెవతె కంటఁబడునాయని జగమెల్ల కలయజూమనూతాపుభౌ అపశ్యా ఆచదివి
నయపండితులిరువురును పరంతాత్మానం పరుడగునాత్ముని నపశ్యతః కనఁజాల
రు. పశ్య (మిత్రమా) చూడుమా.....

బృహ్మశ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వరకవులకు.

.....భీ యనకుండురే జనుల్...పూర్వసువాసినీ గౌరవంబు॥.

.....కొంగ! హంసనెదిర్చి భంగపడకే కోల్పోకె నీహానము:॥. . .

క॥ ఆయావ్రాతలఁ గన్లెసి, రోయచు సెక వృద్ధసుకవి రూక్షక్షణుడై
 సీ,యనియంతట విడువక, భీముతుఁ * డెటు వ్రాసె సుక్క-? తెలియదె జనని

...తే॥గీ॥ మేటికపులనితోచిన మీరెవారి, చరణములఘాళిగముపైజల్లికొనుఁడు,
 ఇంక నేమేనియొనరింపుఁ డింతెకాని, కలుపకుఁడు మమ్మామాత్ర మీక్కార్యమందు
మీసిగిబోతుగాంభీర్యము నింకెంతకాలము వఱకు ప్రజలకుఁజూపెదరు.
 తటాలున యొకరినని “పండితబ్రాహ్మణ మొదలగు గ్రంథములకు కథానాయకుల
 గుటతో నైనఁ దమకు తనివితీరలేదా?..... మీపాండిత్యమునకుఁ దోడునభ
 కూడ జేయవలయునా..... సీ॥ అగహర త్రితయాధిపుండతఁడు వారకడే
 విరించు యాచకుఁమీరు.....సీ॥ అల్లిబిల్లిగ నాల్గుకల్లలల్లి లిఖించి కడిమి
 జూపెడు దివాకర్ల భట్టు, వెట్టిభంగిని తొరి మొరి వ్రాతలు వ్రాసిపేరుగాం
 చెడు చెల్లపిల్లభట్టు... (ఇట్టివ్రాతలకు మితియేలేదు)

 పరా.—ఆయావ్రాతలు, 54 పుటలోపరాలోనుదాహరించిన
 వారిలోఁ గొందఱవ్రాళ్లుగల చేటభారతపు వ్యాసములనుండి స్థాల్పపు
 లాక న్యాయమున నెత్తిచూపఁబడియె, విస్తర మాయీదర్బారు పత్రి
 కలయందే చూడఁదగు, ఏతిట్టుతిట్టిననుశిరసావహించి “దర్బారు,, వ్రాక
 టించుచున్నదనుటకు విస్తరించి యుదాహరణము లవసరములేదు. జ
 గమేసాక్ష్య మీఁగలదు విస్తరించి యుదాహరింపఁ బూనుదుమేని ద
 ర్బారుసంచికలలో మూడువంతు లుదాహరింపవలసియుండును. అట్లు
 చేసినచో గబ్బము విస్తరిల్లుటయెకాక తిట్లమయము కావలసివచ్చును
 పాఠజ్ఞు లింతటితోడనే తృప్తి నందుదురు గాక.

(*1912 సం॥ డిశంబరు అభినవసరస్వతినుండి.)

ఈక్రిందఁ బ్రకటింపఁ బోవుకద్యములను బ్రహ్మశ్రీ అమరవాది రామకవి
 గారు మాకుఁ జాలదినములక్రిందట సంపిరి. ఇప్పుడోమహుఁడు కడువృద్ధు,
 ఈయన ఘృణితచిత్వము వసుచరిత్ర పాకముననుసరించి యుండును. ఇప్పటికా
 లమున నాంధ్రకవిత్వ మీకట్లుదిట్టముగాఁ జెప్పమహాకవులు మానీమయందే కాక
 యితరత్రగూడఁ గడుసరుదు తిక్కనాదుల కాలమునుండి మాకొండవీటిసీమ మ
 హాకవులకు నివాసమై యశమునందుటయునేఁటి కట్టిసీమను గుకవులు తండోప
 తండుముగా బయలు వెడలి కుకవినరక్షణకుఁగా శుకవిసిందన మొనర్చుచుఁ

క॥ ఈయమరవాది వంశజుఁ, డీయనఘం డీమహాకవిశ్వరుఁ డకటా!

రోయునె రామఘోకవి యొరు, లేయవివేకమును జూపలేని భవానీ॥ 320

గడునజ్ఞానులై వర్తించుచుండుటకుఁ గొంకి దీనివలన నీమకెల్ల నప్రతిష్ఠవచ్చునని తలఁచి యీవృద్ధమహాకవి యీపద్యములు వ్రాసిపంపిన ట్లాసింపనయ్యెడిని—

ప॥ అ॥

శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తయే నమః

సీ॥ అలమేలు మంగలాభాప్తివర్తిలు సొక్కఁ డలమేలు మంగలాభాఘ్న లూకరు
విబుధసవర్య శోభిలుచుండు సొక్కఁడు విబుధసవర్య శోభిలుకు రొకరు
శ్రీమతగ్రాహవృద్ధిజీవనం డొక్కఁడు శ్రీమతగ్రాహవృద్ధి జీవు లొకరు
రాజితాపీనగోత్రస్థితం డొక్కఁడు రాజితాపీనగోత్రస్థు లొకరు
తే॥సీ॥ నామహాత్రానఁ గాకగుణక్రమమున, నములుతిర్పితివేంకటేశ్వరున కట్టి
సరసతిరుపతివేంకటేశ్వరులఁ దెగడు, వారువిబుధావకారులు గారె తలఁప

సీ॥ గద్వాలనృపతి రంగద్వాలభిల్యాభమతు లంచు విత్తనమృతులఁ జేసె
నాత్మకూరున ముదంబాత్మ కూర ఘటిలై రోహణోపమగజారోహణంబు
వేంకటగిరిరాజు వేంకటగిరిరూప ఫణితుల్యు లని ధనారృణమొనర్చె
విజయనగరి, వాద విజయనగరిపుడేకికు లంచు రాజకౌశికులు మెచ్చి

తే॥సీ॥ రండు నిందన నేటికి? నభిలలోక, మస్తకనవస్త్రకీర్తిప్రశస్త్రు లగుచు
వజలుతిరుపతివేంకటేశ్వరఘోకపుల, నీర్వర్తి రిపులేవగించిన నేమితఱుఁగు

సీ॥ కావించు రెవ్వారి గాఢోత్సవుల సుధీదుర్లభభహుపారితోషికముల
భావించురెవ్వారిఁ బరిచితగ్రంథశబ్దపరిష్కారాధ్యక్షవైదగ్ధ్యపరసి
నేవించు రెవ్వారిఁ గోవిద ప్రాప్యతద్భాస్వదుజ్జాంశముల్ పట్టువడఁగ
రావించురెవ్వారిఁ బ్రాజ్ఞగోష్ఠి చర్చికల కగ్రగణ్యులఁ గావరించి

తే॥సీ॥ సకలదైవశోభిరాజన్య లట్టి, సరస తిరుపతి వేంకటేశ్వరఘోకపుల
ఖలుల సూర్యాపిశాచసంగఘోరములగుచు, బదఱుటయువారలకు సొక్కప్రాభవంబె

సీ॥ ఆత్మయశోవర్ధనానక్తియే కాని పరకీర్తికి నసహ్యపడుట లేదు
వైదర్భిరీతిఁగావ్యము లల్లుటయె కాని పటిమకై గొడిఁ జూపుటయు లేదు
పరకావ్యముల గుణఘృణామెన్నుటె కాని తప్ప లస్వేషించుతలఁపు లేదు
పామరునైన సంభావించుటయె కాని యొగి గర్వమొక జూడకుంటలేదు

సీ॥ కలరెంటువంటి బుధులని కవులుమెచ్చ, వజలుతిరుపతివేంకటేశ్వరులనీర్వర్తి
నింద నల్పినవాండ్రెడి నిందగాక, వారికీర్తికి సుంత లోపంబు గలదె. ౪

సీ॥ కోవిదా మోదంబుఁ గుమతిమర్వాదంబుఁ బూన్పరే మాన్పరే భూరిసభల
సంస్థానములయందు సరసాననములందుఁ బటవరే నెఱవరే పద్యబహుత

శ్రీ॥ “వెంకన్న” *యనివాని పక్కిరించితివాగుగానంచునెక్కందు మేనుమఱచు
 “వెంకటే” నని | వాని జంకు నా కేమని యొక్కందు సంతోస మొందుచుండు
 “వెంకప్ప” యని వ్రాసి వేటాకం డాత్మలో నానందపారవశ్యమును జెందు
 “వెంకం” డనుచు వ్రాసి యింకేమి కావలెననుచుఁజూకొందు గనుముదంబు
 శ్రీ॥ అగ్నుకండు “వెట్టివెంకటాయ” యనివాని, పరమసంతోషచారిధినిరుగులాడు
 నేమవరగవచ్చు గొవరలు సొముదిలచి, పడెడిపాటులు తత్పక్షపాటు లకట?

చటులబద్ధవధంబు శతనధానవిధంబుఁ బాపరే చూపరే స్వకవనముల
 సౌహిత్య జననముల్ సౌహిత్యకవనముల్ చేర్చరే నేర్పరే శిష్యతతికిఁ
 శ్రీ॥ దాదృశోదారశీలనందర్పులగుచు, వఱలుతిరుపతివేంకటేశ్వరగుకపుల
 నీర్వ్యనిందింప వారలకేమిఁకొఱతపి, కొఱతఁ బలికిన వారికేకొఱతగాక.
 శ్రీ॥ ఆరూఢ సౌహితీవ్యాకరణబ్రాజదదితకశ్యపులయం దవతరించి
 చర్చితార్చనబాహుళ్యసంగవాక్పాఠిదంభాదితిస్తనృపానాప్తిఁ బ్రబలి
 సంస్కృతాంధ్రకవిత్య చామరీ కైతవచోలాపనయనసంస్కరణ మొంది
 వరకావ్యమోదితనరచాలబహుమతి వ్యాజనానాకళ లభ్యనించి
 శ్రీ॥ బహుళితశతావధానాదిపాటవాఖ్య, బలినవనయుక్తిఁ బెరింగి విశ్వమయుఁ డయ్యె
 సరసతిరుపతివేంకటేశ్వరయశస్త్రి, నిక్రముఁ డయారె! వారి భావింపవశమె.

(*16వ అగస్త్య 1912 సం॥ దర్బారు పత్రిక నుండి.)

..... ఓపడుకొండలవాడా! ఓ తిరుపతి వెంకన్నా! ఓ మహాశ్రీభో! నీవుచా
 టుననుగిది యమాయకులను ప్రేరేపించి వారిని యావహించి యవనాదముల నేల
 పలికించెదవు. నీవు వాగికిని వీరికిని పూనుటకంటె ప్రత్యక్షమయి నేమికావలెనూ
 యేలకోరరాదు. వెయ్యికొబ్బరి గాయలు వడపప్పు పానకము చేసి నిన్ను శాంతిపర
 చెదను. మాయండు దయయొచ్చి నియోగి వైదికులకు వైషమ్యములను జంప వర
 మియ్యము. అప్పుడు నీవేరు సార్థకమగును. కోపించి యవనాదములను వెల్లడించి
 న ఈయిరువదవ శతాబ్దములో నమ్ము వారెవరు. కావున శాంతింపుము.
 శాంతింపుము. నియోగి

ప్రతిపదా:— ఇట్లు స్వయంకృతాపరాధమునుమాపైఁబెట్టి
 వ్రాసినను, ఈయన తిట్లుతిట్టని హేతువునఁ గడుయోగ్యుఁ డనుకోవ
 లసియున్నది. వెంకన్న, అనునదియే యొకతిట్టుగా నాయన తలఁచి
 యుండునుగాని మాకంతమాత్రమునఁ బోయిన దేదీయులేదు, నిజమ

ఉ॥ ఇంకొక డెవ్వరో తెలియ దేవపుండ్రు “బండితపుంబు” నే
కొంకును లేక వ్రాసె మముఁ గూర్చియె యంచును బత్రికాధిపున్
జంకక తేల్చి రయ్యదియు సత్యమె బండయఁ గూడ నట్లుగా
బొంకులుఁ దిట్లు వ్రాఁచుఁ డని పూర్తిగఁ దోచెడి నంబి శాంకరీ॥ 323

శా॥ అడుక్కేప్తుకు యోగ్యులెల్లరును నాహాని యంచు నీ, యంచు “నే
మీ దొర్నార్థ” మటంచు నెచ్చుకొనఁగా మిన్నంది “మేల్ మేల్ బత్రి”
నాదంబుల్ పఠించుచుకొ “గవిత” విన్నాణంబు చూపించె నొక
గాని “దుత్తూరది భంగులొక గలియుచో నాశ్చర్య మే ముండెడికొ॥ 324

క॥ ఈ పాటు లీయసత్యము లీపోకడలెల్ల “వారికే మాననముకొ,
బ్రాపింప” మనుచు చూడె, గోపించుటఁ జేసి పుట్టి కొన కిట్టియ్యెకొ॥ 325

ఆ॥ వె॥ ఆననమ్ముకొకట ననుఁగుంగ వులు విదై, లభ్యునించు నొకయు నాయ మేది
యేనిజూడవలయు నిస్సీరో! యీతిబ్బు, లేమి నేయు నింతయెఱుంగరంబ

గు మావేరదియే యగుటచే సంతసించుచున్నారము, ఈక్షను బెట్టిన
వారెవరో యీకబ్బములోని పాజ్జుల లేఖలవలన విన్నవ్వపడుచు గాన
నికనేని యీయన నిజ మెఱిగి తనమొక్కను జెల్లించికొనుఁగాక.

(322 డిశంబరు 1911 వం॥ ఆంధ్ర) కేసరినుండి.)

రామేశ్వరీయము అను పండిత బ్రహ్మణము ఈచిన్నపట్టణము రా
మేశ్వరకవి గారిచే రచియింప బడినది. వెల ఒక అణా. ఇది తిరుపతివేంకటేశ
స్వరూపులకును కొప్పరపుకపులకును జరుగుచున్న కలహము విషయమై రచియింప
బడినట్లు కనబడుచున్నది. దీనిలోని చివరపద్యము నిట వ్రాయుచున్నారము....

ప్రశ్న:— ఈ కేసరిపంక్తులవలన “పండితబ్రహ్మణము, అనునది ప్ర
కృతకలహమునకు సంబంధించినదేయని తేలునుగదా? ఇంతకుమున్ను
119 వ పుటలోని, 6, 7 పంక్తుల వలన దర్బారు పత్రిక దానిని
మానెత్తిని బెట్టినదనుట విస్పష్టము, మఱియు నీయశమునే కవితాప
త్రిక కూడ తేల్చినది దానింగూర్చి గీత వీరిక, VII వపుట చూడఁ
దగు, పండితబ్రహ్మణమును గూర్చి యెవరో పండితకవి యేవగించుచు

1 *మున్నే తెల్వీతి మేల తిట్టెదగు మీమూర్ఖత్వముల్ సారెసకొ

వన్నెల్ వాటెడి గాని దాన జనియింపక బోదు లాభం బటం

ద్యములు వ్రాసి పండితబ్రువ మను పుస్తకమునందే అంటించి
ంపియున్నాడు అపద్యము లీక్రింద నుదాహరింపఁ బడుచున్నవి.

మ॥ తమపాదములు వట్టితొల్ల దమసిందకొ బిమ్మటకొ జేయుమా, గ్గము
గొక్కొన్నమహర్షులట్లే యిపుడీరక్షోగంబెంచి..... నీదట్లాప్య మీగిల్లముకొ
భమదీరకొ గిలిఖించె దీనిఁ దమ దుగ్రవజ్ఞ వారింపరే. శా॥ ఊరును బేరులేక
బయారెఁ జరించెడి కొండబట్టె లీ, తీరునవిట్టవీఁగుటకుఁ దేలెను గొండబలము
హీనువం, చేరుపెకల్పు లేరనుచు నెంటును కొండను గొండవ్రేక్కవా, రారయ
యరు కకొ దెఱచునంత ఘడిబునఁ గొండఁగూలదే. శా॥ నూటకొ గీటము లుప్పతి
ల్లునటు కన్నుకొ మిన్నునుంగాన కే, చేటోమూఁడి వనాటుఁ దెవ్వఁడొకొ
నించెం దిట్లు డచ్చీలు ది, వ్యాటోపేస్సుర దాశుధారకవితాత్యానందసద్రంభ
వా, గ్దాటికొ బాటిలుమిన్ను నిందలదురాస్థకొముంచి తేల్చుకొ వెనకొ. శా॥ చెంపకొ
గొట్టినయ ట్టసాధుతను బెంచెంగాదె యాకాకి యా, పెంపుం బెంబొనరించి కొ
న్నిట బుధప్రీతికొ బొనంగించుప, శ్యాంపుశ్యాం ప్రకటింపఁగావలయుఁ గొం
డా? మాలు బండా? నడుకొ, గంపకొ మేనెడి కొండబట్టెలను వెక్లబ్బింబు గల్గుంజాఁడి
శా॥ వె॥ కొండబలముబండకుండె దానిబలమ్ము, కొండబట్టియలకు నుండె నౌర?
నిండి, కొండ, కొండబట్టియల్ కుయివెట్టె, జేయుబిగువు తమకె చెల్లియుండె॥

*(శాఖాభిమానపరివర్తకులగు తాకిక శిరోముసులు కొకమోచ్చరిక.)

శా॥ తిట్టిన లాభమేమి! కనీదీఱఁగ వీలగునేను యెప్పుడో, కొట్టిన లాభమే
మి! యది కోవిదమార్గముగాదు, మున్ను చే, పట్టితి రెట్టులో విలుగు బాదిత కొమ్మ
లురెండు, వానినే, నెట్టె దలంచి నా ర్థము వినీతికిఁ దక్కి భుజొబలమునకొ॥
చ॥ పయిసొక చింతకొమ్మకెగఁ బా?కితి, రందలిపండ్లు పుల్లఁగా, నయివెగట్టె య
సహ్యమయి యందఱకుకొ దలవంపునించె, నే, మియు సొనరింపలేక పయిమిక్కి
లిమిఁదికి దూఁచుచుంటి, ర, య్యయి! జగతీ తలంబెఱుఁగదా! నగదా! పగదాఁ
గ నేర్చునే॥ శా॥ రాజానుబట్టుకొన్న పయిరాష్ట్రజనల్ చెలరేఁగి తిట్టునా, యోజ
ను మీయొసర్చు పనులున్నవి శాఖకుఁ గీర్తిదెచ్చుటి, యీజతనంబులం గలుగునే!
పయి పెచ్చవ క్రింద దక్క నా, పా? జగమెల్ల గ్రుడ్డిదనియా? నకలమ్మునకుం
దెగించుటల్॥ (విస్తరము “పశ్చాం పుశ్చాం” లో చూ.)

చు, న్నానాఁటికి గుడ్డి గల్గెడి నటంచుకొ మేము భావింప నే
మన్నుకొ లే దభివృద్ధి చెందె నకటా! మాంద్యంబు సాంద్ర్యంబుగన్ ॥ ౩౨౭

శా॥ మేమే కా దిటు లెంతమందియొ, నదా మిన్నంది మాపింపను
ద్దాముల్ వీరిని మందలించి రెవరికొ దా మింత లెక్కింప నే
మేమోతిట్టుచు వ్రాయుచుండు రకటా? యీవేని యవ్వారికికొ
ధీమత్వంబు నెసంగు మంబ? యటుపై ధీబాడ్యముల్ వోయెడికొ ॥ ౩౨౮

శా॥ చల్లాపిచ్చయ్యశాస్త్రి నీతి గఱచెకొ జాజ్వల్యమానప్రభా
కల్లో లాకులమైనవద్యతతితో గాఢాగ్రహోదగ్రుండై

తిరుపతి వేంకటేశ్వర స్తవము .

(1912వ సం॥ సెప్టెంబరు 9వ సంచిక అభినవసరస్వతి నుండి.)

శా॥ వెంకన్నా! యనుసంతలోటగునె నీవిఖ్యాతి విద్యచ్ఛమా, సంకాశ
స్ఫుటవైకుంఠీభరితవాచాచాతురీత్మనిరా, తంకప్రోథమహాసుసంఘటిత పద్యజాన్య
లనద్వందీకా, టంకారమ్మల నాలకించి చనుబండ త్వంకటేశప్రభూ. మ॥ ౧
లలనన్వంచి కరమ్మలస్మైగించి పాదద్వంద్యముం బట్టి త, పృథ్వీరేంద్రుడు మీకు
దాసులముగామోయంచుకొ గాల్పెప్ప దె, బృలకాసింపెడి వారిజూడకయెగన్నా
ల్లాటి సన్నెదుకొం, డలవాండ్రా! యన నీయశోరమకులోటా? వేంకటేశప్రభూ!
శా॥ ఉంకెల్వేనినలాభమా? మిగుల బారల్పించినకొ లాభమా, బింకాల్లాటినలాభ
మా? వెడనుచు ల్పేరిలంగ నేలాభమా, జంపిస్వీడి ముఖాముఖికొ గనవలెకొ సామ
ర్థ్యమామీదటం, జంకల్లాటవలెకొ భరీయనబుధేశా! వేంకటేశప్రభూ, శా॥ జం
పిల్లలగ నెక్కివేసి కడలినిచ్చల్ దాటుచోరెందువే. ల్లంకంజెచ్చిన మూదువే
లని కపుల్లాంగూలముల్పించి ని, శృంకస్మృతికిడి యాఱువేలయన నీసౌమ్యత్వ
ముంజూచివే, టెంకాయ ల్బులిచెట్టువారలంటివీంకటేశ! వేంకటేశప్రభూ, శా॥ అం
కమ్మనభిజింతురో యటులగా కాకొండమంగొల్తురో, కంకాళిం గనకబోదురో
మతియు మేకత్త్రింగుదేవర్లకుం, శృంకరమ్మలంజేతురో? హరిహరీకాకున్న
లోకత్రయం, బంకాంజేసినసీతెలుల్ తెవములన్నా! వేంకటేశప్రభూ! మ॥ ౨
సౌ మూలనుగూరుచుండి తనవే రేమూలసాదోపివ, ట్టుటంబుంధూరక పిండి
జేసికొని కంఠస్థాభిమానమ్ముతో, గుటకత్త్రింగుచుదొండొట్టివాఁతలకు సంతోచిం
పకేలేచి వ, పృథ్వీలంగొట్టగ నీకులోటగునె యన్నా! వేంకటేశప్రభూ! మ॥ ౩
డసెకొండమంటివని యెంతురుగాదె కపీంద్రులెల్ల న, ట్రాడెమకొండలన్నితుని
యల్పనరించు టెఱుంగరైరి మో, మోడిభజించు వారలను ప్రోతుపటంతురు కా

పిల్లుల్లోలోలె దక్షిణధాటి కొకటన్ బెంపేది వాచాటకుల్

చల్లంగా నెరుగంగం జూచ్చిరి వచస్సారంబు మారంబుగన్

329

క॥ * సుమసౌఁ వతంసకృతిక, ర్త మహాభాగుండు సుగుణరాశియితండు స
ర్వము నెఱింగి మందలించిన, కృమ మందరిని సర్వసుజనగణ్యమకాదే 330

నినెల్లిబొ, చూడంగ గొట్టుచుండు వని యూహ యొనర్పరు వేంకటేశ్వరా॥
చ॥ తెలియంగలారె యెల్లరును దిర్వభితో వసియించియున్ జగం, బులం గలజీవరా
సులనుబొంది జగానిగల్గినకీలు బొ, మ్మలవలెనాడె జేబువని మాటికి మాటికి
సొటితిటచే, గలబిలసేయుచున్ శివముగాదల పోతురు వేంకటేశ్వరా॥ మ॥ పె
సలేచొకగనున్నవోయకట యాబెల్లంబె బల్చొకయో, వెనకదమ్మం గడతేర్చి
యెల్లపుడు దోర్విర్యంబు సంధించుచో, బానంగంజాలినయంత నీకు వడపప్పన్
పాసకాల్సేతురం, టి నెబానెంతటిమాట వింటిమయ కట్టా! వేంకటేశ్వరభూ॥
మ॥ కరముల్లాప్పలు సేతురంటి మదిలో గర్వంబు లేదంటిగు, ధ్వజలేమూలను లే
నెలేవంటి పరాకుల్ తెల్పువారంటి త్వ, చ్చరణాంభోరుహ చంచరి కులంటి
మీసాల్తీయలేరంటియా, వరముల్ కావలెనంట యెమనెడుదేవా! వేంకటేశ్వరభూ॥

ఇట్లు

చల్లాపిచ్చయ్యశాస్త్రి.

(*శ్రీ)మాక వంగిపురంకృష్ణమాచార్యులు. బి. యే. యల్, టి, గుంటూ
రుకాలేజీసహోపాధ్యాయ విరచిత, "సుమనోఽ వతంసము" నుండి.)

క॥ శ్రీనాథుండిలసత్యము, సేనాదును బోచుచుండనింపుదలిర్పన్, ధీనిధిసత్యవిమ
ర్శన, చేనెగడుచు నుండుంగాత శిక్షితమతియై॥ ౧౧..... చ॥ గుం, టురిపుర
వాసులార! వెగంటుం బడ కీరువినుండు సాధు స, చ్చరణసరోజసేవనలన్నుమ
నస్సులు కింకవీడనిం, ధురపృథుడేహనిన్నరదనూన మదాపహృతిప్రభూత
సుస్థిరనిరవద్యదిగ్వితిదివ్యవిభూషణనద్యశస్సుర, త్తిరుపతి వేంకటేశ్వక విధీర
మృగంబులచెంపఁ జేరి నా, దరమతివిద్యనుండి కవిజాపరికల్పనచాతరి ధు
రం, ధరుండయి... వే, లురిశివరామశాస్త్రి యధలోలుపమానసపద్మండై గుం,
టురిపురికాలేజీకవివిసాదనపూరుష సంఘమందు దు, మ్ర-రసిజధీవిలాసకృతిచంద
ములెల్లను జూపి, శారదా, పరమపవిత్రవిగ్రహవిభాసిత కాంచనముద్రనరహీ
దున్, సరతతి మోదవర్ధన నినాదనముచ్చయపురస్కంబుగా, వరశకటాంత
రంబున విభాసిత గూరిమినుంచి యాబుధున్, బురిరమణీయధీపులను బొల్పుగ
నుత్సవమెప్పఁ గాలేజీ, సరసకళార్ధలెల్లరు ప్రసన్నమఖుల్ విహరింపఁజేసి చే,

ఉ॥ వంగిపురాన్వవాయు నటువంటి మహాబ్దునిగూడ సుంత పే

ర్థిం గన రీప్రబుద్ధులు సమిద్ధపరాక్రము లంబరంపువీ

ధిం గడు దూఁకుటాడుదురు తేఁకువ కొండొకయున్నఁ గాదె చె

ప్పం గలవారు చెప్పటయు వారక వింటయు సౌమహేశ్వరీ

330

రిరి నిజమందిరాళి 'భళిరే' యని పెద్దలు మెచ్చుచుండ; న, ద్విర! మఱునాఁటిరాతిరి హృదిం బురికొల్పు కుతూహలంబుమై, సరగునఁ బాకతాస్త్రవిజు సౌమ్యముఖా శ్వపరాధిరూఢు సుం, దరముగ సూరఁద్రిప్పిరి వృథావ్యయమెంతయొ చేసి కొం దట, వ్వరొ; సుమన శృవఁ కుహరపాటనమాఁగద దీనివెన్న; న, వ్వరొ బు ధనంతతుల్, శుశికిఁ బరవమెకాయని మెత్తురొక్కొ? చే, సిరొ లఘుతాలఘుత్వ పరిశీలన సన్నతులిట్లు లెప్పడే? సరసతఁ బాకముల్ నవరసంబుల సెప్పఁ గ. వీంద్రపాచకుల్, పరఁగఁ గృత. లరచింతురని వారలసౌమ్యము చాటి యుండొ? యే, కరణి నలంకృతుల్ గుణనికాయము శ్రావ్యమసౌహరధ్వనల్, విరివిగఁ గల్గియుండి కవిబృందమసౌహరమై చెలంగు నా, వరకవిలాలనూజఁ గనుభా గ్యము పాచకుండందనేర్చు? ని, ట్లరయక లాకగర్వాన్యకృతి హర్షముతోఁ దిలకిం ప న్యాయ్యమా? అరుదగు శేషుషీమహిమ కక్కజమండుచు విద్వద్వర్త న, తగ్ర రణము సేయదోషమె? బుధప్రవరాళినికారసత్తులక, విరసమన సుగ్రులక గురు వివేకరమాధ్యులు "మాడవిట్టి తుం, టరివసులంచు గొబ్బన జనంబులు మెచ్చ నివారణంబు సా, కిరులయి చేయకుండ రది కేళి విలాసము గాఁ దలంచి... విమర్శ సే యుచో; సెరులని యస్సదీయలని యొప్పని భేదము లెన్ను బుద్ధి న, త్వరమయి న్యాయదృక్పటిమ వాయుచు స్వీయజనాళికృత్య మం, దరసియుఁగాన దొక్క నె రనైనను; జూపినధర్మ మంచనుక, బరకృతియం దనేకగుణ సారము దోషవితా నమంచొగక, దురుసుఁ దనఁబుతోఁ బలికి దోసపులేశము గొప్పఁజేయు; నీ, పు రివిపరితపార్త విసంబోలును; దాన నెఱింగి మద్వచ, స్ఫురసత, సద్విమర్శనము నల్పము మిత్రమ! అద్దియేది యం, చరయ, నియోగివైదికులకక్కట! పోరునము దృఢిల్లి సెం, దొరులుశుభ్రిన్న మార్గలయి యొప్పగఁగూడరు వైదికక్రియా, చరణము నందు; పాక్కలపాచండల ద్వేషము పెద్దనెయ సా, గిరఁట; నియోగియాశుకవి కిందగు కారణమేమిలేకయే, పరులపథానుబద్ధులు సభక దమనైపుచి చూపుచుం డ, నా, సరసనె పీతముంచిరది 'సత్సభగూడునుగూడ' వంచు ను, ద్ధుర కలహం బుహచ్చుదు "వధావరులెక్కఁగఁ బల్లకిని నె, వ్వరితరు లెక్కఁగొర" రనిపల్లె డి నిద్రఱిలోన నొక్కఁడం, దఱువినుచుండ; వైసనువృథాగఁ దదాసనచగ్నజూ నకుం, దిరి; మదిసెవ్వఁగా నతఁడనెక దినచెంగటఁ బీతమండునె, ప్వరుసునఁ గూరుచుండఁ దగుపండితుండయ్యెడి నీతఁడంచుఁ దీ, వరపడి; యంతనంత శ్రుతి పాటనకారి వచోహతాత్ములై, యిరిగిరసంగఁ గొండలు నయంబున నాశుకవీం

శా॥ కా ర్యాకార్యవిమండు సూనృతవచోకైవల్యపాథోధి సం
సార్య గ్రేసరుం డాంధ్రపూణముఖభాషేశేషుఁ డీకృష్ణమా
చార్యుం దూరంక పొత్త మొందు విరచించకొ డీరి కూర్చుండెనే?
ఆర్యుం డెన్నటికికొ నహించుడుకదా? అన్యాయధన్యాబ్జులకొ 230

క్రుతోడఁ జే, రిరిగృహముల్; నిజావిశయదీమల నాశుకవీండుగి డంత రా, తిరి
ప్రకటించె బ్రతికలఁ దేకువనాఁడె దెలుంగుమీసమి, ద్యువునిపుండుటన్పు, నె
గఁబోసిరి లేఖలమైలేఖలకొ; బురజనులెల్లరుండఁగ నమోఘవిదగ్ధవచశ్శరార్చ
లకొ, మరలఁగఁ జేయువానివలె మాటలునెప్పి యధార్థవాది మ, త్వరమునుబెంచె
నిట్టికవిసంగరమాఁవఁగ నెంతవారికొ, దరమ! వివేకవంతులు వితాకువడం గ
డువృద్ధియయ్యె.... స్థిరగురువక్షపాతిమొ విశేషవిరోధమొ కల్గియున్న హృ, త్వ
రనిజమెట్లు కల్పపదశఁగనఁ గల్గు నిజానిజంబులకొ, ...నరసతమీటు కృష్ణఘను
సన్నిధినిం గనిపొంపలాప్పి యు, స్థిరయశమండుచుం బదగతికొ భళిమాపిరి” యం
చుం గొందఱుం, దురు; “నిజమిట్లులుండునె? వినౌదవదంబని హంసలెన్నఁడేకొ,
సరసత మీటుకృష్ణఘనుసన్నిధి సంస్కృతపాద నృత్యచా, తురినెటుచూపు? ...
...పూర్వమందె త, ద్వీరచితమైన వర్ణనలతిత్వరం బాడిరటంచుం గొందఱుం, దు
రు; ‘నలుదిక్కులనెల్లయు దొడ్డయశస్సుగఁజించు ధీప్రభకొ, వఱలు శతావధా
నులఁట బాపురెయంచు జగంబుమెచ్చు జూ, పిరితమనేర్పు వీనులకువిండుగ’ న
న్న యధార్థవాది బా, గరయక దోషతండ్మునె యల్లనఁజూపును, సత్యవాది
మా, యురె! గుణమెంతకెంతయు మహాగ్రతతో శివరామపండితుకొ, ద్వీరపడి
దూఱ సాహసము తద్దయుం జేసినమాటకారియై, ‘గురులుసహాయులౌచుం దనకొం
టును మానెడిభారమూన దు, స్మర మగుప్రశ్నలన్నియు వెనకొ సభపెద్దనిరాక
రింపఁ దెగ, పరియుయి సత్పఁజక్కఁగ నవారణలీల శతావధాన’ మం, చూరు
లునగంగ జాతెడి సమోగ్యపు దబ్బులెన్నె.
.....శతావధానధీవరకృతి వర్ణనీయ మని పండితులిట్లన సత్యవాది, సాకిరియయి
కాదటంచు బుధభేదము వర్ణిలఁ జేసె అరయుచు దీని దుష్కలములొకవఁ
గఁ గొందఱునఁగి నేయఁ గొ, రిరి యెటులైనఁ బండితవరేణ్యులమాటలఁ ద్రిప్సలేమి
వా, రెట్టిఁగి కృతార్థతం గనక యిమ్ములనుండిరి.రసములొల్పఁ జిల్కయు
ననంతర మిట్లనిపాడె; ‘నక్కటా!, వెఱ సొకయింతలేక కడుచిన్నతనంబునఁ
గొందఱగృహుల్, పలుచినపాచకోత్సవ మపారముదావ హమంచు, మన్మనో, హ
రగుణశాలులై నిరతమార్గవిధేయత సెప్పబాలు రుం, రిరి యభివన్న మన్మనయ
నిరజనులై విచారమగ్నమై, పిరిసెను, సాధుమార్గమును వీడిన వీరలతోఁ బ్రసం
గ, మె త్తఱఁగునఁ జేయఁదస్మతులు తిన్నని పద్ధతినుండునొకదా? ఎటుక

ఉ॥ ఈయనఘట్ వచ్చిచుపయి నింకొకనిక వచ్చియుండు రప్పరిక

ధీమెడ యోగ్యతా గరిమఁ దేకువ లోకువ గానిశక్తి; గాం

నేయునికేని లోపము లగింపఁగ గొందొక వచ్చు నీయుపా

ధ్యాయునికిక బి. య. ఎ, లిటి. కంబరొ? లేదు కళంక మెయ్యెడక. 333

జనింపబాలురకు నెట్టులనైన హితంబు నెప్పఁగా, గురులకుఁగల్గమంచు బలుహరి
మితో వచ్చియుండునిట్లు.....యే,మరయుచు వంటవానిఁ బరిహాసకృతిప్రవణాత్మ
సంగతిక, బురిసలువీధులంద మితమోదముతోఁ గడుఁద్రిప్పి సూరి, సత్కారణము
గేలిచేసితిరి, తప్పని మీమదిఁదోచకున్నై? మా,యారె! బుధమాన్యపూరుషమహో
త్సవదర్శనమేవగింతా?..... వైదికార్థకులు, కట్ట! నియోగిగృహళిచెంత న,ల్ల
రిగడు సేసిరంచునుడులక విసనయ్యెడి నెల్లవీధులక!, హరి! ఇవరామునుత్సవము-
నందున నాబుకుకీ ర్తనంబు న,ల్లరియొకొ? మేమిచ్చెప్ప! కనులంగనకల్లపురాధి
మాని ది,ట్టరితన మొప్పఁజూటెఁగట.....నిరుపమశేషమీ మహిమనిష్ఠ మొయిమన
నంసగ్రాతాంధ్ర) వా,గ్గరిమను బెంచునార్యులనికారము న్నాయ్యమె? చ
క్కఁజూడుఁడీ, అరసి మహాక్షుతోరుగుణమార్యులుమెత్తురు గాన, మీమతులనిర
సననేయ కెప్పడు గుడి ప్రణమిం జెలువొందనిండు భీ, తి రహితమార్దులొంచుఁ
గుమతివ్యతిషంగము నల్పకుండుఁడీ; పురబుధ వాగ్వివాదములపొంతకుఁ జేరు
టమానుఁడింక!, న, ద్వరమతి దూయమానయగుఁ దప్పడు చేప్తులు మీరొనరవ్..
....భాసగ్రుఁగని మిత్రుఁడంచు నలకంజము హాసముసేయు, వానిసే, యరియని
కల్పపూవెదను హత్తి నభీతిఁ గనంగ లేకలో, నెరియుచు వాడుచుండు.....మధుర
గీరతి లీకథ సత్కరింతు రం,చెఱగుచు సత్క-బీంబులకు, నింతటితోవిరమింతుఁ
గాక యీ, వరఁసుమనోవతంస, సుఖవాసనపూత దిగంతకాఁగ, ని,ద్ధరంగుజ
నుల్ హసింతు రదితప్పదు పద్మజసృష్టిలోనఁ; గొ,ప్పరపుఁ గవీంబులుర్వి శ్రుతి
పర్వద వాజ్మధురాగు ధారలక, విరివిగఁజల్లియర్థుధుభృతగ్రాతికల్పన భ్రాంతి
గాంతు; వే,లురిశివరామశాస్త్రీభువిలోపల మేటిశతావధానియై, సురుచిర మాన
శోద్ధతవికుద్ధ రసాశ్రయకల్పనా సుసూ,త్ర-రకృతి కావ్యమాలిక, లఖండము
గారచియించిమించి సు,స్థిరయశమంది లోకవినుతింగని భాసిలుచుండుఁగాక; ౨
తిరుపతి వేంకటేశ కశిధీమణి సత్కృతుల న్నెల్లింగి క,వ్యరపుఁజబ్రల్ చెలంగ
మునుపుంబలె మోదమువృద్ధి జేయుఁ; దత్తిరుపతి వేంకటేశ వినుతిం జెలువారు
చు నెల్లవేళ, ట్నెం, తరగత సృష్టవస్త్రచిరతాకరణ ప్రవణిరుకాలభీ,కరిప
రిపంధి దుష్కృతినిక ర్తనదక్షము కావ్యసద్యశ, స్ఫురపృథివీతలంబున జనూ
పకృతిక వెలుగొంది మించుతక (విస్తరమందేమా)

ఉ॥ బోలెడు ఖర్చు పెట్టి యిటు పొత్తము వ్రాయుట కేమి హేతు? నీ

కాలమునందును గలరుగా? గుణగణ్యులు వారి మెచ్చి దు

స్థీలురతోఁ బ్రసంగములు చేసి గణించిన హతకంఠు ని

ర్ములము చేసి మోదమున దుస్తుటకే యనుకొమ్ముశాంకరీ.

338

తే॥ గీ॥ ఇట్లుమాపేరులను బెట్టియేరిదెంత, తప్పవ్రాసిరి కొందఱు తజ్ఞులంబి

మఱియుఁగొందఱుమహిమిలో? మమ్ముఁజేరు, పెట్టకేదియువాసిరెట్టెట్టాబిట్టు”

ఉ॥ (1) ఆడుపుపేరుపెట్టి యొక రట్టులె బిట్టుగ గుట్టుతోడ(2) న

త్యాశువు పేరుపెట్టి యొక, రన్య లాకానెకరో (3) శతావధా

నాశువు పేరుపెట్టియును నాత్మకుఁ దోచినరీతి వ్రాసి రో

యీశకుటింబిసీ? కలహ మేర్పగుహేతువుచేత స్వేచ్ఛగక

339

(1912 సం॥ ఆగస్టు మాసవసేవవర్తికసుండి.)

(1)...ఉ॥ ఆశుకవిత్య మన్న నిపు డందఱకుం బరిహసహత్య మై, పేశలభావనూ
 న్య మయి వృత్తుల కామడదూర మై గ్రహ,వేశము రీతిఁ బట్టి పలవించగఁ జే
 యుచుఁ గొందఱుకొ నృథా, దేశము లెల్లఁ ద్రిప్పెను క్షీతికొ నిరవత్రావచ్చు
 నక్కటా॥ గీ॥ యతులు గనిపెట్టి చూడ దుర్గతుల సెందెఁ, బ్రాసములు చూడఁ
 జూడ సన్యాసులయ్యె, ధర్మధర్మవిభేదంబు దగ్ధ మయ్యె, నౌర! నీకెట్టిగతి పట్టె
 నాశుధార॥ గీ పదపటుత్వము నీకడఁ బసికిరాదు, సరసవాక్యమునా నీకు విర
 సమగును, రస మసెడిపల్కు విన్న నీరసము గల్గు, నౌర! నీకెట్టిగతి పట్టె నాశు
 ధార॥ గీ॥ పద్య మని చెప్పటకు నిన్ను వలను పదమ, గద్య మని చెప్పటకుఁ
 నూడఁ గాన రాదు, చరణములు లేమి సరస మాసరణి లేమి, నౌర! నీకెట్టిగతి
 పట్టె నాశుధార॥ గీ॥ పుల్లియాకులు గాని చీపురులు గాని, చెప్ప రా నట్టియది గా
 ని,నీ! యి దేమి,కాలమహిమమ్మ! నీకు లక్ష్యము లయ్యె? నౌర! నీకెట్టిగతిపట్టె
 నాశుధార॥...ఉ॥ ఎవ్వనిఁ బల్కరించిన “నీ దేమికవిత్యము? మూల నుండుమా
 యవ్వ వచింపలేడ? రసమా? పదసౌఖ్యమా? మృదుత్వమా? నవ్వనివార లోందు
 రె విసంగనె? దీని ని కెట్టియాశువుకొ,బ్రువ్వ వచించి హమరులమ్రొల గడించుఁ
 డు ద్రవ్య”మం చెనుకొ॥ గీ॥ రసము పొండితియుఁ బదమార్దవము భావ, హాసహే
 లలు భాసిలునట్టి కయితఁ, జెప్పనతగ్గవు లిట్టినిం జేర నీకు, హా! యి కేఁటికి
 నీబ్రదు కాశుధార॥ మ॥ అవధానముల ధారణాపటిమ యత్యాశ్చర్య సంధాయ
 కం, బభురీతికొ బ్రకటించి పండితులు పహ్లా యంచు శ్లోకింప నుం, దవలెకొ లే
 నియెడకొ రస మ్మెలుక గ్రంథముల్ రచింపకొ వలెన, గవు లొవారికి రెండు ప
 ద్మల యికొలప్పునం దర్శముల్.—శతావధాని, పిశుపాటి చిదంబరశాస్త్రి.

తే|| ౧|| ఎంత కాలమునుండియోయిండునగం, బసయినర్చి మెప్పునుగన్న వారలుండ
వృథగ నస్తాదృశులం బట్టి విద్యనింద్య, మనెడివారల నేమన నగు నుదంబ.

ఉ|| కావున వారివారితలను గాదను వారమెకాని వారితో

నీవిషయమునం గలియ మెంతటి సత్యపు లేనివారు న

దృఢముగల్గి వ్యాజము లవస్తును గల్పక విద్వద్విద్యహ

తోవను బోవుచో నెదియుం ద్రోయక కైకొనవార ము ౧౩౧

౨౩౮

(సర్వసూన్యశతకము నుండి.)

(2) సీ|| అష్టభాషలకు వా గనుశాసనుడైన నన్నయ్యకని పెంచినాడు మున్ను;
పేరమానుబంధముతో మున్నమున్నుటల్ రంగుకవి మున్ను దీర్చినాడు;
పరువుగాం బల్లక కైసర్వదేశముల్ తీసాధకవి మున్ను దిర్చినాడు;
లలితశయ్యరసా లంకారవస్తువుల్ నెత్తన్న మున్ను వరించినాడు;

గీ|| నేమములు దాంటనీరుండ నిలిపి నాడు. పూర్వవాని తక్కిన సేరులెల్ల
నేటికేతెంచెం గలివకు మేటికీడు, సకలగీర్వాణ జనమానస్ సర్వసూన్య||

సీ|| అబల సుగాతి విద్యావతి గడుసాకుమార్తెయు గలచాన మందగచాన
బల్లిమై బరబరం బడూగుమన్నుట వేగంగా నుభయంగాండ గొంద
అత్యాశుకవులకంటా! చాన నెమ్మేని యంగకంగాలు డస్సె నవనె మనము
సంధులు విటిగె విశ్రామంబు గలవయ్యెం బదసౌధవంబెల్ల భగ్గుమయ్యె

గీ|| నీరసంబెక్కియొక స్త్రీటం దయ్యె, మైటకొంగునంబెనుసూలినడం బొడంగె
సుకవితాకన్య యావదంబాడుమయ్య, సకలగీర్వాణజనమానస్ సర్వసూన్య.

సీ|| అభమాశుకవన ముచానిగాం గల్పించి కవుల జంగాలంద గలిపినాడు
వద్యాలు పాటగాంబాడించి కవుల బొబ్బిలిపాటగాండ్రం గావించినాడు
పరులైన యత్యాశు పదమున కర్తంబు జేటిచి చెంతాబంబు జేసినాడు
కవులనువేరదంతాగ్గయ్యె గావించి తోలుబొమ్మలం దాడబోలినాడు

గీ|| వండిలంబు మెచ్చు వితానుబావమెల్ల, సామరుల మెచ్చులరుంబాలుపల వినాండ
వీవుదలంచిన నేని చేయింపలేవు, సకలగీర్వాణ జనమానస్ సర్వసూన్య

సీ|| కవితారసంబు చాకలిచేతంబూడి నెప్పించుకాలంబు దెప్పించినాడు
అశుకవితార్థ మందభ్యుచేతం బెప్పించుకాలంబు రప్పించినాడు
కవిసేగబావిరుదంబు కవిభరులకును నర్పించుకాలంబు గల్పించినాడు
నిరతరంబగుత్తి నీర్లులేదుకే నమర్పించుకాలంబు నిరూపించినాడు

గీ|| నీళ్లులోనాదియంగ ముద్దంపంగలవు, రాక్షుడేంపం గలవు నీరంబులోన
నగుటనాగుటనాపటియె ప్రభావ, సకలగీర్వాణజనమానస్ సర్వసూన్య

తే॥గీ॥ కవుల నేకాని వారల కవితఁగాని, రఘుశక్తుక యవ్వారిం దనువుకల్ప
వృక్షములఁగానినిరసించువెట్టివారి, నేముఘంతయు మెచ్చమఁజెఱుఁగుమంచి.

ఉ॥ సన్నయ నాటసుండియు ఘనప్రతిభతో కడు గొప్పఁజేయఁ జే
రున్నతికెక్కి నేటికెవరో మునుజులు తత్త్వహాస్యభక్
జిన్నతనము దేగ నది కృతానించునె నతఁనిత్వపుం
గన్నియ కేటి కిట్టిగఁగా ల్లిని యిరుగు కొందఁజరికా. 33౯

సీ॥ బొబ్బిలికథచెప్పి పొట్టలుపోషించు కొనెడుజంగాలతో నెనయువేష
ములఁ దాల్చిచెవులకు ములుగంపలంబోలఁ బడఁగొల్పెడునట్టి హేతుధార
సూత్రగాఁగొని తప్పలొ యొప్పులొ చెప్పి నిగ్గునములంబు మృగ్గుఁజేసి
గీ॥ దగ్గోకవిత్యమో, తాతాగ్రీతికం బగునన్ని సాతంపుఁ బసారమొక్క
బిందెచిలి నీవకావె ప్రసిద్ధతేజ, సకలగీర్వాణజనమానస్య సర్వశాస్త్ర
గీ॥ చెన్నంగిఘట్టులు చెప్పలేరను నకవాదఁబాపితి కవీశ్వరులకిప్పు
గొల్లఘట్టులొచెప్ప గోజాలరనుదుర్య శంకుఁబాపితి కవీశ్వరులకిప్పు
లిందనాల్పదముల యగదంబుకవులకే దనునప్రతిష్ఠను నణఁచితిప్పు
అలాగాపరులట్లు నాన్తులేకపు లనుగొప్పకొఁజందఁ బోఁగొట్టి తివుడు
గీ॥ పచ్చికయితింగునకునైనఁ బతకములను, నూటపదియాఱు లిప్పించు మేటికాల
మేగుజేఁజేసిరిని దయాసాగరాత్మ, సకలగీర్వాణజనమానస్య సర్వశాస్త్ర
గీ॥ బూతుత్రైతకు మహాదాతయాసరఁపతి వేనూటపదియార్లు దానమొసఁగు
టగయఁగానదిదాతయట్లుతేదార్యంగుఁ జూచునగాని యాచచ్చుకైత
గొగనంగునుజూట దారయకేఘుండు పుట్టాకుగుంటలు పూర్తిఁజేయ
జేఱువులకున్న యానిత్యంగుఁ దానికి గల్గునే? సజ్జనగణ్య మగునె?
గీ॥ సహజవాండిల్ల గౌరవన్యాసదశకు, బహుమతులు లెకపోయినఁ బిడిమచెడునె
కలకములచేలఁ జెందునేటిమకుకవి, సకలగీర్వాణ జనమానస్య సర్వశాస్త్ర.

(కన్నకంఠ శ్రీరామశాస్త్రిగారి వ్యాసమునుండి.)

అవధానములు.

.....ఇంతలో నీభూరుజములకొక యిది వాధనిగ్రాహ్యమయ్యి, ఆయ్యది శ
తావధానాస్త్రావధాన లల సహనుహుకుచే నునరించుటయ, యీతంతివాద
మే నేతతావధాన మోదాగ నునరించిన వ్యాసముని కాటంగము కాంగలవని

గుం టూరి నీ ము, పూర్వ రంగము.

ఉ॥ వీరల లోడనే మొక్కరిడి వ్రాసిన వారు గారు భా
మారుచిరాంగి కృష్ణ బిడి వాసంగున కైవగం జెందునట్టి నం
సాదులు. పేరు పెట్టి మము సారెను నాటిడి జేయ వ్రాయు ని
స్సారుల దుష్క-విత్వపుం బసంకున కేమనుదాన వంబికా॥ 380

గీ॥ సారెదర్బారులోన వాచాటనులు దురీహతో వ్రాయువాఁడత లెన్నేనిమున్ను
సంగ్రహంబుగ నిండుఁబ్రసంగ వశతఁ, దెలిపితిని వాని సారఁబుదెలియుమింక

ఉ॥ లోపల వీరు మాయెడల లోకము పాటిగఁ బ్రేమచూపువా
రే వరమేశ్వరీ? * అదియు నించుక వీరలు తిట్టుపద్యపుక
శాపము లంకుఁ గన్నడెడి శాఖకుఁ గీర్తి ఘటించ నెంచి యే
సాపపువ్రాత వ్రాసినను భక్తి బయల్పడ కెట్లు దాఁగెడికా. 381

ఉ॥ దాఁగదు మానసం బెటులు దాఁచినఁ బై కది వచ్చుచుండుఁ దా
లోఁగదు లోఁగఁజేసినను లోఁగఁగఁ జేయ యతించుమానపుం

చెప్పవచ్చును, ... ఓశతావధాన నిపుణులారా? ఆశుకవిసింహులారా? మీప్రబల
ప్రయత్నము సంతయు దేశహితా చరణమునం దుపయోగింపుఁడు,.....ధనవం
తులగు భారతీయులారా? మీరును వృథాగా మీద్రవ్యమును వెచ్చఁబెట్టక...ప్రతి
ప్రాపనల సభివృద్ధి పఱుతురుగాక, (21 జూన్ 1912 నం॥ కృష్ణ చూ)

(*దర్బారులోని విశ్వేశ్వర ప్రశంసనుండి)

.....చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులుదీర్ఘగుణాధులు సత్క-విశ్వరుల్! వరమతు
లార్యసంప్రస్తు లవారిత కావ్యకళావిలాసు లే, పెఱుగ మెవారి! వారికళలెల్లను
మొన్నటి దనక- నీపురిం, దఱుచుగఁ దాము నకటకటా! పలు మాఱును
నెన్న నేటికికా॥

(దర్బారులోని బుధ విధేయుని పద్యములనుండి.)

.....నీ॥ ప్రబలగ ద్వాదశపాళ భర్తృధరాధరమున భారప్రజమ్మగొనుట, ఆత్మ
చూర్వాజ్య రాజ్యమదేళముల నెక్కి-వీధులలో విట్టవీఁగి వనుట, గజపతిత్వపాలని
జకరాత్రిత కాంపనాదులఁగొని చింత లేదెవనుట, పోలవర క్షమాలోలాభ్యదయకీ
ర్తి కాంతమన్ననలనే గాంచునుట గీ॥ సరససుకవిత్వసంధాన చాతురీణ, ధీవి
శేషపాడింధను శ్రీవిలాస, గరిమ సని యెంచుచుంటిరుక్కట! పురాణ, వాక్కుల
నఁగానియన్యమ్మవలనఁ గాదు... (ఇవితిట్లనుండి సంగ్రహింపఁబడిన స్తోత్రములు.)

దోగొనరించుపట్ట; నది యొందొక లోంగినయట్లై యుండి పై
కేగుం గనంగలేడ జరుం డిట్టి దురాగత మోమహేశ్వరీ.

383

చ॥ ఒగిం జదరంగపున్నడక లొక్కత్రుటికొ గ్రహియింప వచ్చు న
వ్వగిదిం దెలుంగునకొ యతియుం బ్రాసయుం కూర్చెడి నేర్పుగూడ రా
నగుం ద్రుటిలోన; మీద నుభయంబును గట్టమె కొంద అంతద
నగ్గ గనక యాట యాచదురు కైతయుం జెప్పను రిచ్చ కచ్చుగకొ

384

ఉ॥ ఈగతివారలే యిపు డనేకులు పద్దెము లల్లి మమ్ముం దా
మోగును బాగునుం గనక యూరక శాఖకుం గాంగం దిట్టును
దోగొగులు; చెట్టుగొట్టికొని యూరక నెత్తిని వైచుకోంగ నే
యాగడ మా పొనర్చునుగుణాధ్యులం బోగంగదమ్మ యీశ్వరీ.

385

ఉ॥ వీరికి మమ్ముం దిట్టెడికవిశ్వపు వ్రాతయె విఘ్ననాథ పూ
జారచనంబు; మున్నెదియు శాంకిరి? పద్దెము వ్రాసి యుండ రీ
శూరులు; వీరిహేతువున స్థాంపు వహించెడుం గాక శాఖ; నీ
కారుణికత్వముం గని సుఖంబు యశంబును వీరు గాంచుతకొ.

386

ఉ॥ తిట్టిరటంచుం గొండలు మదికొ దురపిల్లును రేము సంతసం
బుట్టిపడంగం బొంగితిమి యొందొక హేతువులేక యూరకే
తిట్టుట స్తోత్రమే యగు నుతించునుడుల్ వినుకన్నం బ్రాజ్ఞు లీ
తిట్టులె హాయిగా విని మదికొ సుఖ మందెద రో మహేశ్వరీ.

387

ఉ॥ బండతనం బటంచు నిది వండితు లాడెద రేమొ “బండకుకొ
బండకుం జెల్లు వాద” మని బండతనంబునుగూడ నేర్చి యె
వ్వందెటు తిట్టినకొ మరల వానిని దిట్టక వానితిట్లయం
దుండినమంచి నే గొనెద మోజగదంబి? ద్విరేఫముల్ బలెకొ.

388

ఉ॥ అట్టి ద్విరేఫతాగరిమ యాత్మకు నీకృప జేసి పేరునం
బట్టియె దానికిం బలెనె వచ్చెను దిర్బతివేంకటేశ్వరుల్
తిట్టులు లెక్క నేయరు సుధీమణు లీవును నుండ నూరకే
కట్టెడు లెంత వాగినను గానికిం బోయెడిగా? మహేశ్వరీ,

389

క॥ ఎఱుంగని మొలకులతిట్లును, నెఱుంగని యాశుకవనములు నెక్కిటి గారూ
పఱు గాలికి బోయెడి యల, కొఱ గానివరాగ మట్ల కోవిదజననీ. 3౫౦

ఉ॥ కొప్పరపుంగవీశులు రగుల్కాను కోవము కల్పి మమ్ము నె
ల్లవ్వడుఁ దిట్టుచుండుటకు నంతగ నక్కజమందఁ బోము *ను
మ్రొప్పడొ యెవ్వరో కడఁగి యేమొ వరాభవ మావరింప వీ
రవ్వడు కాచి వుచ్చిరట? అందులకంబరొ? యక్కజంబగుకొ,, 3౫౧

శా॥ కాఱుల్ వ్రాయుచు సోదరుల్ గడఁగి “నాల్కాతాటిపట్టా? యటం
చారంగా మును పాడిరాఁగద? యదే యస్మాదృశుల్ పలుకు చో
ధీరుల్ మెచ్చరు దేవి? వీరపుడు వర్ధిష్టుల్ మముకొ గాచి?, రే
కారామార్కుడు చెప్పఁగావలయు లోకంబెల్ల మెచ్చక వలెకొ 3౫౨

క॥ ఏకారామయ గారది, సాకల్యముగా నెఱుంగునాళ్లు లగుదురో
లేకమఱొక్కరు వలయునె, శ్రీకరు లలసోదరులు వచింపఁగ వలయుకొ

అ॥వె॥ ఏమిసాయమన్న “నెదురుగా రాకుంటె సాయ” మన్ననుడి ప్రసక్తమయ్యె
కొంకు జంకు లేక కోఁతలు కోసెడి, ఘనులధాటి కడ్డు గలదె జనని?

క॥ వీరల కాశుకవిత్వపు, ధోరణితోపాటనత్యధోరణి దొరలుకొ
సార మసారమనక ‘ద, రాబ్బ’రదిప్రకటించు ముందు పరికింపదకూ! 3౫౩

మ॥ తన జన్మించిన దిండుకోసమని యేతఁడైన ‘దర్బారు’ నై
కొను నామాత్రన లాభమే? కనినలోతుల్ మెత్తురో లేదా లోఁ
గనఁగా వల్వదె యేమి భాగ్యము? వృథాగాఁ దవ్వలకొ గుప్ప నం
తన నానాఁటికి బాజ్జి లోకమునకుకొ దత్తంబు గన్నట్లదే 3౫౪

మ॥ మఱి దర్బారది పుట్టకుండఁగ నె తన్నార్ములుకొ దాని నం
బరముకొ దానిజనించు హేతువును దత్తజ్ఞుల్ వీచిచారించి పం 3౫౫

* (ఈవిషయమునకు 96 వ పుటలోని 23-24 పంక్తులు చూ)

(శ్రీఈక్కిందిపద్యము లొకానొకరు పంపిరి.)

శా॥ దర్బార్ ... తెగి...గాదే! భవ, నిర్బాధప్రధితావధానకవితాన
మృ స్వభావావగా, హిర్బుధ్విప్రభవతగ విప్రభుమనోహేలాలవాలోర్మికా,వా

పిరి కైకొంటిమి, దానివ్రాత లవి యెట్టే నన్నుదవ్యద్య శ

స్ఫురణకొ హెచ్చొనరించు నిక్కమని నమ్ముకొ మామనం బంబికా. 310

గీ॥ మక పులహాళాహలులేక స్తుకవియశము, మిగులఁజెలువారదనిక దామేటిస్తుక పు

* లండు రదినిక్కమగు నేని యంబిమాకుం, గరమునుపకారి దర్బారు గాక పోడు

క॥ తనవలెఁ దప్పుడువాఁతల, కనుమోదింపదని 'కవిత, యభినవపదపూ

ర్వనకటని సరస్వతిని నై, కొన దీ దర్బారు నెత్తికొని ముద్దాడుకొ. 311

గీ॥ ఎఱుంగునూ లేదా పాపి మిద్దెఱుంగుం గాక

తనకు దర్బారె కాదు బాంధవ మొనర్ప

నల మసూరంజని యొకండు గలకు త్రితయ

స్థిమొక్కటిగఁ జూచుచున్నార యోగ్యతములు 312

చ॥ వెనుకయు ముందునుం గనక వేఁడుఱువ్రాతలు వ్రాసినంతనే

చనపు స్తుకీర్తు, లంతనె యశంబుగఁజింపరు మాయకుల్; నిజం

బును గనిపెట్టు నేర్పుగల బుద్ధిమదగ్గఱు లక్కడక్క డెం

కును గలరంచు లోనెఱింగి దోహతులు వర్తిలు టొప్పు నీ పయికొ॥ 313

ర్బిందూతక్కరకర్పరద్యతుల, వహ్వ! క్రిండుమీదెంచదే॥ గ॥క॥ * ప్పాడ.....కొప్ప

రపుం.....చెప్పినయొప్పనిటప్ప, లొప్పం దర్బారునందు నూహింపరొకో॥ 314

* సీ॥ ఏమహాత్ములు గల్గ భూమిశనభలలోఁ గవులకుబహుళవిఖ్యాతి గల్గె

(భట్టుమూర్తి)

వైజవాడ

24-11-12

స్రి...ఆర్యా ! సందర్భసందర్భములను సమయాసమయములను తెలియక నింప
యే ప్రధానముగా నెంచి వాపోవు దర్బారు, కవిత, మసూరంజనీ, పత్రికలుచూడ
మామనంబులకు నత్యంతకష్టముగానున్నది.....మీరుఇట్టితరుణములోఅశ్రద్ధచే
సినయెడల.....కొప్పర- రామకృష్ణకవీశ్వరజయమను నామముతోగాని లేక
యింకొక నామముతోగాని గ్రంథ మొకటి మీతదనంతరము బయలుదేరగలకు గా
న తగురితిని పుట్టినవాడును పుట్టినట్లుగా చంపుటకు తగుప్రయత్నములలో యుం
డవలెను. ... చిత్తగించవలెను. వేలమూరి గోపాలకృష్ణయ్య

తే॥గీ॥అభినవనరస్వతిమణి యస్మత్ మాడి, మమ్మువినుతించు నటంబియిట్టిమాటలకటా?

మాకృతజ్ఞులువాగ్నినిమఱియు మమ్ము, మాఱినంతనయశమది దొరకు నెక్కొక్క॥ తమగుట్టు గీతము న, క్రమముగఁ బైటఁ బడవేసెఁ గా? యీపాత్రం

బమలము 'దర్బార్, వ్రాతల, శ్రమ మెల్లను బయటఁ బెట్టి సంరక్షించుకొ.

తే॥గీ॥అభినవనరస్వతి *వచించునట్టివలుకు, లేనిజంబులూ సారెకు నెఱుడు! నస్మత్ మాడుదర్బారుకవితల యటపు లేని, జంబులూ యెఱుంగు నిటువైనిజగముజనని.

తే॥గీ॥తగుడు నంచును 'గవిత, యేతలకుఁ బాయు, స్త్రీదబ్బులసూ లిఖించెడిఁ దగ్గదకటా? మందలించిరి యెందఱో మహిమైన, నేమిదానికి జనియింత దింకబుద్ధి.

(1912 సం॥ మార్చి, యేప్రిలు అభినవనరస్వతిలోని మిత్రవిజ్ఞప్తి నుండి.)

*.....మిత్రులారా! మీవ్యాసములెన్ని చూచినను దిరుపతివేంకటకపులనింద తో నిండియున్న యవి.....మన బోటులు మహాకపుల కవిత్యమును విమర్శించుట కడు శోచనీయము. మనకు వారిపాదధూళి శిరమున ధరింపఁదగు యోగ్యతయేని లేదుతిరుపతి వేంకటేశ్వరులకీర్తి దిగంతవ్యాప్తమైనది మన దేశమందుఁ బ్రతి ప్రాజ్ఞునకును వారియందు గౌరవము విశేషించి కలదనుటకు వారికి జరిగినపర్యయే సాక్ష్యమిచ్చును.....శాస్త్రేతర విషయమును మీరేమివ్రాసినను దిరుపతి వేంకటేశ్వరులు వ్రాయరు ఈయంశముమీ వ్యాసములు వారివ్యాసములు చూచిన వారేయెఱుంగుదురు.....ఈసీమవారైనచో దిరుపతివేంకటేశ్వరులు మనకు జంకుదురేమోకాని యితరసీమవాసులు, వారినిశాస్త్రవాదముచే జయింపవలసినదే కాని దూషించియు నేమో చేసేయు మనము జయింపఁగలమా?.....

(1912 సం॥ సెప్టెంబరు కవితలోని అట్టహాసము నుండి.)

§.....అభినవనరస్వతి--(తొట్రుపాటుతో) తిరుపతివేంకటకపులే మాగొప్పవారు దర్బారు--(చిఱుగగపుతో) (30-6-1912.) అవధానులెవ్వరును లేనితరుణమున శతావధానులనుని నటించుటవలనసూ...యెట్లయిన నేమి, తి॥ వెం.లకు గత కాలమునఁ కొంతవఱకు గౌరవ మున్నమాట సత్యమే.....అభినవ--(నివ్వెటతో) నేనేయెఱుంగుదును మావట్టాభిరామశాస్త్రీగారలు చెప్పినారు, దర్బారు--బోను. ఆయన తఱచు వింతవార్తయనియు మిత్ర విజ్ఞప్తియనియుఁ బేర్లతోఁ ది॥ వేం॥ కపులను బురస్కరించుకొని వ్రాయుచుండును.....అభినవ--(రోషముతో) వారి విషయమై యిట్టిమాటలు నీవనవలయుంగాని మఱివ్వరుననరు, దర్బారు--పోనీ! వారియందుఁ బ్రజ్ఞకెట్టి యభిప్రాయమున్నదో దేశమాతనడుగుదము. దేశ--ఎం

తే॥గీ॥ తనదు దబ్బబ్రవాతలు * ఘనులు పూర్తి, గా నెఱిగిరికౌపుడ గప్తపడక
“కవిత”యిక నేనియనృతమున్ గట్టి పెట్టి, ద్రవ్యదాతకుఁ బేర్పూర్వఁ దలఁచుఁ గాత

కుల కూరక కలహించెదరు ఆవిషయమై కవియు రాజునగు మంత్రివగడ భుజం
గరాపు బహద్దరువారి నిష్క్రష్టాశ్రితాపాయము మొకటిచాలును వినుడు, కృష్ణ,
దర్బార్! అభినవసరస్వతిమాటలకేమిలే దాని కేదియైనవ్రాసియిత్తురని వారి న
టూరక పొగడుచుండును.....

 పరా:— ఈ కవిత, మాయశమునుతగ్గించునూహతో నేయే
వ్రాతలను బ్రమాణముగాఁ దనఁబట్టహాసములో లిఖించెనో అం
దన్నియు మృతప్రాయము లనుసంశయము 43వ పుటలోని ఇంగ్లీషు త్ర
రము మొదలు 50 వ పుటకుఁబట్టుతుండవలయును గల చిద్దుబాటులోనగు
భాగముచే విస్తృతముగును శ్రీ శ్రీ భుజంగరాపు బహద్దరు వారిశాఖాభి
మానపుఁ బ్రసంగము 61వ పుటమొదలు 69వ పుటవఱకును జదివికొ
న్నచోఁ బూర్తిగా ఖండితమనియు దానిపై వారు ప్రత్యుత్తరమునొ
సంగ కుంటచే వారియభి ప్రాయమునిండెత్తికొనుట మఱియు ననవసర
మనియు అభినవసరస్వతిని, కృష్ణపక్షపాతినిగాఁ బలికినట్లువ్రాసిన వ్రా
త బొత్తిగాఁ బనికిరానిదనియు నందులకుఁ గవితలోని యాబొంకుప్ర
సంగమును జూచి యనవ్యమునువిస్తృతముగా వెలువరించిన శ్రీకృష్ణా
పత్రికా సంపాదకులే పరమప్రమాణమనియు నెఱుంగఁదగు, వలసినచో
నిందునుగూర్చి బ్ర॥ శ్రీ॥ ముట్నూరి కృష్ణారావు కృష్ణాప్రస్ వారికి
వ్రాసి తనసంశయమును గవిత తీర్చికొనఁదగు, పనిలోఁబని ఈకవి
తాపత్రిక వారివ్రాతలకుఁ బ్రాజ్ఞలోక మెట్టియభిప్రాయమును
బొందుచున్నదో తెలుపఁదగుపద్యములుగొన్నియుదాహరించుచున్నా
రము. ఇట్టివనేకములు గలవు, అందుఁగొన్ని గీతప్రశంసాపర్యము
న నుదాహరింపఁ బడును.

(నవంబరు 1912 సం॥ అభినవసరస్వతినండి.)

* గీతమునుగూర్చి పలువురు విద్వత్కవులు మావద్దకు సరసతరములైన తమ
యభిప్రాయములను బంపుచున్నారు, అవకాశము గలుగమికిఁజింతించుచు నిప్ప

ఉ॥ పాటిరి యోజిరంచు 'దరబారున' సారెకు వ్రాయునంతనే
చేరదుమీకుం గీర్తి,యల "శృంగభంగము; రామకృష్ణులకొ"

టి కీశతావధానిగారి పద్యములను బ్రకటించుచున్నారము. ప॥ ఆ॥

ప్రస్తుతము పితాపురీ కవీంద్రులగు బ్ర॥ రామకృష్ణశాస్త్రిలవారి కొక
చిన్న విజ్ఞాపనము, అయ్యా!

ఉ॥ గీరత మేగుదెంచె దమకీరితిం బూరితింజేసె నాపుమా

కారనరస్వతీ యుగముం గాఁదనం జాలెడుతాతిగుండె యే
ధీరునకుండెనూ! వెదకి తెచ్చుకొనుండు వృథాప్రగల్భముల్,
నేరిచినంతం బత్రికల నింపుటగా దిది, నప్రమాణమా"

మ॥ నరులే ర్మృచ్చగం బోరు మీచెయిది, నేనారయ్య పీచయ్యలూ
గురుపద్యంబునం గూర్చినారనుచు, మీకుం జాల మోమాడి యే
క ఆతల్ బిట్టువచింఁజుగాక యపి నిక్కం బంచుం జిత్తంబులూ
నరయంబోకుండు వారు వీరు నిపు డేమైన న్నివారింబురే!

మ॥ ఒకరాజా? యొకపండితప్రపరుడా? యోజింపుం డీమధ్యభూ
మికి లోనున్న యశేషమానవులునుకొ బెంపార నవ్వారి మై
త్రికొ? కైష్ణముకొ? కోరుచుండెనరె, యుక్తిం గాన లే రీర లే
టికి, మృత్పిండము వజ్రిపుండునుకతో డీకొన్న నేమయ్యెడుకొ

మ॥ కలిలోనం బడి పోదు రేమిటికి! లెక్కకొ నాల్లాకో! మూడోకో!
నెలలే కా దొక రెండు రోజులయినకొ, నిక్కంబుగా మీరు శి
ష్యులరే న్నవారికి నీకృతఘ్నతను సూచూడంగం బోరాదు, కే
వల మాచార్యతం బూప కుంటిరి నరే! కైక దిట్టు లింకేటికికొ

మ॥ శివ? సత్యంబని "శృంగభంగ" మొకండుకొ సృష్టింతురే! యేటితె
కువని యాలాటి మొగంబులా? "కుకవిరాటుగ్రంథం ద్రకుంభస్థలూ
దృవ ముక్తాఫలమణ్యిలంకృత సఖోదందబ్బుపంచాస్య మా
హావరంగమ్మన గర్జిలకొ నిలిచి సోరాడించు ప్రోడల్ బళా!

సీ॥ ఆత్మహరునృపాలుం డనమర్థుడా! వీరికే చంద్రహారమ్ము లిచ్చుటేమి
గద్యాలపతి చేతకానివాడా! వీరికే పెద్దకానగ్రంథ నిచ్చుటేమి
ఆనందభూపాలుం డవివేకియా! వీరికే జయపత్రమ్ము నిచ్చుటేమి
వేంకటగిరిరాజు వెట్టివాడా! వీరికే వేయిసూతార్లు నిచ్చుటేమి

తే॥గీ॥ చిన్నరాయనరేంద్రుండు చెడ్డవాడ, వీరికైతనె నతతంబు కోరు టేమి
చేయగలెకపోయిరో! "శృంగభంగ"నింతమొన గాండు? వారలచెంతలేరొ

ధీరులఁ జేయఁగాఁగలిగెనే! నిజముకా గనిపెట్టుధీరుల

న్నారు చుండీ! వృథాగఁ గవనం బనృతంబున నింపఁ బోకుండీ

౩౬౮

మ॥ చినుఁగుల్ మూసినయట్లు లెట్లో, కవితం జెప్పంగ నుంకించునీ
మనబోంట్లందఱు “శృంగభంగ” మొనరింపం జాలువారెన ట్లే
ఁచి నికం “దిర్వృతివేంకటేశ్వరులు” లేనే లేక పోదు ర్గదా!
మన మీ కార్యముఁ జేసినా మనన నమ్మఁగి డెంత యున్నాదియుకా

మ॥ “కలరేరో గురు” లంచు మీరు పలుకంగా వింటిమే? వారు గీ
ర్బలనంతోపిత భూపగోపతిక రాజ్యద్వంద్వ నిర్ ద్వంద్వసం
కలితాంఘ్రింగదనానదోహదవిధాకానద్యశోవల్లరీ
లలిత “శ్రీపతి వేంకటేశ్వరులఁ” బోల న్నేర్తురే చెప్పండి!

శా॥ సూర్యరాయస్రసాలుకట్టెదుట మీచూపించు వాధాన్యమే
యార్యుల్ “తిర్వృతి వేంకటేశ్వరులు” మీకాచార్యు లంచాడెదుకా
సౌర్యం బేటికి? మీనచించు గురుసంతానంబులోఁ జూపుఁ డీ
కార్యగము బొనరింపఁ జాలిన సుధీకంజాపులే యున్నచోన

మ॥ కవితాసాకముకేమిగాని, యెటులో కష్టించి యాధారణా
ది విశేషంబుల నగ్రగహించితిరి, యేదీన లేక యెట్లాప్స? భూ
ధపుండేక, “దిర్వృతి వేంకటేశ్వరుల” ఛాత్రత్వంబు గాదంచుఁ బె
క్కు-వివాదముల్లికేల? వట్టి టకటాంకుల్ మెచ్చువారుండురే!

మ॥ “గురు” లంచు న్నతిసేయమండినను దిక్కు-దృప్రదేశావరో
ది రహస్యంచరకాకవీంధ్ర కుయశనీవాంధకారవృటా
హరణప్రస్ఫుటచంద్రికాయిత తతవ్యాకోచకీ ర్త్యంగనా
గురు’ లగదైన నమస్కరింపఁ దగరో! గూటింపు లింపొనెకో!

మ॥ ఎవ రేమూలలఁ బాలు ద్రావినను ‘మేమే, యంచు నేకవ్యహం
యుపు లేరోకటికట పాడినను నే ‘స్తూ’ యన్నఁ జంచద్యశః
గవవ శ్రీపతి వేంకటేశ్వర” సుధీకంతరవద్వంద్వ న
త్ర-వితా వైభవ సుంద లెరుచుండి, శంకాతంక మిం కేటికికా

శా॥ ఏ పదోద్భవుభునాటఁ బుట్టినదొకో! యీపార్థిక్ఖ్యాత తై
య్యసాధ్యయిక, రూపుమాసినది మీ “హూహూ” లతోఁ జాలు నీ
లోపం బిప్పటి కేరుఁజేయ రకటా? లో కానువాదంబునం
దే సాతిత్యము, మిమ్ముఁ జుట్టికొన దిష్టేకా వారిఁ పార్థింపుండి

క॥ “హూహూ,, లెమియనర్చును, బాహుబలమేమిసేయుఁ? బరిపంధి సుధీ
వ్యాసరబ్ధి రాస్య భు, నీహృదయహాత్రవాహ నివహము పొంగక

వ్యాధివాద మనునది, హృదయం బనవద్య మగుదు నెవ్వరు మును పీ
శ్రిఃఫలముల నశృతపు, గద్యమ్ముల నాడ రడుగఁగాఁదగు బుధులకొ

క్రితిమి బాగుగా నని, యత్తై ముదంపడకుం డయ్య! అతిట్టులె మీ
క్రొ తెలుపునుజూడి యి, ట్టట్టనకుం డనృతములకు నలవడఁకుండికొ.

త్తరరంగమ్మున మీ, యుత్తరముల తత్తటములు నెగి రాజీకై
త్తినయెత్తులు యుష్క, త్పత్తానంపత్తియును బ్రసంగింపఁబడుకొ. 32౪

నానెనయింతలో ననృతవాక్కులు గల్గినఁ జూపుండి! వృథా
నమఁ తిట్టఁబోకుం డింక, నందఱకు న్నిజ మిద్ది తెల్పు మా
నము, మీదురోనమును, మేలు గనుకొ యశ మంద విద్దె ల
యనము నేయుం డీనుడిని భావన నేయకుం డనృథా మదికొ 32౫

శంబా? యాద్యులలేఖలుకొ మఱి యనార్యవ్రాతముల్ వ్రాయునం
ంబుల్ గొన్ని యిటకొ లిఖించితిమి సత్సంఘంబు నీవుకొ యథా
ంబుకొ గూర్చి విచారణల్ నలుప నాథారంబుగా; నింకఁ బ
ంబుంబెచ్చి యొసంగువారల వికారంబుల్ విసంగాఁ దగుకొ, 32౬

క్రిచ్చిరి పత్ర మట్టులు విధేయుల పోల్చి నటించుచుకొ; జనం
నెందఱో గలర, యప్పుడు మావిజయంపు, నాటకం
మ్ముగ నౌచు నుండె, నట నెట్టులా పత్రము విన్పి మాకు వీ
చ్చుటకుకొ గడంగి రదియేగతి సాగని దయ్యె నయ్యెడికొ. 32౭

ముదటకొ మాకొనఁగిరి యా, పదపది యది వినికి నేయవలయు నటంచుకొ
బిదిబది నడిగిరి తిర్పతి, యదలింపఁగ యుక్తి లేక యరిగి రనదలై. 32౮

మానెను గుక్కుటంబు లొగిఁ గొక్కురుకోయని, కాకపుల్ రొదల్
నేనె దివాకరుండు దయచేసెడికొ! యని ఘోకపుల్ మదికొ
దానముతోడఁ గొండగుహ దాఁగఁ దొడంగెను నాటకంబు ము
న్న సరిగా ముగింపఁబడె నిండ్లకు నేగితి మంత నంబికా॥ 32౯

గద్య

చిదిశ్రీ...తిరువతి వెంకటేశ్వర రాశీకృతంబగు

‘గుంటూరినీమ’ యందుఁ బ్రతికా

న మాయాపరనామకమ్మును,

ఉపోద్ఘాతపా్రియ

మ్మునునగుపూర్వ

రంగము.

శుద్ధ పత్రిక .

పు	పం.	తప్పు.	ఒప్పు.
8	3	జూపూడి	జూపూడి
8	9	ఏమిగ	ఏగతి
8	10	ఘేమిగణింతు	ఘేగణియింతు
16	12	పండితుత్	పండితుల్
30	25	తాపోన	దాహేన
41	17	దైకుల్	వైదికుల్
58	2	తదకుక్తి	తదుక్తి
82	1	యొకకరుడు	యొకరుడు
86	3	యథా	యథా
88	13	హొక్క	హొక్క
91	32	నభ్య	నభ్య
106	25	మాగ్రామములోనే	మావద్దనే
108	21	10వేదీ	15వవేదీ
113	5	రీరసి	రంచును
115	29	కవులారా	కవులారా
116	7	మారక	మూరక

ఇవి స్థూలదృష్టిచే గనిపెట్టిన ప్రమాదములు - మఱియుఁ గలప్రమాద ప్రాజ్ఞులు యథోచితముగ దిద్దికొనఁ బ్రార్థితులు. ఇతరుల యుత్తరములులో యథాప్రాప్తములుగ ముద్రించితిమి గాన నందలిలోపములను గణింపక మునే గ్రహింపఁ గోరెదము.

